

EGYETÉRTÉS

Előfizetési árak: Egész évre 28 korona. Félévre 14 korona.
Negyedévre 7 korona. Egy hónapra 2 korona 40 fillér.
Egyes szám helyben és vidéken 20 fillér.

Főszerkesztő
Dr. PAP ZOLTÁN

Szépirodalmi főmunkatárs
EÖTVÖS KÁROLY

Szerkesztőség és kiadóhivatal: VI., Eötvös-utca 32
TELEFON-SZÁM:
Szerkesztőség 788. Kiadóhivatal 706.

A megváltás ünnepén.

Irta: Eötvös Károly.

Mily szép, mily egyszerű és mégis mily fenséges a megváltás ünnepének hittörténete. Évezredek óta élt már Mózes hite és tanítása. Vétkezett első ősrünk s a miatt elvesztette a paradicsomot. Örökség gyanánt ránk szállott vétke s attól kezdve megszűnt boldogságunk teljessége. Attól kezdve csak bujdosók vagyunk a földi téreken s verejtékes, nehéz munkával jutunk csak a mindennapi kenyérhez. Hajh, de az ember lelkének ösztönei, vágyai, ábrándjai vannak. És örökkévaló hite és vágya megszabadulni az eredendő bűntől, amely első ősrüktől szállt reánk és megszabadulni annak minden következtől. És elnyerni a boldogság teljességét mind ezen a világon, mind a másvilágon. Üdvözülésnek nevezi e hitet és vágyat a népnek ajka.

Ámde erre nem képes a gyöngye emberi nemzetség saját erejéből. Urának és istenének mindenható kegyelme és segítsége gyámolíthatja csak, ha küld Megváltót, aki dicsőséges életével és halálával megszabadítja az emberi nemzetséget első ősenek örökletes végzetétől.

Küldött. Saját fiát küldötte, akinek neve volt Jézus. Ez lett a Megváltó. Az ő eljövételének, az ő születésének ünnepe a Megváltás ünnepe.

Bizony áhitat fogja el az én sok tapasztaláson átment lelkemet is e nagy ünnep napján. Nemcsak azért, mert az emberi nem sorsára gondolok, hanem sokkal inkább azért, mert hazánk és nemzetünk sorsára gondolok. Ahogy egykor élt az emberek szívében a megváltás gondolata s kifejlődött belőle az Üdvözítő születésének fenséges költészete és magasztos eszménye: éppen úgy él minden jó magyar szívében az az ösztön, az a szentséges hit, az a csillapulni nem tudó vágy, vajha születik-e nekünk is Üdvözítőnk, vajha lesz-e nekünk is megváltásunk? Vajjon lesz-e még valaha boldog a magyar? Szabad, dicső és hatalmas!

Minden nemzetnek megvan a maga nagy eszménye. A multból is, amely szívét dagasztja s önbizalmát szilárdá teszi és a jövőre is, amely fiait dicső és nagy tettekre serkenti.

Eötvös Józsefnek gyönyörű költeménye szól erről. Angol, orosz, német birodalmába akarja hajtani a világot, a francia büszke hadi dicsőségére, az olasz a régi Róma nagyságára, Hellásznak nemzeti kincse egy elomló rom. Hát a te dicsőséged mi, óh magyar hazám? „Tied hazám egy szentelt fájdalom!”

Igy szól busan a költő lantja. De ez a költemény nem üres ábránd, nem tárgytalan sóhajlás, nem a költő szívé-

nek pusztá elandalodása. Deák már akkor is, már hetven év előtt is a haza bölcsje volt, rettenetes elméje és ítélete már akkor is rendíthetetlen komolysággal a nemzet igazságain dolgozott s az 1839-iki országgyűlésen a főrendekhez intézett ragyogó beszédében nemzetünk végzetét csaknem vonásról-vonásra úgy rajzolta le, mint a költő.

Tehát a mi dicsőségünk egy szentelt fájdalom. Ettől való megváltásunk vágya a mi nemzeti hitvallásunk. Erre kell nekünk az Üdvözítő.

Mi e hitvallás története? Ne kezdjük e történetet a legelején. Hosszu volna és szomorú. Bizonyos, hogy sohase volt lelkesebb a nemzet, mint Rákóczi szabadságharczának majdnem évtizedig tartó hosszú ideje alatt. Sok tanubizonyosságunk van rá. Nem a törvénykönyv lapjai, nem a megmentett alkotmány alkotásai, nem a nyert és vesztett csaták emlékei, nem a hősök dicsőségének hagyományai — nemcsak ezek a tanubizonyosságaink. Hanem annak a kornak nemzeti zenéje és költészete. Mily magasak, mily fonségesek, mily utólréhetlen remekesek ezek! 1848-iki és 49-iki függetlenségi harcunk alatt fajunk lelke a zenei és költői alkotásokban mily törpe maradt a Rákóczi-kor lelkének magassága mellett, amely fölért a csillagos egekig!

És mégis, amikor az 1741-iki or-

Két álom.

Irta: Váradai Antal.

Rómára éji csönd borult. Kihalt a lárma.
És mintha a Tiber partján csak erre várna,
Kigyul az oltár-láng s zendül az ének,
Dicséretül Romulus nagy nevének...
Az Aventinus oldalán
Egy vén palota köfalán
Végigsimul a holdsugár.
Éjfél tülköl a Palatinus öre.
Most ért a gönczöl delelőre.
Ottbent, a régi palotában,
Selyemborított ágyacskában
Alszik egy piros-pozsgás kis gyerek.
Mosolyog, amint szendereg
És képek tolnak elébe...

Egy ember áll előtte megkötözve.
Töviskoszoru a fején.
Rongy függ le vérző csipején
S szomorú arca mintha némán
Egy világ bánatáról szólna,
Letűnt korok nagy omladékan...

S a gyermek ül bírói széken,
— Álmodja ezt — és szól hozzája:

Felelj... De nyiltan... Mondd meg nékem:
Király vagy?... A zsidók királya...

S az ember hallgat — végre szólal,
Jövöbe hangzó csodaszóval:
Te mondad...

...És szó az álom csodaképet.
S a gyermek szól álma közepett:
„En ezt az embert halálra ítélem...”

Lent Bethlehemben álmodik egy gyermek.
Jászolban fekszik, hideg éjszakán.
Egy fényes arcu asszony hajlik rája
S virraszt fölötte egymagán.
József kin örködik. Közélg a vész.
Heródes éjszakáján nincsen álom...

A gyermek a kis jászol-ágyon
Nagy álmodat álmodik... Törvényteremben
Egy rideg férfi ül s megkérdi tőle:
„Mi az igazság?...” Hideg-érzéketlen
Arany-czifrás réz-trónusára dől le...
És elhangzik a halálos ítélet.
Elhangzik, mint egy hosszú átok...
És Jézus álmodik s mond álma közben:
„En ez embernek megbocsátok”

Az utálatos helyzet.

Irta: Mezei Ernő.

(Utánnomás tilos.)

Abéczés Yzé képviselő ur kétségbe van esve és óvatosan dul-fül elfoitott keserű mérgében. Annyira kétségbe van esve, hogy bár politikai vitatkozásoknak sohasem szokott aktív részese lenni, néhány nap óta kávéházban, étteremben, sőt a klubhelyiség valamely csöndesebb sarkában is hangosan egy-egy félmondatot ereszt meg, amelynek további összefüggéseit senki sem sejtí. Szűkebb baráti körben azonban állandóan ismétli Andrássy Gyula belügyminiszter hirtelenül közértéküvé vált folyosói kiszólását: A helyzet utálatos. Oly nyomatékosan és minden egyes tagot megnyújtva éjt ki ezt a nagy mondatot, mintha összes érzéseinek és gondolatainak koncentrált kifejezését találta volna meg benne. Még a mindennapi elmaradhatlan „blatkozás” közben is csupa szó-rakozottságból kiszalad ajkán, hogy partneri csodálkozva néznek reája. Kezdenek már tartani attól, hogy egy óvatlan pillanatban a kebelében forrongó utálatnak explóziója frezesentheti le őket.

Szives olvasóm, aki a tárczavonal fölötti cziczeróbetűs politikának és minden velejáró helyzetnek alapos tanulmányozója, persze keveset hallott Abéczés képviselőről. Szükségét érzem is, hogy a vezércikkiről általánosságban ilyen lézagait itt a vonal alatt kipótoljam, mint ahogy alapos tudományos művekben a legnevezetesebb magyarázó adatokat csillag alatt a lap alsó szélén adják meg. Abéczés képviselő,

szágyulás összeült, csak alkuvékony lelkekből álltak az ország hatalmas rendei. Pedig akaratumnak komolyan senki se állhatott útjába. Döntő szavuk elég lett volna a megváltásra, az eredendő bűn következtésének elhárítására, a nemzet szabadságának, jogainak és örök boldogulásának megalapítására.

Eszükbe se jutott ezt a szót kimondani. Pedig nem nagy idő választotta még el őket a kurucz-korszaktól s még nagyszámban éltek a deresedő hősök, akiknek kardjuk a szabadságért egykor Pozsonytól Brassóig villogott. És csupán csak afelett tudtak vitatkozni, kinek engedjék meg a királyné kezét előbb megcsókolni!

Ime, a „szentelt fájdalom“ igaz oka, melyről énekel a költő!

Borus, szomorú, hitvány korszak következett ránk. Mária Teréziának kora, — az elfajulásnak, meghunyászkodásnak, elnémetesedésnek s a szabadságok elsorvadásának korszaka. 1790-ig tartott. Akkor felocsudott ugyan pillanatra a nemzet, de ébrenléte alig tartott egy-két évig. Ujra felakasztotta kardját a fogásra s szívet az udvari kegyre. Így aludt csendesen 1825-ig, amikor elvégre megkezdődött a nagy nemzeti ébredés, a hazafi szívek, elmék és munkás karok dicső, nagy munkája.

A függetlenségi harcz balvégzete vérbe fojtotta a dicsőséges erőfeszítésnek csaknem minden eredményét. De az ájultság korszaka nem sokáig tartott. A szívek tele voltak a szabadság nagy eszméjével s a függetlenségi vágy szentséges szenvedélyével. Hatvan esztendő telt el azóta, két nemzedék életének virágkora, nem is sokan élnek már az utolsó hősök közül s a kik élnek is, aggkoruk gyöngeségének bilincseit kell viselniök. És hatvan esztendő múlva az az eszme

mégse hervadt el s az a szenvedély mégse hült ki egészen.

Ezt látjuk, ezt érezzük. Ez biztatásunk, ez bizakodásunk a jövőre. A megváltásnak meg kell jönni, az üdvözítőnek meg kell születni a mi számunkra is. A nemzet „szentelt fájdalomnak“ a nemzet boldogságává, nagyságává és dicsőségévé kell átalakulni.

Én bízom és remélek. De csak úgy, ha a nemzedék szívének tevéketlen alvó állapota nem tart tovább, ha ama nagy eszmének és szenvedélynek elmulását be nem várjuk. Ha a teljes ébredés halogatás nélkül bekövetkezik s ha a szívek és karok ernyedetlen hazafi munkára vállalkoznak.

A helyzet.

— Mi történik a politikai kullisszák mögött? —

— Bizalmas jelentések. —

E sorok írójának alkalmá nyílt egy küssé betekinteni a politika boszorkánykonyhájába, ahol a napi szenzációra éheseknek szánt eledelket elkészítik és mondhatja, hogy egy és más nem aképpen sikerül, mint ahogyan ezek az ügyes szakácsok szeretnék. Baj van persze többször azzal, hogy hol innen, hol onnan, hol Bécsből a Ballplatzbéli csarnokból, hol a Burg környékéről, majd egy előkelő nagyuri kastélyból kívánságok és rendeletek érkeznek olyaniféle szervirozásra, ami nehézségekbe ütközik és néha az étel a tatalási raffinériák miatt megromlik, még mielőtt asztalra kerülhetne.

Az aktualitások első sorában áll most is, ugy-e bár, a fuzió kérdése. Önök azonban bizonyára olvastak híreket valamely más tervről, a fuzió valamely olyan formájáról, mely a parlamenti határokon kívül terjedne. Emlékeznek arra is, hogy egyszer a képviselőházban egy hétfői, vagy finnep utáni napon, látszólag minden ok nélkül, elterjedt az a hír, hogy az alkotmánypárt és a szabadelvű pártból keletkezett nemzeti

társas-kör között összeköttetés készül, sőt tárgyalások is kezdődtek a hatvanhetes egyesülése kérdésében, a néppárt kihagyásával, avagy a néppárttal együtt. Akkor hirtelenében erélyes czáfolatok jelentek meg. Én egyáltalában nem akarom kétségbevonni a czáfolatok hitelességét, sőt azt sem akarom mondani, hogy akik a czáfolatokat nyomozni indultak, azok nem tudták, hogy miről van szó. Azonban meg kell mondanom, hogy Bécsben mindenekelőtt és valahányszor az alapos kibontakozás kérdéséről tárgyalnak, a hatvanhetes alapra gondolnak, mint amelyet amig csak lehet, érintetlenül szeretnének fentartani és a kormányzati hatalmat ennek szeretnék visszaadni. Következésképpen a legelső terv

a hatvanhetes koncentrációja

volt.

A hatvanhetesek koncentrációja érdekében kellett legelső sorban kísérletet tenni, mielőtt a fuzió más formájának propagálására a kormány az uralkodótól felhatalmazást kaplatott volna. Bizonyos tényekkel állunk szemközt. A király utasítást adott, hogy lépjenek érintkezésbe, azaz, hogy a mostani parlamentben lévő hatvanhetesek lépjenek érintkezésbe gróf Tisza Istvánnal a koncentráció érdekében. Az akták közt egy írott bizonyíték szerepel, egy levél, mely ebben a tárgyban íródott.

Gróf Tisza István megfontolta a dolgot. Aktív közreműködésre nem akart vállalkozni. Ő kijelentette, hogy a koncentrációt maga nem kezdeményezheti, hívei körében nem propagálhatja, de nem akarja megakadályozni. Tehát azt mondta Tisza, hogy ő félre áll és az elhatározást rábizza a nemzeti társas-körben lévő barátaira. A kérdés így elkerült Tisztától másokhoz, akik aztán megbeszélést tartottak közöttük az eshetőségeket, különösen pedig a kilátásokat s arra a konkluzióra jutottak, hogy:

— Még várjunk! —

Vagyis a kísérlet nem járt eredményre. A nemzeti társas-körben felülkerekedtek a harcziasak, amiként azokat nevezik, akik gróf Tisza István nélkül semmit se akarnak csinálni és akik együttesen semmi-

mondhatom, joggal érzi méltatlanságnak, hogy őt az analfabéta osztályzatba sorolják, ámbár magam sem értem, mért érzi magát találva az újságírók paikok esufolódása által. Gyerekkorában Abéczés ur határozott tanuló becsúgyat tanusított és nagyon rendesen, sőt mint tanára mondották, nagyreményűen végezte el iskoláit. De mihelyt kilépett az életbe, erősen kifejlett gyakorlati érzéssel azonnal észrevette, hogy a korszerű sikereknek első feltétele az iskolában tanult haszontalanságokat mentől hamarabb és mentől teljesebben elfelejténi. Bizonyosan ennek köszönhetette, hogy megóvta éleselműségét az élet dolgaiban. Amikor pedig ifjú ambiciójának viharosabb lendülete a politikai mezőkre sodorta, mindjárt tisztában volt azzal, hogy a politikai karrier kezdete a naiv kezdetleges abéczés, a még semmi értelmi rendszerrel nem fejlesztett egyszerű betűrend. A vidéki kaszinóban rendes szóírása volt is: Ismerem a politika abéczését. Igazában a társadalmi tekintély szerzése lett életének vezéresillaga. De mint vagyoniilag lehanyatlott család ivadéka, saját szűkebb pátriájában ügyvédi diplomájával sem vihette többre, mint egy-egy választásnál kortesi szereplésre; amellet a kisvárosi takarékpénztárnál jogtanácsosi állást nyert, ami nagy könnyebbséget jelentett egy-egy váltó elhelyezésénél és ezzel együtt a kínálkozó szerencsealkalmak kihasználásában.

Am eljött a korszakos evolúció, a függetlenségi stréberség toborzója, amikor ügyes vidéki kortesek és minden hájjal megkent kisfiskálisok, esetleg bankügynökök és dísznökereskedők országos forgalmi értékeké váltak és különös ázsióval jegyeztettek a függetlenségi központ manlításainál. Érezte, itt az ő ideje. Mintán Abéczés ur is az általános választások nagy rohamánál a többi aspiránsok között elég fiúgán viselkedett, könyökkel és ököllel bravurosan dolgozott, és ha kellett, erős karokkal feszegette a

központi pártzentély aitalát, el is érte pártvezéri meleg ajánlással és kézzelfogható érvekkel fölszerelten elmehegett a legismeretlenebb vidékre, vadidegen választók közé. Így meg is kapta pecsétes mandátumát valahol az erdélyi széleken. Azóta a sorshuzás által kijelölt betűrendben tölti be parlamenti szerepét, ha sürgösen behívják egy-egy névszerinti szavazásra. Mäskülönbben lényes simára borotvált ifjú arcúzt, amelyet a gondolatok barázdája sem éktelenít el, gyönyörűen árnyalja a művészien pödrött fekete bajuszka, ami manapság, ha csak elég gyakran csillan fel rajta az „új rendszer“ napsugara, igen számbavehető kvalifikáció a politikai államtitkárságra. Abéczés ur gondosan meglegyezte magának, hogy ha a szappan bőséges használata az európai kultúra jelzője, miként Liszt, a nemzetgazda mondja, viszont mai politikai rendszerünkben a magyar kultúra, sőt a kulturai vezetés fokmérője a bajuszpedró minősége. Kár, hogy ez az örökös tekintélysvárgása, amely különben nem egyeznék fiatal könnyívérűségével, de valószínűen házassági számításából eredhet, eddig kevés elégtételen részesült. Szerény ajánlkozásaival nem érhetne el idáig azt sem, hogy a Ház jegyzői karába választassék és eképp valamivel több közfelfűtéshez, valamivel busásabb jövedelemhez jusson. Csak éppen az orfeumi mulatók czifra hőlgyei között már meglehetősen népszerűsége tett szert. Külön meg kell jegyezni, hogy ha kaszinói urakkal együtt vacsorázik, nem dugja a kést a szájába és nem fogja marékka a tarhonyát. Bárha csöppet sem néz ki úgy, mintha a husofazék körül tartózkodó akarna lenni, sokat tart arra, hogy az elegáns gyűlöhelyeken lássák és minden uri „bonton“ színvonalán állion.

Nos, amint már legelelén jeleztem, Abéczés ur legkevésbé sincs most megelégedve a mai politikai kosztal. A dolog teljes megértéséhez

tartozik, hogy amikor a központnál jelöltéségi hajszolta, tudatlanabbnak és értelmetlenebbnek szinlelte magát, mint aminő valósággal volt, főképp óvakodott attól a veszedelmes látszattól mintha politikai felfogásai „szerves egésszé kögültek“ volna. Ő tisztán hallotta a többségi felhők mögül hangzó varázslatos hívást: Jöjjenek hozzám a kisdedek, az együgyűek, övék lesz a mennyeknek országa! És a maga módján nyomban el is akart jutni a többségi hatalomba foglalt mennyei üdvözüléshez. Ehelyett mindjobbban azt kell tanasztalnia, hogy többségi betűtársával együtt a purgatórium tüzfokozatain korbácsolják végig. Sőt ami még az egyházi dogmatikus magyarázatokkal is ellenkezik, ő érzi és sejtí, hogy ezek a purgatóriumi fokozatok nem a kormányzati ég háis berkeibe vezetnek, talán ellenkezőleg, a népitélet poklának jeges dermedésébe lödithatják. És ime, ez a fájdalmas lélekállapot agyát is szokatlanul erélyes működésre serkenti, forrongó, pezsgő gondolatembriók támadnak benne, amelyeknek, sajna, nem tud és ha tudna, nem mer kitejezést adni. De esodálatos módon én vagyok az ő felkének bizalmasa, ezt bizton rám vetett oldalbillantásából kinézem. Sohasem beszéltem vele, mégis meghallom (van hozzá különös harmadik fülem) ki nem mondott gondolatai rezzenését és végiggondolom az ő eszmenetét. És ez szerencséje is, mert Abéczés ur nem vállalja gondolatainak felbűsségét. Lázongó indulataiból csak olyféle konzekvenziát akarna levonni, mint ahogy Visontai Soma a darabont-kormány megbélyegzetetésének üdványából óvatossal elhallgatással levonta az udvari tanácsosságot. Valahogy meg ne essék, hogy Apponyi Albert neki is gyanakodó támogatást vessen szemére.

Ellestem például e napokban töle a következő gondolatmenetet:

„Hej, milyen igaza van Andrássy Gyulának, hogy utálatos a helyzet! Én tudom jobban. Nem is

féle politikai akcióba nem mennek Tisza nélkül. Hogy miért nevezik őket „harcziasak”-nak, éppen olyan elhatározással kapcsolatosan, mely az ülve maradási és mozdulatlanlanságot jelenti, annak magyarázata későbbben elkövetkezik. De aki figyelemmel kíséri egyes ténykedéseket, nyilatkozatokat, az rájön, hogy a tétlenség csak látszólagos. Legutóbb gróf Serényi Béla főrendiházi beszéde s ebben a mostani kormányval szemben használt kritika bepillantási engedett a „tétlenség” műhelyébe. Ők még várnak; nekik az a véleményük, hogy a gyümölcs nem érett még meg az ő számukra.

Bécsbe tehát jelentés ment a koncentráció kudarcáról, aminek a mostani hatalmon lévő pártok egyelőre örvendhetnek. Egyelőre, mondom, és nem véglegesen. De egyelőre a hatvanhetesek koncentrációjának terve lekerült a napirendről és csak most, csak ezután lépett előtérbe a szövetkezett pártok

fuziója.

A szövetkezett pártok fuziója a függő kérdések megoldásával keresi a végleges kibontakozást.

Bajjal jár. A kormány kieresztette a tapogatózókat. A tapogatózók feladatául az tűzött ki, hogy vajjon minő hajlandóság mutatkozik a katonai kérdések megoldására, vagyis a bécsi „engedményeket” hogyan fogadják. A ballon legelőször Ugron Gábor egy cikkével repült fel.

Az volt a kérdés, vajjon a függetlenségi párt megelégszik-e az egykori szabadelvű párt kilences bizottságának a programjával? Ehhez új pótlék gyanánt hozzáfűzték, hogy a tizenkét évi szolgálati folyamból nem csupán az utolsó két évet, hanem négy évet csatolnának a honvédséghez. Igérték továbbá a czimer- és jelvény-kérdés megoldását, de hogy miképpen akarják megoldani, azt nem mondják meg.

Több semmi. Sőt másféle akciók folytán kitűnt, hogy ennyi se megy könnyen. Schönauich jóindulattal igyekszik a megoldás elősegítésére, de ellene aknákat helyeznek el és a vezérkar határozottan tiltakozik és tiltakozásában olyan fórumnak a támasz-

tékát hangoztatja, akinek nagy befolyása van a katonai dolgok terén.

A fuzió másik lényeges feltétele a

bank.

És éppen a bankkérdésben viszont a király nem akar engedni. Az uralkodó azt az eshetőséget tartja a mostani körülmények közt szem előtt, hogy a helyzet háborúra fordulhat a külpolitikai alakulások folytán és ilyen körülmények között mindenféle változtatás ellen tiltakozik. A bank megbolygatását veszedelmesnek tartja a hitelkérdés szempontjából, fél az új pénzrendszerrel és leginkább azt akarja, hogy a mostani helyzetben maradjon minden, úgy, amint van.

A választási reform dolgaról felesleges külön ismertetést közölni.

Hogyan áll tehát a fuzió kérdése? Rövid a felelet. Csak azt kell reprodukálni, hogy mi az álláspontja ebben a percben a függetlenségi párt többségének. (Ebben a percben — mondom — senki a későbbiekért jót nem állhat.)

A függetlenségi párt nézete ez idő szerint a következő:

1. Mi a nemzeti bank nélkül nem adjuk meg a választói reformot.

2. És a katonai kérdés kielégítő megoldása nélkül nincs fuzió.

Csak még pár sort arról, hogy

mit csinálnak Bécsben?

Méltóztassanak visszaemlékezni arra, az időre, amikor gróf Tisza István kormányzása alatt a Reichsrathban a katonai engedményeket feszegették és Körber ott kinyilatkoztatta, hogy a Reichsrath nélküli katonai kérdéseket nem lehet megoldani. Erre felelte aztán a magyar parlamentben gróf Tisza István Körbernek, hogy:

— Distingvised foreiner! (Előkelő idegen.)

Nos hát a helyzet visszaesett oda, ahol abban az időben volt. A konzervatívek hangoztatják, hogy nem engedik megoldani a katonai kérdéseket a Reichsrath nélkül, a keresztény-szocialisták meg ugyanezen álláspontból folytatják a harcot az osztrák

képviselőházban s valamennyien a vezérkarra és még egy hatalmasabb urra támaszkodnak.

Legyünk tisztában továbbá, hogy a katonai körök még a részletenként való megoldást sem akceptálják. Engedményeket még részletekben sem akarnak adni.

— Nem akarunk rá tákát — mondják — mert ha rátákat adunk, ezzel magunk ismerjük el, hogy a tőkével is tartozunk.

Ez, kérem, a helyzet. És így állván a dolgok, felesleges külön is hangsúlyoznom, hogy bizony rosszul állunk és a kibontakozás előtt nagy akadályok vannak.

Budapest, december 24.

A politika világából. A miniszterelnök tegnap bécsi útja a helyzetet alig tette kedvezőbbé. Semmi irányban sem történt döntő elhatározás, amit főképen az osztrák feudálisok és keresztény-szocialisták vad riadója okozott. Éppen ezért valóban csodálatos, hogy a magyar politikusok minden párton kedvezőbben ítélik meg a politikai helyzetet, mint az utóbbi napokban. Ugy tünik föl, hogy a külpolitikai helyzet következtében és a monarchia mai szorongatott állásában az osztrák riadó ellenére is mindenki bizik abban, hogy a homlokterben álló nevezetes politikai kérdéseket sikerülni fog békésen megoldani. A katonai kérdés kedvező elintézése — e szerint a vélemény szerint — ma már nem Bécsből függ, mert ott a hajlandóság megvan a hadsereg bajainak orvoslására, hanem a magyar parlamenti pártoktól és kivált a függetlenségi párttól. Ha a koalíció elfogadja az engedményeket és biztosítja a katonai követelések teljesítését, akkor a katnai válság hamarosan megszűnik. Ez a főfogás azonban nagyon is optimisztikus. A katonai kérdéseknek a magyar nemzeti szellemnek megfelelő megoldása ellen Bécsben megindult akciónak igen hatalmas rugói vannak, amelyek erejével nagyon is kell számolni. Nemkülönbön nagyok a nehézségek a bankkérdésben is, bárha azt mondják, hogy van remény a megegyezésre. A függetlenségi pártnak ez a nagy egysége és szilárd álláspontja volt döntő jelentőségű ebben a kérdésben. Wekerle, Andrássy, Széll és a 67-es irányzatnak többi tiszteletreméltó politikusai, ezeket látva, nem kívántak harcot

értem, mi okozza nála a kényesség oly heves kitörését. Nem neki, nekünk kellett egyre-másra utálatos békákat lenyelniünk, egyre-másra és oly hirtelenül, hogy mindig úgy érzem, elevenen mozognak a gyomromban. Hiszen jól mondta Szentiványi Árpád a klubülésen éppen Andrássy Gyulának az ő választási javaslatára. Igen, hogy a függetlenségi pártnak kell a legémeiyitőbb falatokat lenyelnie, tehát csináljuk meg mentől hamarabb a fuziót. Lám, ez a helyes konzekvencia! Annaira hozzászoktunk a fokozódó utálatához, amelyet az egyre nagyobb békák nyelése, elveink fokozatos feláldozása okoz, hogy most már a legutálatosabb varangyot, a végletes megtagadást kell valósággal áhitanunk és követelnünk. Elvégre a halált, ha utáljuk is, utána nincs több utálat. Bizonyosan az utálatnak ez a tökéletes trainingje biztosítja azt is, hogy mentől jobban utáljuk egymást, annál szívósabb az együttmaradásunk és erősebb az összetartásunk. Ne csodálja senki, hogy amióta a fővárosban képviselőködöm, folyton növekedő mértékben járulok hozzá a kávéházi cognacfogysztáshoz. Visontai azt mondja, hogy a békát mindig a cognac-kal egyszerre kapja be, mint az osztrigát pezsgővel. Jó udvari tanácsosi recept.

Az új választótörvény gondja bizony sokszor izzón vajódik Abéczés ur lelkében. Az említett klubértekezlet után, amelyen a függetlenségi kritikusok Andrássy javaslatát tulságosan szabadelvűnek találták, a következő tépelődést láttam cikázó vonalban, mintha agyának vértekeresein kanyarogna végig, szemei körül kirajzolódni:

„Igazán megutálja az ember az életét! Hiszen úgy is ránk diktálják a halált, sőt a dupla halált. A kormány fuziót akar. Miért? Természetesen azért, hogy szilárd egységben kövessük, rendületlen bizalommal támogassuk. És miért kellene nekünk, már mint Abéczésnek és

betürendes társainak a fuzió? Természetesen azért, hogy a kormány nekünk bármi hazugságon, elvtelenségen keresztül választókerületeinket biztosítsa. Nem arra való a törvény, hogy a kerületek választhassanak képviselőket, hanem arra, hogy mi képviselők választhassuk a kerületeket. De hogyan boldoguljak, ha éppen a fuzióért és a fuzió által olyan új választási törvényt hajtának keresztül, amely képviselőségem alól kirántja a gyékényt? Micsoda Rip wan Winkle lesz belőlem, ha az én drága választókerületeimet, amelyet azóta is annyira gondoztam, az új kerületi beosztás folytán meg sem találom régi helyén. Csak tudnám, kikre vigyázzak jobban? A plurálisokká vált régiekre, akik befolyásban nyerni fognak, még duplára, triplára emelhetik a voks árát; amellett a konzervatív érdekek védelmét fogják követelni? Vagy az egészen njakra, az irni-olvási tudó proletárookra, akik a szocialista izgatástól bődülnek? Egészen arisztokrata legyek-e ezentúl, vagy egészen vörös demokrata? Nekem mindegy, melyik tábor adja, de itt lavíroznom sem lehet. Mandátum minden áron, a meddig nem viszem államtitkárságig és Lipót-rendig. Azt akarja-e a kormány, hogy curtiusi hősiességre vállalkozzam a fuzióért? Előbb áldozzam föl a czégül hordott elvet, aztán áldozzam fel a képviselőséget. Hohó, az elvetem odaadom, de csak jó áron. Az én fejemet nem verem a falba, de a falat sem engedem fejemre dönteni” . . .

Minapában meg rajtakaptam Abéczés, amint a diünek villanása lobbant ki szeméből és a következőket árulta el nekem:

„Mit akar tőlünk Apponyi Albert? Három évtizeden át való 67-es pályafutás után nincs is oly régen, igazán csak tegnap volt, hogy átjött a függetlenségi párthoz azzal a tizes felkiáltással: Meghalt az opportunitás! Ugy tetszhetett akkor, hogy egyenest a barrikádokra ve-

zeti az elkeseredett ellenzékét. Azután élünkre állt, mint nagyszerűen megnövekedett táborunk majd fő-, majd alvezére és most folyton visszavonulót ívat, egyre gyorsabban, fegyvereinket elhányva, vonulunk is vissza, a barrikádokról az „elvi” magaslatokra, onnét mélyebbre és mélyebbre, az opportunitás süppedékeibe, csak közbe-közbe a „haza oltára” előtt, amelyek most minden utszélen találhatók, letérdelünk és vezekelve imádkozunk. Persze nem áldozhatjuk vérünket a haza ily oltárán sem, az hittelmes transzsubstancziáció útján átváltozik borrá és kenyérré — a papok számára. De mért prédikálja hát nekem, hogy ne keressem a népszerű jelszavakat, nem még a bankkérdésben sem? Uram isten, a gyomromban békák kavarnak és ő bőjtőléről prédikál. Kegyes exorcizálás itt nem segít, erős hánytató inkább kellene. Én választókerületeimet akarom megmenteni. Még a kormánynak is teszek vele szolgálatot, ha parasztjaimmal elhítem, hogy a hitélet vesztett új rendszer elvégre meghozza a nemzeti bankot, amely Dárius minden földalatti kincsét felhossa és szétosztja a választók között. Én értem, hogy a népszerűséget fölládozzuk elvünkért, bár ezt a szép erkölcsöt nem követem. Mert rekem a népszerűség sem készpénz ám. De hogy egyszerre az elvet és a népszerűséget is fölládozzuk semmi másért, csak a visszavonuló vezér fedezetére?

Point d'argent, point de Suisse. Hogy ez gyanakvó támogatás? Éppen nem! Ez a clara paxta. Én nem ismerem ki magam Apponyi belsejében. Ha még oly hosszú beszédekert ereget. Külsején azt látom, hogy szakálla egyre elméletibb színű. Hát erre hitelezek?

Az appropriációs vita napjaiban Abéczés ur arca meglepő evolúción ment át, majd-nem jelentőssé vált. Boru ült homlokán,

folytatni az önálló nemzeti bank ellen és tiszteltben tartották a parlamenti többség változhatatlan álláspontját. Ez eredményezte azt, hogy ma már el lehetne mondani, hogy egy táborban vannak a bank kérdésében az összes vezető politikusok. Senkisé nem képvisel közlök külön álláspontot. A miniszterek szolidárisan járnak el és mindenképpen arra törekcsenek, hogy a bank kérdése az alkotmányosság követelményeinek megfelelően, a nemzet kívánsága szerint oldásék meg.

Ujévkor a kormány nyilatkozik valamennyi politikai kérdéscről, de már most bizonyos, hogy végleges elhatározásról akkor még nem adhat számot. Dr. Wekerle Sándor miniszterelnök a karácsonyi ünnepeket itthon, családi körben fogja tölteni. A miniszterelnök ujév előtt nem szándékozik Bécsbe utazni. Kossuth Ferencz kereskedelmi miniszter állapotában örvendetes javulás állott be s ma már sokkal jobban érzi magát. Ma délelőtt hosszabb látogatást tett nála gróf Apponyi Albert vallás és közoktatásügyi miniszter és Sztérenyi József kereskedelmi államtitkár, akik hosszasan tanácskoztak a kereskedelemügyi miniszterrel. Délután meglátogatta Wekerle Sándor miniszterelnök és gróf Zichy Aladár, a király személye körüli miniszter. A kabinet valamennyi tagja, — Günther Antal igazságügyminiszter kivételével, aki néhány napra a Tátrába utazott — a fővárosban töltik a karácsonyi ünnepeket. Justh Gyula, a képviselőház elnöke és Návay Lajos alelnök már néhány napja elutaztak a fővárosból s távollétük alatt Rakovszky István alelnök vezeti a képviselőház elnöki ügyeit.

Gróf Andrassy a választói reformról,

Budapest, december 24.

Gróf Andrassy Gyula belügyminiszter a „M. H.” mai esti lapjában cikket irt az általános választói jogról. A nagyérdékű cikket a következőkben ismertetjük:

Némelyek még ma is azt tartják, hogy az általános választói jog az egyetlen helyes, az egyetlen jogos választói rendszer minden nemzet számára és minden körülmények között.

Érdekes lélektani probléma, hogy ez a fanatizmus még egészséges és erős agyvelejű em-

bereken is erőt vesz, olyanokon is, akik politikai és szociális kérdésekkel szoktak foglalkozni.

Vannak, akik az örök és egyenlő emberi jog nevében követelik az általános és egyenlő szavazati jogot.

Azt mondják: minden embernek veleszületett joga, hogy befolyása legyen azon állam ügyeire, amelynek polgára, még pedig minden máséval egyenlő befolyása.

Ez az elv szép lehet, de nem okolja meg azt a választói rendszert, amelyet mint általános választói jogot követelni szoktak.

Ha minden embernek már csupán annál fogva, mert ember, veleszületett és elidegeníthetetlen joga van arra, hogy szavazata legyen, ebből szükségképpen következnek, hogy minden állampolgár választó is legyen. De ez nincs meg sehol a világon. S ezt nem is követelik sehol a világon. Ezen kívánság teljesítése abszurd állapotokat idézne is elő.

... Nézzük Franciaországot. Ott iltte győzelmét a suffrage universal. Sokáig ott hirdették ezen elv csalhatatlanságát. Onnan vette azt át Európa több állama, s noha ott is jelentékenyen csökkent régi tekintélye, Franciaország még ma is az általános választói jog klasszikus földje.

De azért a francia ugynevezett általános választói jogot az emberi jog egyenlősége és föltétlen volta alapján megvédeni nem lehet. Hogyan fér meg ez elvvel az, hogy akit a választók névjegyzékébe nem vesznek fel, az nem választó, ámbár saját hibáján kívül, mások hibája miatt maradt ki a névjegyzékből? Hogyan védhető meg az egyenlő emberi jogok alapján az, hogy aki katona, tehát hazája iránt tartozó legszentebb és legterhesebb kötelességét teljesíti, az nem választó? Hogy aki husz éves és tizenegy hónapos, az nem választó, ellenben az, aki egy hónappal idősebb, már választó? Hogy aki büntetve volt, az nem választó, holott az, aki talán nálánál rosszabb, de gonoszságáért nem lakolt meg, választó? Hogy aki öt hónapig lakik valamely községben, az nem választó, ha ellenben egy hónappal tovább lakik ott, vagy ha adót fizet, választó? Hogy a nő, bármilyen a tehetsége, a képzettsége és a jelleme, emberi méltósága ellenére nem szavazhat, a legutóbbi férfi pedig szavaz? Egy Napoleon, egy Goethe nem szavazhat, ha nincs több, mint husz éves, a huszonegy éves alkoholista pedig választó? Egy madame de Sevigné, egy

Katalin csárno sohasem választhat, a hülye férfinak azonban van szavazati joga.

... Ki merné állítani, hogy a monarchikus államforma mindig és mindenütt az egyedül helyes: ki azt, hogy ilyen a köztársaság formája! Sokszor szabadságra és néha abszolútizmusra van a nemzeteknek szükségük. A centralizáció éppen annyi hasznot hajtott egyes népeknek, mint a decentralizáció. Rendesen természetes és helyes, hogy a lakosság többsége bírja a hatalmat. A történelem azonban arra is mutat példát, hogy a kisebbség uralma mentette meg az alkotmányos és a lelkiismereti szabadságot. A nemzet élő organizmus és minden egyes nemzetnek különleges idegrendszere, külön fizikuma és szelleme van. Mindegyik egészen önálló egyéniség. Valamint nem követheti nagy károsodás nélkül ugyanazt az életmódot minden ember, de még ugyanaz az ember sem életének különböző szakáiban, így van ez a nemzetekkel is.

Ne hallgassunk olyan külföldi első és másodrangú tekintélyekre, akik véleményt nyilvánítanak javaslatunkról, anélkül, hogy azt alaposan ismernék és anélkül, hogy a magyar állam életviszonyait tanulmányozták volna. Akik hasonlók ahhoz az orvoshoz, aki nem ismerve valamely betegét és azon gyógyszereket sem, amelyekkel él, ítéletet mond a bajjal szemben alkalmazott gyógymód helyességéről.

Ne törődjünk a divatos jelszavakkal. Ne higgyük el, hogy a külföldön már nagyon lejárt frázisoknak utánzása európaivá, tiszteltté tesz bennünket, mert tekintélyünk okos egoizmusunktól és reális hatalmunktól függ, nem pedig attól, hogy ellenfeleinktől megszólaltatott tudósok és művészek bírósága modernnek itéli-e intézményeinket.

Ítéljen szigorúan a hazai közönség munkám felett. Ez joga és kötelessége is, mert javaslatom hazánk jövőjét érinti. De ítéletében csak a magyar közérdek vezesse. Csak a magyar állam szempontjából induljon ki. Nyugodt vagyok, hogy bírálata ez esetben a javaslat alapelvei tekintetében nem lesz kedvezőtlen. Különbén csak áldani tudnám azt s örök hálát éreznék iránta, aki a jelenlegi körülmények között a kérdésnek jobb megoldását találja. Beállanak lelket támogatójának.

Munkám részleteinek minden javítását szívesen veszem. Minden olyan változtatás ellen azonban, amely ártana, elszánt harcot fogok folytatni.

sőt gondterhes redők is mutatkoztak rajta. És oly mereven nézett rám, hogy nekem is feszülten kellett figyelnem rája. Ugy fogtam föl, mintha szóról-szóra ezt mondta volna:

„Uram isten, itt még elveket hányanak egymás szemére. Micsoda rég levetett ruhák, amik nem is minden esetben származnak valódi uraságtól. Fura mulatságom volt a Wekerle-Polónyi hadakozásnál. Persze szívem Wekerlehez szított, Wekerle egy nagystilű ur, ki előkelő módon formálja új nézeteit. Ahányszor változtatja álláspontját, mindig frissen mosott, fényesre vasalt meggyőződést hord, csak úgy, mint a mindennapi fehér nyakkendőt és fehér mellényt. Ez imponál minden Abéczenék is. Ellenben csöppet se gusztálom Polónyi változatos, sokrétű elveit, amelyek már akkor is kétesszínűek, amikor reája kerülnek és gyanus szagu rongyokká válnak, mikorára kicserélődnek. Én, kit a buksi falusiak kiadott programom alapján még mindig függetlenségének tartanak, mig itt fenn kezdettől fogva elvi programomat furfangosan koalíciósna jelentettem ki, ily elvdivatok dolgában mindhalálig csak Wekerlét követném, aki igazán roppant okos ember. De hiába vettek áhitatos pillantásokat reája, ugy néz valamennyiünkön, kis betűcsökön nagy sietve végig, mintha el nem intézett beadványok volnánk, amiket egyelőre „ad acta” tétet.

Hanem, azt sugják mindenfelől a fülembé, hogy a „helyzet magaslatára” kell emelkednünk. Az utálatos helyzet magaslata — mi más, ugy-e, mint a fuzió? Jaj, erre kicsit nehéz és elég utálatos lesz felkapaszkodni. No persze, könnyű Andrásynak. Az ő külön helyzeti magaslata a terebesi vár saroktornya, ahonnan lenézi az országot szeméjét. Amikor oda bezárkózik, még elvi magaslaton is láthatja magát. De nekünk is van egyenkint helyzeti magaslatunk. Minden kakas ur a maga szemétdombján. A fő, hogy majd a

nagy kukorékolás hajnali idejére a mi külön szemétdombjaink uraságát és belőle kaparható elesegünk jogát meg tudjuk óvni. Hátha a fuzióval az összes szemétdombokat egymásra hányják, egyetlen szemét-Csimborasszóvá — biztosítva lesz-e ez számunkra, kik még ifju stréber-kakasok vagyunk. Mert nem mindegyikünk körme bírja.

Hej, be irigylem is azokat, akik már idáig nagyszerű helyzeti magasságba jutottak, amelyet egyéniségük külön alapiául rendezhettek be.

Azokat a befolyásos, jelentős párttagokat, akiket a miniszterek is kötelesek bizalmas tanácskozásokba bevonni. Tessék, milyen helyzeti magaslatra emelkedtek Barabás Béla alatt a szent és oly alacsony aradi hantok, amelyeket korábban oly alázatosan taposott. Ugy látom, ott fönt őt, mint saját szobrát, örökkön szívére tett kézzel, nehogy a vértanukért még mindig vérző szívéből a hazafias boszu lángja vi-gyázatlanul kicsapjon. Látom, Nagy Emil a „kis emberekből”, akiket maga körül sorakoztat, milyen piramist emelt, amelynek tetején biztosan megállhat. Hoitsy Pál is be jól elhelyezkedett a csillagászati obszervatóriumban, a honnét kedvére figyelheti a politikai csillagok járását.

De csak Holló Lajos magaslatával volnék tisztában. Mint a népdal mondja: jegenyefa tetejében, ill egy holló feketében. Hányszor gondoltam, talán őt követem valami ellenjárt: ő egyszerre becsapja a szent pártegység nevébe, gyorsan visszaurik a miniszteri szobába — és rejtelmesen mosolyog. Hát amilyen kezdő vagyok is, a körmönfont diplomataság finom kenyeréből akarok én is részesedni! Vigyázok reája! Én nem megyek semmi meddő ellenzékiségbe, de egy hirtelen kormánybuktatással talán aktuálissá válhatnék államtitkári jelöltségem. Látom, hogy három Samu már függén kapaszkodik ott a latorján. Váratok adiatok ke-

zet nekem. — Soká tart-e még, mig a jegenyéről átröpillhet az uborkafára.

Azt említette valaki, hogy a kis Buza Barna áll leginkább a helyzet magaslatán. Igen magasan lehet. Ugy látom őt, mint ahogy b. de Manx — akinek adomáit szivesebben olvasom Jókai írásainál — felelt arra a kérdésre, hogy látja-e a torony csucsán a legyet. A legyet látom, — mondotta, — de a toronyt nem.

Utolsósor a parlamenti folyosó egy sarkában láttam Abéczt. Görcsösen rángatta fejét, mintha a nyaka hurokban szorulna és hörögnie kellene. Ezt értettem meg belőle:

„Utálat, utálat, utálat! Egyszerre választási reform is, fuzió is, önálló bank elejtése is. Ó jaj, most még ráadásul jön a létszámemelés. Azt hittem, egyikkel feloldják a másikat és most mind görcsbe fonódik nyakam körül. Micsoda utálatos helyzet! Egyáltalán „helyzet”-e ez? Én csak azt érzem, hogy függő, szörnyen függő állapotban vagyok, és ugyanakkor alvész minden támaszkodó alap a lábaim alól. En nagyon szeretem a vízszintes, nyugodtan fekvő politikai helyzetet, és ha olykor erős gyomor-émelygés szalad a torkomba, tudom, jó egy kicsit a felső testtel függőlegesen a hatalom párnáira támaszkodni. De csak hurkon a magasban függni alap és támasz nélkül, óh én megfulladok! Mire, kire támaszkodjam? Én csak függök a mindig magasbodó, mindig utálatosabb helyzetben. Igazán az legyen a sorsom, hogy dögvárra kerüljek a helyzet magaslatán — és a hollók lakmározzanak rajtam. Legalább önmagam kötném fel magam! Az istenért, adjátok a Lipótrend koronáját, vagy a vaskoronareny ryaklánczát. Végem... végem... tisztelet a beteg pártvezért! ...

Ez szegény Abéczenék tragikuma az utálatos helyzetben.

Hogyan kezdték politikai pályájukat?

— Allamférfiaink vallomásai. —

Zavarba hoztunk néhány kiváló politikust és államférfit. Kíváncsi kérdést szögeztünk a mellüknek, udvariasan kényszerítettük őket, hogy szálljanak vissza a múltba és adjanak választ arra a kérdésre, hogyan is indultak neki annak a pályának, amelyen jelenleg haladnak fölfelé, amelynek zenitjén pihennek, vagy amelyen már megindultak lefelé, a nyugalom révébe.

Általános impresszióink, hogy kedvesen is, édes-busan is érintette a kérdezetteket ez az indiszkrét mondat:

Hogyan kezdte el politikai pályáját?

Mind visszazárt az álmok és ábrándok idejébe, a pályaválasztás keresztútjára, ahol

tehetség, muló érdeklődés, vagy véletlen irányította a habozó, tájékozódó vándort.

Érdekesnek tartottuk, hogy ezt az intimitást a közönség elé tárjuk. Lássuk, hogy indult el sok ragyogó tehetség a maga útján és lássuk, hogy lett kis magból tereblyes nagy fa, amelynek az árnyékában sokan hűsölnek olyanok, akik talán ugyanolyan erővel indultak és elfáradtak az úton.

Kossuth Ferenc vallomását sajátkező írásában adta át, amelyet itt mutatunk be olvasóinknak. Markáns, férfias vonásai erőteljesen fejezik ki hatalmas enegiját s egyúttal eklatáns bizonyítékát adják annak is, hogy betegségéről elterjedt hírek tülzöttak, mert még testi erejét sem törte meg mostani betegsége.

Kossuth Ferenc,
kereskedelmi miniszter:

Kezdem volt; a hatvanas évek elején; a magyar kérdés akkor még európai kérdés volt; én is azok közt voltam, kik a kérdést Európa szerte ébren tartották. Ekkor az angol, a francia, és az olasz lapokban írtam. Azon kevesek közül, kik akkor tollunkkal jenni tartották a nemzet ügyét, ma csak én élek a hársban. Testem öreg lett és beteges; de lelkemben, oly üdén, oly örök zölvén mint akkor, él a honfi remény!

Kossuth Ferenc

Wekerle Sándor,
minisztereink:

— Szabad lélekkel szolgálni: — ez volt életem állandó törekvése; ebből áll életem története.

Gróf Andrássy Gyula,
belügyminiszter:

— Politikai pályára neveltek, az volt a rendeltetésem kezdettől fogva. Nehezebb volna arra a kérdésre felelni, hogy miért maradok meg a politikai pályán.

Gróf Apponyi Albert,
vallás- és közoktatásügyi miniszter:

— A főrendiházban kezdtem politikai pályámat, ahol nagyon fiatalon jegyzőnek választottak meg. 1870-ben Kerkápoly költségvetését referáltam, ez volt első politikai szereplésem. Két évvel később lettem képviselő, de 1874-ben négy helyen buktam meg, úgy hogy másfél évig nem is tartoztam a képviselőház tagjai közé; másfél esztendő múlva, időszaki változáson kerültem ismét a Házba.

Dr. Günther Antal,
igazságügyi miniszter:

— Tizennégy éves voltam, amikor az 1861-iki országgyűlés előtt a Székesfehérvárott fellépett képviselőjelölt programbeszédén jelen voltam. A negyedik gimnáziumba jártam akkor. Nagybátyám vitt el a beszéd meghallgatására és azt kérdezte tőlem: „Hát mit szölsz ehhez?” és én, mintha véleményemre kíváncsi lett volna, azt mondtam: „Én pedig jobb programbeszédet mondtam volna.” Könnyen elképzelhető, hogy nagybátyám mint nézett erre rám. Ezzel be is végezte az ügyet, én pedig folytattam iskoláimat. Az 1866—7. év következett. Nagykanizsán piarista voltam, majd feljöttem a fővárosba s ekkor jutottam be a „Századunk” szerkesztőségéhez: politikai pályám meg volt kezdve.

Darányi Ignác,
oldalmivelségi miniszter:

— 1881-ben választottak meg képviselővé és azóta szakadatlanul az vagyok. Képviselőségemet megelőzte a székesfehérvárosi törvényható-

sági bizottságába 1876-ban történt megválasztásom. (Harmincz évig voltam fővárosi bizottsági tag.) Politikai pályám előkészítésében nem csekély része volt annak a körülménynek, hogy a nagy szegedi katasztrófa és a magyar Alföldet ért vízáradás alkalmából ujonnan alakult tiszavölgyi társulat központi bizottsága tagjává és titkárává választottak meg 1878-ban. Itt alkalmam volt megismerkedni gróf Károlyi Sándorral, gróf Lónyay Menyhérttel, báró Sennyey Pállal; később idősb gróf Andrássy Gyulával, kiktől sokat tanultam és tapasztaltam. E körülménynek része van abban is, hogy a jogi pálya mellett közgazdasági kérdésekkel előszeretettel foglalkoztam, aminek hivatalos működésem alatt sok hasznát láttam.

Ez az első interview, melyet annyi esztendő alatt adtam; azt hiszem, indiszkrétciót nem követtem el vele.

Jekelfalussy Lajos,
honvédelmi miniszter:

— Politikusnak sohasem készültem. Katona voltam gyerekkorom óta, akinek a politikával semmi dolga nem volt. 1906-ban, amikor a koalíciós kabinet megalakult, a Felső kegye engem nevezett ki honvédelmi miniszternek. Így belekerültem a politikai élet forgatagába és katonás becsülettel teljesítem kötelességemet.

Josipovich Géza,
horvát-szlavon miniszter:

— A horvát minisztériumban fogalmazó voltam, amikor 1887-ben felléptettek képviselőjelöltnek. Vinice kerület választott meg. Ekkor kerültem mint horvát képviselő a magyar képviselőházba is. Azóta foglalkozom politikával.

Justh Gyula,
a képviselőház elnöke:

— Közigazgatási szolgálatba léptem, miután ügyvédi oklevelemet megszereztem. 1872-ben tiszteletbeli jegyző, majd rövidesen első jegyző és főszolgabíró lettem. 1878-ban a tisztújításnál a főispán minden erejével azon volt, hogy engem kibuktasson és ez sikerült is neki. Ennek a nagy igyekezetnek oka az volt, hogy 1877-ben Békésmegye tárgyalta Pestmegyének a nemzeti bank és a külön vámterület ügyében hozzá intézett átiratát s én a felirat támogatása mellett szavaztam. Ezt Beliczey István, a főispán nem tudta elfelejteni és a tisztújításnál kibuktatott. 1881-ben a battonyai kerületben léptem fel először képviselőjelöltnek, de elbuktam. A képviselőházba 1884-ben kerültem, Makó városa küldött be képviselőjének. Első politikai szereplésem tehát most nagyon aktuális, mert az önálló vámterületért és a nemzeti bankért álltam akkor a csatasorba és most is azért harcolok még.

Szterényi József,
kereskedelmiügyi államtitkár:

— Hogyan kerültem én a politikába? Hát csak úgy beleestem. Volt egy kis részem a kibontakozásban és Bécsben voltam, amikor a vezérek megállapodtak a királlyal. Rögtön megkértek, hogy állásomban megmaradva, a politikai életből is kivegyem a részemet. Így lett belőlem, az adminisztratív szakemberből politikus is.

Thaly Kálmán,
a függetlenségi párt tiszteletbeli elnöke:

— Budapesten, a Ferencvárosban léptem fel először képviselőjelöltnek 1878-ban függetlenségi programmal és meg is választottak, ez volt politikai pályám kezdete. Azelőtt csak történelmi tanulmányokkal foglalkoztam. Az első kormány alatt a honvédelmi minisztériumban

miniszteri tanácsosi állást vállaltam, mert Hollán-nal és a többiekkel együtt azt hittük, hogy a magyar honvédséget meg fogjuk tudni szervezni. Amikor láttam, hogy a munka nem olyan irány-ban halad, hogy attól eredményt lehetne várni, ott hagytam állásomat és mint a függetlenségi párt tagja igyekeztem eszméimet terjeszteni. Ennek a pártnak a programjával választottak meg 1878-ban a Ferencvárosban, majd Debreczen első kerületében, amelyet azóta állandóan képviselek.

Dr. Mezőssy Béla,
földmívelésügyi államtitkár:

— Az én politikai pályafutásom igazi értelmi szerzője tulajdonképp egy véletlen volt. Párisba készültem ki hosszabb időre és e helyett megházasodtam itthon. Új otthonomban kötelességemnek ismertem foglalkozni a néppel: annak sok-sok ezernyi bajával, gondjával; sorsának jobbrafordulását meleg szívvvel igyekeztem munkálni. És bizony sohsem néztem, hogy ki a választó és ki nem? csak azt, hogy ki a szegény ember. Ezek előtt aztán az én lelki világom mindig nyitva volt. És viszonzásul engemet nagyon fiatalon vármegyém egyik jó magyar kerülete beküldött a képviselőházba. Ami aztán ezután történt — jó kálvinista ember vagyok — azt hiszem: az a predesztináció dolga.

Bolgár Ferencz,
honvédelmi államtitkár:

— Hol kezdtem politikai pályámat, kérde ön. — az Egyetértésnél. 1882-ben Bécsben katonai szaklapot szerkesztettem, amikor a hadsereg tényleges állományából kiléptem. Ekkor jutottam az Egyetértéssel szorosabb érintkezésbe, annak a baráti viszonyának a révén, amely Csávolszky Lajoshoz, az Egyetértés akkori szerkesztőjéhez fűződött, de hasonlóan szívélyes volt a viszony köztem és a szerkesztőség többi tagja közt is. Csávolszky megbízott az Egyetértés bécsi levelezői tisztségével és én, aki addig csak katonai szakkérdésekkel foglalkoztam, ekkor kezdtem behatolni az Egyetértés hasábjain a politikába. 1884-ben az Egyetértés megbízásából vettem részt a híres miskolci királygyakorlatokon is. A delegációk ideje alatt évenként 10—15 cikket is irtam a közös ügyekről, a katonai kérdésekről, diplomáciáról és ez a viszony fennmaradt közöttünk 1887-ig, amikor a kismartoni kerület először választott meg képviselőnek és így nemcsak tollal, de szóval és tettel is beleméltam a politikai világba. Mindig szívesen visszaemlékezem azokra az időkre, amikor az Egyetértésnek dolgoztam és az Egyetértés is mindig szívesen támogató politikai munkámban.

Popovics Sándor,
pénzügyi államtitkár:

— Ma nyilatkozzam arról, hogyan kezdtem politikai pályámat? Nem mondhatok erről semmit, hiszen most vagyok csak a kezdetén.

Gróf Batthyány Tivadar,
a függetlenségi párt alelnöke:

— A tisztelt szerkesztőség első politikai szereplésem felől kíván fölvilágosítást; készséggel állok rendelkezésére. Öt-hat éves koromban, amidőn hazánkban még a Bach-korszak uralkodott, tudvalevőleg a politikai demonstráció egyik nemzete abból állott, hogy az adóhivatalokat minden derék magyar ember igyekezett működésében akadékoskodásokkal, a szekaturák minden nemével akadályozni. Édes anyámnak volt Zalamegyében egy gazdasági szeszgyára, amely után nagyobb összegeket kellett az adóhivatalba beszállítani s volt egy rendelet, amely megállapította, ha jól emlé-

szem 999 frt 99 krajczárban azon maximális összeget, amelylyel egyszerre szabad volt fizetéseket váltópénzben eszközölni. Szüleim, testvéreim, gazdatisztjeink s jó magam is különös passzióval törekedtünk arra, hogy az abszolút kormányzat ezen rendeletét az adóhivatal személyzetének boszankodására kiaknázzuk. Napról-napra gyűjtöttük a krajczárokat úgy, hogy mire a fizetés ideje elérkezett, minden alkalommal a teljes 999 forint és 99 krajczárt a legapróbb váltópénzekbe összegyűjtöttük s azután a gazdatiszt zsákokban elvitte az összeget a cs. kir. adóhivatalba Zalaegerszegre, ahol a cseh és német adóhivatali tisztviselők dühöngve voltak kénytelenek az egész összeget óraszám után számolni. Minthogy Zalában igen sok bírtokos követte ugyane taktikát, a politikai bojkott ezen neme fényesen bevált, sikerült munkájában megakasztani, lelkiületében elkeseríteni a németet. Élénken emlékszem, minő lelkesedéssel gyűjtöttem akkoriban a krajczárokat, csak azért, hogy had mérgeledjenek az osztrák bérenczek. Ime első szereplésem a politikai téren.

Barabás Béla,

a függetlenségi párt alelnöke:

— Vármegyei tisztviselőnek szántam magamat, mert Tabajdy Károly, Arad vármegye főispánja felkarolt engem és vármegyei tisztviselőt akart belőlem csinálni. Időközben Aradon megalakult a függetlenségi párt és Mocsáry Lajost kérték fel arra, hogy a pártalakításra jöjjön el Aradra. Én Mocsárynak elébe utaztam, egy kocsi jöttem be vele és evvel elvesztettem Tabajdy bizalmát és a belém helyezett reménységét, le is vette a kezét rólam. Ez azonban nem bántott. Tabajdy nem csapott el, egyszerűen az volt a szándéka, hogy senyvedjek a megyénél csekély fizetéssel, így legalább ambíció nem keletkezik bennem. Barátaim felnyitották a szememet és én otthagytam a megyét és elmentem ügyvédhez. Aradon kezdtem meg politikai tevékenységemet mint teljesen fiatal ember, mindaddig, amíg az ügyvédi vizsgával nem végeztem. Az aradi függetlenségi pártnak megalakításában, annak tevékenységében természetesen kivettem a magam nem apró, hanem nagy részét. Ezt a működésemet a központ is ismerte. 1890-ben volt az aradi vértanúk szobrának leleplezése. A rendezőbizottság engem bízott meg, hogy a vértanúk vesztőhelyén emlékbeszédet tartsak. Az ország minden részéből gyűltek egybe erre az ünnepre és ezek között az én első választókerületemnek, a gyomai kerületnek polgárai nagy számban. Mikor ezek meghallották a beszédemet, azt sem kérdezték ki vagyok, micsoda vagyok, hanem megígádták, hogy én leszek a képviselőjük. Mindjárt az év végén, amikor híre szállt annak, hogy gróf Szapáry Gyula elrendeli a téli választásokat, felszólítottak, hogy vállaljam a jelöltséget és mint teljesen ismeretlen embert, óriási nagy többséggel megválasztottak. Gyoma megválasztott háromszor, a harmadikat nem fogadtam el azért, mert Nagyvárad 1901. október 3-án Tisza Kálmánnal szemben megválasztott képviselőnek. Az 1905. évi választásokon Vác és Arad választott meg, az aradi mandátumot fogadtam el, 1906-ban három kerületben győztem, Arad, Budapest-Erzsébetváros, Nagyvárad, ma egy negyedik helyen, Nagykőrösön vagyok képviselő.

Dr. Nagy Ferencz,

az alkotmánypárt másodelnöke:

— Nagyon híresen kezdtem én politikai pályámat. Egyetemi tanár voltam és politikával,

azonkívül, hogy a választásoknál le szoktam adni a szavazatomat, csak annyiban foglalkoztam, hogy Szilágyi Dezső néhány törvényjavaslat kodifikálásával bizott meg. Egyébként soha, semmiféle politikai mozgalomban részt nem vettem. Semmire sem számítva semmi baira nem gondolva, sétáltam az 1900. esztendő egyik délutánián a Dunaparton, amikor találkoztam Hegedűs Sándor akkor kereskedelmi miniszterrel, aki felém tartva, nagyon barátságosan arra kért, hogy másnap délelőtt látogassam meg őt, de ne a hivatalban hanem a lakásán. Ebben az időben véleményi kért tőlem a kereskedelmi törvény reformjának tervezetéről és én azt hittem, hogy ez a látogatás is ennek a véleménynek a dolgában fog lefolyni. Elmentem tehát hozzá és ott ezekkel a szavakkal fogadott:

— Ne kerüljessük sokat a dolgot, akar-e őt az én államtitkárom lenni?

Majd leestem a székről. Három napi gondolkodási időt kértem, azalatt a három nap alatt azután úgy fordultak a dolgok, hogy elvállaltam az államtitkárságot. Így tehát én felülről pottyantam bele a politikába. A legközelebbi megüresedett mandátumot természetesen én kaptam és a sors úgy akarta, hogy részt vegyek a politikában.

Eötvös Károly:

— Mint kortes kerültem én a politikába. Az 1861-iki követségválasztáson Pápa Imre plébános, későbbi szombathelyi püspökkel szemben mi Nagy Szabó Ignác határozati párt jelöltet akartuk többséghez segíteni. Ez a nem sikerült kísérlet volt az első politikai akció, amelyben résztvettem. Később a Schmerling-rendszer alatt 1865-ben Veszprémben lapot szerkesztettem, de már ennek az esztendőnek a végén ismét Pápa Imre kerületem, ahol Kerkápoly tanszékét, a bölcsészeti tanszékét foglaltam el. A porosz-osztrák háború befejeztéig maradtam itt, aztán ismét Veszprémben mentem és ismét lapot szerkesztettem. Megyei szolgálatba álltam, voltam tiszteletbeli alügyész, majd tiszt ügyész és végül királyi ügyész. A parlamentbe 1872-ben kerültem, amikor Veszprém város választott meg követül. Az öregek nem akartak, de a fiatalok kidobták őket a kaszinóból s mi győztünk. A Deák-párthoz csatlakoztam a melynek mindjárt egyik vezéreziklirója is lettem. Deák Ferencz nagyon megkedvelt s négy esztendőn keresztül majd minden nap együtt voltunk. A fuzióba nem mentem bele, mert nem bíztam Tisza Kálmánban és 1876. május elsején beléptem a függetlenségi pártba. Így kezdtem politikai pályámat.

Vázsonyi Vilmos:

— A megye és a bank neveli fel a legtöbb politikust. Az egyik az erősekeiket, a másik a szivósakat és simulékonyakat. Az én politikai életem iskolája — az iskola volt. Gyógyíthatlan ragály! Az egyetemi ifjuság ideális világában próbáltam legelőször politikát csinálni abban az időben, mikor még az egyetem az igazi nemzeti érzés és demokratikus gondolkodás fészke volt. Klerikális ifjak akkor még nem voltak, az ifjú mameluk-palántákat pedig összetapostuk. Eszmékkel harcoltunk és eszmékkel győztünk. És az egyetemi mikrokopuszban aratott diadal megörömt az egész életre. Künn, a komoly harcokban is ideálokot hajszoltam, — ott, ahol csak az érdek és a hatalom lehet a siker mozgatója.

1889-ben a véderőmozgalomban tartottam első nyilvános beszédemet a magyar ifjuság országos nagygyűlésén. Ez a beszéd megszerezte számomra Irányi Dániel atyai barátságát. Még

mint egyetemi hallgató vezércikkirója lettem a „Budapesti Ujság“-nak, mely akkor a függetlenségi párt hivatalos lapja volt. Ez a lap kemény, radikális irányban csinálta a politikát. Sohasem felejttem el azt a jelenetet, midőn egyik függetlenségi vezér éppen akkor járt fenn a szerkesztőségben, midőn Hentaller Lajos szerkesztő nekem vezércikkre adott utmutatást. Hentaller tüzelt, a vezér pedig közbeszólt: „Hogyan adhat sz nek ilyen szenvedélyes utasítást?“ — Hagyd el, felelte Hentaller, — ő közöttünk a leg-higgadtabb. — Mi minden történt azóta, hogy én, aki 22 éves koromban a függetlenségek közt a „leg-higgadtabb“ voltam, ma legalább is anarchista-számba megyek, míg ők higgadtak és bölcsék lettek mindannyian.

A véletlen sodort a politikai porondra, mert ideálom a tudományos publicisztika volt. Midőn megindult a municzipális vita, Szápáry idején könyvet írtam a municzipalizmus igazolására. „A választási elv a külföldi közigazgatásban“ (ez volt a munka címe), Irányi atyai szeretetét még fokozta irántam. Márczius 15-én a függetlenségi párt hivatalos bankettjén a felejtetlen puritán hazafi munkámért engem köszöntött fel, engem, a kis ügyvédjelöltet, az ismeretlent, a távollevőt. Amikor az esti lapokban olvastam e hirt, sápadt és piros lettem egymásután, alig hittem a csodában.

Azután a politikai láz erőt vett rajtam. Nem volt tanárom, aki magához vont volna, holott gyermekkorom óta a csöndes, a szelid és szívós kutatás volt az életem; de egy fenkölt lelkű politikai vezér szeretettel intett, hogy szolgáljam az ő politikai ideáljait. Kerestem a politikai küzdést. Megtaláltam minden csalódással. Irányi meghalt és utána haltak az ideálok. Az előző szöveg volt. Hallgassunk magáról a könyvről...

Barta Ödön:

— Politikai pályámat Beregmegye közgyűlés-termében kezdtem meg. Mint a függetlenségi párt lelkes híve, nagy harczokat folytattam a szabadelvi rendszer ellen, de képviselő nem akartam lenni. Ismételen felszólítottak, hogy vállaljak mandátumot, de én csak 1896-ban határoztam el magam arra, hogy fellépjek és akkor sem Beregben, hanem a szomszédos Ugocsában, oly kerületben, amelyről azt mondták, hogy ott függetlenségi egyáltalán nem tud győzni. Sikertült a választókat annyira fanatizálni, hogy Perényi báró, a főispán, nem is mert ellenjelöltet küldeni. Mikor a beregiek látták, hogy képviselő lettem, azt mondták, minék menjek én más megyébe, maradjak itthon és megválasztottak erre a Bereg-felvidéki kerületben. Erre az ugoceai mandátumról lemondtam. Így kerültem be a parlamentbe, ahol azután szüntelenül a függetlenségi program megvalósításáért dolgoztam.

Budapest, december 24.

A közös hadsereg ellátása és a gazdák. A közös hadseregnek évenként kerek három millió korona értékű gabonát kell vásárolnia Magyarországon. E megtehető nagytömegű szükséglet ellátásában a gazdák aránylag igen kevés részt vehettek, mert a megfelelő forgalmi tőke híján terményeiknek azonnali készpénzben való kifizetését szükségelik. Darányi földművelésügyi miniszter annak tudatában, hogy ez az állapot a gazdákat az értékesítés egy igen előnyös módjától fosztja meg, már hosszabb idő előtt tárgyalásokat kezdett az illetékes tényezőkkel, hogy a hadsereg gabonaellátásában a gazdák részére biztosított közvetlen részvétel gyakorlatban is sikeresen megvalósítható legyen. Ez a cél most akként éretett el, hogy a pénzügyminiszter Darányi megkeresésére összesen három millió koronát bocsátott előlegképen a közös hadügyminiszter rendelkezésére, mely összegből a gazdáktól vásárolandó termények azonnal készpénzben kifizethetők. Természetesen az is ki van

kötvé, hogy ezt az előleget csakis a Magyarországon tényleg foganatosított terményvásárlásokra lehet felhasználni. Ez az eljárás ezentul rendszeressé válik a hadsereg terménybeli szükségletének beszerzésénél.

A balkáni események.

Budapest, december 24.

Angol forrásból jelentik ma, hogy Ausztria-Magyarország Pallavicini nagykövet utján a portának memorandumot nyújtott át, amelyben feltünteti azokat a kompenzációkat, melyeket megadni hajlandó Bosznia annexiójáért. Pénzügyi kárpótlásról nincs szó ebben a memorandumban, csak gazdasági előnyökről és olyan protektorátusok megszüntetéséről, amelyek jogot adtak a monarchiának Törökországnak belügyeibe való avatkozásra.

Konstantinápolyi hírek szerint a porta okvetlenül visszautasítja a monarchia ajánlatait, mert tudvalevőleg Törökország sokkal nagyobb követelésekkel lép fel. Vannak politikusok Konstantinápolyban, kik még a pénzügyi kárpótlással sem elégszenek meg, hanem autonómiát követelnek Bosznia-Hercegovina részére. Így Achmet Riza, az iju-török párt vezére, — mint már megirtuk, — egy interjuban kijelentette, hogy Törökország csak abban az esetben szünteti be a monarchia elleni gazdasági harczot, ha az anektált tartományok megkapják az autonómiát.

Ha tehát a „Times“ értesülése alapos, akkor fokozott gazdasági harczra lehetünk elkészülve, mert a helyzet mostani állapotában nincs remény, hogy Konstantinápolyban enredékenebb álláspontra helyezkednek.

Mai híreink a következők:

A török tárgyalások.

A „Times“ jelentése szerint Pallavicini örgróf szerdán egy memorandumot nyújtott át a nagyvezérnek, mely Ausztria-Magyarország következő javaslatait foglalja magában:

1. Ausztria-Magyarország kész a vámok 15%-os felemelésébe beleegyezni és egy kötéendő fölemeléssel további emelést is koncedálni.

2. Ausztria-Magyarország, feltéve, hogy a többi hatalmak is ugyanezt teszik, kész a török birodalom területén levő postahivatalait bezáratni.

3. Ugyanezen feltétellel Ausztria-Magyarország kész a kapitulációk megváltoztatásához hozzájárulni.

4. Ausztria-Magyarország kész az albániai katolikusok felett való választási védnökségéről lemondani.

A nagyvezér kijelentette, hogy nagy meglepetéssel látja, hogy Ausztria-Magyarország oly engedményeket ígér, amelyeket már előbb föltétlenül megtett. Hivatalos körök azt hiszik, hogy Törökország Ausztria-Magyarország ajánlatát föltétlenül vissza fogja utasítani, ha csak jelentékeny pénzügyi kárpótlást nem ad.

A pártvezérek tegnapi ülésén, melyen Stolypin miniszterelnök is résztvett, komoly nézeteltérések merültek fel Stolypin és Izvolszki között. Azt hiszik, hogy Izvolszki napjai meg vannak számlálva és már legközelebb lemond állásáról, mire nagykövetté fogják kinevezni.

Izvolszkinak a pártvezérekkel tegnapi folytatott tanácskozásán, melyről a szélső jobboldal vezéreinek kívül Miljukov kadetpárti vezér is elmaradt, Izvolszki közölte az orosz körjegyzék tartalmát és fölkerlte őket, hogy tekintettel a komplikációk lehetőségére, óvatosan bánjanak a tanácskozás tárgyát képező kérdésekkel és gondolják meg a helyzet nehézségeit. A pártvezérek kijelentették, hogy egyetértenek Izvolszki felfogásával és közölték vele a többségi pártok által tervezett formulát, melylyel a дума holnapi ülésén a napirendre fognak áttérni. Iz-

volszki a formulát elfogadta. A konferencia másfél óráig tartott.

A bojkott.

Különböző kikötőhelyekről érkező jelentések szerint a bojkott kiélesedése a szalonikii központi uj-török középponti bizottság utasításaira vezethető vissza. A bojkott legutóbbi tulzásai és kinövésai azt a célt látszanak szolgálai, hogy mielőbb elérjék a bojkott politikai célját, miután egyes helyeken az uj-török bizottság, valamint a bojkottsindikátus tekintélye a károsodott kereskedők fokozódó ellenakciója folytán szűnni kezd és a bárkavezetők, valamint tehervivő munkások számára szükséges, részint nagyobb béreket, részint közvetlen kártalanítási összegeket nem lehet állandóan és huzamosan előteremteni. Szaporodnak az albán kikötői helyekről a portához és a bizottsághoz intézett oly értelmű panaszok és kérés táviratok, hogy a bojkott csak az esetben tartható fenn tovább, ha a vásárlási források nyitnak meg és ha a Lloyd helyett új gőzhajós vonalakat léptetnek életbe.

Az angol király válasza.

Gróf Mensdorff-Pouilly-Dietrichstein Albert londoni osztrák-magyar nagykövet, mint mérvadó helyről közli, a legközelebbi napokban kihallgatáson jelenik meg ő felsége előtt, hogy VII. Edvárd angol király szóbeli izenetét átadja I. Ferencz József királynak. A nagykövet Bécsből Budapestre szándékozik jönni, hogy szabadságának egy részét itteni rokonai körében töltsse el.

A bolgár tiltakozás.

A tegnap közölt bolgár verbális jegyzéket diplomáciai körökben úgy kommentálják, hogy a bolgár kormány a török-bolgár viszonyok újabb alakulása folytán elhatározásában szabad kezét kíván magának biztosítani. A jegyzék kifejezetten rámutat arra, hogy a bolgár kormány Törökország mostani magatartására való tekintettel, a dolgok további fejlődéseért elhárítja magáról a felelősséget. Hír szerint az itteni török komisszáriátus valószínűleg Buxton agitációi következtében pár nappal ezelőtt Konstantinápolyból megbízást kapott, hogy tiltakozzék a bolgár kormánynál a Bulgáriában lakó muzulmánok üldözése ellen, pedig az itten élő muzulmánok soha sem panaszkodtak rossz bánásmód miatt. A török komisszáriátus tehát eddig nem nyújtott tiltakozó jegyzéket a bolgár kormánynak.

A boszniai ellenzék akciója.

A szerb és a mohamedán ellenzék vezetői, akiket külföldre küldtek, hogy a nagyhatalmaknál panaszt emeljenek, visszatértek Konstantinápolyból, Pétervárról, Londonból és Párisból. A boszniai ellenzék a külföldön ezt az akcióját a belgrádi nagyszerb propaganda intézőivel közösen végezte s ebből is nyilvánvaló, hogy még most sem szűnt meg Boszniában a nagyszerb propaganda.

A „Daily Mail“ tudósítója jelenti Mostarból, hogy Hercegovina lakosságának legnagyobb része csak azért nyugodt, mert abban bizakodik, hogy a nemzetközi konferencia autonómiát fog adni Bosznia-Hercegovinának, különben nagy veszedelem törne ki. Ausztria-Magyarország ezt tudja és megfelelő intézkedéseket tesz.

A bolgárok panasza.

Az „Union des clubs constitutionels bulgares“ panasziratával a szalonikii ifjutörök központi bizottságnak uiból hosszú panaszmemorandumot nyújtott át, amely 24 esetet sorol fel, amelyek Dibra, Strumica, Kumanovo, Perlepe, Krusevo, Palanka, Gümüdsé, Jenidsche-Vardar, Florina, Monastir, Tikves és Vizen (salonikii, monastiri, üszkübi és drinapolyi vilajetek) történetek állítólag meg. Hiányos személy- és közbiztonságból folyó esetekről van szó, továbbá görög és szerb bandák által elkövetett gonoszítottakról, valamint a hatóságoknak ezekkel szemben tanusított magatartásáról van szó. A perlepei eset különböző verzióival szemben a következőkben állapítják meg a tényállást: E hó 11-én Perlepeben a vásár alkalmával egy albán káp-

lár hirtelenül fegyverrel és revolverrel a tömegbe kezdett löni, minék következtében három bolgár meghalt, hat ember, köztük egy asszony és két gyermek, valamint egy oláh és két katona megsebesült. A tettest, aki azt hozza fel, hogy ittas állapotban cselekedett, letartóztatták. A török hatóságok kijelentik, hogy örült ember cselekedetéről van szó. Az objektív vizsgálat kiderítette, hogy egy exaltált mohamedánus fanatikus gyűlöletéről van szó, amelyre a mohamedánokat és keresztényeket egyenjogúsító alkotmányadás volt az ok. Mindenesetre feltehető, hogy a bolgárok izgatottságát az ifjútörökök beavatkozása csakhamar el fogja oszlatni.

Legujabb híreink.

Báró Aehrenthal külügyminiszter ma kihallgatáson volt az uralkodónál. Az audiencia igen hosszúra nyult.

A szeretet ünnepe.

I.

December 22-én.

(Valami titokzatosság van a levegőben és gondosan titkolt csomagok a szekrényben.)

FÉRJ (ebéd után odabúvik a feleségéhez): Látod kicsi asszonykám, megint elmúlt egy esztendő...

FELESÉG (fejét az ura vállára hajtja): Az ám, Karácsony van.

FÉRJ (lágyan): A szeretet ünnepe... Béke ereszkedik a földre... A hó belepi az apró házakat, fények gyulnak és kunyhóból, palotából áhítatosan száll az ég felé a megbékült emberek együttes imája...

FELESÉG (maga elé): ...És az ékszerészeknél teli van a bolt és a Gerbeaudhoz nem lehet bemenni...

FÉRJ: Ilyenkor érzem csak, hogy mennyire szeretlek, te édes, édes boldogságom, mindenem... Ilyenkor bögök, hogy nem vagyok olyan hatalmas, hogy le tudjam neked hozni a csillagokat az égről...

FELESÉG: Minek, te drága. Hát kell nekem valami? Hát nem elég, hogy te szeretsz, te kicsi kis uram...?

FÉRJ: Én a lábaid elé tenném az indiai maharadsza minden kincsét... Karácsony ünnepén...

FELESÉG: Minek, drágám, minek?... Valami kis apróság... Csak éppen a figyelem... Egy szál virág... Látod, én is ide varázsolnék neked mindent, ami szép és jó, de érzem, hogy ez téged bántana... Csak valami nagyon, nagyon csekély dologgal leplek meg.

FÉRJ (buta meggyőződéssel): Ugy-e fiam, te is úgy érzed, hogy drága ajándékok lealáznak?... Mit is nyújthatnának nekünk rideg kalmárok?

FELESÉG (megcsókolja az urát): Oh te kedves csirkefogó, milyen jó színész vagy... El akarod hitetni velem, hogy csakugyan valami csekélységet vettél... Oh te betyár...

FÉRJ: De komolyan fiam, egészen csekély dolog.

FELESÉG (nevet): Nekem beszélhetsz... Látom, hogy valami nagyon drága holmit vásároltál... Megtiltom azonban, érted, megtiltom, hogy értem pénzt dobálj ki... Nem kell nekem semmi, csak a te szerelmed, édes boldogságom...

FÉRJ: Milyen boldog is vagyok én, hogy ilyen párom van... Mennyire köszönöm neked azt a boldogságot, azt a sok gyönyörűséget, amelyben részem van...

FELESÉG (megcsókolja): Oh te drága...

II.

December 25-én.

(A levegőből eltűnt a titokzatosság és a csomagokról még tegnap este a karácsonyfa alatt lehullott a burkoló papiros. Ugyanakkor vendégek voltak jelen, tehát csak némely savanyu mosolyok cikláztak a különféle ajkakon. Másnap azonban...)

FÉRJ (ebéd után odabúvik a feleségéhez): Édes kicsi feleségem, milyen aranyos, bájos háziasszonyka voltál tegnap.

FELESÉG (elsőfoku mártír arcuzal): Istenem, mit tegyek... Idecsodítottál egy pár éhes ragadozót... Ettettem őket és előmosolyogtam nekik.

FÉRJ: Nagyon hangulatos este volt... Éreztem, hogy béke honol a földön, kis kunyhókban, palotákban föllobognak a fények...

FELESÉG (sóhajt).

FÉRJ: Éreztem a szeretet ünnepének melegét, amely körülölelt, simogatott...

FELESÉG: Egész délután így fogsz szavalni?

FÉRJ: A karácsony, engem mindig nagyon meghat.

FELESÉG (csípősen): Annyira, hogy elfelejtetted levenni a számomra vásárolt hamutartóról az árat jelző cédulát...

FÉRJ (bután): Legalább láttad, hogy olcsó volt... Nem akartalak megbántani, hiszen magad mondtad, hogy akik ennyire szeretik egymást...

FELESÉG (epésen): Persze, persze... De légy kegyes használati utasítást mellékelni, hogy mit kezdjek én azzal a hamutartóval...

FÉRJ (ártatlan képpel): Te haragszol, édes fiam?

FELESÉG: Oh, dehogy, én örülök... én boldog vagyok... (Szaval): Mi is lehetne drágább a te szerelmednél? Mi kellene nekem más, pláne most, hogy egy hamutartót is bimbóztam a te gyönyörű szerelmed...

FÉRJ (szomorúan): Tegnapelőtt te magad mondtad... Látod, én örülök a csilinderkefének, amit vettél, pedig nincs csilinderem és nem is lesz soha, mert én utálok... De a te kis kezdeből jön...

FELESÉG (harcziasan): Az én kis kezemből még más is fog jönni... Utolsó ember... Beül ide szavalni, mint egy beteg macska, mert sajnálja a feleségétől azt a rongyos pár forintot, amit ajándékra kellene kiadni.

FÉRJ (ijedten): Én azt hittem, hogy ez a hamutartó...

FELESÉG (a falhoz vágja a hamutartót): Svindler, itt van a hamutartója... Gyönyörű egy férj... Elnézi, hogy a felesége öt-hat rongyban járjon, ócska kalapot viseljen, a menyasszonyi gyémántjait hordja a fülemben... (megelégedéssel) Szép kis ember... Sajnál a zsebébe nyulni, bezzeg magára elköltene minden pénzt... Tönkre ment volna, ha megvásárolta volna azt a bundát, amelyet a múlt héten mutattam a kirakatban, csödbe kerül, ha megszerzi azt a brochet, ami már egy fél éve tetszik?

FÉRJ: Édes kicsi asszonykám, nem akartalak megbántani... Aztán meg te meg is tiltottad...

FELESÉG: Egyszerre milyen szófogadó és milyen tökéletesen alakítja a butát... Ki gondolhat ilyen ravaszra... Jui... meg tudnék pukkadni!

FÉRJ: De cizca, édes...

FELESÉG: Menjen a pokolba a frázisaival, maga majom... Bezzeg a hozományom, az jó volt...

(Most következik a rendes szöveg, amelyet feleséges emberek ugyanis ismernek s amelyet legényeknek idő előtt nem kell megismerni.)

Ray.

KÜLFÖLD.

A sáhi válasza. A sáhi az angol és orosz kormány előterjesztésére válaszolt. Válaszában arról biztosítja a két kormányt, hogy azt az ígérte, hogy népének vissza fogja adni az alkotmányt, be fogja váltani. A sáhi föl van háborodva, mert a lakosság erőszakos intézkedéseket tesz s kijelentette, amíg a tüntetés meg nem szűnik s a tüntetők nem hagyják el a nekik menedéket nyújtó követségeket, egyetlen lépést sem fog tenni az alkotmány visszaállítása érdekében. A sáhi megígérte, hogy a tüntetők nem fogja megbüntetni, ha a tüntetést abban hagyják és békés munkájukhoz visszatérnek. Megígérte a sáhi, hogy február elejére összehívja a parlamentet.

Katonai kérdések az osztrák urakházában. Beavatott politikai körökben úgy tudják, hogy amennyiben az urakháza keddi ülésén a kormányt a katonai kérdésekben meginterpellálják, báró Bienerth miniszterelnök azonnal válaszolni fog.

A portugál kormányválság. A cevedo nem fogadta el a kabinetalakításra szóló megbízást. A király Sebastian Tellest, az Amaral-kabinet hadügyminiszterét bizta meg kormányalakítással.

Az „Egyetértés“ karácsonya.

A karácsonyi ünnepek alkalmából az Egyetértés szerkesztősége szokatlanul gazdag és a magyar zsurnalisztikában páratlan ünnepi számmal lepi meg olvasóit. Novellák, versek, interjúk, komoly és érdekes tanulmányok gazdag változatban szerepelnek ünnepl számunkban.

A főlap.

A főlapon Eötvös Károly, a már életében klasszikussá vált kitűnő főmunkatársunk irt A megváltás ünnepén cím alatt vezércikket. A tárczarovatban Váradi Antal „Két álom“ című gyönyörű költeményét és Mezei Ernő „Az utálatos helyzet“ című rendkívül s találon kellemes tárczáját közöljük. A magyar politikai élet vezérlő férfaitól igen érdekes és fontos interjú-sorozatot adunk közre, melyben arra a kérdésre felelnek, hogyan kezdték politikai pályájukat. Kossuth Ferencz, Wekerle Sándor, gróf Andrássy Gyula, gróf Apponyi Albert, dr. Günther Antal, Darányi Ignác, Jekelfalussy Lajos, Josipovich Géza, Justh Gyula, Sztéryny József, Thaly Kálmán, dr. Mezössy Béla, Bolgár Ferencz, Popovics Sándor, gróf Batthyány Tivadar, Barabás Béla, dr. Nagy Ferencz, Eötvös Károly, Vázsonyi Vilmos, Barta Ödön sorra elmondják itt érdekes visszaemlékezéseiket. Ezekon kívül a mai politikai helyzetről írott érdekes riportunkat emeljük ki a főlap tartalmából.

Első mellékletünk.

Az első mellékletünk főcikkét Molnár Viktor vallás- és közoktatásügyi államtitkár irta A munkásgimnáziumokról. Kiváló cikke minden oldalról a legnagyobb szabatossággal és részletességgel világítja meg ezt a fontos kulturális intézményt. Bernát Ottó „Magyarország állami hitelszükségletéről“ irt tudományos tanulmányt, dr. Halász Samu min. tan., a postatakarékpénztár igazgatója pedig Középzenek a csekk- és clearingforgalommal címmel irt az adópénzek befizetésének fontos reformjáról, míg dr. Pap Dávid az ő meggyőző erejű tollát a magyar ipar érdekében ragyogtatja. Váradi Antalnak a Spielekről irt színes reminiscenziája után Timár Szaniszló a Nemzeti Színház jelenéről és multjáról közölt tanulmánya és Vízny Gábor szellemes levele következik. Nógrádi László, majd Bárdos Artur szép novellái gyönyörködtetik az olvasót, melyek után A színpad utja gyűjtőcím alatt színházaink jelesei mondják el, hogy melyik színész, vagy színésznő játéka volt döntő rájuk pályaválasztásukkor. Sorra megszólalnak: Blaháné, M. Harmat Hedvig, Medgyaszay Vilma, Vizváry Mariska, Pálmai Ilka, Ujházi Ede, Komlóssy Emma, Ligeti Juliska, Dezső József, V. Krammer Teréz, Krecsányi Ignác, Törzs Jenő, M. Szóyer Ilonka, Kassai Vidor, Sándor Erzsé, Odry Lehel, Somló Sándor, Solymosi Elek, Váradi Ill és Váradi Aranka, Gál Gyula, T. Halmy Margit, Sz. Varsányi Irén, Császár Imre, Kürty Klára, Odry Árpád, Janovics Jenő és Rákosi Szidi. Az érdekesnél érdekesebb vallomások után Balla Ignác és Urai Dezső hangulatos novellái, valamint dr. Péterfi Tibor, dr. Gábor Gyula és dr. Balla Leó Gyula tartalmas cikkei következnek. Ebbe a mellékletünkbe szebbnél szebb verset Kistelek Ede, Szávay Gyula, Forbáth Sándor, Dura Máté és Vértessy Gyula irtak.

Második mellékletünk.

A második mellékleten dr. Kmety Károlynak „A függetlenségi párt jövője“ című nagy érdekű cikke vezet be az értékes közlemények sorozatát, melyben ismerteti a megoldásra váró feladatokat s a függetlenségi párt egységének megőrzésében keresi a jövő zálogát. Bede Jób művészi szépségű tárczát irt „Hilly Brabant és a vadász“ címmel, melyben kedvesen meséli el egy váltóórzó kis fiu s egy asztalos-lány történetét. Benda Jenő „Egy haladó törvény“ című alapos tanulmányában ismerteti a magyar választójogi törvény multját, kezdve a népképviselőtről szóló 1848-as törvényt és véggezve a mai választói törvényt megelőző parlamenti tárgyalásokon. Dr. Antalik Károly kedves remi-

niszczencziákkal telt cikket írt Liszt Ferencz ifjúkori szerelméről.

A melléklet ékessége Ignátus gyönyörű „Mater Dolorosa” című költeménye. Rella Pál a magyar iudikatura legújabb intézményéről, a gyermek-bíróságokról írt eleven, a szociális élet megítélésére szempontjából is érdekes ismertetést. Ugyanezen a mellékleten van az „Egyetértés” kabaret-száma, mely a komoly ujságírást karrikírozza ki ötletesen. Külön kell kiemelni a „Budapest éjjel” című riportot és a „Bosznia okkupációja” című cikket, mely az annexió alkalmából ismerteti a harmincz év előtti történeteket. Alba Nevis, a népszerű író bájós karácsonyi verset írt; rajta kívül Szabolcska Mihály és Kiss Arnold tollából jelentek meg szép költemények ezen a mellékleten, melyen még Ágh Endrétől, Lengyel Gézától novellákat, Gagyhy Dénestől pedig a provençei líráról, dr. Messinger Simontól tanügyi kérdésekről érdekes tanulmányokat közöltünk.

Az Egyetértés Vasárnapja.

Az „Egyetértés Vasárnapja”, ez a gyorsan népszerűvé lett heti melléklete az „Egyetértés”-nek, ezuttal a holnapi karácsonyi számmal együtt jelenik meg. A kettős terjedelmű mellékletben olvasóink megtalálják az esztendő kimagasló politikai eseményeinek ötletes karrikaturáját, amelyeket Bérr Dezső rajzolt a számunkra. Nyolcz teljes oldalra terjedő rajzon fölönül politikai életünk csaknem minden kiválóságának torzképe. Nagyon érdekesek Hátsó-Indiáról és Ceylon szigetéről közölt képeink, amelyek három teljes oldalt töltenek be. A szövegrészben több külföldi író dolgozatán kívül Geguss Dániel és Székely Vladimir érdekes írásait találják olvasóink. A melléklet külső kiállítása is kiváló. A nagy klischék élesek, tiszták, a nyomás tökéletes és így joggal hiszszük, hogy az „Egyetértés Vasárnapja”, mint karácsonyi melléklet meg fogja nyerni olvasóink tetszését.

MEGYÉK ÉS VÁROSOK.

A Ne temere Kassán. Kassa városa tegnap tartotta december havi rendes közgyűlését Szalay László főispán elnöklésével. A közgyűlésen szóba került a Ne temere pápai dekretum is. Debreczen városa küldte meg Kassa városának azon közgyűlési határozatát, amelyben arra kéri a törvényhozást, hogy mondja ki a pápai dekretum érvénytelenségét és tegye meg a megfelelő törvényhozási intézkedéseket. Az átiratot dr. Kriber Edgár főjegyző ismertette. A bizottság azt javasolta, hogy noha a Ne temere a törvénybe ütközik, de a felekezeti béke fenntartása érdekében, továbbá, minthogy maguk a főpapok is lépéseket tettek a dekretum felfüggesztésére, a közgyűlés egyelőre térjen napirendre az átirat felett. Eder Ödön polgármester csatlakozott a javaslatához. A közgyűlés egyhangulag elfogadta a bizottság indítványát.

UJDONSÁGOK.

Lakóhelyváltoztatás esetén arra kérjük tisztelt előfizetőinket, hogy új címüket de je korán közöljék velünk. Minden erre vonatkozó bejelentéshez szüksége van a kiadóhivatalnak egy czimszalagra, eselleg a régi lakóhely megjelölésére.

NAPIREND. Naptár. Vasárnap, december 25. — Róm. kat. Nagy karácsony. — Prot. Karácsony. — Görög-ország: decz. 12. Spiridion. — Zsidó: Tób 1. R. Gh. — A nap két reggel 7 óra 49 perczkor, nyugszik délután 4 óra 12 perczkor. — A hold két reggel 9 óra 46 perczkor, nyugszik délután 5 óra 28 perczkor.

A miniszterek nem logadnak.

A Képzőművészeti Társulat téli nemzetközi kiállítása nyitva 9—1-ig. Belépő-díj 1 kor. — A Nemzeti Szalon téli árlata nyitva. — A többi muzsikumok és nyilvános könyvtárak zárva.

Szeressük egymást.

* * *

Karácsony ünnepének jelentőségét talán abban lehetne legjobban összefogni, hogy szeressük egymást. Szeressük ne csak felebarátainkat, hanem még azokat is, kik már a másik két orczánkat is megkorbácsolták. Jézus kétségtelenül ezt a szeretetet hirdette és tanította.

Modern kommentátorok ezt a fölségesen szép hitünket is meg akarják cibálni. A négy evangélista „szerint” való írásokból azt akarják kifejtetni, hogy Jézus korántsem volt az a béketűrő, mindenbe belenyugvó, csupán a mennyországgal törődő álmodozó. Lázadó proletárja volt ő a maga korának, aki haraggal szállott szembe a szeme elé táruuló igazságtalanságokkal. Prédikálásának magva nem az, hogy milliók, hajtsátok meg gerinczeteket, mert minél többet szenvedtek ezen a földön, annál több gyönyörűség fog rátok ömleni a másvilágon. Hanem az, hogy energikus elhatározással egyenesen ellenségei közé ment Jeruzsálembe, korbácsot fogott, hogy legnagyobb ellenségeit, kufárokat és papokat, kiűzze a szent helyről. Ez az ember, lobogó tüzzel szemében, suhogó korbácsal a kezében, jelképezné a rezignációt, a belenyugvást, a megalázkodást?!

Beszélhetnek ezek a pogányok, amit akarnak. Jézus az egész világ számára a megbocsátást, a türelmességet, a tiszta szeretetet s egy jobb világban való reménykedést szimbolizálja. Ezt a forró hitünket nem ingatja meg az a látvány sem, mely akár ma este is szemünk elé tárul. Minden ajkon ez a szó van: szeretet. De vajjon ott van-e a szivekben a szeretet? És különösen a tettek, a cselekedetek át vannak-e hatva szeretettől? Hát bizony itt a vizsgálódó szem elé furcsa tünetek tolnakodnak.

Isten nevében legalább kétezer vallás hirdeti, hogy ő az egyetlen letéteményese a mennyi igazságnak és hogy a másik tévelygő, eretnek, pogány. S ha csak a szónál maradnának! De hány embert tesznek földönfutóvá, hány ember szájából ragadják ki a mindennapi kenyeret még ma is, mert a világnézelete nem olyan, mint szomszédjéé.

Azonban nem is szükséges a harchoz a valálkülönbség; a gazdasági ellentétek: ez a nyugodalmas elnevezés a legirtózatossabb, legkegyetlenebb, legvéresebb harcot jelenti. Szünet nélkül tépik-nyuzzák egymást az emberek és ezt a harcot a legfertelmesebb bűnök követik: a hazugság, irigység, kevélység, alakoskodás, gyilkosság — nem szólva azokról a bűnökről, melyeket a BTK. annak nyilvánít.

S hiába ámitjuk magunkat, ez a háboru még ma este sem szünetel. A „gazdasági ellentét” éppen olyan kapitalista termék, mint a vasgyár izzó kemenczéje, amelyben a tűznek sohasem szabad kialudnia. Attól a kis babától kezdve, aki görbén néz testvérkéjére, mert az talán nagyobb babát kapott, min ő: egészen addig a katonáig, ki töltött fegyverrel nézeget a montenegrói határ felé — mind azt hirdeti, hogy az emberi szív még ma este sem telt meg szeretettel.

De vajjon letörülhet ez valamit a jézusi igék fényességéből? Egyáltalában nem. Csak annál fanatikusabban kell hirdetnünk, hogy szeressük egymást ma s mindörökké.

— Lapunk legközelebbi száma a karácsonyi ünnepek miatt vasárnap reggel a rendes időben jelenik meg.

— Karácsony a királyi várpalotában. A budai királyi várpalotában ma este hat órakor folyt le József főherczeg családjában a karácsonyfa-ünnep. A főherczegi pár lakosztályának egyik nagy termében óriási fenyőfa állott, gazdagon feldíszítve, sugárzó villanyfényben. A fa körül álló asztalkákon a családtagok és a kíséret tagjai számára nagy halom karácsonyi ajándék volt elhelyezve. Az ünnepségen résztvettek József főherczeg, Augustza főherczeg-asszony, a főherczegi pár gyermekei: József Ferencz főherczeg, Zsófia főherczegnő és László főherczeg, valamint az egész udvartartás. A kíséret tagjait és a szolgaszemélyzetet a főherczegi pár sok ajándékkal lepte meg.

A király részére szánt újévi üdvözléseket csütörtökön, e hó 31-én este 8—10 óráig a budapesti királyi várpalotában gróf Apponyi Lajos magyarországi udvarnagy és gróf Apponyi Lajosné szül. Scherr-Thoss Margit grófnő palotahölgy veszik át. A kocsik a felső négyszöghöz hajtának. Ruházat: diszruha az osztrák-magyar rendjelek nagykeresztjének szalagjával; a tiszték szolgálati jelvényvel.

Itt említjük meg, hogy Frigyes főherczeg pozsonyi palotájának dísztermében ma délután ünnepély volt, mely alkalommal tizenkét szegény gyermeket ruhával és más ajándékokkal láttak el. A főherczegi család este hét órakor ünnepelte a karácsonyt. Este kilencz órakor dínert volt és éjfélkor a főherczegi palota kápolnájában mise.

— München ajándéka királyunknak. München város tanácsa tegnapelőtt küldte el báró Tucher bécsi bajor követhoz Ferencz Józsefnek császári jubileuma alkalmából szánt ajándékot, amelyet báró Tucher valószínűleg a karácsonyi ünnepek után fog átnyújtani az uralkodónak. A jubileumi ajándék egy díszelirattal ellátott ezüst plakett, amely elefántcsontbetétes diófakerebben van elhelyezve. Az egésznek ezüstjelede van, amelynek külső oldalán a kétféjű sas, belső oldalán pedig München városának czimere van kiverve.

— Kossuth Ferencz betegsége. Kossuth Ferencz kereskedelemügyi miniszter állapotában, mint a Magyar Tudósító jelenti, ma javulás észlelhető. A minisztert ma délelőtt meglátogatták: gróf Apponyi Albert vallás- és közoktatásügyi miniszter és Szerényi József kereskedelemügyi államtitkár, Wekerle Sándor miniszterelnök és gróf Zichy Aladár, ő felsőge személye körüli miniszter.

A miniszter kezelőorvosa, Müller Kálmán főrendiházi tag kijelentette, hogy a miniszter az elmúlt éjjel nyugodtabban töltötte, mint az előbbiek, fájdalma is mulófélben van. Sulyos térdfájdalma, ami miatt kell tulajdonképpen az ágyban maradnia, csökkent, mindazonáltal a betegnek nagy kiméltre és nyugalomra van szüksége. A miniszter közérzése javult, étvágya jó. Az elmúlt éjjelt jórészt átaludta, ami igen jó hatással volt a betegre.

— Rákosi Jenő gyászja. A Budapesti Ujságírók Egyesülete Rákosi Jenőhöz, a Budapesti Hírlap főszerkesztőjéhez, felesége elhunytá alkalmából részvétlívratot intézett, az elhunyt ravatalára keszort helyez és a holnap délután végbemenő temetésen testületileg képviselteti magát.

— A szerb trónörökös üzemel. Széltében beszélnek György trónörökös adósságairól, amelyek után hitelezői sirnak. Legutóbb egy harminczezet frankos váltója járt le a trónörökösnek és természetesen nem fizetett. A hitelező ebben az esetben egy előkelő belgrádi bank volt és a királyhoz fordult, de hasztalanul. Olyasvalaki, aki jól ismeri a trónörökös pénzügyeit, azt mondja, hogy György trónörökös hírhedt uzsorások kezére került és adósságai legalább 300.000 frankra rugnak. Ezt az összeget egyrészt kártyán vesztette el, másrészt a nagy-szerb propagandára költötte, de jelentékeny összegeket emésztett fel a maczedóniai bandák szervezése és a montenegrói fejedelem ellen szőtt összeesküvés is. György trónörökös ezekbe az üzelmekbe a cettinjei bombapörböl ismeretes Jasa Nenadovics vitte bele, aki tudvalevőleg rokona Péter királynak. Nenadovics rántotta bele az adósságokba és a király, hogy végzetes befolyásától megszabadítsa fiát, felmentette Nenadovicsot a katonai szolgálat alól és Pozsareváca küldte fogházigazgatónak. A hitelezők pedig kereszttel vehetnek pénzükre.

— Királyok karácsonyi ajándéka. Egy angol lap a következő érdekes leírást közli: A királyok rendszeresen nem osztogatnak olyan drága és értékes ajándékot, mint általában hiszik. Természetesen van kivételes alkalom, a mikor a királyok is kénytelenek mélyebben — a kincstárba nyulni; de többnyire csak apróbb és praktikus tárgyakkal szeretnek kedveskedni. Alexandra angol királyné például legszívesebben ajándékozza a fényképét egyszerű keretben, az aláírásával. A velszi herceg szintén ezt szokta adni. Az angol királyné minden évben, decemberben nagy szövet- és selyembvásárlást tesz, amit aztán karácsony estéjén szokott szétosztani az udvari tisztviselők családjának. A barátait sajátkezűleg festett karácsonyi kártyával lepi meg a királyné. Edvárd király többnyire igen izéles mellénygombokat ajándékozik barátainak, de dohányzó-készüléket és sétatobot is osztogat. Nagyobb összegeket csak a királyi ház ifjúságára költenek karácsonykor. De ekkor is inkább hasznosat, mint drágát vásárolnak. Az utóbbi években a gramofon szerepelt az ifjúság karácsonyi ajándékai között, de természetesen nem hiányzott a játékszer sem. Néhány évvel ezelőtt Edvárd király kis fiának különös örömet szerzett egy füvegsekényyvel, a melyben eleven hangyák turták a homokbuczkát és építettek bolyt. A királyi gyermekszobában ez az ajándék valószínűleg szenzációt keltett. Minden játékot félrehoztak a gyermekek s reggeltől-estig az füvegsekényy előtt tolongtak; alig lehetett őket elcsalni az evéshez. A német császár egy karácsonykor sem mulasztaná el, hogy európai koronás barátainak valami kis meglepetéssel örömet szerezzen. Az angol királynak rendszeren egy nagy vaddisznó-fejet küld, hasonló ajándékkal kedveskedik az angol trónörökösnek is. Az orosz czár nagyon szereti az olasz zománcmunkát s rendszeren ezekből válogat karácsonyi ajándékot rokonainak és barátainak. A német császárnak azonban zománcékszer helyett egy hordócska legfinomabb orosz káviárt küld. Néhány évvel ezelőtt a czár különös meglepetésben részesítette a bolgár népet: ezer meg ezer ruhadarabot választott ki az udvari színházak ruhatarából, a melyek összesen hatvanezer rubel értéket képviseltek; ezt osztotta szét Bulgáriában. A spanyol király sem mulasztja el karácsonykor, hogy az ismerős európai fejedelmeket megajándékozza. Ő maga minden évben karácsonykor Valencia polgáraitól hatvanezer koronáról kiállított csekket kap.

— Pittsburgi városatyák panamája. Összefüggésben a pittsburgi vesztegetés ügyével, amely miatt hét városi tanácsost és két bankárt letartóztattak, a városi tanács hat más tagja megszökött. Hír szerint a városi tanácsnak mintegy hatvan tagja összesen körülbelül 45.000 dollárt kapott városi szerződések megkötésénél való közreműködésükért és a tanácsnak csak hat tagja nincs kompromittálva.

— A halál országa. November havában 210 halálos ítéletet hoztak Oroszországban, míg októberben csak 178 volt a halálos ítéletek száma. Ebből Jekaterinoslavra 53, Elisabetgradra 20, Kievre 20, Varsóra 15, Charkovra és Jekaterinenburgra 13, Jekaterinodarra 9, Rigára és Proskurovra 8 esik. Októberben 53 halálra ítéltet végeztek ki, novemberben pedig 82 volt a kivégzések száma, ebből 18 Kievre esik, Jekaterinoslavra 5, Chersonra 9. Ez év január elsejétől december 1-éig Oroszországban összesen 1691 halálos ítéletet mondtak ki és 603 kivégzés volt.

— Halálozás. Ij. Galambos Antal Kiskunlacsháza nyug. főjegyzője, életének 63-ik évében elhunyt Kiskunlacsházán.

— Gyalogsági fegyverünk új lövege. A Zeitz értesülése szerint a gyalogságnál a mostani Mannlicher-puskákhoz új lövedékek fognak készülni. Két modell jöhet számításba és a lövési próbáktól függ, hogy melyik lesz a hadsereg gyalogságának új municziója. Az eddigi eredmény szerint hatásosabbnak látszik a D. löveg, melynek hossza 28 milliméter, hegyben végződik, bádoghüvelyének acélburka is van és kezdősebessége meghaladja a 900 métert, tehát igen nagy. Ezer méter távolságra ez a löveg átüti az eddigi védőpánczélokot. Megnehezíti az új lövedék alkalmazását az a körülmény, hogy a puskának célzási léptékét egészen át kell alakítani.

— A haditengerészet köréből. A király elrendelte, hogy Lerch Richárd és süssenbergi báró Baselli Győző sorhajókapitányok saját kérelmükre a nyugállományba átvétessenek és nekik ez alkalomból az ellentengernagy címet és jelleget adományozta; továbbá ns. Preradovic Dusán nyugállománybeli fregattkapitány a sorhajókapitányi és reiterdanki Filz Frigyes nyugállománybeli sorhajóhadnagynak a korvettkapitányi címet és jelleget, — mindkettőnek a díj elengedésével; Baumann Hugó nyugállománybeli gépépítész mérnöknek a 3. osztályú gépépítész-főmérnöki címet és jelleget adományozta. 1909. évi január 1-ével kinevezte a király a hadtengerész tisztikarban: wellenburgi gróf Lanjus Károly sorhajókapitányt ellentengernaggyá; sorhajókapitányokká a következő fregattkapitányokat: Ivancich Józsefet és báró Hauser Maximuszt; fregattkapitányokká a következő korvettkapitányokat: ns. Berthold Sándort és Zaccaria Hugót; korvettkapitányokká a következő sorhajóhadnagykát: Stupar Pált, lovag Nauta Gusztávot, nagybányai Horthy Miklóst és Kollár Józsefet; sorhajóhadnagyká a következő fregatthadnagykát: Cvitkovic Imrét, kohldorfi lovag Brasseur Jenőt, lovag Faltz Gusztávot, cetinathali Grainch Vilmost, Burgstaller Rezsőt, báró Reden Güntert, Defranceschi Gyulát, Jelonik Bernátot, Schallaschek Hubertot, lovag Jedina Hermann, Suppantich Farkast, Leschanowsky Edgárt, Weisbach Ágostot és báró Levetsow Henriket; fregatthadnagyká a következő hadtengerész zászlócskát: Skopinie Ferencet, Schubert Károlyt, Pramer Károlyt, Prizsa Pált, Strnad Károlyt, Porta Józsefet, rosenburgi és kulmbachi Call Rezsőt, Topil Károlyt, Müller Jánost, Randich Jenőt, Helleparthi Edét, Prásl Leót, Ivancich Maximuszt, Teimer Ottokárt, Farfoglia Józsefet, Jelinek Bozidart, Fröschl Károlyt, Przbislawky Károlyt, Nickl Gyulát, köstenheimi Persich Emilt és wartenschildi lovag Hartmann Gasztont; a hadtengerész orvosi tisztikarban 2. osztályú hadtengerész főorvosossá: dr. Ciaston Jenő hadtengerész főorvosossá: dr. Werbenec Vladimir sorhajóorvost; sorhajóorvosokká a következő fregattorvosokat, tudorokat: Baresai Ábrámot és Gasiorowski Máriánt; a gépipuzemvezetők állományában: 2. osztályú főgépipuzemvezetők a következő 1. osztályú gépipuzemvezetők: Cociancig Ferencet és Marghefich Károlyt és végül elrendelte a király, hogy Urednicsek Pál hadtengerész superior a hadtengerész lelkészi karnál a VI. rangosztályba lépjen elő.

— A hazai patronage-egyesület országos szövetségének megalakulása. Nagyjelentőségű társadalmi akció jutott fordulópontra: harminczkét hazai patronage-egyesület részvételével megalakult a hazai patronage-egyesületek szövetsége. A közgyűlést az Akadémia dísztermében tartották meg a társadalom minden rétegének élénk részvétele mellett. Az ülést Ricki Gyula elnök bevezető-beszéde nyitotta meg, amelyben az elnök vázolta az 1907-ben Pécsen tartott országos kongresszus óta történeteket. A nagy tetszéssel fogadott beszéd után a közgyűlés elfogadta a dr. Angyal Pál pécsi jogtanár által készített alapszabály-tervezetet. Ezután az országos bizottságot választották meg. A közgyűlés után a bizottság ülést tartott, melyen a titkári teendőkkel dr. Erődy Tihamért és dr. Horváth Dánielt, a pénztárosi teendőkkel dr. Friedmann Ernőt, az ellenőri teendőkkel dr. Balog Arnoldot és a jegyzői teendőkkel ifjabb dr. Darányi Kálmánt és Kádár Leventét bízták meg.

— Czettel Dániel jubileuma. Czettel Dániel, az Első Magyar Betüöntöde Részvénytársaság igazgatója most töltötte be a hazai betüöntés körüli munkálkodásának negyedszázados fordulóját. Czettel Dániel 1850-ben született Abonyban; elvégezvén iskoláit, vágyai már akkor a mechanikai mesterségek körébe vonzódtak és előbb mint praktikáns, később mint önálló munkás szerzett magának messze kiterjedő ismereteket. Ezen a téren azonban nem folytathatta tanulmányait: gyenge szervezete megakadályozta őt abban, hogy tehetségeit tovább érvényesíthesse és a gazdász pályára lépett. Egy pár év múlva egészségesen tért vissza a fővárosba, hogy félbehagyni kényszerült ideát most már a megvalósulás útjára terelje. Mindenekelőtt egy nyomdai szaküzletet rendezett be 1881-ben, melynek segítségével bő ismeretekre tett szert úgy a nyomdászat, mint különösen a nyomdászathoz szükséges nagy különbözőségű kellékek, anyagok, betűk stb. terén. Rust J. H. bécsi betüöntöde céget rávette, hogy vele társasviszonyba lépve, Budapesten egy kisebb-szerű betüöntödét állítson fel. Pár évi működés után nagyobb alkotások tervével foglalkozva, lovag Falk Zsigmonddal megalapította az Első Magyar Betüöntöde Részvénytársaságot, melynek elnöke lovag Falk Zsigmond, ügyvezető igazgatója Czettel Dániel lett. Később egész sereg új fővárosi, megyei vidéki nyomdát rendezett be teljesen önállólag, másrészt pedig sok már létező nyomdát szerelt fel új betüanyaggal. Czettel Dániel, illetve a vezetése alatt álló öntöde rendezte be az ifjú-törökök első nyomdáját is Szalonikiban. Czettel Dániel ezzel a fáradhatatlan, célirányos munkássággal egy magyar vállalkozást emelt virágzó nivóra és megbecsülhetetlen szolgálatot tett a magyar gazdasági életnek azzal, hogy itt a könyvnyomdászati szakma fejlesztésére első sorban szükséges betüöntést és rézlénia-gyártást a külföld legmodernebb berendezése és a legújabb technikai vívmányok fölhasználásával meghonosította.

— Botrányok egy zárandokhelyen. A Trojcko-Sergievskaja-kolostorban, amely Oroszországnak leghíresebb zárandokhelye, ahová évenként milliónyi ember zárandokol, csunya botrányok derültek ki. A kolostornak szent hírében álló főnökét, Jeromonoj Perfir barátot egyházi főhatósága megfosztotta állásától. Porfiri az orosz haditengerészet leghíresebb papja volt, résztvett az orosz-japán háboruban az Oleg páncélos hajó fedélzetén. Harmincz év óta lelkes és ebből tizenöt évet a haditengerészet kötelékében töltött. Ott szokta meg a kicsapongásokat s mióta a kolostor főnöke, a szent helyen is nagy orgiákat rendezett.

— A fejedelmek mint kiállítók. Franciaország fővárosának igen érdekes nevezetessége van. Megnyílt a fejedelmi kiállítók szalonja. Ebben a szalonban kizárólagosan fejedelmek és hozzátartozóik állítanak ki. A kiállítók között első helyen szerepel a mália portugál királyné, aki, hasonlóan megboldogult férjéhez, igen ügyes festő. A királyné nemcsak a saját műveivel gazdagította a kiállítást, hanem meghalt férjének legjelesebb alkotásait is elküldte. Karlosz király az 1900. évi párisi kiállításon egyik olajfestményéért, melyet álnévvel állított ki, a nagy aranyérmét kapta. A fejedelmek szalonjában helyet kért még Olaszország és Románia királynője is. Az utóbbi megmutatta, hogy nemcsak a tollal, hanem az ecsettel is kitünően tud bánni. A királynékon kívül a flandriai grófnő és a chartresi, meg a schlesvig-holsteini hercegnő is szerepel több portréval, tájképpel és csendélettel. A párisi kritikuskok igen dicsérően bírálták meg a fejedelmi művészek alkotását.

MOLL-féle SOSBORSZESZ

Legjobb fájdalomcsillapító bedörzselés esz, köszvény és egyéb meghűlési bajoknál. A raktárakban ólommal zárt (plombirt) üvegekben 2 koronáért kapható. MOLL-készítmény kérendő.

Fő-szétküldés: MOLL A. gyógyszerész, cs. és kir. udvari szállító által

BÉCS, I., TUCHLAUBER 9. SZÁM.

Vidéki megrendelések naponta postautárvét mellett teljesíthetnek. — A raktárakban tessék határozottan Moll A. aláírásával és védjegyével ellátott készítményeket kérni.

MOLL-féle SEIDLITZ-POR

felülmulhatatlan háziszor mindama gyomor-bajoknál, melyekből a rossz emésztés és székrekedés szokott keletkezni. A gyógyszer-tárakban MOLL készítménye kérendő eredeti dobozokban 2 kor

Fő-szétküldés: MOLL A. gyógyszerész, cs. és kir. udvari szállító által

BÉCS, I., TUCHLAUBER 9. SZÁM.

Vidéki megrendelések naponta postautárvét mellett teljesíthetnek. — A raktárakban tessék határozottan Moll A. aláírásával és védjegyével ellátott készítményeket kérni.

— **Japán tudós magyar minisztereiről.** Kana- szugi japán egyetemi professzor az idén Magyaror- szág viszonyait tanulmányozni akarván, fölkereste a magyar fővárost. Itt négy hónapig tartózkodott és járt a vidéki nagy városokban is. Budapesten a ma- gyar politika ponderáló képviselőivel és államférfiai- val érintkezésbe lépett. Észleleteiről most számol be egy tókói napilapban, lekötölvén egyszersmind We- kerle, Apponyi és Ságly Gyula arczképét. Czikkének Wekerlére és Apponyira vonatkozó része Pröhle Vilmos nyiregyházi főgimnáziumi tanár, egyetemi magántanár fordítása szerint a következő- ket tartalmazza:

— **Wekerle igazán államférfiai alak.** Budapesten való négy havi tartózkodásom idején ismételtén ta- lálkoztam a magyar miniszterelnökkel s most, hogy hazatértem, meg nem állhatom, hogy őt a legnagyobb tisztelettel be ne mutassam honfitársainknak. 61—62 év körül jár. Oly üde arcú, mint egy gyermek és Magyarország rengeteg gondjait ő hordozza vállain. Pozícióját nem fenyegeti veszély s az ezután is ba- josan fog meginni. Szilárd és becsületes. Mint esz- ményi hazafi, polgári erényei folytán egy a népével és azért a magyar nemzet föltétlen bizalommal te- kint Wekerlére. Legjobb gondolja az, hogy a magyar ipar fejlesztése körül feuforgó súlyos viták és eltéré- sek Ausztriával megoldassanak és hogy ezzel szem- ben az ország anyagi helyzetén lendítsen és a köz- jólétet emelje. Ami Ausztria és Magyarország elvá- lásának ügyét illeti, ebben a tekintetben sokan több- léle szempontból aggodalmakat táplálnak ugyan, de Magyarországnak határozottan érdeke volna, hogy legalább az Ausztriából való behozatalt csak úgy, mint a más országokból valót, vám alá vethesse s így magát Ausztriától gazdaságilag függetlenítse. Ez iránt kétség nem lehet. Wekerle mint elsőrangú államférfi, aprólékos cselekedésekhez nem nyul, ve- szélyes vállalkozásokra pedig szintén nem adja fejét. Ha valamely elsőrangú nagyhatalomnak olyan vezető államférfia, meg vagyok győződve, hogy fé- uyes képességeivel kiszámíthatatlan eredményeket tudna elérni. Egyébiránt Japánnak is nagy barátja. Nem egyszer említette előttem, hogy Japánra fényes jövő vár. Melegen érdeklődik Japán sorsa és gazdasági kérdései iránt. Ezekről sokat kérdezőskö- dött tőlem és többi között azt is említette, hogy ha egyszer ideje engedné, nagy kedve volna hozzáuk ellátogatni. Japánnak ez a lelkes híve, aki jogtudo- mányú doktor, budapest-vidéki polgármester fia. Egyébiránt művelődési tekintetben Magyarország nem fogható egyáltalában holmi kisebb államokhoz. Budapest és Kolozsvárt fényes egyeteme van és a Wekerle-kabinet közoktatásiügyi minisztere gróf Apponyi legközelebb még egy harmadik egye- tetnek felállítását tervezi. Gróf Apponyi is rajong Japánért. A japán-orosz háború idején a japán-ügy sikerét lelkesen óhajtotta és rendkívül örült Japán diadalának.

— **A legelőért.** Beodrára tegnap idegen juh- szok jöttek legeltetni, de a beodrai juhászok ezt nem akarták megengedni. Erre verekedés támadt és az idegen juhászok Antal Istvánt agyonver- ték és Tóth Jánost súlyosan megsebesítették.

— **Házasság.** Dr. Ujlaki Géza fővárosi ügyvéd eljegyezte néhai Beer Armin nagykereskedő özve- gyének leányát Beer Ilonát.

Dr. Jánosy Auréli budapesti kir. büntető tör- vénszéki jegyző eljegyezte Kordina Margitot, néhai Kordina Zsigmond Máv. főfelügyelő leányát. Szegő József banktisztviselő eljegyezte Wei- ner Hermin urleányt Budapestről.

Réder B. Béla budapesti fogász eljegyezte Bach Jenő szőnyegkereskedő leányát Boriskát, Szegedről.

Biró Irén és Lengyel Géza december 23-án házasságot kötöttek.

Székely Albert az Athenaeum Irod. R.-T. tisztviselője eljegyezte Irítzer Ilonkát Nyírád.

Bodor Aladár tervező iparművész eljegyezte Lengyel Erzsikét Budapesten.

Adankovits Bertalan fővárosi tanító el- jegyezte Ábrányi Olgát Budapesten.

Dr. Gonda Henrik ügyvéd, a Magyar Tudó- sító szerkesztője, eljegyezte Strasser Ilonkát Inámpusztáról.

Kemény Vilmos Bpapestről, eljegyezte Ehrenfeld Ilonkát Sepsérvől.

— **Nászajándékok.** Jegygyűrűk legelőnyösebben Poigár Kálmán művész ékszertelepén, Budapest, VII., Erzsébet-körút 29. I. em. szerezhetők be. Nagy lé- pes album-árjegyzék bérmentve küldetik.

— **Jubiláló tüzoltótsz.** Szép ünnepségre készül vasárnap, e hó 27-én a székesfőváros tüzoltósága. A tüzoltótestület egyik legrokonszenvesebb, legképz- zettebb tisztje, Blaschnek Hugó e napon ünnepi szolgálatának tízéves jubileumát. Ebből az alkalom- ból a tisztikar, a legénység, az önkéntes tüzoltóság és a gyári tüzoltóság üdvözölni fogja szeretett pa- rancsnokát. Blaschnek Hugó mint szekerész- hadnagy került a fővárosi tüzoltó-testületbe tíz év- vel ezelőtt. A testület akkor még elhanyagolt álla- potban, a modern tüzoltás minden eszközét nélkü- lözte. A fiatal, ambíciózus parancsnokban a főpa- rancsnok nagy képességű munkatársat talált és hoz- záálltatta a fővárosi tüzoltói kar szervezéséhez. Tíz éves nehéz, fáradtságos munka után sikerült is a fő- városi tüzoltóságot olyan színvonalra emelni, hogy ma már nemcsak európai színvonalu, hanem külföldi nagy városok tanulmányozzák is a szervezetét. A múlt esztendőben a székesfőváros tanácsa Bla- schnek Hugót külföldi tanulmányútra küldötte. Há- rom hónapot töltött külföldön. Tanulmányozta Né- metország, Hollandia, Anglia és Amerika tüzoltó- ügyét és visszatérve, a külföldön tapasztaltakat nyomban meg is valósította. Ennek tulajdonítható, hogy az utóbbi időben támadt nagy tüzeket, ha kellő időben értesítették a tüzoltókat, már csirájában el- fojtották. Blaschnek Hugó tízéves működése alatt hétszáz tüzben vett részt. Vakmerően, halált megvető bátorsággal rohant mindig a veszedelembe. A legnagyobb tüzek oltását ő vezényelte. Ott volt a Flóra-gyár, a Heidelberg-gyár, a Concordia-ma- lom, a Gazdasági gépgyár, a Párisi áruház, az ó- budai Fürst-gyár, a Kovalev-gyár, a Kossuth Lajos- utcai robbanás tüzénél. Bátorságáért már ki is akarták tüntetni, de szerényen elhárította magától a kitérítést. Blaschnek volt az, aki a katoná- ságnak a tüzoltásban való kiképzését hangoztatia, őt a negyedik és tizenkettedik hadtestekben szerve- zte is a tüzoltóságot. E hadtest állomáshelyein, vidéki városokban és falvakban, ahol nincs szerve- zett tüzoltóság, a katonák nagy sikerrel végzik a tüzoltást.

— **Kitérítés.** A Pozsonyban 1908. november 28-tól december 14-ig megtartott „Könyvhami- vézeti, Népelemezési és Háztartási Nemzetközi Kiállí- tás” a koronás arany érdemkereszt oklevelét és a kiállítási zónacímzertet Törley Józ. és Társa pezsgő- gyáros cég egyhangú ítélettel nyerte el kiváló mű- nőségű pezsgőért.

— **Botrány egy éjjeli vendéglőben.** Még nincsen három napja, hogy a Révay-utcai Erdélyi borozó- ban lefolyt véres botrányról számoltunk be s ma új lapot füzzük a borozó naplójához. Ezúttal azonban vér nem folyt, mindössze porokodás történt. Egy hajnali öt óra tájban ment végbe az esemény. Az egyik asztalnál ott ezülvilban Telegdy József he- dedik huszárezredből hadnagy három orvosi éne- kesnővel. A szomszédos asztalnál ültek Aulich Vilmos ügyvédlelöl, Kaifka Károly esendőrhad- nagyval és még néhány katonatiszttel. A mulatság tetőpontján volt, amikor Aulich Vilmos átszólt a szomszédos asztalnál ülő Telegdyhez:

— Küldi át zsidó, nekem leányokat.
— Rám értette — kérdezte a huszárhadnagy.
— Igca, volt a telen.

A huszárhadnagy nyugodtan a tárczába nyult névjegyet s a borilával átküldötte Aulichnek, aki azonban nem fogadta el. A huszárhadnagy most már maga illeti tel s odament Aulich Vilmoshoz, hogy átadja névjegyet. Az ügyvédlelöl azonban reprodu- kálhatatlan kifejezéssel visszautasította, amire a huszárhadnagy szó nélkül arczul ítötte. A nagyobb verekedést a kocsma közönsége akadályozta meg, amely az ügyvédlelölöt is, meg a huszárhadnagyot is lefogta. Azonnal rendőrt hívták, aki a verekedő- ket igazolásuk után elbocsátotta. Igazán ideje volna már, ha ezt a botránytanyát a rendőrség egy kicsit rövidebb pórázra venné.

— **Elsüllyedt hajó.** A Liverpoolba uton levő Araba nevű nagy gőzhajó a hatalmas orkánban Ir- ország délnyugati partvidékén elmerült s négy matroz a kapitánnyal együtt a tengerbe fullt. A hajó többi személyzetét, amely hatvanöt ember- ből állott, sikerült megmenteni. A rakomány és maga a hajó is elpusztult.

— **Karácsony a mezőgazdasági munkásoknak és cselédeknek.** A mai estének fénygálya s költészeté során méltán jó lélekkel emlékezzünk meg Darányi Ignác földmívelésügyi miniszternek arról az intézke- déséről, hogy a mezőgazdasági munkáscsaládoknak és cselédeknek jó karácsonyra gondolt. Ismeretes dolog, hogy a földmívelésügyi minisztérium minden esztendőben kitüntető oklevelet és egyenkint száz korona jutalmat oszt szét azoknak a jóraváló mun- kásoknak és hűséges mezőgazdasági cselédeknek, akik több időt egy gazdnál hűséggel és odaadással szolgálnak. És gondot fordítottak arra is, hogy a ju- talmak átadása ünnepélyes formában történjék meg, azért a jutalmakat a vármegyék főispánjai ünnep- ség keretében nyújtják át, az így ünnepélyessé tett alkalommal jelen van a gazdaosztály és munkás- osztály, együttesen részt vesz és a kitüntetett mun- kás örömeiben osztozik. Darányi miniszter intézke- désével több helyen a kitüntetett munkások most ka- rácsony tájt kapják meg a méltán kiérdemelt jutal- makat, mert az a gyöngéd czélzata a kormányzat- nak, hogy a karácsony kedves örömeiben legyen része az öreg hűséges odaadó munkások családjának is, akiknek kenyéradóját ámbár cselédi és munkási sorban, az állami kormányzat tünteti ki, példázván, hogy a tisztes munka becsülete egyaránt meg van a szolgálatnak akármely során.

— **Betörők a „Viktor Emánuel”-muzeumban.** Ed- dig ismeretlen tettesek vakmerő betörést követtek el a római „Viktor Emánuel”-muzeumba, melyben nagy- értékű műkincsek és régiségek vannak felhalmozva. A gonosztevők első sorban az igazgató szobájába ha- toltak be s felkészítve a pénzszekrényt, onnét 14.000 lírát vitték el. Azután a harmadik emeletre mentek s az ottani gyűjteményekből több arany-, ezüst- és bronzból készült műtárgyat emeltek el, köztük a mu- res „Pränestei kincset.” Ekkor a betörők zaját a mu- zeum-igazgató néje meghallotta, lármát csapott, de a betörők kerekelt oldottak s máig sem jutottak nyo- mukra. A betörés folytán a muzeum több, ritka érte- kes darabbal lett szegényebb.

— **Megszökött huszárkaplár.** Az aradi 12. hu- szárezred irodájában a napokban nagybörművi sik- kasztást ídezték föl. A gyanu csakhamar Kuchta Alajos irodai tizedesre irányult, akiről egyik bajtársa kijelentette, hogy napok óta feltűnően költelezik. Mi- kor Kuchta ezt megudta, a bűntetőstől való félelmé- ben megszökött a laktaayából. A szökés után tüzete- sen átvizsgálták az ezred pénztárát és 580 korona hiányt fedeztek fel, ami Kuchta kezén tünt el. Miután a katonai őrség és a rendőrség eddig nem akadt a szökevény nyomába, a katonai parancsnokság táv- iratilag értesítette a budapesti főkapitányságot, hogy Kuchta állítólag a fővárosba szökött és ha nyomára akadnak, tartóztassák le.

— **Eltűnt karácsonyifák.** Szinte hihetetlen eset történt Berlinben. Világos nappal elloptak négyezer karácsonyifát. A Köstrinerplatzen három branden- burgi kereskedő árusított karácsonyifákat. Mikor az egyik kereskedő eladta a készletét, megengedte a térségen ügyelő gyermekeknek, hogy az ő vissza- maradt apró fűcskát hazavihessék. Ezt az engedel- met alkalmasint félreértette a közönség, mert a ke- reskedők minden tiltakozása ellenére megrohanta a karácsonyifákat és néhány percz múltával üres lett az a hely, ahol körülbelül négyezer karácsonyifa várt még elárúsításra. A károsultak rendőri segítséggel sem tudták megakadályozni a tömeges tolvajlást. Az egyik kereskedőt tetteleg bántalmazták, amikor ellene szegült a sokaság garázdálkodásának.

Reggelizés előtt fél pohár **Schmidthauer-léle** Igmándi keserűvíz

Használata valódi áldás gyomorbajok- nak és székazorulásban szenvedőknek

az elroptott gyomrot 2-3 óra alatt tel- jesen rendbe hozza. Kísérlet 40 fillér, nagy üveg 60 fillér.

— **Tolsztoj a pokolban.** Az orosz egyház Tolsztojt már életében a pokolba küldte. Kurszk krmányzó-ságban a híres Glinszki-kolostorban egy nagy olajfestmény látható, melynek czime: „A harcoló egyház” s következő a témája: Viharos tengeren nagy hajó megy, mely az orosz egyházat jelképezi. Fedélzetén egy csomó szent. A parton Tolsztoj Leó, körülülve bűnösöktől és eretnekektől, köztük Heródes-sel, Néróval, Julián apostolával s az orosz szekták vezetőivel. A csoport mellett e felírás: „A vallás kiirtói.” Közvetlenül a csoport mögött a pokol látható, ahova az ördög egyenkint viszi őket. S hogy semmi kétség se legyen Tolsztojt illetőleg, a sapkájára is rá van írva: „Tolsztoj Leó.”

— **Élegett hajó.** Minap az adai hajóállomás mellett éjjel kigyuladt a Tisza nevű hajó, amelynek Weisz Jakab és Mór budapesti czég volt a tulajdonosa. Az emberek a hajón olyan mélyen aludtak, hogy a tüzet észre se vették, amíg a szomszédos hajó emberei fel nem költötték őket. Az álmukból felriadt emberek siettek az életüket megmenteni. A megejtett tüzvizsgálat szerint úgy vélik, hogy a kormányos konyhájának kéménye okozta a veszedelmet. A kormányosnak mindene odaégett és csak nagynehezen menekülhetett ő maga is családjaival. A hajó felső része teljesen leégett.

— **Betörés egy porcellán-nagykereskedésbe.** Hüttl Tivadar Ferencz-tér 2. szám alatt levő porcellánáru-nagykereskedésében vakmerő betörést követtek el október 23-án éjszaka. A tolvajok elvittek több ezer korona értékű porcellánáru-t és felszeríteték az irodai helyiségek asztaliókjait és az ott talált pár ezer koronát is ellopták. A rendőrség két hónapon keresztül hasztalanul kereste a tetteseket, akiket csak most tudott elcsipni. A nyomozás befejeztével letartóztatták Czeglédén Grósz Mihály negyvenöt éves szabót, Budapesten, Király-utcai lakásán Hirsbein Sándor harminczhárom éves szabót és Brückner Béla harminczhat éves pinczért. A jeles betörőbanda azóta is több gaztetet követett el s valamennyien rovott multu emberek. Grósz Mihály például huszonegy évet ült börtönben. Egész sereg rablás és lopás terheli a társai felkét is.

— **Rejtélyes gyilkosság.** Berlinben a város északkeleti részén, a hajléktalanok menhelyének közelében tegnap reggel egy női holttestet találtak. A holttest szája be volt tömve egy kendővel és közelében a földön két pálinkás üveg és két ötfilléres volt. A rendőrség mindjárt megállapította, hogy a megfojtott asszony Pagel Johanna nevű munkásnő, aki a hajléktalanok menedékhelyén lakott. Az asszony arcán és szájüregében sok karmolt sejt van, amely arról tanuskodik, hogy kétségbeesetten küzdött támadójával. A gonosztevő nyomát a rendőrökön és detektíveken kívül három rendőrkutya is keresi. Kettő, a melyet félórai időközben bocsátottak a holttesthez, ugyanabba a korcsmába ment, a harmadik egy másik vendéglőbe. Azt hiszik, hogy a kutyák jó nyomon járnak s a gyilkos a két korcsma valamelyikébe tért be a gonosztett elkövetése után. A rendőrség eddig hatvanöt gyanus alakot szedett össze, akik közül kiválogatja a leggyanusabbakat.

— **Magyar könyvek a katonáknak.** A király nevével viselő I. számú közös huszárezred volt és jelenlegi tartalékos tisztjei az uralkodó 60 éves ezredtulajdonosi jubileuma alkalmából rendezett ünnepségek során az ezred tisztjei és legénysége számára többek között egy hazafias, tanulságos, magyar könyvtárt ajánlottak fel, melyben Jókai, Mikszáth, Vörösmarty, Petőfi, Arany, Herczeg és más jeles hazafias írók művei foglaltatnak. A több száz kötetből álló és csinos könyvszekrényben elhelyezett műveket a Révai testvérek czég ma szállította fel a Bécsben elhelyezett ezrednek karácsonyi és újévi ajándékkul. Mozgalom indult meg az iránt, hogy a közművelődési egyesületek és a kormány támogatásával az ország határain kívül elhelyezett, vagy nemzetiségi vidékeken állomásozó magyar ezred

ily hazafias könyvtárakkal mielőbb elláttassanak és a huszárezred volt és jelenlegi tartalékos tisztjeinek ezen hazafias és lelkes példaadása a többi ezrednél is követésre találjon.

— **Elkobozott folyóirat.** Szlavék Ferencz vizsgálóbíró ma reggel elrendlte a „Társadalmi Forradalom” című folyóirat 25 számának elkobzását. Okot az elkobzásra a lapban megjelenő „Felébredt tetszhalott” című cikk adott, melyben a vizsgálóbíró a 172. §-ba ütköző osztály elleni izgatást látott.

— **A Közbiztonság** című rendőri hetilap karácsonyi száma igen élénk és változatos. Cikkeket írtak: Székely Vladimir, Gegus Dániel, Molnár Béla, dr. Baumgarten Izidor, Taky Iván, Miskolczy László, Mihályfalvi István, dr. Thék László és mások.

— **Életuntak.** Mazurek Ida, a Vöröskereszt-kórház huszonnyolcz éves ápolónője tizenöt szublimát-pasztilát vett be, minek következtében ma reggel a kórházban meghalt. Tettének oka ismeretlen. — Paka Ferencz hatvanégy esztendő magánzó I. Gellérthegy-utca 81. sz. alatt lakásának ablakkilincsére akasztotta magát. Mire észrevették, már meghalt. Tettének oka szintén ismeretlen.

— **Rendőri hírek.** Tűz. A Singer és Deutsch czégnek a Szövetség-utca 3. számú házában levő dobozgyárban az éjjel tűz támadt. A tűzoltóság félóra munka után tudta a tüzet eloltani. — A kuzsóló mérge. Schnabel Pál vasuti munkás és özvegy Leiki Jánosné munkásnő, akik a Villányi-ut 240. számú házában laknak, már hosszabb idő óta lábfájásban szenvedtek. Egy javasasszonyhoz fordultak, aki valami növénykeveréket adott nekik, hogy főzzék meg teának. A betegek tegnap megitták a teát és éjszaka annyira rosszul lettek, hogy a mentőket kellett hozzájuk hívni. Az orvosok megállapították, hogy Leiki Jánosné és Schnabel Pált a tea megmérgezte. A betegek állapota veszedelmes. — Öngyilkosság. Beka Ferencz 65 éves magánzó ma délelőtt Gellérthegy-utca 81. számú lakásán felakasztotta magát. Mire észrevették, meghalt. Holttestét a törvényszéki orvostani intézetbe vitték.

— **Egy hóhortos divat.** Egy ismert magyar mágnesnek néhány hét előtt a posta egy óriási dobozt hozott, amelynek a mérete pontosan egy méter magas volt. A mágnes soforje lelkendezve szaladt be az ebédlőbe, ahol az ura éppen asztalnál ült: — Kegyelmes Uram! Megérkezett az automobil kijávitott kereke. — Amikor felhozzák és felbontják, meglepetve veszik észre, hogy az bizony a kegyelmes asszony kalapja. — A Bazár, amely a divatlapok királya, csodálatos módon összhangba tudja hozni a divatot a czélszerűséggel s kocsikerék formájú kalapok modelljét nem közli, mert, mint lapunkat Párisból értesítik, a nagy kalapoknak már lejár az idejük s így alig, hogy divatba jött, máris alkonyodik. Ez a pompás divatlap oly gyönyörű és nagyértékű tartalommal bír, hogy nem mulaszthatjuk el olvasóink szives figyelmébe ajánlani. Mellékletei valóságos közkincsnek képeznek. A Bazár divatlap előfizetési ára félévre 4 koronába kerül s mint előfizető egy igen értékes házikönyvtárt kap, mely tiz angol díszkötésű regényből áll és bolti ára 30 korona. Kérjen A Bazár kiadóhivatalától (Budapest, VII., Dohány-utca 16.) mutatványszámot.

— **Fényképészet** terén nap-nap után nagyobb haladás észlelhető, úgy, hogy mondhatjuk, hogy e tekintetben a külfölddel bizvást felvehetjük a versenyt. De hogy immár a jutányos árakra nézve is vetekedhetünk a külfölddel, ennek egy eklatáns példáját adja Bodor Imre fővárosi fényképész (Király-utca 84.), ki már 1 frt 20 kr-ért készít 12 drb sikerült képet, művészies kivitelben. Ugyancsak nevezett műintézetében készülnek életnagyságu fényképek, akár régi képek után is. A tapasztalat igazolása szerint Bodor az összes e szakba vágó munkát, mint csoportok, műipari tárgyak, épületek felvételét általános megalégedésre hoz kivételre, úgy, hogy ez intézet bárkinek ajánlható. Tulajdonosa nagymérvű tapasztalataihoz nagyban hozzájárult, hogy Bodor külföldön tartózkodott huzamosabb ideig.

— **Fővárosi Orfeum.** Karácsony szent ünnepét a Fővárosi Orfeum olyképpen ünnepli meg, hogy a két ünnepnapon és az azokat követő vasárnapon, december 25., 26. és 27-én összesen hat nagy előadást rendez és pedig naponként kettőt. A délutáni előadások mint rendszeren 4 órakor, az estiek 8 órakor kezdődnek. A délutáni előadások helyárai mérsékeltek lesznek. Jegyek mind a hat előadásra máris válthatók és pedig kizárólag a Fővárosi Orfeum nappali pénztáránál, délelőtt 10—1-ig, délután 3—6 óráig.

— **Üdvös intézkedés.** Bizonyára feltűnik az olvasóknak, hogy az idén sűrűn jelennek meg a lapokban a Tokaji Bortermelők Szövetkezetének hirdetései, amelyek a régi jóhírű zamatos tokaji borokat csudás olcsó áron ajánlják a nagyközönségnek. Ezen újítás részben az ideai áldásdus termésre, részben arra a körülményre vezethető vissza, hogy a társaság úgy a budapesti, mint a vidéki fogyasztó közönség kényelme szempontjából Budapesten, I. Városmajor-utca 7. szám alatt, telefon 157—62. vezérképviselőt állított, amelynek vezetésével Szilágyi Miklós ágilis igazgatót bízta meg. Ezen újításnak czélszerűségét fényesen igazolja azon jelenség, hogy a budapesti vezérképviselő személyzete képtelen az ünnepre érkezett megrendeléseket feldolgozni és elnézését kéri azoknak, kiknek ünnep után szállítja a megrendelt borokat. Lapunk mai számában foglalt árjegyzékre ez uton is felhívjuk az olvasóközönség figyelmét.

— **Tolnai Világtörténelem.** Egy féléve annak, hogy beszámoltunk olvasóinknak ennek a nagyszabású és páratlanul érdekes műnek első kötetéről és örömmel regisztráljuk, hogy a kiadóvállalat programjához híven, elkészült a nyolcz kötetre tervezett Tolnai Világtörténelem II. kötetével is. Ez a páratlanul pompás tartalmu és kiállításu 441 oldalas kötet, 362 képpel, a Tolnai Világlapja féléves kezdeménye, amelyért ennek a kedves képes hetilapnak az előfizetői csupán 1 korona 90 fillért fizetnek. Előttünk fekszik a remek nyolczszínyomásu, aranyozott tábláin, nagy albumalakú kötet, gyönyörűséggel forgatjuk lapjait és újra meg újra meggyőződünk arról, mennyire nem túlzás az a nagy elismerés, amelylyel ennek a hatalmas műnek megjelenését a közönség és a sajtó is fogadta. Azok a szempontok, melyek az első kötet népszerűségét olyanira biztosították, ebben a kötetben még teljesebb mértékben érvényesülnek. Stílusa egyszerű, nem tudakos és könnyen megérthető, előadása világos, szinte regényyszerű, persze anélkül, hogy a legkevésbé is megsértené a történelmi hitelesség szigoru törvényeit. Amellett ez a kötet már tárgyánál fogva is különös érdeklődésre tarthat számot, mert legnagyobb részben a negyvennyolczas magyar szabadságharc történetével foglalkozik. Alig van magyar ember, aki a maga és gyermekei számára nem iparkodnék beszerezni — még áldozatok árán is — az 1848-i függetlenségi harcok történetét és így e népszerű mű megjelenése, kivált mivel minden szegény ember számára is könnyen hozzáférhető, valósággal hézagot pótol. Nincs terünk ahhoz, hogy részletesen elősoroljuk ennek a nagyszerű műnek minden előnyét, annál inkább, mert a Tolnai Világlapja rengeteg olvasóközönsége révén ma már a Tolnai Világtörténelem igazi közkincs, amelyben százezernyi magyar ember talál szórakozást és épülést. Kevés ilyen gyönyörű és amellet kulturális mű lát napvilágot nálunk s azért szívből üdvözöljük Tolnai Világtörténelem kiadóját és szerkesztőségét, amely a magyar újságíró gárda több kitünőségét foglalja magában.

— **Menettérli jegyek a Magas Tátrába és a Csorbai tóhoz.** A kassa-oderbergi vasuton a tátrai téli sport idején mérsékelt áru menettérli jegyek kerülnek kiadásra Kassáról, Eperjesről, Budapestről és a m. kir. államvasutak egyéb nagyobb állomásairól, valamint Oderbergből, Teschenből, Fenyőházáról és Bécsből Csorbatóra és Poprádfelkára, valamint Tátra-Lomniczra. December hó 15-én a tátra-lomniczi helyi érdekű vasuton a személyforgalom ismét megnyílt.

Harisnya-Ház

Kardos és Steiner

Andrássy-ut 50. sz. (Octogon)

Harisnyák, keztük, valódi dr. Jäger trikók, alsó ruhák, berliner kötött áruk és mindennemű test-edző (sport sweter), valamint színházi czikkok stb.

Vidéki rendelések 20 koronán felül bérmentve küldenek.

— **Blenstok Lipót és Fia Budapest, Deák Ferencz-utca 17.** a „Little John” nevű irótolakkal lepi meg a nagyközönséget. Ezen tollak, melyek az iró-tollak királya, magyarországi vezérképviselőt e czég nyerte meg s abban a kellemes helyzetben van, hogy ezen tollakat 4 K. adhatja. Különösen alkalmas karácsonyi és újvi ajándéknak.

— **A jogi szemináriumok a német és svájci egyetemeken** már régóta kultivált intézmények, még pedig olyanok, melyek közszükségletet pótolnak és általános elismerésnek örvendenek. Pótolják az egyetemeken a túlterhelésből erdő hiányokat és valóságos áldást jelentenek a jogi szigorlatokra készülő jelöltek. Persze csak akkor, ha a szemináriumok vezetése teljesen szakképzett s amellett lelkiismeretes kezébe van letéve. — Ilyen teljesen megbízható intézmény a dr. Erős Vilmos jogi szeminárium, Budapest, Wesselényi-utca 18, és Kolozsvárott Deák Ferencz-utca 14., amelyeket melegen ajánlunk az érdeklődők figyelmébe.

— **Nagy vonzóerőt** gyakorolnak az előkelő közönségre az Argentor Művek (Rust és Hétel) czég Váci-utca 5. szám alatti raktárának pompás kirakatai. A legsikerültebb minták remek sokfélesége tárul itt elénk, melyek ugy művészi izlés, mint a kivitel tökéletessége tekintetében utólérhetetlenek. Pompás ajándék- és használati tárgyakon kívül a legkülönbözőbb argenter-éveszközök, kávé- és tea-készletek, befőttes-tálak, gyümölcsstartók és eszszék, villamoslámpák és toilette-készletek sokaságát bámulhatjuk meg, melyek mindannyia értékes és örvendetes ajándékot képez. Minden nap meghozza a maga újdonságait, élénk bizonyosságul annak, hogy az Argentor Művek a modellek és formák mily hatalmas apparátusával dolgoznak és termékeit legelsőrangú művészek mintái alkotják meg.

x **Kávé- és teabevásárlásainál** osztrák czéget ne részesítsen előnyben. Fratelli Deisinger fiúmei czég állandóan nagy raktárt tart Budapesten a királyi bérpalotában.

x **Igyék naponta** ebéd előtt dr. Hommel-féle Haematogént. Étvágya fokozódik, idegrendszer erősödik és rögtön helyreáll közérzése. Kérien azonban kifejezetten dr. Hommel-féle Haematogént és utasítson vissza minden utánzatot.

x **Ij. Weisz Jakab és fia czég** Budapest, IV., Váci-utca 30. sz. (Harris-bazár) leltár után mesés olcsón ad minden raktáron levő cikket.

x **Fodor-féle vivóterem** a Koronaherczeg-utca 3. szám alatti a főváros legnagyobb és legjobban felszerelt torna- és vivóterme. Különös gond fordítatik a gyermektorna és vívásra.

x **A nagyközönséget** és lapunk tisztelt előfizetőit érdeklő hirdetményt közlünk mai ünnepi számunkban. Iván és Vári czég (IV., Váci-utca 22. sz.) ajánlata, hangszerek, vadászigyverek, revolverek, fényképezési készülékekre, az előnyös fizetési módokat tekintve, páratlanul álló. A czég a nagyközönség szolgálataira készen kívánatra ingyen és bérmentve küldi főárjegyzékét.

x **Feltalálók legfontosabb érdeke,** hogy találmányaikra nyert szabadalmait a lehető legjobban értékesítsék. Magyarországon egyedül a Szabadalmakat Értékesítő Vállalat, Pásztor czég (Budapest, VII., Erzsébet-körut 17.) az, mely szabadalmak kidolgozása és megszerzése mellett főleg a nyert szabadalmak értékesítésével foglalkozik és 14 évi fennállása óta ugy a beföldi, mint külföldön is személyes közbenjárása és elsőrendű külföldi összeköttetése révén számos fényes eredményt ért el. Azonkívül nevezett czég mustrák, modellek és védjegyek hasznosításával is foglalkozik s ezen ügyekben bárkinek szívesen szolgál díjmentes felvilágosítással.

x **A cipőipar** már régen elhagyta a kisiparnak a régi idők technikailag oly hiányos útját, mert az alakú és külső kiállítás tekintetében támasztott magasabb igényeknek már csak a kiválóan munkaképes nagyüzemek tudnak eleget tenni, amelyek minden divatos eszközzel rendelkeznek, minthogy a haladás szünet nélkül munkálkodott a lábbelinek anyag és elegáncia tekintetében való finomításán. Aki erről beszél, első sorban és joggal gondol azon uttörő eredményekre, melyeket Dóczy Mór, Bpest, Rákóczi-ut 10. elért. Képes árjegyzékét kívánatra ingyen és bérmentve küld mindenkinek.

x **Kötött kabátok** és Figurák karácsonyi ajánlásoknak Rösler-nél, Budapest, V., Harminczad-utca 6. József-tér sarkán.

x **Jóslat.** A legközségesebb és mégis legfájdalmasabb hülésből származó betegségek gyógyítása örvedetesen halad. Ugyanis a legújabb irányzat szerint az orvos működési köre nem a betegségek gyógyításában merül ki, hanem legfőképpen abban, hogy a komolyabb megbetegedésnek elejét veszi. Pl. a jelentéktelen hurutot gyógyítja, hogy akut tüdőbajj ne fejlődjön, a nátha gyógyításával elejét veszi a rettegett influenza kifejlődésének és így tovább. A modern gyógymód egyik leghathatósabb eszköze, az izzasztás, még pedig orvosszerek nélkül, csupán kívülről ható meleg által. Ezt az ideát megvalósítja egy genialisan megszerkesztett készülék, a Thermal Cabinet; mely a fentirt czélnak a legteljesebben megfelel és ezenfelül, hogy olcsó — egy fürdés csupán öt fillérbe kerül — könnyen kezelhető és a legújabb megszerkesztett szabad fűtőkészülék segítségével fokra szabályozható. Beszereshető Magyarországon kizárólag a Schröder és Társa czégnél, Budapest, VII., Almássy-tér -5. sz. II. emelet.

x **Kevés ama magyar czégek száma,** melyek nemcsak Magyarországon, de a külföldön is hírt és dicsőséget tudtak szerezni a magyar névnek. e kevesek közé tartozik Calderoni és Társa hirneves czég, melynek külön gyártelepe is van precíz művek készítésére és saját szerkezeti vetítő készülékei mellett foglalkoznak helyett a külföld első gyártmányai mellett. Dus raktárt tart látszerészeti cikkekben. A prizmas látszóveveknek, mint Görz, Zeiss, Busch stb. bármily fajta feltalálható e czégnél páratlan választékban.

x **Karácsonykor ünnepejük** a Megváltó születését. Hogy mi a megváltás, azt nemcsak a vallás tanítja, de tanítja a szenvedő emberiségnek az orvostudomány is. Földi megváltásban van része annak, aki kinzó betegségéből szabadul. Nagyon sokan vannak, sajnos, akik hön óhajtják ezt a megváltást, akik betegségükből szabadulni óhajtának és csak azért szenvednek, és gyötrődnek, mert nem ismerik a gyógyulás útját. All ez különösen azokra, akik idegbetegségben, csuszban, ischiásban, hát- és fejfájásban, étvágytalanságban, álmatlanságban szenvednek. E betegeknek leghasznosabb karácsonyi ajándék az „Ingyen könyv” a villamos gyógymódról, mert a villamosság egyedüli biztos módja a gyógyulásnak. Ezt a könyvet bárkinek, külön kötet a nőknek, külön a férfiaknak ingyen és bérmentve küldi meg az Elektro Vitalizer Orvosi Rendelő Intézet, Budapest, Károly-körut 2., félemelet 10. sz.

x **Zenekedvelőknek** kiváló alkalom nyújtatik fellette jó és tiszta hangu domboru Stainer-hegedű megszerzésére, még pedig meglepően olcsó ár mellett. Egy ily hegedű 10 koronába kerül és a tisztelt zenebarátok akár személyesen meggyőződhetnek kitűnőségéről, avagy teljes bizalommal megrendelhetik, mert meg nem felelés esetén készséggel visszatéríti az árát ezen hegedű forgalomba hozója, az általánosán ösmert fővárosi czég, Wágner, a „Hangszer-Király” (Budapest, József-körut 15.), kinek egyéb cikkeire is felhívjuk a t. olvasóközönség figyelmét. Nagy képes árjegyzékét ingyen küld nevezett czég.

x **A Kwizda-féle szabadalmazott kautsuk-horsszalagok** lovak részére. Ezen horsszalagok kiválóságának bizonyítékául szolgáljon az a körülmény, hogy ezek kiváló szaktekintélyek tudományos műveiben a legmelegebben ajánljatnak. Dr. Zürn F. A. udvari tanácsos, tanár, Leipzigben kiadott „Lófel-szerelést” című művében bővebben szól a Kwizda-féle szabadalmazott horsszalagról és óvó-készülékekről lólabák részére és azokat teljes elismerésben részesíti. Benedikta Neidhard cs. és kir. főállatorvos által kiadott „Oktatás a lóismérről” című művében, valamint Koch A. cs. és kir. állatorvos „Állatgyógyászati Encyklopaedia”-ban a Kwizda-féle szab. gummi horsszalagok, mint kiválóak lesznek felemlítve. A Kwizda Ferencz János czég Korneuburgban Bécs mellett, kívánatra ingyen és bérmentve küldi meg szép képes árjegyzékét.

AZ EGYETERTÉS

szekesztősége és kiadóhivatala
VI., Eötvös-utca 32. sz. a. van.
A szerkesztőség telefonja: 788.
A kiadóhivatal telefonja: 706.

Hipnózis a bünvizsgálat szolgálatában

Páris, deczember 23.

A párisiakat még mindig élénken foglalkoztatja a Steinheil-ügy. A meggyilkolt festő özvegyét furfangos keresztkérdésekkel se tudják vallomásra bírni és tagadásán a tanuk határozott kijelentése is hajótörést szenvednek.

Fölmerült az a vélemény is, hátha a hipnotizmust hívnák segítségül? Ennek kapcsán egy párisi hírlapíró a „Journal”-ban elmondja azt, amit a nem régiben elhalt Liégeois tanártól hallott a hipnotizmusra vonatkozólag.

A hirneves tudós ugyanis abban a szilárd meggyőződésben élt, hogy a bünvizsgálat a hipnózisban a vizsgálatoknál az igazság kiderítésére csalhatatlan eszközt bír. E czélból a vádlottat, vagy a bünestet tanuját egyszerűen elaltatják és kikérdezik. A médium az agyába vésődött benyomásokat a hipnotikus álomban kénytelen kivallani.

Ezen állítás bizonyítására felhozta a Gouffé törvénszolgán elkövetett gyilkosság esetét. Liégeois tanár akkoriban nyilvánosan azt a véleményét hangoztatta, hogy Bompard Gabriele vak eszköz volt Eyrand gyilkos kezében. Ezt az esküdtsek előtt is ismételte s késznek nyilatkozott, hogy a gyilkos szeretőjét hipnotizálja és a gyilkosság lefolyásá véle elmondhatja.

A törvénszék elnöke nem engedte meg a vallatás e formáját, de Liégeois tanár a „Journal” munkatársa előtt csakugyan hipnotizálta Bompard Gabriele-t, még pedig 1903-ban, kevéssel a börtönből való kiszabadulása után.

A kísérlet a következőképen folyt le:
A tudós mindkét kézcsuklóján fogva a leányt ráparancsolt:

— Mély álomba fog merülni! Azután újra végig-élt a bünestet.

E szavakra Bompard Gabriele sajátságos változáson ment át. Arcza eltorzult. Lerogyott a tanár előtt, egy ideig mereven feküdt a földön, azután a terem egyik zugába vándorolt. Egyszerre föl-emelkedett és azt a pillanatot jelezte, amikor Gouffé a szobába lépett. Hallgatózott, mintha valaki kopogott volna. Majd az ajtóhoz ment és olyan mozdulatot tett, mintha kinyitotta volna.

— Szabad! — kiáltotta. Azután elkezdett kaczerkodni. — Kérem, foglaljon helyet — mondta.

Majd ugy tett, mintha valakinek az ölébe ülne. Ajkát csókra hegyezte. Kezeivel enyelgő mozdulatokat tett. Majd egy zsinórt látszott a derekáról leoldani és azt tréfálkozva a láthatatlan látogató nyaka köré csavarni.

Hirtelen éles sikoltás tört ki a melléből és hosszában elterült a földön. Lassankint ébredezni látszott, megrezsent, s egész testén remegve, szidalmazni kezdte a kedvesét. A gyalázó szavak özönében újra, meg újra a „gyilkos!” szó ismétlődött.

Ekkor Liégeois tanár formaszzerű vallatás alá fogta.

- Hol van Gouffé? — kérdezte
- Ott! — felelt a médium és a padlóra mutatott.
- Milyen állapotban van?
- Halott!
- Mit csinál most Eyrand?
- Ottó van a kezében. Gouffé ruháit vagdálja össze.

Azután rémülten felsikoltott:
— A zsák! A zsák! Gouffét zsákba dugják!
— Hát aztán?
— A holttestet ládába rejtik.
Erre néhány percnyi kínos csend következett. A tanár újra megszólalt:
— Gouffé tehát meghalt? Hogyan gyilkolták meg?
Ami erre következett, drámáságában a legborzalmasabb jelenetek közé tartozott:
Bompard Gabriele a tudóshoz lépett, arczán

SZÉN, koks, briket, antracit
összes gazdasági, ipari és házi célokra
Telefon; Detail 26-27. 75-28. Engros 164

Radnay Károly
BUDAPEST, Váci-körut 78. szám.
ANTHRAKIT BUDAPEST

iszonyu rémület kifejezése tükröződött, reszkető kezével átfogta Liégeois nyakát és a megfojtás mozdulatát markírozta.

Azután néhány lépésnyire hátrált, térdre rogyott és arca könyörgő kifejezést mutatott. Liégeois tanár fölébresszette. A kísérlet véget ért.

SZINHÁZ ÉS MŰVÉSZET.

(*) **Erzsébet-Színház.** Karácsonyi meglepetésül új színházát kap a főváros. Braun Sándor „A Nap” kiadó-főszerkesztője, akinek elpusztíthatatlan energiáját a sok munka csak fokozza, akiben a magára vállalt gondok csak új ötleteket ébresztenek, a mai napon jogérvényes szerződéssel megvásárolta az Erzsébet-körúti Roayl Orfeumot minden berendezésével, bútorával, felszerelésével együtt a magához váltotta bérletét és minden szerzett jogát. Braun Sándor tulajdonjoga 1909. január elsején kezdődik, de egyelőre ő maga távol marad a vállalkozás vezetésétől. A Royal Orfeum ugyanis április 30-ig — a szerzett jogok s fennálló szerződések építésben tartása érdekében — megtartja eddigi jellegét. Az új tulajdonos május elsejétől bezárja az Orfeum kapuit. Négy hónapot szánt az épület, a nézőtér, a színpad tökéletes átalakítására és szeptember elsején nyílik meg az új Erzsébet-Színház. Igazgatónak Braun Sándor Föld Aurélt nyerte meg, aki atyja — Feld Zsigmond oldalán — minden ízében gyakorlati színházi emberrel edződött s aki amellettt irodalmi készséget, ízlést, lelkesedést visz magával. Mi és velünk együtt kétségkívül a nagyközönség is, örömmel üdvözöljük az új vállalkozást, mert a magyar irodalom, a magyar színművészet — vagyis a szilencziútra kárhóztatott sok jeles színész és író — érdekében óhajtható, hogy Budapestnek minél több színháza legyen. A megélhetésüket nem kell félteni. A konkurrenczia megteremtí a nemes versengést. Ha az egyiket, vagy másikat elpusztítja — az csak a férgese lehet. És azért nem kár.

(*) **Az Operaház munkarendje.** Az Operaház munkarendjét a folyó színházi évadnak 1909. január 1-én kezdődő második időszakára az igazgatóság a következőképpen tervezi: Legközelebbi újdonság gróf Zichy Géza „II. Rákóczi Ferenc” című, előjátékból és három felvonásból álló eredeti nagy dalműve lesz, melynek bemutató előadását a főbb szerepekben Vasquezné, Szamosi, Takáts és Anthes közreműködésével január második felében fogják megtartani. További újdonságok lesznek Goetz Hermann „A makrancos hölgy” című vig dalműve, a czimzserében Szamosi, Petruccióban Takáts fellépésével. Később dr. Krauss Richárd „Elektra”-ja és esetleg Smetana „Dalibor”-ja, az utóbbi czimzserében Burriánnal. Tervbe vették továbbá Nedbal Oszkár „Mesevilág” című nagyszabású balletjének bemutatását is. Régebbi dalművekből a következő új szereposztásokra készülnek: Vasquezné „Tosca” czimzseréjére, Szamosi a „Sába királynője”, a „Navarrai leány” czimzseréjére, Sebők „Lavotta” Ilonájára, Hunyadi Erzsébet, „Portici néma” Elvira, „Zsidónő” Eudoxia és „Sba” Sulamit szerepére; Sándor Erzsébet „Traviata” Lucia, Julia és Zerlina (Fra Diavolo) szerepeire. Medek Anna: Margit („Faust”), Vénusz (párisi „Tannhäuser”), Aida, Agatha („Büvös vadász”); Haselbeck Olga: Santuzza („Parasztbecsület”), Brünnhilde („Walkür”); Hardy Helén: Micaela („Carmen”), Margit („Faust”) szerepeire; továbbá Anthes György: Loge („Raina kincse”), Don José („Carmen”); Arányi Dezső: Max („Büvös vadász”); Burrián Károly: Faust, Massaniello („Portici néma”), Toldi (magyarul); Dalmoki Viktor: Albet („Rajna kincse”), Searnia („Tosca”); Környey Béla: Don José („Carmen”), királyfi („Csavargó és királyleány”), Canio („Bajazzok”), Fra Diavolo (czimzserép), Rodolphe („Bohémélet”); Szemere Árpád: Wotan („Walkür”), Gunther („Istenek alkonya”); Venczell Béla: Hagen („Istenek alkonya”) szerepeire. Az igazgatóság a következő vendégszerepléseket tervezi: Januárban Burrián Károly szász kir. kamaraénekes. Februárban I. Jadlovker Hermann a karlsruhei udvari színház tenoristája, kétszer. 2. Eibenschütz Riza, a lipcei színház tagja, kétszer.

Márciusban I. Feinhals Frigyes bajor kir. kamaraénekes — részint új szerepekben — összesen nyolcszor. 2. Rédei Szidi. Áprilisban I. Preuse-Matzenauer Margit bajor kir. kamaraénekes, háromszor. 2. dr. Richter János, a „Nürnbergi mesterdalnokok” vezényletével. Májusban I. Burrián Károly. 2. Svárdström Valborg asszony, mindkettő részint új szerepekben. Ugyanezen hónap folyamán minden valószínűség szerint Wagner-ciklust is rendeznek és pedig Burrián közreműködésével. Február 3-án és 4-én Mendelssohn születésének századik évfordulója alkalmával két részből álló és két estére terjedő Mendelssohn-ünnepséget terveznek.

(*) **Idősb Ábrányi Kornél emlékezete.** Abból az alkalomból, hogy most van fél évtizede idősb Ábrányi Kornél, a magyar zene lelkes apostola halálának, az uttörő mester emlékeztetőre, legkedvesebb tanítványa, Kuliffay Izabella főhercegi zenetanárnő szép hangversenyt rendezett a növendékeivel. A műsor teljesen Ábrányi szerzeményeit tartalmazta. A közreműködők közül említendő: Geöcze Erzsébet, Fáy Ella, Szeleó Otília, Peschka Juliska, Szlavej Margit, Bálint Aladár, Mészáros István és Kernell Viktor.

(*) **Burrián-est a Lipótvárosi Kaszinóban.** A jövő hétfőn, a hó 28-án este fél kilencz órakor a Lipótvárosi Kaszinóban társas-est lesz, amelyen Burrián Károly, operaházunk vendége, működik közre.

(*) **Színészek karácsonya.** Az Országos Színészegyesület nyugdíjintézetének öreg tagjai, a quietált színészek és színésznők, valamint a színészárvák idei karácsonyának megédésítésére gondolt néhány lelkes emberbarát. Brück Károly, kávéháztulajdonos, Krecsányi Ignác temesvár-budai színigazgató, Erdélyi Miklós nagyváradai színigazgató. Az öreg nyugdíjasoknak részint ezekből az adományokból, részint pedig a Deák Péter által alapított Petyko-fillegerek alapból jutott csekély karácsonyi ajándék, amelyet ma osztották ki a színészegyesületben.

(*) **Színházaink karácsonya.** A főváros színházai változatos műsorral — kettős előadással — kedveskednek közönségünknek.

A Nemzeti Színházban holnap pénteken délután „A piros bugyellár”-t játszzák Blaha Éval a vezető szerepben, este a „Szerelmeskedés”, szombaton pedig az „Urhatnám polgár” kerül színre.

A M. Kir. Operaházban holnap, pénteken, karácsony első napján „A walkür” kerül színre, ebben az évadban először. Szombaton, karácsony másodnapján nyolczadszor adják D'Albert Jenő nagy-sikerű dalművét, „A hegyek alján”-t és pedig a bemutatató előadás szereposztásával. Vasárnap Burrián Károly szász kir. kamaraénekes fellépésével Siegfried van műsoron.

A Vigszínházban az esti előadások közül kettő, a pénteki és a vasárnapi a „Király”-é, amelyet hétfőn és azután minden második estén ismételnék. Szombaton este a „Visszatérés Jeruzsálemből” kerül előadásra. A délutáni játékrészen három darab szerepel: pénteken délután a „Tanitónő”-t adják; szombaton a „Tatárjárás” éri meg a 80-ik előadást, vasárnap délután pedig a „Virraszt a szerellem” kerül színre.

A Magyar Színházban karácsony első ünnepén, pénteken, „A tulsó partról”-t, szombaton a „Sasfók”-ot, vasárnap délután „A holnap”-ot, újév délutánján ismét a „Sasfók”-ot, a rákövetkező vasárnap délután „A császár katonái”-t adják. A tíz esti előadás közül hetet a Sophus Michaelis drámája, a „Forradalmi nász” foglal le. A második karácsonyi ünnepén, szombaton este, valamint jövő szerdán Drégely komédiáját, „A szerencse fia”-t, a január 2-iki szombaton pedig Hajó Sándor vigjátékát, „A holnap”-ot adja a színház.

A Király-Színházban első ünnepén, pénteken délután „A dollárkirálynő”, szombaton délután „A hollandi lány”, vasárnap délután Blaha Lujza fellépésével „A nagymama”, jövő pénteken, újév napjának délutánján ismét „A hollandi lány”, jövő vasárnap délután pedig „A dollárkirálynő” vannak műsorra tűzve. A tíz nap valamennyi estéjén Kacsóh Pongrácz operettje, a „Mary-Ann” kerül színre.

A Gyermekszínház karácsonyi előadásai. Holnap, pénteken, karácsony első napján „Hőfőherke és a hét törpe” kerül színre, szombaton „Robinson Crusoe, vagy harc az emberevőkkel”-t és vasárnap megismétlik „Piroska és a farkas”-t. A karácsonyi gyermekelőadások gyermekhangversenyyel vannak egybekötve, melyen Halász Bertus, a hatéves csodagyermek is fellép. B. Grohmann újjdonsága, „Az édes anyaszív” című énekes és táncos tündérrege újév napján kerül bemutatásra. Az előadások négy órakor kezdődnek.

Az Intim Színházban pénteken és szombaton délután a „Peleskei nótárius” és Offenbach operettje, „A varázshedgű” kerül színre. Pénteken, szombaton és vasárnap ezenkívül külön esti előadás is lesz, egészen új műsorral.

(*) **„Az Idő”** czimen e hónap 28-án új országos hetilap indul meg, amelynek Ráskai Ferencz a szerkesztője és Haraszthy Lajos a segédszerkesztője. A lap elevenségre és változatosságra fog törekedni. Mindjárt az első számában Mikszáth Kálmántól tárczát, Porzolt Kálmántól vezércikket, Ady Endrétől verset, Pakots Józseftől képviselőházi csevegést, Ráskai Ferencztől aktuális rovatot, Komáromi-Katz Endrétől és Haraszthy Lajostól képzőművészeti cikket, Bányai Marcelltól színházi krónikát talál az olvasó. Ezenkívül gazdag közgazdasági rovatot kezd Kovács Aléval egyik kiváló szakírónk. A lapnak szép a kiállítás a az ára egy évre 12, félévre 6 koronáért megrendelhető a szerkesztő-tulajdonos: Péterfi Gyula czimén, Felsőerdősor-utca 32.

(*) **A „Vasárnapi Ujság”** karácsonyi számához van mellékelve a hat nagy ivre terjedő pompás karácsonyi album, mely R. Hirsch Nelli művészi kompozíciójn színes czimlapján kívül négy színes mellékletet ad, tartalmában pedig Mikszáth Kálmán, Ambrus Zoltán, Bársony István, Szöllösi Zsigmond, Lux Terka és Szívós Béla novelláit, Endrődi Sándor, Szaboleska Mihály, Ady Endre, Lampérth Géza, Farkas Imre, Haraszthy Lajos verseit s Wallis S. A. C. hazánkban élő holland írónő egy teljes regényét közli, valamennyit kiváló magyar művészek rajzaival. Az albumot a „Vasárnapi Ujság” előfizetői — az újévkor újonnan belépők is — ingyen kapják. — A lap rendes száma képeket közöl a trónörökös pusztaszeri vadászatáról, a balatoni vasutról, Gaál István művészi rajzát, az új Werbőczy-szobrot, Mikszáth Kálmán regényét, Szaboleska Mihály és Dutka Ákos versét, Szebenyei József novelláját, Lemaitre regényét. Egyéb közleményei: Seress Imre cikke a térről és időről, Sziklay János ismertetése az új balatoni vasutról, tárczacikk a hétről s a rendes heti rovatok: Irodalom és művészet, Sakkjáték stb. A „Vasárnapi Ujság” előfizetési ára negyedévre négy korona, a „Világkrónika”-val együtt négy korona 80 fillér. Megrendelhető a „Vasárnapi Ujság” kiadó-hivatalában (Budapest, IV., Egyetem-utca 4. sz.) Ugyanitt megrendelhető a „Képes Néplap”, a legolcsóbb ujság a magyar nép számára, félévre két korona 40 fillér.

(*) **Az „Új Idők”** karácsonya. Valóságos kis könyv az „Új Idők” karácsonyi száma, amely változatos és szokatlanul gazdag tartalmával bő olvasmányt nyújt a hosszú téli estékre. A legelőkelőbb írók nevével találkozunk hasábjain, akik közül Gárdonyi Géza „Hét ajándék” czimvel bibliai tárgyú novellát, Herczeg Ferenc „A mester” című pompás jellemrajzot, Szomaházy István „Leczeke”, Ambrus Zoltán pedig „Légyváry alkuszik” czimvel elbeszélést írt. Cikket közöl a lap Farkas Páltól, ak „Legmodernebbjeink fejlődéséhez” czimvel irodalmi tanulmányt írt, Iván Ede pedig „A király konyhájáról” írt és cikkének keretében érdekes képeket közöl. L'Aignac cikke a római karácsonyról, Gárdonyi Géza szerzajegyzetei, Szaboleska Mihály, Sas Ed és Lampérth Géza versei, színházi kritika és könyv bírálóat egészítik ki a lap amugy is gazdag szöveg tartalmát, amelyet Eder Gyula, Edvi Illés Aladár Neogrady Antal, Alizard, Garay Akos, Tull Ödön Blondat hangulatos és művészi képeinek pompás reprodukciói tarkítanak, míg a fényképek közül Ferencz Ferdinand tónörökös pusztaszeri vadászatáról közölt fotográfiákat emeljük ki. Az „Új Idők” előfizetési ára negyedévenként 4 korona. Kiadóhivatala Budapesten, VI., Andrassy-ut 10.

(*) **Lejáró pályázat.** A Petőfi-társaság gróf Vigyázó-féle 300 koronás jutalmára hirdetett pályázatot melyre lírai költemények pályázhatnak, január 31-é lejár. A pályamunkák a szerző nevét rejtő jellegű le vélel együtt Kéry Gyula titkár czimére (Budapest VI., Bajza-utca 21., Petőfi-ház) küldendők.

(*) **Detektív Krónika.** Fröhlich János hírlap író heti folyóiratának tizenegyedik száma ma igen érdekes tartalommal megjelent. A füzet kapható 1 fillérért a dohányüzsdékben és vasuti állomásokoi

ESZTERGAPADOK új és használt **SZERSZÁMGEPEK** mindennemű minden méreletben, csődítömegtől származók, nagy mennyiségben és darabonként is minden elfogadható árért eladó. Telefon 34—36. **Grünspan Izidornál, Budapest, V., Váci-ut 24.** Telefon 34—36.

FŐVÁROS.

(A Margit-sziget jövője. A főváros fejlesztéséről szóló törvényjavaslatot most már a képviselőház után a főrendiház is elfogadta. A javaslat legközelebb törvényerőre emelkedik s immár bevezetett dolog, hogy a Margit-sziget a főváros birtokába kerül. A pénzügyminisztérium már utasította is a fővárosi közmunkák tanácsát, hogy a sziget kezelésére nézve tegye meg a szükséges előkészületeket. Ezeknek az előkészületeknek a bevezetése az, hogy a közmunkák tanácsa egy háromtagú bizottságot küldött ki, amely a szigetet a leltározást már december 22-én megkezdte. A bizottság tagjai: dr. Zubriczky József miniszteri titkár, Trautmann Ottó mérnök és Molitorisz Gyula számellenőr. Ők végzik a sziget átvételét megelőző leltározási munkálatokat, amelyekkel valószínűleg január vége felé elkészülnek. A közmunkatanács nyomában a törvényjavaslat szentesítése után véglegesen kezelésbe veszi a szigetet, még pedig akkép, hogy egyrészt a maga kebeléből alakít egy külön szervezetet a sziget kezelésére, másrészt megtartja, amennyire csak lehetséges, a sziget jelenlegi kezelőszemélyzetét. A tanács abban a reményben van, hogy amiut a főváros birtokába jut a sziget, annak a fejlődésére is nagyobb szabású lépéseket tehetnek. A sziget továbbra is a nagyközönség számára jó helye marad, amelynek kényelmesebb hozzáférhetővé tételéről a legnagyobb mértékben gondoskodni akarnak. Nem változtatnak továbbá a belépődíjakon sem, mert egyelőre nem tudják, vajjon a belépődíjakból nyerendő jövedelem megfelel-e annak a költségnek, amibe a sziget került. A szigetet tudniillik, amint azt már a törvényjavaslat benyújtása alkalmával ismertettük, 5 millió korona készpénzért és 6 millió korona értékű telek átengedéseért szerezte meg a kormány a főváros részére, tehát összesen 11 millió koronáért. Ennek az óriási tökének kamatoztatásáról kell a közmunkák tanácsának gondoskodni, ami pedig nem kis munka, mert a sziget jövedelmét nagyon különböző bevételi források alkotják s ezeknek a megismerésére meglehetősen idő szükséges s csak hosszabb tapasztalat után számíthatnak rá magukat olyan műtásokra, amelyek ezeket a bevételi forrásokat nemcsak nem zavarják, hanem fejleszteni is tudják anélkül, hogy ebből a nagyközönségre a legkisebb kényelmetlenség vagy kellemetlenség hárnál.

(A Nemzeti Színház, kultuszminisztérium, Nemzeti Múzeum. A miniszterelnökség, a belügyminisztérium és a közoktatásügyi minisztérium küldöttel tárgyalnak most a három új monumentális középület föllállításáról. A Nemzeti Színház épületének kérdésében véglegesen abban állapodtak meg, hogy a színházat a mai telken fogják fölépíteni, a színház terveire pályázatot fognak kiírni, előzőleg azonban a színház területét megfelelően szabályozzák, úgy, hogy az új színház legalább három oldalról megközelíthető legyen. A közoktatásügyi minisztérium új palotáját a régi műegyetem telkére tervezték. Az új tervek értelmében az építkezés három és fél millió koronába kerülne. Ezt a költséget a pénzügyminiszter nem vállalta magára egyrészt, másrészt pedig magát a területet sem találta előnyösnek a minisztérium épületének elhelyezésére. Nem fogadta el tehát sem az elhelyezést, sem az építési költségek tervezetét. A bizottság tehát most utasítást kapott, hogy a kultuszminisztérium elhelyezésére teljesen új tervet és új költségvetést dolgozzon ki. A Nemzeti Múzeumot, amint már ismeretes, akként akarták kibővíteni, hogy hozzáveszik a háta mögött levő Nemzeti Lovarda épületét és telkét. Az új épület monumentálisán azonban rendkívül sokat rontott volna az a körülmény, hogy az egész palotát tűzfalak közé kellett volna szorítani. Ez volt annak az oka, hogy a

miniszter a kibővítésnek ezt a formáját nem fogadta el s a bizottság most erre nézve is új utasítást kapott olyan értelemben, hogy az épület részére kevesen lehetőleg a város belső részén és lehetőleg közel a Múzeumhoz megfelelő telket és ennek az elintézésé után fogják a kibővítés tervét megállapítani.

(Az adófépénztár megszüntetése. A tanács ma elhatározta az adófépénztár megszüntetését. Az adóhivatalok mindennap a fépénztárba szállították a bevételt. A nyilvános számadásra kötelezett vállalatok pedig közvetlenül a fépénztárban fizették az adójukat. Január elsejétől azonban az adó nagy részét kétségkívül postán fizeti a közönség, mert a főváros belépett a postafelügyelet csekkforgalmába. A vállalatokat pedig a negyedik kerületi adóhivatalhoz utalta a tanács. A fépénztár így fölöslegessé lett s a tanács ma kimondotta, hogy január elsején beszünteti s a személyzetet beszüntözteti a középponti fépénztárhoz.

(A Gellért-rakodópart kiépítése. Az új műegyetem építése következtében sűrűsölni kezdett a kérdés, hogy a Gellért-rakodópartot a műegyetem építkezése mellett teljesen kiépítsék. A rakodópart kiépítése 400.000, az utak rendezése pedig 310.000 koronába kerülne. A közoktatásügyi minisztériumban egy vegyes bizottság tegnapelőtt értekezletet tartott, amelyen azt a kérdést tárgyalták, hogy a költségeket ki fedezze. A főváros képviselői kijelentették, hogy miután az új rendezéséből majdnem 310.000 korona költség járul a fővárosra, a főváros a part építési költségeit nem vállalhatja magára. Az értekezlet ennek következtében elhatározta, hogy a kormány elé javaslatot terjeszt, amelyben arra kéri, hogy a rakodópartot az állam költségén építtesse ki és a fővárost csupán az utak rendezésére kötelezze. A javaslat szerint ezt az állam annál is inkább megteheti, mert a jövő évi költségvetésben már eddig is 300.000 koronát irányoztak elő ezen a czímen.

TÖRVÉNYSZÉK.

§ A végrendelet-hamisítók büntetése. A vizsgálóbírónak Gelléri-Szabó János végrendelet-hamisítói ellen vizsgálatot elrendelő határozata ellen egyedül Battik Sándorné, született Filep Gizella jelentett be felfolyamodást. Ezt a felfolyamodást megindokoltan írásba foglalva ma délelőtt adta be a büntetőtörvényszék vádtanácsához a letartóztatott asszony védője, dr. Polónyi Dezső. A vádtanács a felfolyamodással csak az ünnepek után fog érdemben foglalkozni.

§ Egy volt miniszter sajtópere. Hentaller Lajos országgyűlési képviselő, mint az 1906. évi zárszámadási bizottság elnöke több lapban azt a nyilatkozatot tette Vörös László volt kereskedelmi miniszterrel, hogy ez a magyar kir. államvasutaktól átutalt 200.000 koronával jogtalan manipulációt üzött. Vörös László ezen nyilatkozat miatt sajtópert indított Hentaller Lajos országgyűlési képviselő ellen. A sajtóperben a kir. ügyészség nem vállalta el a vád képviselését. Dr. Marcell vizsgálóbíró tekintettel arra, hogy köztisztviselők és így miniszterek sajtópanaszában is felhatalmazás következtében közzéadnak van hely, nem rendelte el a vizsgálatot Hentaller Lajos ellen. Felfolyamodvány után a kir. tábla ellentétben a vizsgálóbíró és a vádtanács határozatával, elrendelte a vizsgálatot Hentaller Lajos ellen. Mivel időközben Hentaller Lajos a képviselőház mentelmi bizottsága ezen sajtóügyben kiadta, Marcell vizsgálóbíró január hó elejére már be is idézte, hogy mint terhelt kihallgassa. Az érdekes sajtóper elé nagy érdeklődéssel tekintenek politikai körökben.

§ Tilos üzérkedés a trafik-eladásokkal. Kevesen tudják, hogy a lapok apróhirdetéseinek a legszorgalmasabb olvasói a pénzügyörök, akiket a naponként található trafik-eladásokról szóló hirdetések érdekkelnek leginkább. A pénzügyi szabályok ugyanis a dohányeladási engedélyekkel való üzérkedést szigorúan tiltják s ez okból, ha egy trafik gazdát cserél, ebből a cseréből ritkán is lesz pör. Nemrégiben azonban egy ügynök, aki valami trafik vételét és eladását közvetítette, de ezért províziót senkitől sem kapott, bíróság elé vitte az ügyét. A provízió-pert az ötödik kerületi járásbírósnál dr. Ladányi Béla járásbíró tárgyalta. A pör azért érdekes, mert mind a két alperes — az eladó és a vevő — azzal védekezett, hogy az ügynök tilos ügyletet közvetített és így közvetítése, mint turpis causából származó, bírói uton nem érvényesíthető, bárha az tényleg kikötetett is. A bíró úgy döntött, hogy tilos üzérkedés akkor forog fenn, ha a vevő és eladás tárgyát a pénzügyi hatóság engedélyétől függő és személyhez kötött dohányeladási jogosítvány képezi, olyképp, hogy az eladó pénzért, de titokban az engedélyt is eladja, maga azonban szintén továbbra is engedélyesként szerepel. Ily esethez rendszerint akkor fordulnak a felek, ha vevőnek bármilyen okból nincs sok reménye arra, hogy engedélyt kapjon az eladott trafik-helyre. Ellenben nem lehet szó tilos üzérkedésről akkor, ha valamilyen régi dohánytözsde, aki a trafik forgalmának megalapítója, fenntartója, vagy fejlesztője volt — mint a fentfoglalt esetben — családi okokból kénytelen az árusítással felhagyni és csupán az üzleti berendezést, valamint a helyhez fűződő és vagyoni értéket képviselő üzleti érdeket adja el, olyannak, aki az engedélynek, illetve jogosítványnak az illetékes pénzügyi hatóságtól való megszerzését magára vállalja a megszerzés feltétele mellett. Ez alapon az ügynöknek megítélte a províziót, mert a vevő megkapta az engedélyt.

§ Megsemmisített bankközgyűlési határozat. A magyar kir. Kuria ma nap egy rendkívül érdekes ügyben határozott, amely hivatalosan a bankok osztalék-kifizetésénél irányt mutatni. A Pozsonyi Kereskedelmi és Hitelbank R. T. ugyanis múlt évi, január 26-án tartott közgyűlésének azon egyhangulag hozott határozatát, mely szerint az alapszabályok rendelkezése ellenére a részvényeseknek nem az alapszabály szerinti osztalékot rendelte kifizetni, a kir. Kuria dr. Gemhai Izso pozsonyi ügyvéd, részvényes keresete alapján megsemmisítette és odautasította, hogy új közgyűlést tartson.

Nyilt - tér

§ rovatban közzétételről nem vállal felelősséget a szerkesztőség.

Dr. KALLAY ZOLTÁN
jogi szemináriuma
 Budapest, IV., Magyar-utca 3. sz.
 Kiváló sikerrel s alaposan készít elő az alapvizsgáktól az ügyvédi vizsgáig bármely jogi vizsgára.
 Nem tévesztendő össze hasonló intézetekkel!

SERRAVALLO CHINABOR
 vassal,
 gyengélkedőknek és
 esztendőszedőknek
 Kitűnő ital

DR. HARMAT GYULA
füdőbajosok rendelő-intézete
 Inhalatorium Budapest, Rákóczi-ut 82. sz.
 Tüdő, mellbajok, tüdővész, tuberkulózis, vérképek, tüdőgyulladás, különböző eredetű nyelvi gyögyülések inhalációkkal és szúrásokkal gyógyíthatók. Híradó: 11-12 óráig.

Természetes forró-meleg kénes forrástó
 a Thermal szőlő-
 loda föl színtjén, iszapberogások, kö- és kád-
 fürdők a nagy-Árda földszíntjén. Gondos pensió. A
 éji fürdőhádra vonatkozó felvilágosítás vá-
 glett forduljon a budai

Szent-Lukácsfürdő igazgatóságához.
WATTONI FELE
GISSHÜBLER
 legújabb típusú
SÁVANYUVÍZ

Telefon 48-03.

 Alakolt 1872-ben

Minden rendszerű, legjobb gyártmányu
varrógép és kerékpár raktár
 varrógép és kerékpár alkatrészek eladása.
Hollub János utóda Fehér Andor Budapest, IV., Magyar-utca 12. 4
 Varrógép- és kerékpárjavító-műhely.

TELEFON 48-08

 ALAKULT 1872.

Maláta tápsör különlegesség Hercules-sör

Mosch B. köp. Budapest, Király-u. 99. Árj. Ingyon.

SPORT.

() **Uj irány az embersportokban.** Lapunk tegnapi sportrovatában Moór Jenő belső dolgozó-társunk ismertette azt a sportpedagógiai szempontból érdekes és jelentős új irányt, mely a modern sportgyakorlatokban is érvényesíteni törekszik azt az irányt, mely a klasszikus görög testgyakorlatokban a szép és arányosan fejlett test kultuszát oly magasra fejlesztette. Az érdekes tanulmányok komoly háttérrel ad az, hogy az elv gyakorlati kivitelére a Főiskolai Sport-Szövetség már is kész tervvel rendelkezik.

() **Karácsonyi bajnoki mérkőzés.** Pénteken tartja a Budapesti Torna-Club bajnoki mérkőzését a Fővárosi Torna-Clubbal a millenáris pályán. Mindkét csapat teljes tudásával veszi fel a küzdelmet, mert a mérkőzés kimenetelétől függ a bajnokság harmadik helye. Mult vasárnapi barátságos mérkőzésénél a két csapat teljesen egyenlőnek mutatkozott, habár a Fővárosiak két tartalékkal játszottak. A második csapatok délelőtt mérkőznek Langfelder Ferencz bíráskodása mellett. Az első csapatok délután 2 óra-kor játszanak. Tréningjegyek érvényesek.

() **Évzáró uszóverseny.** December 26-án, karácsony másnapján délután fél négy órakor rendezi a M. U. E. évzáró uszóversenyét a Rudasfürdő uszócsarnokában. A verseny nemzetközi jellegű a bécsi uszók és uszóbölgyek részvétele adja meg. A versenyre mintegy 250 nevezés érkezett, kik között találjuk egy a kiválóbbakat, mint a tehetséges fiatal erőket. Különösen népes mezőnyök indulnak a handicap-ekben; a 60 m.-ben 28-an, a 100 m. mellben 19-en, a 100 m. ifjúságban 16-an. A meeting fénypontja a Wiener Schwimm Club Austria és a M. U. E. hölgyistáéta csapatának mérkőzése lesz Brüll Alfréd vándordíjért, melyet tavalyi győzelmével az „Austria” hölgytagjai védenek. Tavaly könnyen jutott e díj birtokukba, de az idén a M. U. E. csapatát óriási javult s nem lehetetlen, hogy revanchot vesz tavalyi legyőzőjén. Az „Austria” csapata Böhm F., Milch K. és Brüll E. ka.-ból fog állani, míg ellenük a M. U. E. Steiner Erna, Zwillingner Hilda és Lengyel Juczika ka.-at indítja. Ezenkívül a 100 méteres hölgyversenyben Milch Klára kisaszszony, a bécsi 100 méteres recorder és Lengyel Juczika küzdelme mindenesetre magyar hölgyrekordot fog eredményezni. Ujdonság a hölgyek vegyes úszása 20 m. mell, 20 m. hát és 20 m. magyar tempóval. A versenyt vízipólo fejezi be, melyben a nemrég Bécsben oly szépen szerepelt M. U. E. csapata ellen egy a F. T. C., B. A. K. és a jelenlevő bécsi polójátékosokból kombinált csapat vesz részt, melynek bírálójául ismert világbajnokunkat, Hal-may Zoltánt kérték fel. A verseny egy koronás program váltása mellett tekinthető meg. Közép-iskolai tanulók kedvezményben részesülnek.

() **Országos birkózó verseny.** A „Sportfutár” szerkesztősége január 10-én, vasárnap országos junior birkózó versenyt rendez az alábbi feltételekkel: A verseny a Magyar Athletikai Szövetség szerint rendeztetik három súlycsoportban. 70 kilóig könnyűsúly, 70—85 kilóig középsúly, 85 kilón felül nehézsúly. Résztvehet a hazai sportegyesületeknek minden amateur gentlemen tagja, aki országos nyílt birkóversenyen első díjat még nem nyert. Nevezések Payr Hugó címére (Budapest, VI. Rózsa-utca 53. szám) küldendő; nevezési határidő 1909. január 4. esti 8 óra. Nevezési díj személyenként három korona. Nevezések indoklás nélkül visszautasíthatók. Díjazás: Az egyes súlycsoportok győztesei tiszteletdíjat és díszített ezüst érmét kapnak. A második és harmadik (esetleg a 4-ik és 5-ik) helyezetek nagy ezüst, illetőleg kis ezüst és bronz érmeket nyernek. A 4-ik díj nyolcz, az 5-ik díj pedig II induló esetében adatik ki. A verseny színhelye a régi országház nagyterme.

() **A Sportélet karácsonyra** díszes ünnepi számot adott ki. Képekben és írásban elvonul a lapban az 1908-iki versenyév. Legjelesebb szakíróink tollából egy a versenyzés, mint a tenyésztés körébe tartozó érdekes és tanulságos cikkek mellett a mult

Angol, francia és amerikai rendszerű KÉSZPENZÉRT félárban:
ruházkodhatik minden ember finoman és elegánsan az ország-elsősorán
ban-ismert **Zélinger Samu** ri-szabónál

és jövő hőseinek, mint Intrygant, Peregrin, Miracle, Nugommorv, Stossvogel, Armada, Faust, Bayards, stb. képei díszítik e számot, melyet épp úgy, mint a szintén megjelent Magyar Turfkrónikát díjtalanul kap meg mindenki, aki a Sportélet-Magyar Turfra akárcsak egy negyedévre is (9 korona) előfizet.

() **A néplégti jégpályán,** mely területi nagyságával és sok kényelmet nyújtó nagy csarnokával a pesti pályák között a második helyet foglalja el, ezidén is pezsgő élet igerkezik. Az igazgatóság a jégmulatságok igen élvezetes sorozatát állította össze. Minden héten lesznek jégjátékok, tánczok s a farsang ideje alatt nagy jégkarnevál. A pályát villamos fényereji ivlámpák világítják, minden esőtörtökön, szombaton és vasárnap katonazenekar játszik. A közép- és polgári iskolák, szaktanfolyamok és szakiskolák tanulói 60 filléres jegyet 40 fillérért, zenés napon 1 koronás jegyet 60 fillérért, 10 koronás időny-jegyet 7 koronáért, kisebb tanulók pedig 6 koronáért válthatnak.

Kivonat a hivatalos lapból.

— Deczember 24. —

Kinevezések. A földmivélségi miniszter Muz-deka Dánián végzett erdészeti főiskolai hallgatót az államerdészeti tisztviselők egyesített létszámába, a horvát-szlavonországi kinstári erdők kezeléséhez, a susaki erdőhivatalhoz ideiglenes minőségű erdőgyakornokká; az igazságügyminiszter Moys Gyula máramaroszigeti járásbírói joggyakornokot a szilágyosmlyói járásbíróihoz jegyzővé, Hoss György pécsi járásbírói hites becsűst a nagykátai járás-bíróihoz végrehajtóvá; a vallás- és közoktatás-ügyi miniszter fehérvári Fetter Gyula Frigyes „Karolina” országos kórházi irnokot ugyanazon kórházhoz a X. fizetési osztály utolsó fokozatába irodatiszté, özv. Országh Ferencné szül. Hrvoll Vilma okleveles tanítónőt a verbőcz-osztrivichi álami elemi népiskolához rendes tanítónővé, Fogarassy Kornélia okleveles tanítónőt a lapusnyaki álami elemi népiskolához rendes tanítónővé, Almássy Anna okleveles tanítónőt a terebes-fejérpataki álami elemi népiskolához rendes tanítónővé, Heim Fülöp okleveles tanítót a récsi álami elemi népiskolához rendes tanítóvá, Pasteiner Iván végzett joghallgatót a budapesti tudományegyetem könyvtárához fizetés-nélküli könyvtáristáé; a budapesti itélőtábla elnöke dr. Gyulai Ernő budapesti lakos, ügyvédjelöltet és Staud Gábor budapesti lakos, jogszigorlót a budapesti itélőtábla területére díjas joggyakornokká; a debreczeni itélőtábla Sövägő Tibor hajdubörményi járásbírói díjtalan joggyakornokot segélydíjas joggyakornokká, Halliarszky Albert szilágyosmlyói lakos, végzett joghallgatót a debreczeni itélőtábla kerületére díjtalan joggyakornokká; a nyitrai pénzügyigazgatóság Ráthonyi Zoltán beregzsászi lakost a nyitrai adóhivatalhoz segélydíjas gyakornokká, Hack József miavai adóhivatali díjnokot pedig a szecsi adóhivatalhoz díjtalan adóhivatali gyakornokká; a pécsi pénzügyigazgatóság Joszt Elemér adóhivatali díjnokot a pécsi, Bernáth Agoston adóhivatali díjnokot a szentlőrinci és Anschau Ferenc pénzügyigazgatósági díjnokot a pécsvárad adóhivatalhoz díjas gyakornokokká nevezte ki.

Pályázat. A lugosi adóhivatalnál adótszti állásra 2 hét alatt lehet beadni a pályázati kérvényeket.

IDŐJÁRÁS.

A meteorológiai központi intézet távirati jelentése 1908. deczember 24-én reggel 7 órakor.

Az elmúlt nap időjárásának átnézete:

Hazánkban csendes, részben borult, vagy ködös idő uralkodott. 1 mm.-nyi csapadékot csak Aradról jelentettek. A hőmérséklet a Kárpátok vidékén csökkent. A maximum Cirkveniczán 9 C° és a minimum Késmárkon — 15 C° volt.

Prognózis a következő 24 órára:

Az időjárásban lényeges változás nem várható.

Állomás	Legnagyobb mín. 700 +	A hőmérséklet Celsius szerint	Szélirány és erője	csapadék	Hőmér. (aktív)		
					máx.	mín.	
A.-Szlátina	74.9	8.0	NE	3	0	1	9
Ungvár	74.5	7.0	NE	1	1	3	7
Késmárk	75.2	15.0	N	1	0	2	15
Losoncz	—	—	—	—	—	—	—
Ógyalla	71.8	2.6	E	1	0	3	4
Budapest	72.2	0.8	S	2	4	—	—
Herény	71.7	0.5	SE	1	4	—	—
Keszthely	71.7	0.2	NE	3	4	4	1
Pécs	72.4	0.7	E	1	4	4	0
Zágráb	71.3	0.2	E	1	4	4	1
Fiume	67.7	1.0	S	1	0	5	1
Szeged	72.3	0.1	E	1	4	2	1
Lemezvár	72.9	0.4	—	—	—	—	—
Nagyvárad	71.8	0.6	NW	0	—	—	—
Kolozsvár	74.1	4.8	—	—	—	—	—
Nagyszoban	73.6	7.8	E	1	—	1	8
Szatmár	—	4.0	S	1	—	3	6
Eger	—	2.6	NW	2	4	3	6
Arvaváralja	—	7.8	N	2	2	3	9
Selmecz-bánya	—	7.6	NE	0	4	0	8
Komárom	—	1.8	E	1	2	1	2
Magyar-Ovár	—	2.0	SE	1	4	1	0
Sopron	—	0.2	NW	1	4	4	2
Székes	—	2.4	—	—	—	—	—
Cirkvenica	—	4.3	—	—	—	—	—
Debreczon	—	0.1	—	—	—	—	—
Kecskemét	—	0.3	—	—	—	—	—
Oroszáza	—	1.0	W	2	4	3	0
Arad	—	1.0	NW	2	4	1	8
Zsombolya	—	0.0	Nb	1	4	3	8
Verecz	—	0.6	SE	1	2	3	8
Orsova	—	0.0	—	—	—	—	—

Penkala-töltő-írón

EGY HAGYON ÉRDEKES TALÁLMÁNY. Ez az az írón, a melyik mindig hegyes marad, anélkül, hogy hegyezni, vagy csavarni kellene.

Színes írónok is felülmúlhatatlanul vékonyak és erősek. Elegáns, egyszerű és elpusztíthatatlan. Mindenütt kapható. Ára 1-20 korona.

VIZÁLLÁS.

m é t e r		m é t e	
decz 23. decz. 24.		decz. 23. decz. 24.	
Inn	Ehárding 0.28 0.16	Djss	M.-Sziget 0.10 0.13
Dnna	Passau 0.94 0.97		Tokaháza 0.10 0.03
	Linz 1.57 1.66		V.-Namény 0.98 0.43
	Bécs 1.14 1.66		Tokai 1.14 0.69
	Pozsony 0.67 0.08		Tiszafüred 1.70 0.73
	Komárom 0.85 0.87		Szolnok 1.80 0.84
	Budapest 0.24 0.32		Csongrád 1.58 0.98
	Páka 0.76 0.71		Szeged 0.23 0.28
	Mohács 0.10 0.04		T.-Hecse 0.74 0.15
	Gombos 0.54 0.68		Titka 0.18 0.50
	Ujevidék 0.20 0.07		Hód 0.90 0.86
	Pancsova 0.19 0.53		Báta 0.28 0.26
	Orsova 1.08 0.98		Rodrog Ladócz 1.74 1.—
Horva	Morvafalu 0.35 0.17		Szék 1.81 1.87
Vág	Zsolna 0.28 0.—		Zsolna 0.16 0.19
	Troncsán 0.22 0.01		H.-Námeti 0.14 0.28
	Szered 0.20 0.16		R.-Ulfalu 0.15 0.24
Rába	Est-Gothárd 0.69 0.60		Csicsa 0.15 0.88
	Sárvár 0.15 0.14		N.-Várad 0.28 0.29
	Győr 0.98 1.08		Bolányos 0.26 0.26
Dráva	Vasvár 0.95 0.98		Tenke 0.18 0.22
	Zákány 1.— 0.88		Gyrahonc 0.53 0.32
	Bárca 0.69 0.54		Boroszló 0.38 0.44
	M.-Szerdah. 0.10 0.04		Bákás 0.19 0.34
Hura	Zágráb 0.— 0.04		Gyoma 0.26 0.37
Száva	Szék 0.09 0.62		Gy.-Fehérvár 0.20 0.30
	Mitrovicza 2.25 2.28		Branyicska 0.— 0.—
Szamos	Décs 0.28 0.30		Soborsin 0.— 0.—
	Szatmár 0.38 0.10		Arad 1.12 1.98
Kraszna	N.-Maltény 0.— 0.76		Mátó 0.10 0.14
Latorca	Munkács 0.14 0.10		K.-Köstély 0.14 0.22
Laborca	Homonna 0.06 0.02		Kiszó 0.46 0.44
Ung	Porocseny 0.66 0.04		Temesvár 1.02 0.90
			Bécskerék 0.82 0.49

Felelős szerkesztő:
PURJESZ LAJOS.
Kiadótulajdonos:
A Magyar Ujságkiadó Részvénytársaság.
Igazgató: **ERDŐS ARMAND.**

DEKÁNY COGNAC
kiváló minőségű borpárlat

Dékány Péter
ÉS TÁRSA

PROMONTORI COGNACGYÁRÁBÓL
MINDENÜTT KAPHATÓ!

MAGYARORSZÁGI VEZÉRKÉPVISELŐK
RÓDOSI TESTVÉREK
BUDAPESTI V. SZABADSÁG-TÉR 1. sz. 6.

BUDAPESTI HELVI KÉPVISELŐ
WACK KERESZTÉLY
IV. GERLÓCZY UTCA 2. sz. 6. sz. 6.

Raglán ————— 21—26 Ft
Felsőbí vagy
Tollakab

Budapest, IV., (Belváros)
Magyar-utca 3. sz. I. emelet.
Kossuth Lajos-utca mellett

Óvakodjunk utánzatoktól.

COGNAC

vásárlásnál határozottan
Gróf Keglevich István utd.
hírneves gyártmányait kérjük,
Bor- és külföldön kizárólag diszkrétáéllal kiíntetve

KÖZGAZDASÁG.

Harcz a közúti részvényei körül. Napok óta másról sem beszélnek a pénzpiacra, mint arról a harcról, mely a közúti részvényei körül folyik hetek óta. Azelőtt csendben, az utóbbi napokban pedig meglehetősen nagy harci zajjal. A külső jelenségei a dolognak olyanok voltak, hogy az már az első pillanatra sem volt kétes, hogy itt a közúti vasút felett való uralomról van szó. Az ügy számai még a múlt évi közgyűlésig nyulnak vissza, amikor a részvényesek egy része már követelte azt, hogy fizessen a társaság nagyobb osztalékot. Akkor az igazgatóság kiltásba is helyezte ezt. Ugy látszik azonban, hogy a múlt évi közgyűlésen elhangzott elnöki nyilatkozat nem keltett megnyugvást. Az elégedetlenek szervezkedtek s vásárolni kezdtek a részvényeket. Meglehetősen nagy mennyiségű részvényt sikerült így összeszedniük, mert a legutóbbi napokig — a nyílt harc idején lebonyolódott forgalom alapján — mindenki azt hitte, hogy a támadó csoport manővere kudarcot vallott és nem sikerült nekik a többséget megszerezniük. Hanem a mai nap aztán meglepetést hozott. A közgyűlésen ugyanis csak azok a részvényesek szavazhatnak, amelyek legalább hatvan napja átírtak tulajdonosaik nevére. Most jár le a határidő s most kitűnt, hogy az utolsó két nap alatt 22.000 darab részvényt jelentettek be átírás végett. Ezzel aztán nyilvánvalóvá lett, hogy kiből áll a titokzatos főrangú csoport. Kitént ugyanis, hogy a csoport élén gróf Szapáry László áll s vele tartanak gróf Széchenyi László, gróf Korniss, herceg Windischgrätz, gróf Károlyi Mihály, továbbá velük tart még Sándor Pál országgyűlési képviselő is, míg a csoport mögött a Magyar Általános Hitelbank áll, ami aztán olyan színezetet ad a dolognak, mintha a két rivális pénzintézet, a Magyar Általános Hitelbank és a Pesti Magyar Kereskedelmi Bank harcolna itt egymás ellen.

A harc, mint jó forrásból értesülünk, Szapáryék, illetve a Hitelbank javára áll eddig, mert 47.000 darab részvény van birtokukban. Nyilvánvaló, hogy a részvények illetéknéppen való vándorlása rövidesen változások forrása lesz. A csoport három igazgatósági helyet követel magának. Sokkal fontosabb azonban az, hogy a csoport két koronával nagyobb osztalékot akar fizettetni a részvényeseknek. Ez a követelés — szerintük — nem indokolatlan. A közúti üzletei kitünően alakultak s a nagyobb bankoknál is óriási betétei vannak a vasutnak, úgy hogy a nagyobb osztalék semmi veszélyt nem jár rá nézve. A döntő ütközet persze a közgyűlésen lesz, hol elvált az is, hogy lesznek-e személyi változások. Hogy a főzselei csata milyen heves lesz, azt legjobban jellemzi az, mely az utolsó ellátásánál kiderült, hogy nincsen közúti részvény a piacon.

Igazgatóváltások. Az Első spódium- és anyagár r.-t. igazgatóságából kilépett Bujanovich Sándor, beváltatott dr. Röck Géza. — A Pesti Könyvnyomda r.-t. igazgatóságába beváltatott dr. Falk Zsigmond. — A „Phönix” irodalmi r.-t. igazgatóságából kilépett Benedikt Márk és Vékey Károly. — A Projektograph mozgófénykép- és gépgyár r.-t. igazgatóságába beváltatották Gelléri Mór kir. tanácsost.

A pénzintézetek kongresszus határozata. A Magyarországi Pénzügyintézetek Országos Szövetsége

most teszi közzé a napokban megtartott közgyűléssel kapcsolatos országos pénzügyintézet értekezlet tárgyalásainak gazdag anyagát, amelyből különösen az adóreformra vonatkozó rész domborodik ki. Az országos értekezlet tárgyalásainak másik részét az újabb hiteli törvényhozás egyik szomorú fejezete a végrehajtási novella, mely azt az amugy is csekély személyi hitelt, amelylyel nálunk a kisember rendelkezett, csaknem teljesen tönkretette. Széles alapon mozognak végül a homestead kérdésének tárgyalásai. A pénzügyintézetek kongresszusa helyes szociálpolitikai gondolatnak ismeri el az otthon-mozgalmat azon rugóját, hogy a gazdasági élet számára megteremtse azokat az általános feltételeket, amelyek lehetővé teszik, hogy a kisbirtokos gazda, vagy iparos a maga öröklött, vagy szerzett birtokát állandóan épességben fentarthassa, de abban a felfogásban van, hogy ezt a célt a családi otthon intézményével, mint az elidegenítés és terhelés korlátozásának pusztán mechanikailag ható eszközével megvalósítani nem lehet. Az intézmény meghonosítása azonkívül megfosztaná a kiscgazdát és kisiparost hitelképességétől, vagy legalább csökkentené azt s végeredményben az uzsora karjaiba kergetné. Pedig a gazdának és iparosnak új hitelforrásokat kellene megnyitni, hogy belterjesebb kereseti tevékenységet kifejtessen.

Az ipartörvény széttagolása. Sztérényi József hatalmas alkotása, az új ipartörvénytervezet tudvalevőleg már egy fél éve foglalkoztatja az ipari és kereskedelmi szervezeteket s mindegyik a maga módja szerint kívánt volna változtatni a törvényben. A munkaadók és munkások, kereskedelmi és iparkamarák, gazdasági egyesületek gyűlésein vitatták meg a tervezet egyes pontjait s kifogásaik, észrevételeik egész kötetre terjedtek. Kossuth Ferenc kereskedelmi miniszter és Sztérényi József államtitkár nem akarta figyelmen kívül hagyni ezeket a kívánságokat és alapos revíziót végeztek a törvénytervezeten, amely szokatlan nagy terjedelme dacára, sem igen tudott volna áthatolni mindama tennivalók nagy sokaságán, amelyet az illetékes körök részéről felhangzott kívánságok juttattak a kereskedelmi kormány tudomására. Ezért határozta el Kossuth Ferenc, hogy az ipartörvény anyagából több törvényt készített. Hat, esetleg hét törvényjavaslat készül a nyilvánosságra került törvénytervezetből s az új törvényeket január havában egy anket elé terjesztik s csak azután kerülnek a törvényhozás elé. A miniszternek ez az elhatározása a szakkörökben nagy örömet kelt, mert így a törvény sokkal könnyebben lesz kezelhető.

A közös hadsereg ellátása és a gazdák. A közös hadseregnek évenként kerek három millió korona értékű gabonát kell vásárolnia Magyarországon. E meglehetősen nagytömegű szükséglet ellátásában a gazdák aránylag igen kevés részt vehettek, mert a megfelelő forgalmi tőke híján terményeiknek azonnali készpénzben való kifizetését szükségelik. Darányi földművelésügyi miniszter annak tudatában, hogy ez az állapot a gazdákat az értékesítés egy igen előnyös módjától fosztja meg, már hosszabb idő előtt tárgyalásokat kezdett az illetékes tényezőkkel, hogy a hadsereg gabona-eladásában a gazdák részére biztosított közvetlen részvétel a gyakorlatban is sikeresen megvalósítható legyen. Ez a cél most akként értetted el, hogy a pénzügyminiszter Darányi megkeresésére összesen három millió koronát bocsátott előlegképpen a közös hadügyminiszter rendelkezésére, mely összegből a gazdától vásárolandó termények azonnali készpénzben kifizethetők. Természetesen az is ki van kötve, hogy ezt az előleget csakis a Magyarországon tényleg foganatósított terményvásárlásokra lehet felhasználni. Ez az eljárás ezentel rendszerre válik a hadsereg terménybeli szükségletének beszerzésénél.

A Belvárosi Takarékpénztár új iparvállalata. Részvénytársaság Benkő István táltalmányának értékesítésére cím alatt a Belvárosi Takarékpénztár új vállalatot alapított 60.000 korona alaptőkével. A közgyűlés által megválasztott igazgatók: Benes József, Benkő István, Egri István, dr. Günsberg Imre, Sziklai Jenő és dr. Zerkovitz Imre.

Munkaidő és a munkaviszony az új ipartörvényben. A Magyar Vegyészeti Gyárosok Országos Egyesületének az új ipartörvény tervezete tárgyalására kiküldött bizottsága tegnap tartotta ülését. Megvitatták a tervezetnek a munkaviszonyra, a munkaidőre, valamint az iparfelügyeletre vonatkozó intézkedéseit. A bizottság arra az álláspontra he-

lyezkedett, hogy a munkaidő tekintetében lehetlenség a magyar ipartörvényben messzebbmenő intézkedéseket felvenni, mint aminők Ausztriában tényleg fennállnak. Ez alapelvekhez képest a bizottság több módosítást fog ajánlani.

Szövetkezeti felszámolás. Megírtuk, hogy a Koronatakárék és hitelszövetkezet felszámol. Ez a felszámolás már megtörtént s felszámolóku Hajós Zsigmond, Beer Béla, Kovács J. Kálmán, Friedmann Ignác, Loeb Izidor, Steiner Manó és Kattler Bernát választották meg.

Új vasutak. A Máv. igazgatósága jelentése szerint a Szabadka—Gombos—Palánkai Vasút szabadka—bács-ordas—ujgombosi vonalon ma, december 24-én a közforgalomnak átadatott. — Beregszászról jelentik: A Borsavölgyi Helyi Érdekű Vasutat, mely Beregszászról, illetve Nagyszőllystől Dolháig 60 kilométer hosszú, tegnap adták át a forgalomnak.

A kincstári utalványok kibocsátása. Ismétellen megemlékeztünk már arról, hogy a kormány az aranyjárdékok eladásának mellőzésevel kincstári utalványok kibocsátása által akarja fedezni a sürgős kiadásokat. E tárgyban Wekerle Sándor pénzügyminiszter már Bécsben is járt, itthon pedig az állam bankárjával, Kornfelddel tárgyalta. Meglátogatta Kornfeld Zsigmondot, a Hitelbank elnökét, aki még gyengélkedik s egyelőre nem is megy a Rivierára. Kornfelddel történt megbeszélés során a kincstári utalványok kibocsátásának módozatairól s alapvető munkálatairól is szó volt. A magyar kincstári utalványok, amelyeket először Chiczy Kálmán bocsátott ki 1875-ben 150 millió forint értékben, 6 százalékosak voltak s öt évi időtartammal bírtak. A kibocsátás biztosításául állami birtokok voltak, amelyekre bekebeleztek a kibocsátott utalványok értékét. Ezeket az utalványokat Széll Kálmán pénzügyminisztersége alatt váltották be aranyjárdékakkal. A jelenlegi tervbe vett kibocsátás tehát nagyban különbözik amattól. Ez két évre szól s a kincstári utalványok típusa 4 és fél százalékos lesz. Hasonló a német Reichsschatzscheinhez, mely az angol és francia kincstári utalványokhoz, nem egészen egyezik meg az orosz kincstári utalványokkal, amelyek öt évre szólnak s birtokosaiknak az orosz kormány bizonyos előnyöket biztosít, olyat, hogy az orosz járdék kibocsátásánál őket kedvezményben részesíti, nem árfolyamkedvezésben, de más előnyben. A magyar pénzügyi kormány által tervbe vett kibocsátás a közel jövőben várható, s mint illetékes helyen mondják, jó kilátásokkal kecsegteti a kormányt. A pénzpiacz helyzete elég kedvező, hogy ezt a műveletet végrehajtsák s a belpolitikai viszonyok sem zavarják a pénzpiacz helyzetét. Csupán a befektetési piacz helyzete kedvezőtlen, ami azonban nem lehet hosszú, s mihelyst a politikai helyzet nyomán beállott nyugtalanság lecsillapodik, a befektetési piacz helyzete is javul. Az ünnepek után a kincstári utalványok kibocsátása dolgában megkezdik az érdemleges tárgyalásokat a kormány s a Rothschild-csoport, amely ezt a műveletet végére fogja hajtani.

A nyersolaj-tüzelés vasúti tarifája. A kereskedelmi minisztérium kebelében szervezett tarifabizottság tudvalevőleg a múlt héten tárgyalta a tüzelési célokra szolgáló nyersolaj kedvezményes díjszabásának ügyét, melynek eldöntéséhez számos hazai iparvállalatnak jelentékeny érdekei fűződnek. Ez ügyben az Országos Ipari Egyesület, a Magyar Vegyészeti Gyárosok Országos Egyesülete és a Vidéki Malomiparosok Országos Egyesülete ma Kossuth Ferenc kereskedelmi miniszterhez együttes táviratot intéztek, melyben az említett testületek korábbi beadványaira való hivatkozással azt kérik, hogy a C. osztályu kedvezmény legalább is az 1909. évre meghosszabbítsák. A táviratot az említett egyesületek elnökei: dr. Matlekovics Sándor, v. b. t. t., dr. Helvey Tivadar és Hatvany-Deutsch Károly írták alá.

Nyugdíjak. A főváros — mint ismeretes — új nyugdíjszabályzatot dolgozott ki és terjesztett be jóváhagyás végett a belügyminisztériumhoz. Ez a nyugdíjszabályzat a mai viszonyok között, amikor a szellemi munkához szinte uzsorásnak mondható a

Ha fáj a feje ne tétovázzék, hanem használjon azonnal **Beretvás-pasztillát**

mely 10 perc alatt a legmakacsabb migraint és fofijást emulasztja. Készíti Beretvás Tamás gyógyszerész Kispesten. **Ára 1 korona 20 fillér.** Kapható minden gyógyszerárban és drogériában. Orvosok által ajánlva. — Három doboznál ingyen postai szállítás.

munkaadója, követésre méltó példát mutat nemcsak magánhivataloknak és cégeknek, hanem az államnak is. Ez utóbbi ugyanis talán még a legmostoháiban bánik el a nyugdíjazásnál alkalmazottaival, azok özvegyeivel és árváival. Itt valóban el lehet mondani, hogy az állami nyugdíj a megélhetésre kevés, a meghalásra sok. Már pedig az államtisztviselő nem azért dolgozik negyven éven keresztül, nem azért nyomorog legtöbbje ezen idő alatt, hogy öregségére ismét csak a nyomorhoz jusson. Az 1885. évi XI. t.-cikk, mely a nyugdíjigényt állapítja meg, már rázorult a revideálásra, nemcsak azért, mert az akkori viszonyokhoz mérten is szűkebbli gondoskodik az állami alkalmazottak nyugdíjáról, hanem azért is, mert a lakbérnek a nyugdíjba való be nem számítása által mintegy kényszeríti a tisztviselőt a késő öregségig, a végső kimerülésig való dolgozásra. Ez pedig hátrányos megint csak a tisztviselőre, amennyiben az előléptetési viszonyokat nehezíti meg. Nem lehet azért eléggé méltányolni a főváros nemes, szociális irányzatú nyugdíjtervezetét, mely szerint a fővárosi alkalmazott már 30—35 év után teljes fizetést kapja nyugdíjra. De ezenkívül lakáspénzét sem veszíti el egészen, mert úgy neki, mint özvegyének nem ugyan a szolgálatban élvezett lakpénz, de ennek egy jórésze is jár olyformán, hogy a nyugdíjnak egyrészt lakáspénz ezimén élvezi. Ez pedig annál is inkább megbecsülendő, mert a nyugdíjas eladósodása esetén a lakpénz le nem tiltható másra, csak lakpénzre, tehát a nyugdíjas nincs kitéve annak, hogy lakásbérét nem fizetheti. Előnyös még ebben a tervezetben az is, hogy az özvegy a felét kapja annak a nyugdíjnak, amelyet elhunyt férje igényelt volna. És ha mint nyugdíjas ismét férjhez megy, akkor is igényt tart nyugdíjának két évi összegére s ha ezt fel nem veszi addig, míg esetleg újra özvegy lesz, nyugdíjigényét akkor is érvényesítheti. Ismételnük, hogy a főváros új nyugdíjszabályzata, ha más módosítást nem tartalmazna is, megérdemli, hogy a munkaadó figyelmére méltassa, fővesse a nemes példát. Az államnak pedig szinte tötelessége nemcsak helybenhagyni ezt a tervezetét, hanem a saját nyugdíjasaira nézve is hasonló érvénytervezetet kidolgozni, hogy végre valahára a sok panaszt elnémuljon. Az Államtisztviselők Országos Szövetsége ez irányban megindította az akciót, most a pénzügyi kormányon van a sor.

A szőtt áruk és varrott tárgyak szerződéses vámja Szerbiában. A szerb pénzügyminiszter kiadta, hogy Magyarországgal és Ausztriával kötött áruvám szerződés V-ik részének általános határozataihoz tartozó függelék I. §-ának hatályát a tarifák 283. t. alatti pamutszalagáruk; a 306. t. alatti lábszőtyegek kender stb.-ből; a 317. t. alatti lábszőtyegek gyapjuból, vagy más állati szőrből; a 318. t. alatti vörköcsök (tsebad); 324. alatti gyapjuszalagok; a 325. t. alatti gyapjukendők és sálók; a 326. t. alatti gyapjútüll és a 341. t. alatti selyemszalagokra, nemkülönben az ezen szövetekből való varrott tárgyakra (560. tétel) is kiterjeszti, miután ezen áruk ugy másuttal, mint a szerb vámtarifa értelmében Magyarországgal és Ausztriával kötött szerb kereskedelmi szerződés I. §-a alá tartozó szöveteknek tekintendők.

Ásványvízforgalmi r.-t. Már jeleztük, hogy Magyar ásványvízforgalmi és kiviteli r.-t. cég alatt új vállalat alakult. A vállalat a Magyar Államános Takarékpénztár égisze alatt alakult meg 320.000 korona alaptőkével, amely összegből a Magyar Államános Takarékpénztárnál 36.000 koronát fizettek be. Igazgatósága: Fekete Mór, Burger Albert és Radó Elek.

Vidéki takarékpénztár fiókja. A monorkerületi hitelbank r.-t. Üllő községben fiókot állított föl.

Egy kisbank iparvállalata. Normal-Cabinet szobagőz- és hőlégfürdő-vállalat részvénytársaság cég alatt a Budapesti Kereskedők Bankja Részvénytársaság nemrégiben új iparvállalatot alapított 25.000 korona tőkével, amely összegből 7500 koronát fizettek be a Kereskedők Bankjánál.

Előadások. A Budapesti Szobafestő és Mázoló-mesterek Szövetsége legutóbb tartott közgyűlése elhatározta, hogy tagjai számára oly előadásokat fog rendezni, amelyek által a tagok az iparművészet és technika modern vívmányaival megismerkedhetnek, mert kisebb iparos sem boldogulhat ma ezen ismeretek nélkül. Eddig a szövetség két előadást tartott. Az Egyiket Szécsén Ferenc, az iparművészeti társulat titkára tartotta, a másikat dr. Dóczi Sámuel, az egyesület ügyésze. A legközelebbi előadást Márkus Jenő felső ipariskolai vegyész tanár fogja

tartani és ebben ismertetni fogja a földfestékek vegyi technológiáját. Ez az előadás január elején lesz a szövetség helyiségében.

Az államvasut szene. A Magyar Államvasutak igazgatósága idejekorán kívánta biztosítani az 1909. és 1910. évben szükséges szénmennyiséget s versenytárgyalást hirdetett a szénzállításra. A versenytárgyalás határideje tegnap járt le s beérkezett 45 ajánlat. Az összes ajánlatok 4.662.000 tonna szénzállításra vonatkoznak, míg az államvasut 725.000 tonnát kért. Belföldi bányák 811.000, Ausztriából 285.000, Poroszországból 1.470.000, Angliából 1.940.000, Törökországból 50.000 s Déloroszországból 106.000 tonna szenet ajánlottak. Az államvasut az idej versenytárgyalás feltételei közé iktatta a hőegység (Kaloria) tekintetében vállalt szavatosságot. A belföldi ajánlatok között az első a pénzügyminiszter ajánlata volt. A pénzügyminiszter az állami bányákból ajánl szénét és pedig a vrdniki-ből tonnánként 9, a petrosényiből 10 korona 25 fillérért. A Salgótarjáni Köszénbánya Részvénytársaság 10 és 13 koronáért, a Magyar Általános Köszénbánya 11.50, 9.70 és 8 koronáért, a Dunagőzhajózási Társaság, a Magyar Általános Hitelbank, az Északmagyarországi Köszénbánya s a Kereskedelmi Részvénytársaság szintén résztvettek a versenytárgyaláson. Az angol szenet az idén 20—25 százalékkal olcsóbban ajánlják s az ajánlott mennyiség annyi, mint amennyire az Államvasutnak szüksége van és pedig 750.000 tonna. A porosz szén is 5—10 százalékkal olcsóbb.

Állami kedvezmény. A kereskedelemügyi miniszter a pénzügyminisztérium vezetésével megbízott miniszterelnök hozzájárulásával az 1907. évi III. t.-cz. I. §-ában meghatározott állami kedvezményeket a Scherer Károly és fiai nagyszabeni cégnek postógyári ipartelepe részére az 1908. évi február hó 1-től számított 15 évre engedélyezte.

Alapszabály-jóváhagyások. A kereskedelemügyi magyar királyi miniszter a gyertyamosi kereskedelmi- és iparegyesület alapszabályait és a budapesti detail-papírkereskedők szövetségének alapszabályait az 1884. évi XVII. t.-cikk 150. §-a alapján jóváhagyta.

Vásáregedélyezés. A kereskedelemügyi miniszter megengedte, hogy a Zala vármegye területéhez tartozó Baksa községben minden évben Sárlos boldogasszony utáni hétfőn helypénzszedéssel egybekötött országos állat- és kirakóvásár tartassék.

Vásáráthelyezések. A kereskedelemügyi m. kir. miniszter megengedte, hogy a Nyitra vármegye területéhez tartozó Galgóc községben az 1909. évben a február 2-ra eső országos kirakóvásár február 1-én, a márczius 25-re eső marhavásár április 1-én, a márczius 30-ra eső kirakóvásár április 5-én, a szeptember 30-ra eső marhavásár szeptember 22-én, az október 5-re eső kirakóvásár szeptember 28-án, a november 4-re eső marhavásár október 28-án és végül a november 9-re eső kirakóvásár november 2-án tartassék kivételesen meg. Megengedte továbbá, hogy az Abauj-Torna vármegye területéhez tartozó Kassa sz. kir. városban az 1909. január 6-ra eső havi állatvásár kivételesen 1909. január 13-án, az 1909. április 7-re eső havi állatvásár kivételesen 1909. április 14-én és az 1909. május 5-re eső havi állatvásár kivételesen 1909. május 12-én tartassék meg.

Szoptató anyák

fejük hatását csak növelik és gazdagítják a SCOTT-féle Emulsio használat által.

Kimerültség megszűnik,

s a csecsemő rozsásabbá, vidámabbá és pajzánabbá válik, mint valaha volt.

Az anyaságnak bármily változásos perczében, a

SCOTT-féle Emulsio

erőt kölcsönöz, bátorít s emellett kellemes ízű és könnyen emészthető.

Egy eredeti üveg ára 2 K. 50 fillér. Kapható minden gyógyszerárban.

Az Emulsio vásárlásánál a SCOTT-féle módszer végigjárt — a balázi — kérjük figyelembe venni.

IDEGENEK UTMUTATÓJA

Legajánlhatóbb beszerzési források
Budapesten.

Élelmezési cikkek.

Wikus Tatra tejcsokoládé gyára Budapest, V., Deák Ferenc-utca 17. Ugyanott finom csukorka-bombonyár, teásütemény készítése. Megrendeléseket a cég a legpontosabban eszközözi.

Fleischmann Lipót szalámi és füstöltusáru gyára Budapest, Király-utca 11. Telefon 27—08. Keleti Export. Előállítás naponta 17.000 pár. Allandóan 24 munkás.

Biztosítás.

Assicurazioni Generali (Triestini) által. biztosító-társaság Alakult 1831-ben. Részvénytőke és tartalékalap: 324 millió korona. Budapest, Dorottya-utca 10. sz., az intézet saját házában. Életbiztosítás minden módozat szerint, valamint fuellátási és leánykiházasítási biztosítások. — Tűz-, szállítvány-, betöréssel lopás elleni és tvegbiztosítások. — Jégbiztosítás a Magyar jég- és viszontbiztosító részvénytársaság (Budapest, Nádor-utca 5. sz.) által. Részvénytőke és tartalékalap 7 millió korona. Egyenkénti és csoportos balesetbiztosítások (egyenkénti balesetbiztosítások díjvisztaérítéssel is) az Első o. ált. baleset ellen biztosító társ. által (Budapest, Dorottya-utca 10. sz.) — Részvénytőke és készpénztartalék 19 millió korona.

Első Leánykiházasítási Egylet m. sz. Gyermekek- és életbiztosító intézet Budapest, VI., Teréz-körút 40—42. Alapított: 1863. Legelőnyösebb díjtáblázatok gyermekek és mindennemű életbiztosításokra, havi befizetések mellett is. — Tartalékok: 10.000.000 korona. Eddig kifizetett biztosított összeg hét millió korona. Biztosítási állomány 46.000.000 korona.

Bankok és takarékpénztárak.

Budapesti takarékpénztár és Országos Zalogkölcshöz Részvénytársaság. Befizetett részvénytőke: 10 millió korona. Központ és Magy. kir. szab. osztályosajáték főelárusító helye: VI., Andrassy-ut 5. Kézi zalogüzletek: IV., Károly-körút 18; IV., Perenciek-tere 4. Irány-utca sarkán. VII., Király-utca 57; VIII. ker., Jozsef-körút 2., VIII., Üllő-ut 6. sz.

Hazai vas- és ézbutorgyár.

Breck J. Henrik. Budapest. Gyár: IX. Liliom-utca 8 Mintaraktár és iroda: Andrassy-ut 38. Ajánlja különösen legdivatosabb rézbutorait legmodernebb kivitelben. Arak a legjutányosabbak. Vidéki megrendelésekre különös szult fektetünk. Argyezék ingyen és bérmentve.

Viz- és légszeszvezeték és csatornázás.

Pizsurnyi L. utóda Janisch János és fia Budapest, VII. Jósika-utca 12. sz. csatornázási vállalata, épületbádogi műhelye és horgany disszímények gyára. Légszesz- és vízvezeték, központi fűtések, szellőztető készülékek szivattyubereendezés, árnyékszék, vizelék, mindennemű gőz-, magán- és nyilvános fürdő, hidegvizgyógyintézetek-, melegvízkészítő-bereendezések fűtő-tűzhely összekötéssel vagy saját tűzhelyvel. Ambergi légszeszfejlesztő gépek, világítási, fűtési és műszaki célokra. Saját légszesz-készülék minden házban. Telefon 20—83.

Villamosságai berendezések.

Magyar Siemens Schnckerl Művek villamosságai részvénytársaság. Igazgatóság: Budapest, V., Lipót-körút 5. Telefonszám: 211. és 212. Táviratcím: Siemenschuckert. Gyár: Pozsonyban. Készít: villamos világítás- és erőátviteli központi telepeket és berendezéseket Villamos-vasutakat. Bányá-vasutakat. Egyenáramu forgóáramu és váltakozó áramu generátorokat és motorokat, valamint az erőáram körébe vágó minden egyéb cikket. Különlegességek: felvonók, ventilátorok, szivattyúk, hordozható villamos furógépek, villamos berendezések mezőgazdasági és ipari célokra.

Ézüsttárgyak.

Ezüst. Ézüsttárgyak Bachruch A. cs. és kir. udvari és kamarai ékszerész ezüstáruháza. IV., ker. Király Pál-utca 13. szám. 1906. évi december 1-én, gyár épületében a kicsinyben való árusítás számára is pazar helyiséget nyitott. (Bejárat földszint.) E fényes helyiségben mindennemű ezüsttárgy (asztal'isz, tálak, fényűzési cikkek, evőeszköz stb.) vásárolható Rendkívül gazdag választék a legfinomabb kivitelben szabott gyári áron, melyek minden tárgyon láthatóan föl vannak tüntetve.

Selyemárak.

Szenássy, Hoffmann és Társa selyemáruháza IV., Bécsi-utca 4. Az összes tavaszi újdonságok dus választékban már megérkeztek. Mintákat vidékre bérmentve küldünk. Miután helyben többféle szakmájú, Szenássy cég van, tisztelettel kérjük, selyemáruháznak szóló b. rendelmenyeknél pontos címünknek szives kiírását, Szenássy, Hoffmann és Társa selyemáruháza kizárólag IV., Bécsi-utca 4

TÖZSDÉK.

A BUDAPESTI ÁRU- ÉS ÉRTÉKTŐZSDE

Gabonafőzsde.

Budapest, december 24.

10 fillérrel drágábban elkelt ma 12.000 méter-mázsza buza és ennek fele része szerb származék volt. Sainálattal regisztráljuk, hogy az idegen buzáknak már állandó piaca lettünk. A magas árak lehetővé teszik a szerbeknek és románoknak, hogy daczára a magas vámoknak, gabonájukat piacunkra hozhassák. A mi gazdáink pedig készleteikkel tovább spekulálnak. Rozs szintén szilárdabb lett, forgalom azonban nem volt benne. Tengeri és zab változatlan maradt. A határidőpiacon szilárd volt az irányzat. Három napi üzleti szünet előtt az érdekeltek fedezni akarták eladott kötéseiket, ami csak emelkedő árfolyam mellett történhetett.

A készáru jegyzése a mai tőzsdén a következő volt:

Buza	kilós	Ára 100 kg.	kilós	Ára 100 kg.
Tiszavidéki uj	75	24.60-25.00	79	25.10-25.45
"	76	24.80-25.20	80	25.25-25.65
"	77	24.80-25.20	81	25.50-25.80
"	78	24.05-25.40	82	-----
Fejérmegyei uj	75	24.05-25.40	79	24.90-25.30
"	76	24.40-24.70	80	25.05-25.50
"	77	24.50-24.85	81	-----
"	78	24.75-25.95	82	-----
Pestvidéki uj	74	-----	78	24.85-25.15
"	75	-----	79	24.95-25.40
"	76	24.50-24.80	80	25.15-25.50
"	77	24.70-25.00	81	-----
Bánási uj	74	-----	78	24.80-25.25
"	75	-----	79	25.05-25.35
"	76	24.55-25.85	80	25.20-25.55
"	77	24.75-25.10	81	25.95-25.75
Bácskai uj	74	-----	78	24.95-25.40
"	75	-----	79	25.10-25.75
"	76	24.60-25.00	80	25.25-25.65
"	77	24.80-25.10	81	-----
Rozs I.-rendű uj	-----	-----	-----	19.90-20.10
középmínőségű uj	-----	-----	-----	19.80-19.90
Arpa takarmány I.-rendű	-----	-----	-----	16.10-16.30
II.-rendű	-----	-----	-----	15.70-16.00
Köles	-----	-----	-----	-----
Zab I.-rendű	-----	-----	-----	17.25-17.50
II.-rendű	-----	-----	-----	16.95-17.25
Tengeri belföldi uj	-----	-----	-----	13.80-14.00
Repce: Káposztarepce	-----	-----	-----	-----

A készáru piacon elkelt:

Buza. Tiszavidéki: 100 mm. 79.5 kg. 25.80 korona, 100 mm. 78 kg. 25.60 korona.
Pestvidéki: 300 mm. 78.5 kg. 25.40 korona, 100 mm. 76.5 kg. 24.80 korona.
Beeskereki: 3580 mm. 79 kg. 25.85 korona.
Szerbiai: 4800 mm. 75.5 kg. 24.70 korona, 2400 mm. 75.5 kg. 24.95 korona.
Tengeri: 200 mm. 13.57 korona kpí. par.
Zab: 100 mm. 17.70 korona, 100 mm. 17.30 korona, kpí.

A határidőpiacon kötött:

Délelőtt:

Előfordult kötések (50 kg.-kint):
Buza 1909 áprilisra 12.44, 12.45, 12.42.
Buza 1909 októberre 10.93, 10.95, 10.92 11.02, 10.99.
Rozs 1909 áprilisra 10.09, 10.21, 10.15, 10.17.
Rozs 1909 októberre 9.26, 9.32, 9.27.
Zab 1909 áprilisra 8.58, 8.67.
Tengeri 1909 májusra 7.37, 7.34, 7.33.

1 óra 30 percet zárulnak:

1909. áprilisi buza	12.51-12.52
1909. októberi buza	10.98-10.99
1909. áprilisi rozs	10.10-10.11
1909. októberi rozs	9.15-9.16
1909. áprilisi zab	8.55-8.56
1909. májusi tengeri	7.29-7.30

Értéktőzsde.

Az értéktőzsdén folytatólagosan igen nyugodt hangulat uralkodik. A spekuláció roppant tartózkodó és sem az egyik, sem pedig a másik irányba nem hailandó újabb érdekltséget szerezni, hanem inkább tétlenül várja a további fejleményeket. Ha a Közuti nem volna, egészen üzletelen volna az értéktőzsde, így azonban az az érdeklődés, amely emez érték körül folyvást mutatkozik, mégis élénkíti kissé a tőzsdét. Az előtőzsde megnyitáskor a Közuti igen sűrűn volt keresve és 600 koronás kezdő árfolyamát 604-ig javította, később azonban nyereségi realizálásokra erős kínálat mutatkozott, amelynek a nyomása alatt 595 koronára és így tehát még az előtőzsde folyamán 9 koronával csökkent. A többi értékek úgy az előtőzsdén, valamint a déli tőzsdén teljesen el voltak hanyagolva, üzletkötések csak szórányosan fordultak elő, mi mellett az árfolyamok mérsékelten gyengültek. Forgalomba került: Osztrák hitel 620.25-618.50 koronán, Magyar hitel 718.50-717.50 koronán, Államvasut 666.50-666.00 koronán, Leszámitolóbank 475.50 koronán, Jelzálog 407.50-406.50 koronán, Rima 517.00 koronán, Városi villamos vasut 260.50 koronán.

Előtőzsde.

Kötött: Osztrák hitel 620.25-618.75, Magyar hitel 718.25-718.50-718.25, Osztrák-magyar államvasut 666.50, Jelzálogbank 407.00-407.50, Városi villamos vasut 261.25, Közuti vaspálya 600-604-595 koronán.

Déli tőzsde.

Osztrák hitel 619.00-618.50, Magyar hitel 718.00-717.50, Osztrák-magyar államvasut 666.00-665.50, Leszámitolóbank 475.50, Jelzálogbank 406.50, Rimamurányi 517.00, Városi villamos vasut 261.50, Közuti vaspálya 597.00-594.50-596.00 koronán.

Díjbiztosítások osztrák hitelrészvényekre: holnapra 4-5, nyolcz napra 8-10, január hónap végére 28-30 korona.

BECSI GABONATŐZSDE.

Bécs, december 24. (Saját tudósítónktól.) A mai budapesti terményárak emelkedésének alapján az itteni tőzsdén is felemelkedtek az árak, így buza és rozs 10 fillérrel drágult és ezzel hasonló árfolyamon állott, mint a múlt hét végén, zab is 10 fillérrel magasabban jegyzett, tehát már csak 5 fillérrel volt olcsóbb, mint a múlt szombaton, tengeri ellenben változatlan áron maradt és így e héten 15 fillérnyi

árvesszeséget tüntetett fel. Az üzleti forgalom az ünnepek miatt nagyon szűk keretek között maradt minden tekintetben és árpa ártartó volt. Lisztben a forgalom megakadt úgy új eladásokra, mint korábbi kötésekre szóló átvételekre vonatkozólag. Takarmányárak iránt nem mutatkozott érdeklődés, lisztben némi árengedmények sem használtak és ártartó nem tudott kifejlődni.

Jegyzetett buza: új tiszavidéki 13.30-13.75 korona, marosi és bánati 15.05-13.35 kor., mosoni 12.45-12.85, korona, tótfelvidéki 12.30-12.85 korona, déli vasuti 12.45-12.85 korona, marchfeldi 12.15-12.55 korona.

Rozs: tótfelvidéki 10.25-10.45 korona, csepeli 10.20-10.35 korona, pestmegyei 10.35-10.50 korona, déli vasuti 10.20-10.40 korona, különféle magyar 10.20-10.40 kor., osztrák 10.00-10.30 korona.

Arpa: morvaországi 9.20-10.35 kor., marchfeldi 8.50-9.10 korona, bécsvidéki 9.00-9.30 korona, tótfelvidéki 8.10-9.80 korona, csepeli 7.80-8.40 korona, középduinai állomások 8.20-8.80 korona, déli vasuti 8.40-9.40 korona, északmagyarországi 7.60-9.10 korona, tiszavidéki 7.60-8.50 korona, sörárpa ----- korona, takarmányárpa ----- korona.

Magyar tengeri: régi -----, új 7.40-7.65 korona, cinquantin -----, új 9.00-9.50 korona.

Magyar zab: minőség szerint 8.70-9.25 kor., közepes ----- kor., elsőrendű ----- kor., válogatott 9.25-9.65 korona, cseh-morvaországi és alsóausztriai 8.70-8.85 korona.

BECSI ÉRTÉKTŐZSDE.

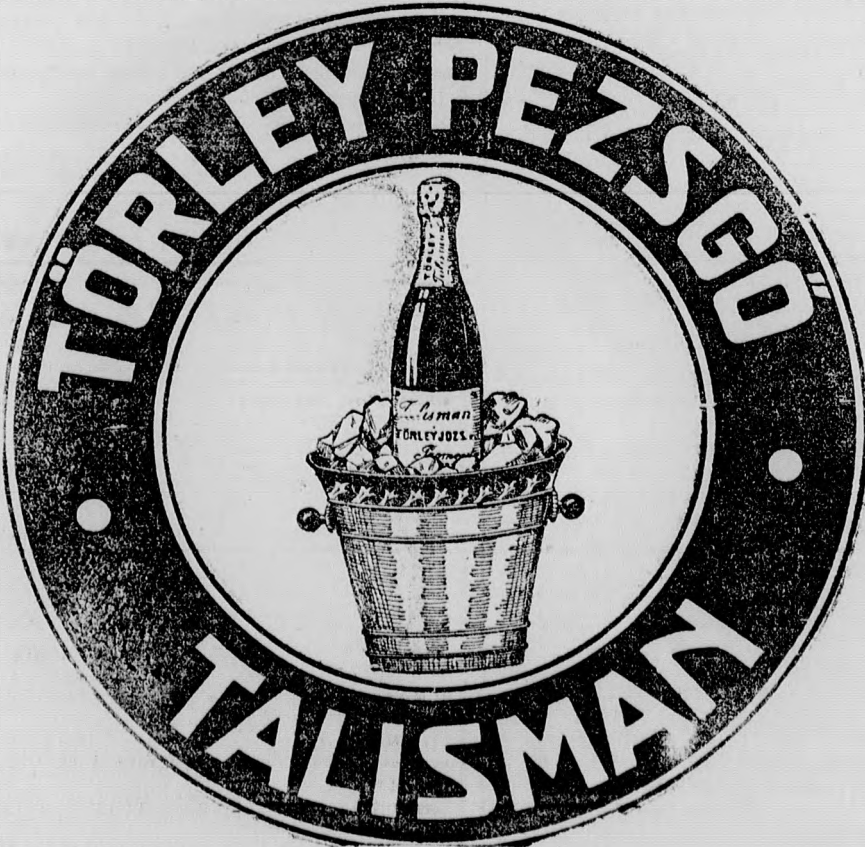
Bécs, december 24. Az orosz jegyzék kedvezőtlen hatást tett az előtőzsdére, de az irányzat mégis inkább szilárd volt, mert a piac békésen ítélte meg a helyzetet és ünnepek előtt fedezeti kereslet mutatkozott. Szilárd newyorki jelentések és Havenstein nyilatkozatai megszilárdító befolyással voltak. Korlátok között 3 százalékos déli vasuti elősőbbesség 267.50 koronára emelkedett. Orosz járadék 98. Utimopénz könnyű. A déli tőzsdén csendes forgalom mellett az irányzat gyengült s később általánosan hágyadt lett a piac, mert helyi és berlini eladások fordultak elő Alpesi részvényekben. Az üzleti tevékenység a legszűkebb határok között mozgott.

11 órakor zárulnak:

Osztrák hitel. 619.25, Magyar hitel. 719.00, Länderbank -----, Államvasut 667.75 -----, Elbavölgyi vasut -----, Déli vasut 104.00 -----, Alpesi bányatársulat 628.75, Rimamurányi 517.00, Májusi járadék 94.35, Magyar koronájár. 91.10, Orosz érték -----, Török sorsjegy 177.25, Német márka 117.26.

1 órakor jegyezték:

Osztrák hitel 619.25, Magyar hitel 719.00, Länderbank 421.50, Unio-bank 520.00, Államvasut 667.25, Anglo-bank -----, Bankverein -----, Déli vasut 103.75, Gőzhajó -----, Alpesi bányá-

részvény 628.—, Májusi járadék 94.35, Magyar koronajáradék 91.10, Török sorsjegy 177.25, Német márka 117.26, Elbavölgyi vasut —, Rimamurányi 516.50, Orosz járadék —, Keleti vasutak —, Skoda —, Magyar jelz. —, Kárpáti petroleum —.

Bécs, december 24. (Osztrák értékek zárta)
 4-2 százalékos papír-járadék 94.35, 4 százalékos osztrák arany járadék 114.80, 1860-as sorsjegy 151.50, Osztrák hitelsorsjegy 467.—, Angol osztrák bankrészvény 289.50, Bécsi Bankverein 502.25, Osztrák-magyar bank 1735, Déli vasut 102.75, Dunagőzhajózási társ. 905.—, Dohány rész. 348.—, Cs. k. arany (vert) 11.33 Német bankv. 117.20 Osztr. Lloyd 407.—, 4.2 száz. ezüst. jár 94.35—97.20, Osztr. koronajáradék 94.40, 1864-es sorsjegy 266.—, Osztrák hitelintézeti részvény 617.25, Union-Bank 519.—, Osztrák Länderbank 419.50, Osztrák-magyar államvasut 664.—, Elbavölgyi vasut 442.—, Alpési részvény 626.50, 20 frankos 19.11, Londoni váltóár 239.80, Lipótkohó —, Töröksorsjegy 175.75, Gyengébb.

Bécs, december 24. (Magyar értékek zárta.)
 4 százalékos arany-járadék 109.90, Tiszai és szeg. kölc. sorsjegy 141.50, Magyar hitelbank részvény 714.50, Magyar lezártoló és váltó részvény —, Rimamurányi 514.50, Magyar czukoripar —, Adria hajózási részvénytársaság —, Magyar koronajáradék 91.10, 4 százalékos magyar földteherm. kötv. 92.60, Magyar nyer.-k. sorsjegy 186.25, Kassa-Oderbergi vasut részvény —, Magyar jelzalogbank 405.—, Magyar keresk. bank 33.35.

KÜLFÖLDI ÉRTÉKTÖZSDE

Berlin, december 24. (Értéktözsde.) A küszöbön álló ünnepek miatt amugy is rendkívül szűk korlátok közé szorított fizleti tevékenységet a szerb és bolgár körjegyzékek az itteni tőzsdéi körökre tett kedvezőtlen hatása, ha ez egyáltalán lehetséges, még fokozta és az áriolyamok szinte az egész vonalon gyengülésre hajlottak, anélkül, hogy nagyobb csökkenések feljegyezhetők lettek volna. Az Iron Age jelentése hatástalan maradt. Gőzhajós részvények el voltak hanyagolva. Szilárdak voltak a Laurakohó részvényei. A 3%-os birodalmi kölcson is megőrizte kedvező irányzatát. A tőzsde nyugodt irányzatban zárult, amelyet a magánleszámtólási kamatláb csökkenése kedvezően befolyásolt. A készpénzpiac ipari értékei meglehetősen szilárdak voltak. Napi pénz 2—2½%, ultimópénz 4½%, magánleszámtólási kamatláb 3%.

Zártaikor jegyeztetik: 4-2 százalékos papírjádék —, 4 százalékos osztrák aranyjádék 98.10, osztrák hitelrészvény 195.—, Déli vasut 18.60, orosz bankjegyek 214.30, 4 százalékos új orosz kölcson —, Disconto Commandit 179.40, Dinamit-truszt —, Harpeni 192.20, Unifikált török járadék 93.90, 4,2 százalékos ezüst-járadék 94.40, 4 százalékos magyar aranyjádék 92.60, Magyar koronajádék 91.60, Osztrák-magyar államvasut 143.10, Bécsi váltóár 85.25, Olasz járadék —, Alt. villamosági Edison 218.50, Gelsenkirchener 188.50, Laurakohó 194.90, Kedvtelen

Frankfurt, (Zárta.) december 24 4-2 százalékos papírjádék —, 4 százalékos osztrák aranyjádék 97.35, 4 százalékos magyar aranyjádék 92.80, Osztrák hitelintézeti részvény 195.—, Osztrák-magyar államvasut 143.50, Északnyugati vasut —, Busstiehradi vasut —, Londoni váltóár 204.50, Bécsi Bankverein 127.30, Villamos részvény —, 3 százalékos magy. aranykölcson 76.50, 4,2 százalékos ezüstjádék 97.35, Osztrák koronajádék 94.70, Magyar koronajádék 91.65, Osztrák-magyar bank 124.50, Déli vasut részvény 18.60, Elbavölgyi vasut —, Bécsi váltóár 85.25, Párisi váltóár 814.66, Union bankrészvény —, Alpési bányarészvény —, Nyugodt.

Hamburg, (Zárta) december 24. 4-2 százalékos ezüstjádék 97.—, 1860. sorsjegy 153.50, Déli vasut 18.65, 4 százalékos aranyjádék 97.30, Osztrák hitelrészvény 195.—, Osztrák-magyar államvasut 143.—, Olasz járadék 104.—, 4 százalékos Magyar aranyjádék 92.40, Nyugodt.

Páris, decz. 24. (Zárta.) 3 százalékos Francia járadék 96.72, Osztr. aranyjádék 97.50, Magyar aranyjádék 95.—, 5 százalékos Bolgár kötelezvény 1896. évről 494.—, 3 százalékos Olasz járadék 104.—, Déli vasut elsőbbségi kötv. 285.—, 5 százalékos marokkói járadék 522.—, 4 százalékos 1890. Román kölcson —, 4 százalékos Kons. amort. román járadék —, 4 százalékos Amort. román járadék 1905.—, 5 százalékos Orosz járadék 1906. 108.20, 5 száz. Orosz kincstári utalvány 1904. 515.—, 4 száz. Szerb járadék 1907.—, 4 százalékos spanyol járadék 96.80, 4 százalékos unifikált török jár. 93.45, Török sorsjegy 175.50, Török dohányrészvény 372.—, Osztrák földhitelintézeti 1105.—, Osztr. Länderbank —, Magyar jelzalogbank —, Banque de Paris 1550, Banque Ottomane 706.—, Osztr. magyar államvasut 723, Déli vasut —, Meridional vasut 673,

Keleti vasutak —, Waggon Lits —, Hartmann gépgyár 540.—, Rio Tinto 18.50, Sucrerie d'Egypte —, Tula 268.—, Thomson Houston —, Uríkányi kölcson —, Chartered 21.25, De Beers 287.50, East Rand 111.—, Jagersfontein 95.50, Transvaal Consols —, Transvaal Land Company 57.75, Váltó Amsterdamra (rövid) 208.12, Váltó német piacokra (rövid) 122.68, Váltó Bécsre (rövid) 204.75, Váltó Belgiumra (rövid) 5/16, Olasz aranyváltó (rövid) 1/4, Váltó Svájcra (rövid) 5/32, Csek Londonra 257.20, Magánkamatláb 2¾. Gyenge.

ÜZLETI TUDÓSÍTÁSOK

Heti lóvásár.

Budapest, december 24-én. (Hiv. tud.) A Tattersallban ma tartott heti lóvásárra felhajtottak 99 darab I., 235 darab II. oszt. lovat. Összesen 304 darabot. Elkelt 220 darab ló. A székesfőváros 61 darab vágólovat vásárolt 40—92 korona között váltakozó árban.

Sertéskereskedelmi csarnok.

Budapest—Kőbánya.

Budapest, december 24-én. (Hivatalos tudósítás) Hizott sertésárak: Magyar elsőrendű: Öreg nehéz (páronként 400 kilogrammon felül) — fillér Közép (páronként 300—400 kilogrammig terjedő súlyban) — fillér. Fialat nehéz páronként 320 kilogrammon felüli súlyban) 120—122 fillér. Fialat közép (páronként 251—320 kilogrammig terjedő súlyban) 122—123 fillér. Könnyű (páronként 250 klg-ig) 122—123 fillér. Magyar szedett: Nehéz (páronként 280 kilogrammon felüli súlyban) — fillérig, közép (páronként 240—280 kilogramm súlyban) 121—123 fillérig, Könnyű (páronként 240 klg.) 121—123 fillérig.

Sertéslétszám 1908. évi december 22. napján volt készlet 23657 drb., 1908. december 16-án felhajtott 227 darab, 1908. december 23-án elszállított 640 darab, 1908. december 24. napjára maradt készletben 23244 drb. A hizott sertésüzlet irányzata: csendes.

Sertéskonzumvásár.

Budapest, decz. 24. (Hiv. tud.) Előző napról maradt 154 darab sertés, 79 darab süldő, — darab malacz. Pótfelhajtás — drb sertés, — drb süldő — malacz. Mai napi felhajtás 1205 darab sertés, — darab süldő, — darab malacz, összesen 1359 darab sertés, 79 darab süldő — darab malacz. Eladatott 1322 darab sertés, 67 darab süldő, — darab malacz. Eladatlanul visszamaradt 37 drb sertés, 12 darab süldő, — drb malacz. Mai árak: Zsirtertés öreg elsőrendű 350 kg.-on felül életsúlyban 96—104 fillér, életsúlylevonással — fillér. II. rendű 280 kg.-tól 350 kgr.-ig, 94—96 fillér, életsúlylevonással — fillér, fiatal nehéz, 300 kg.-on felül — fillérig, életsúlylevonással 116—126 fillérig, fiatal közép 220 kg.-tól 300 kg.-ig — fillér, életsúlylevonással 118—130 fillérig, könnyű 220 kg.-ig — fillér, életsúlylevonással 112—120 fillér. Hussertés, nehéz 300 kilogrammon felül — fil.-ig, könnyű 140—300 klg.-ig. — fillérig, életsúlylevonással — fillér. Belföldi süldő 88—108 fillérig, külföldi süldő 96—106 fillérig. Malacz 102—108 fillérig. Arak minden levonás nélkül kilogrammonként, élőszuliban értendők. A vásár irányzata közepes. Az árak 4 fillérel emelkedtek.

EGYETÉRTÉS

politikai napilap.

Kiadóhivatal igazgató: PAJOS MÁTYÁS

LEGJOBB A SEBTAPASZ.

dr. FORTI-féle

Még eddig semmiféle tapasz nem érte el ennek a jó hatását!

FORTI LÁSZLÓ eredeti gyár mány.

Rendkívül gyors és fájdalomcsillapító hatása minden nemű sebeknél, égéseknel, daganatoknál stb. azonnal csillapítja a fájdalmat és a daganatot és rögtön gyógyítja a sebet, a nélkül, hogy vágni kellene. A női emlínygulásnál biztos eredményt nyújt alkalmazásánál. A tyúkszemet teljesen elírja. Ára 2 kor. kisebb 1 kor. és a legkisebb 70 fill. Kapható a gyárban: Forti László Budapest, I. Lovas-ut 40. és a fővárosban Budapestben: IOROK JOZSEF gyógyszerüzletében, Király-utca 12., valamint Budapestben minden es a vidéken a nevezetesebb gyógyszerészekben. Az eredeti dr. Forti-féle sebtapaszt külső csomagolásán F. L. névelvel van lepecsételve és az ill. ism. latnáló vedjegy és sajátkezű aláírásával van ellátva.

Figyelem! Figyelmeztetjük a t. cz. községeket, hogy semmiféle más névelvel ellátott tapasz sem Forti

K. sem Forti György, vagy névellet el ne fogadjanak, mert az mind hamisítvány, hanem csakis egyből az eredeti Forti László gyártmányát. — Nem tévesztendő össze holmi általános tpsazzal. Az eredeti dr. Forti-féle sebtapaszt törvény védi; hamisító szigoruan büntetetik. Egyedül nekem van készítésre bültgminiszteri engedélyem 48.171.090. és 96.580.904 szám alatt. De ha valaki nekem hamisítványt beküld, az

intézkedem részeseitem.

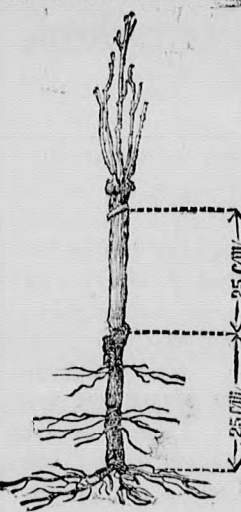
Forti László

Szőlősgazdák!

A mellékelt rajzon látható oltvány egy kétéves u. n. dugvány-zöldoltvány. Franciaországban s Németországban kizárólag csak ezekkel pótolják a hiányokat és táblás ültetésekhez is csak ilyeneket használnak. Ennek felső része erőteljes, egy éves sima, alsó része pedig kétéves, izmos gyökerekkel. Ez a legtökéletesebb oltvány a hiányok pótlására és táblás ültetésekhez az egész világon, ebből egyetlen tő sem vész el s oly erősen fejlődik, hogy az első évben legtöbb része már termést hoz.

Szőlőlugasokhoz,

amelyből egy tő 200—300 fűrtöt terem évenként, szintén ebből szállítok nagyobb részt. Készlet ebből portális alanyon **százhusz-ezer** gyökerezésoltvány, **kétszázötvenezer** pedig 35 legkiválóbb bor- és csemegefajokban.

Képes árjegyzéket ingyen s bérmentve küldök bárkinek, ki címét tudatja, magyar, német, horvát, szerb vagy román nyelven, 40, a szöveg közé nyomtatott szép képpel. Ezen katalógust meghozatni igen melegen ajánlom még azoknak is, kik rendelni nem akárnak, mert **mindenkit** érdeklő igen hasznos tartalommal bír.

NAGY GABOR NAGYKAGYA, u. p. KÖLY. Érdeklődők e címet írják föl, mert ezen hirdetés évenként csak kétszer jelenik meg.

Magyar Styria Kötőgépgyár
BUDAPEST,
 a legjobb és leghíresebb **kötőgépek**
 szabadalmazott zárákkal ellátva.
 Teljes tanítás ingyen. Árjegyzék bérmentve
TELEFONSZÁM 81—93.
 Gyár: VII., DONGÓ-U. 7. Iroda és elárulástóhely **CSENGERI-U. 54.**

KOHN A. M.
 Budapest, V., Váci-ut 16.
 ajánlja nagy készletét, úgy teljes **transmissio berendezésekben,** valamint **egyes alkatrészeiben** mint; **tengelyek, szíjkerekek, csapágak stb.**
Építési vállalkozók részére:
 az összes szükséges szer-
 számokat, ugyszintén
görpálya anyagait
 mezeli- ipari- és építészeti-vágányok felszereléséhez akár **fix vételre, akár bérbe.**

SZÍNHÁZAK

Pénteken, 1908 december 25-én.

Nemzeti Színház

Délután fél 3 óraker
A PIROS BUGYELARIS.
Népszínmű 3 felvonásban. Irta: Csepreghy Ferencz. Személyek; Cséllag Pál, Török bíró, A bíróné, Kősa Gyurka, Polák, Hajas, Pennás, A kapitány, Konderesnó, Manci, Bakó, Gyenes, Blaha L., Rózsahegy, Bartos, Abonyi, Kovács, Pálfi, Demjén, Molnár R.

Királyszínház

Délután 3 óraker. Adollárkirálynő. Operett 3 felvonásban. Irta: Willner A. M. és Grünbaum György; fordította Karagó Jenő. Zenejét szerzelte Fall Leó. John Cauder, Alice, leánya, Dlek, az unokaöccs, Daisy Gray, unokahuga, Olivós G, Tom, Cauder test. Császár, Dónos László, Gábor, Schlick Hans báró, Dobos, Labinska Olga, T. Harmath, és Thomson, Orley

Este fél nyolcz óraker

Szerelmeskedés. Színmű három felvonásban. Irta: Schnitzler Arthur, fordította Révész F. Weiring Hans, Kristina, Schlager Miczi, Fritz, Theodor, Katrin, A férj, Lina, Uház, Medgyaszay, Vilvári M., Nészáros, Dezső, Keczeri I., Gyenes, Kiss A.

Este fél 8 óraker

Mary Ann. Operett 3 felvonásban. Irta: Hajas Sándor, zenjét szerzelte Kacsóh Pongrácz. Lancsolt, Péter, barátja, Mary Ann, Mr. Leadbeiter, Kitti, Ladi Stewben, Alice, Ford Leafles, Parrot hadnagy, Király, Paláthy, Poláss, Marosi A., Lőránt I., Orley F., Kosári E., Császár, Császár, Papir

Hétfőn, 1908. január hó 4-én este fél 8 óraker a Royal szálló nagytermében

Szántó Dezső dr. zongoraestélye.

JEGYEK: a 10, 8, 6, 4 és 2 koronáért kaphatók a „HARMONIA” zenemű és zongora kereskedésben Váci-u. 20.

Csütörtökön január 7-én — Royalterem —

FRIEDMANN Ignátz zongoraművész Chopin-Estélye.

Jegyek 10, 6, 4 és 2 kor., kizárólag Méry Bélánál Andrassy-ut 12.

Vasárnap január 10-én — Royalterem —

GULP JULIA egyetlen dalestélye.

Jegyek 10, 8, 6, 4, és 3 kor., kizárólag Méry Bélánál Andrassy-ut 12.

Kubelik Jan hegedűművész Kubelik egyetlen hangversenye Kubelik csütörtök, január Kubelik 21-én lesz a főv. vigadó Kubelik nagytermében. Kubelik Jegyek á 10, 8, 6 4 és 2 Kubelik koronáért a Harmonia zenemű és zongora-kereskedésben kaphatók, Váci-utca 20.

DELI ÉTTEREM ES KAVEHAZ a dunaparti korzón (Wurm-utca sarkán).

ÉRTESÍTÉS!

A nagyérdemű közönség szives figyelmét felhívom, hogy a közelgő ünnepek alkalmával hideg és meleg ételek Houmard halak stb. talankénti szállítását házon kívül a szokott pontossággal eszközölöm.

„VALUTA” erszény

egy darab bőrből készült ára 2 korona kizárólag „Székely” VII. 9 Rakoci-ut 4 Aranyzék ingyen

THERMAL CABINET Egy jó izzasztó fürdő A törv. véd.

THERMAL CABINET

szoba-gőz és hőfürdő-készülékben, mely egyedül van szabványozható (utókezeléssel) (szab. 6314 sz. alatt bel.) és 120 fokos hőmértékű felszerelve. — Csak nálunk kapható. — A fenti védjegyre tessék vigyázni. Reuma, czuz. ischiás, hüléses s ideges bántalmak, fejfájás és bélrenyheség ellen az egyetlen elismert gyógyszerköz

EZERNYI ELISMERŐ LEVÉL! KÉNYELMES RÉSZLETTFIZETÉS.

Árak: 65.—, 85.—, 105.—, 130.—, 150.— és 180 K Készenléti díjat eseten 10% engedmény. Kérje magyar vagy német nyelvű árjegyzékünket. Feltűnő lütdokádokról, kar, láb, fej, vagy ágyban gőzölő készülékekről külön árjegyzéket.

Schröder és társa Budapest, Almásy-tér 15/b.

1908 évi berlini nemzetközi higieniai kiállítás aranyéremmel és első díjjal kitüntetve.

Ingyen

adunk egy gramofont legfinomabb kitételben, a ki nálunk lemezekre előfizet Prospektus ingyen.

Grammofon - társaság

Budapest, VII., Vörösmariy-u. 17.

KOVÁCS GYULA zongoratermei

BUDAPEST, (Gresham-palota) V., Ferencz József-tér 5-6. TELEFON 110-66

„CÄSAR” MIEDERALJ minden eddigit felülmul.

Miederrel, hien a kép szerint 10 korona

Mieder nélkül 7 korona

Elegáns, fess és disztíngvált.

10. korona.

Mieder nélkül, tehát schlussig

7 korona.

Kelméje jó minőségű brünni félposztó, fekete, sötétkék, szürke, zöld és barna színben, vagy angol zsáner uri kelme divat csik és koczkás mintázatban, szürke, oliv, drapp árnyalatokban. A facon zsinórral szegélyezett. Az alj jobb minőségben kitűnő angol szövetek tetszés szerinti gazdag színárnyalataiban

20 korona.

Valódi finom posztóból minden színben

25 korona.

Mértékül a schluss, mieder és csipő díszet kérjük, továbbá az alj hosszát schlusstól földig.

Magyar levelezés!

„Zur Schossenfabrik“

Weiler, Wien, XVI., Neulerchenfelder - strasse 2.

Szőnyegek és függönyök

Szalón-, ebédlő- és futószőnyegek, ágyelők. Posztó- és szövetszőnyegek, ágy- és asztalterítők, utazóplaidok és teveszőr-takarók. Tüll-storok és csipkefüggönyök, valamint cloth-, cashmir- és selyempaplanok, összezsukható szekrényágyak, gyermekszékek, kárpitos-kellékek nagy raktára

Rendkívül olcsó árak.

Neumann Adolf A. Budapest, VII., Erzsébet-körut 16. szám.

CIMBALKOK,

Legújabb szabadalmazott azól beled szerkesztett, melynek hangja, hangtartása rendkívül jónak bizonyult, részletfizetésre is legmesszebbmenő jótállással kaphatók. Fonografok, gramofonok hegedűk, fuvolák, omlterák, okarinák stb. olcsón legjobbak. Kiténő kiváló elismert jó munkáért.

Arjegyzéket ingyen küld Mogyoróssy Gyula

m. kir. szabadalmazott hangszergyáros Budapest, VIII., Rákóczi-ut 7b. Telefon 58-20.

INGYEN

egy rojtos készlet (2 ágy 1 asztal-terítő) borító vagy zöld alapon hozzá egy pár smyrna-utánzat 55, 110. AGYELŐ INGYEN.

Vidékre készpénz vagy utánvétel. Meg nem felelés esetén a pénzt visszaadom.

WEISZ ANTAL

szőnyeg és kárpitos áruk raktára Budapest, Váci-körut 17. (Nádor gyógyászattal mellet.) Kiselejtezett mintaju szőnyegek leszállított árban.

SZÍNHÁZAK

Pénteken, 1908. december 25-én

Magyar Színház

Délután 3 órakor
A tulsó partról.
Három felvonás. Irta Balien F.

Vigszínház

Délután 3 órakor
A tanítónő.
Falusi életkép három felvonás

Este fél 8 órakor
Forradalmász
Dráma 3 felvonásban. Irta Sophus

Este fél 8 órakor
A király.
Vigjáték 4 felvonásban. Irják Piers,

Minden

Karácsonyi vásárról visszamaradt szalag, csipke, Echarpe, selyem és gyapjuszövetcikkek

Félárban

árusittatnak ki leltárig.

Ifj. WEISZ JAKAB ÉS FIA

BUDAPEST,
IV., Váci-utca 30. (Haris-bazár.)

Saját érdekében

kérjen árjegyzéket ingyen és bérmentve a világ hírhedt legjobbjait cipőkről.

Fióküzletek:
Budapest: Rákóczi-ut 64
Nagyvárad: Kossuth-utca 5. szám és Rákóczi-ut.

Központi gyártelep: Nagyvárad.
Fiókgyár-telep: Moskovits Farkas és Társa
Budapest, VII., Rákóczi-ut 64/0. szám.

FŐVÁROSI ORFEUM

WALDEMAR IMRE igazgató. VI., Nagymező-u. 17

Mind a három ünnepnapon december 25-én, 26-án és 27-én

két-két nagy diszeloadás

Kezdetük d. u. 4 és este 8 órakor.
A délutáni előadásokon mérsékelt helyárak.

ROYAL ORFEUM

ERZSÉBET-KÖRUT 31. TELEFON 110-22

Péntek, szombat és vasárnap délután fél 4 órakor és este 8 órakor

a teljes 2 műsorral előadás

Délután minden jeggyel ingyen helyesztel el egy gyermek. CARMELINI

„Fiu vagy leány?” „A primadonna”

A PARADICSOM KABARET

ÖLLŐI-UT 46. szám. — Telefonszám: 115-34.

Igazgató Widlocher Benzsó József, Karmester Hádor Mihály

„RABLÓK A BANKBAN”

Aktuális tréfa, előadja az egész személyzet.

Szálloda

Az „ARANY BÁRÁNYHOZ”

BÉCS, Wieden, IV., Hauptstrasse 4.

Elsőrangú szálló. — A magyarok találkozó helye. — Szobák 2-60 koronától felfelé.

Hull a haja?

Használja a Petroleum-hajszesz-t.

ROZSATEJ

külön teint-ápolószert 3.- K
Hatalmas elősegítő kölcsönöz a hőrnek

OSAN fogápoló-szer,

szárvíz 1,76 K., fogpor — 88 K.

TANNINGENE

legjobb hajfestő-szer 5.- K
heteig megmarad és nem enged el festését.

Anton J. Czerny, Wien, XVIII., Carl Ludwigstr. 6./1. Waifflschg. 5

Háttér: gyögyárakban, parfümeriákban stb.

Turul beszélőgép

mely számtalan előnyös újítása mellett felülmúl minden más gyártmányt.

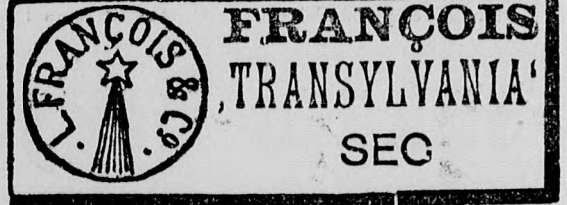
Világsoda! Szenzációs ujdonság! Tölcsér nélküli beszélő-gép!

Hatalmas hanggal, mint minden előcsész rajtól 250 kor.

Grammofonok részletezése is. Kereskedőknek legelőször beszerezési forrás. Népes árjegyzék ingyen.

Fried Győző és Tsa
Bpest, VIII., Aggteleki-u. 10.

Telefon 4-02.

Kalap-Király

a legelőzansabb érzéki díjanszerek megértek, a nagyérdemű közönség figyelmét felhívjuk saját gyártmányu 4, 5 és 6 kesz.

Különös gondot fordítunk műhelyünkben Hársfa-u 33. nöl kalapok átalakítására.

Bizoruan szabott árak! Eszkü-ut 6. (Klotild-palota.)

CZIMBALMOT

REMERNYI MIHALY

Budapestről KIRÁLY-UTCZA 58.

10 évi kezesség! ULCSO ARAK.

Ha nem, akkor forduljon bizalommal!

HATSCHKE optikushoz, csak Károly-körut 6. sz. ahol szem-lvegek és látócsövek is legelőzabban kaphatók.

SZÖRMEMODELLJEINKET

occasiós karácsonyi árban bocsájítjuk vevőink rendelkezésére. Jegesmedve-szőrmék nagy választékban.

Dán Testvérek céusz. és kir. udv. szilveszter.

Budapest, IV. Dorottya utca 11.

GUMMI

para, selyemgummi és halkélyagok

gyögyeményi díszítő mellet

NEUMAYER LIPÓT Budapest,

VL. Váci-körut 3 sz., Auertényház

STINHAZAK

Pénteken, 1908. december 25-én.

M. Kir. Operaház

A walkür.

A „Nibelung gyűrűje” zene-dráma-trilógia első része 3 felv. Zenejét szerzelte Wagner II.

- Siegmund: Anthes
Hunding: Kornai
Wotan: Vasquezné
Sieglinde: Diósné
Finn lőde: Flattné
Bricka: Márkus A.
Holmwigge, walkür: Jaks
Gerhilde: Payer
Ortlinde: Szilágyiné
Waltraute: Váradi M.
Siegfrune: Valant
Grimgerde: Valant

Kezdele 7 órakor

Várszínház

Zárva

Urániaszínház

Délután 4 órakor Angel élet.

Este fél 8 órakor Hogyan mulatunk

Apollo - Projectográf

TELEFON 68-39.

Karácsonyi álom.

Kis hegedűművész. — Komoly kereskedőség. — Egy színlelőadás következményei. — Madeira látkepe. — Kis hős. — Tulbuzgó rendőrök. — Algir. — Furfangos detektiv. — Normand monda.

XII. Lajos. KEZDETE: 8 órakor, vasár- és ünnepnap 3 órakor.

A nagy karácsonyi occasió

egyes cikkeinek árai:

- Tiszta selyem liberty 65 kr.
Mintázott nehéz blousselymek 85
Sima színes nehéz lousienne 95
Kina nehéz nyersselyem 98
Suhogó chang taffota fleur 1.10
Amerikai nehéz duchesse 1.10
Lyoni 60 széles nehéz duchesse 1.50
Suhogó nehéz fekete taffota 75 feljebb
120 széles, csikos és koczkás selyemruha, mai ára 1.90
110 széles, fekete lyoni ruha-taffota mai ára 1.90
Váll és színházi echarpeok dus választékban 1.-től kezdve

A londoni kiállításon kiállítva volt színes duplaszéles chantung 1.6! Lyoni blous és jupon-selymek mesés árai: 1.10, 1.25, 1.45

180 eméter széles valódi angol kabát sealskin 8 forint

Lezabott csipke és voile chine ruhák most félértékben kaphatók.

Szénásy, Hoffmann és Társa

csakis: Bécsi-utca 4.

Minták vidékre frankó.

FOLIES CAPRICE

gazdak: LEITNER és KELETI Főrendező: ROTT SÁNDOR

Budapest, Révai-utca 18. sz.

Az előadás kezdete fél 9 órakor

„SZABADSÁGON”

(Cabaret). Betanította: Trebitsch Sándor. Előadja az egész személyzet.

Továbbá:

«Corpus Delicti»

»Scheiden thut weh.»

Nappali pénztár d. e. 9-11-ig és d. u. 8-6-ig. Az első emeleti Casino de Parisban elsőrangú táncatrakciók.

— Kezdele fél 12 órakor. —

BUDAPESTI CABARET

BOMBONIERE

VI. Teréz-körút 28. Telefon 52-38.

Minden este 9 1/2 órakor BARON EROVIN, a költő Stadttheater művésznek rövid német vendéglátása

DER BRANDSTIFTER

Dráma 1 felvonásban. Irtó H. Heyermanns. (Az összes szerepeket Baron Erovinn játssza.) Berlinben, Kölnben szenzációs sikerrel adták elő. Aronkivül: Bözse-ankok. — Az első hó. Bizonyítványgyár és a teljes fényes műsor. Jegyek: 6, 5, 4 és 3 kor. dt. — Bővebbet a pákatok.

STEINHARDT MULATÓ

Telefon 54-23. Rákóczi-ut 63. Telefon 54-23.

A karácsonyi ünnepeken 25. 26. 27. Naponta két előadás.

Délután fél négy órai kezdettel, máséket helyarással, este fél kilenc órai kezdettel, rendez helyarással szünet korl:

Zsiga nem akar! Csakládi idők Irtók Gifinger és Zsigmondy. Taussig, Fordit. Steinhardt

A nőtlen férj

Böhörsz, Irtók: Gifinger és Taussig, Fordította: Szöke, Szakál. Fővárból mindkét előadásra felépnek Steinhardt, Gyrfás, Pápay Les Angelotti's The Theod's és Boston and Philadelphia fellépte.

A romok telikertben zene és tánc reggelig, elsőrendű attrakciók, Beléptidij nincs. — Jegyek: 9-12-ig és 8-6-ig Rákóczi-ut 63. és Özv. Konti Józsefné dohanykínáltságsági áradájában Andrassy-ut 29.

SZABADALMAKAT

védjegyeket és mintatitkaimat megsejere Szabadalmakat Értékesítő Vállalat

FABZTOR (baj. cég.) BUDAPEST, VII., ERZSEBET-KÖRÚT 17. Felvilágosítás díjtalan. Telefon 54-26.

Szőnyeg-ajándék! Rosenberg és Qitt. 200-300 nagyságban nyírott lacquard szőnyeg, tartós minőségben 5 fnt 80 krért. Budapest, VI., Király-u. 32. saroküzlet

ÓRIASI GRAMOFONT. adok 16 forint készpénzért vagy szállítok utánvéttel melynek ára részletfizetésre 75 forint. Budapest, IV., Főv. körút 28.

A legszebb karácsonyi ajándék. egy hangszer, melyet legjobban és lebecsöb-ban csakis WAGNER a „Hangszerkirály” nál, Budapest, József-körút 15. sz. a. vásárolhat.

Országos Magyar Képzőművészeti Társulat. Téli Nemzetközi Kiállítása. a városligeti Múcsarnokban 1908. november 18-tól 1909. január 17-ig.

Hölgyek figyelmébe. Üzletemet a tavaszi szezonra kibővittem, tehát a raktáromon levő női fehérneműket, harisnyákat, zsebkendőket esernyőket félárban árúsítom ki. Nagy occasio angol selyem blus F 6.75

REICH HENRIK blous- és pongyola specialistánál Budapest, IV., Egyetem-u. 9.

HETI MŰSOR.

Table with 8 columns: Decembar, Nemzeti Színház, M. Kir. Operaház, Várszínház, Király Színház, Magyar Színház, Ránia, Varszínház. Rows for Szombat and Vasárnap.

GANZ = TÁRSA ÉS TÁRSA

vasöntő- és gépgyár részv.-társulat

Budapest, X., Kőbányai-ut 31
és Ratibor (Porosz-Szilézia.)

Vasuti kocsik:

Kocsialkatrészek. — Kéregöntésű vasuti kerek és kereszt-
zések. — Forgó-korongok, tolópadok és kitérők. — **Auto-
mobil vasuti kocsik.** Vasuti biztonsági berendezések.

Bányagépek:

Compresszorok Ventilátorok Felvonók

Malomberendezések
Hengerszékék

Aprítógépek, golyómal-
mok, közuzók, transz-
missziók, gőzekék, két-
géprendszer szerint, gőz-
= uti hengerlők. =

Turbinák, zsilipek
és csövezetékek.

Gázmotorok:

Kohó-, generator- és világítógázra 1000 lóerőig és azon tul.
Petróleum-, benzin- és spiritus-mótorok és lokomobilok.

Daruk és emelőgépek. ✕ Vas- és aczélöntvények.

Dugattyus- és centrifugál-szivattyuk

BRAZAY SÓSBORSZESZ

A LEGJOBB

ÓVAKODJUNK
ÉRTEKTELEN
UTÁNZATOKTÓL!

NÉLKÜLÖZHETETLEN
HÁZISZER.

KAPHATÓ MINDENÜTT

A KITAGADOTT

— REGÉNY. —

Írta: RICHARD DALLAS.

28

— Ezt nem tehetem! Ez a lépés teljesen indokolatlan. Különben én olyan erősen vagyok érdekelve, ebben a dologban, hogy nincs meg a kellő nyugalom és nem vagyok hozzá eléggé higgadt.

Van Bult, aki láthatólag vidáman hallgatta ezt a tárgyalást, itt félbeszakított:

— Ha én ügyvéd volnék, magam venném az ügyet a terembe! De miután nem vagyok, kettőjük közül az egyiknek el kell fogadni s mivel nem tudják magukat elhatározni, én fogom eldönteni. Beleegyeznek ebbe a döntésbe és elfogadják ezt az ajánlatomat?

Nem maradt más választásom. Bármennyire is félttem, hogy esetleg reám esik a választása, beleegyeztem.

— És ön Littel? — kérdezte.

A megszólított habozott egy pillanatig, újból leült a helyére, mielőtt válaszolt, de végül mégis csak beleegyezett. Ekkor van Bult, így szólt:

— En Littel választom.

Megkönnyebbülten sóhajtottam fel. Winters úgy jó kezekben nyugodott és magamban örvendtem, hogy két jó barátom tanácsát kikértem. Amint azonban a megelégedettség első önző nyilvánulása elmúlt, felismertem, hogy nagyon is sokat kívánok Littelről.

Littel nem volt fiatal s mivel egész benseje ellene szegült annak a feladatnak, amelyet mi rá-tukmáltunk, kissé megbántam a cselekedetemet. Figyelmesen ránéztem; ő nyugodtan ült, derült hangulatban szívta a szivarját és a konyakból néha hörpintett, mintha semmi rendkívüli nem történt volna. Soha meg nem tagadó filozófiájával már beletörődött az elkerülhetetlenbe s bármilyen kellemetlen volt is az eset, kedvetlenségét fölülte nem mutatta.

Az az érzésem volt, mintha nagy kö eset

volna le a szívemről, mert eltekintve attól, hogy a terhet megosztja velem, mely két héten belül mind nyomasztóbbá lett, hanem azért is, mert Littel olyan férfi volt, akiben igazán megbízhattam.

Littel volt, ki merengésből a jelenlegi komoly pillanat kötelességeihez visszahívott. Az órájára nézett s így szólt:

— Most négy óra, én hajlandó vagyok a feladatokat azonnal megkezdeni. Ön, Van — folytatta — tovább nem lehet most segítségemre. Duk azonban elkísérhet a kliensemhez, szeretnék vele beszélni és a történeteket az ő szájából hallani.

— Azonnal oda akar menni? — kérdeztem én.

— Nincs elveszíteni való időnk és amint tudja, nincsenek más komolyabb kötelességeim, amelyek elfoglalnának, — felelte ő.

Van Bult olyan pillantással nézett rá, melyben megvolt az elismerés azért az áldozatért, amit amaz hozott.

— Ez igazán nagyon derék dolog öntől Littel — szót végül s azt hiszem nagy elismeréssel lesz önnök a nagy nyilvánosság is azért az áldozatért, amit a szegény fizetőért hoz. Hisz semmi érdek nem vezeti önt ezen lépésében.

Littel türelmetlenül rázta a fejét, olyan férfi volt, aki nem szerette a bókákat.

— Átvettem az ügyet s ez az egész, — felelte nyugodtan.

— Nos ne tárgyaljunk tovább a dolgot, — felelte Van Bult, de mielőtt még magukra hagyjon önököt, szeretném valamire figyelmeztetni, amire Dallas mindeddig még nem jött rá, bár sokat töprengtet már felette.

— Mi legyen az? — kérdeztem.

— Hát ha az a feltevése igaz, hogy Winters nem bűnös, hanem egészen más valaki követte el a bűntényt, még pedig olyan valaki, aki Withéval rossz viszonyban állott, vagy esetleg ellensége volt, azt hiszem, csak egy személytől tudhatjuk meg a felvilágosítást s ez: Belle Stanton.

Elhalgatott, de miután látta, hogy mi várjuk a folytatást, még hozzátette:

— Ha valaki tudhatja, akkor csak is ő lehet az, aki tudja, ki hagyta a köpenyt a lakásán,

azaz, ha nem ő maga tette ezt meg. Valószínűleg volt neki kulcsa Withe szobájához. Ha Withének volt valami titka, akkor leginkább ő tudhatott felőle és ha esetleg Withe érzelmei megváltoztak, vagy hideggé vált iránta, akkor esetleg a nő gyűlölettel és boszúval eltelve gondolt reá. A pokolnak legnagyobb furiája egy mellőzött asszony, — fejezte be patétikusan.

— Mindez, amit ön most mondott, nagyon helyes — feleltem én. Mindezen érvekre, amiket ön most felhozott, én már gondoltam és ezért kértem Milest, hogy kérdezze ki alaposan a kérdéses hölgyet, ön tudja, mi volt az eredmény. Miles azt mondja, hogy neki az a benyomása, hogy nem tud semmit a gyilkosságról.

— Én pedig az ellenkezőjét hiszem, — felelte Van Bult.

— Ön hamis nyomon halad, Van — szót közbe Littel; mert ha elfogadjuk az érveit, akkor Belle tisztára megőrült kellett, hogy legyen, ha a tett elkövetése után a köpenyt a lakására vitte; hanem inkább eldobta volna az utcán, mintsem ilyen ellene valló bizonyítékot hagyjon a lakásán.

Van Bult megvonta a vállát, amint erre felelt:

— Ti jogászok önmagatokat csaljátok a ti finom következtetéseitekkel és a vérrrel szennyezett gonosztevőkről felteszitek, hogy ugyanazzal a világos, kigondolt észjárással dolgoznak, mint amilyen nyugalommal ti azt megfigyelitek.

Egy asszony, aki egy gyilkosságot követett el, képes elveszíteni a lelki egyensúlyát is és olyant tenni, ami érthetetlennek látszik.

— Azonban ezzel nem akarom azt mondani, hogy ő feltétlenül bűnös, — folytatta Van Bult. Ha ön és Dallas nem hisznek Winters bűnösségében, rájönnek majd arra, hogy esetleg ez a leány rávezeti az igazi bűnös nyomára. Ha nem Withe hagyta ott a köpenyt, akkor vagy ő maga vitte oda, vagy pedig okvetlen kell, hogy maga vitte oda, vagy pedig okvetlen kell, hogy

Ezzel elbucszott tőlünk, anélkül, hogy megvárta volna, mit felelünk mi erre.

(Folyt. köv.)

Ismertetés Erős Vilmos dr. jogi szemináriumáról

A jogi szeminárium fogalma

A német és svájci egyetemeken már régen kultiválják a jogi vizsgákra előkészítő intézeteket, amelyek rövid összefoglalásban alaposan megismertetik a jogi vizsgák terjedelmes anyagát. A német és svájci példák után indulva, Erős Vilmos dr., a kolozsvári egyetem mellett egy a külföldi egyetemekhez hasonló intézetet létesített, amely 6 éves fennállása alatt, az előkészítés terén elért sikerei által, országos elismerésre tett szert.

Az előkészítés lényege

Tapasztalati tény, hogy az egyes tárgyaknak részletes átvétele, a tudományos apparátussal megírt könyvek alapján, szinte leküzdhetetlen nehézségekbe ütközik. Az anyagnak rövid, essenciális, de mégis szakszerű ismertetése az, amely Erős Vilmos dr. jogi szemináriumának sikeres fennállását biztosítja. Az elért eredmény és a több oldalról kifejezett meghívás arra indította az intézet tulajdonosát, hogy Budapesten (Wesselényi-utca 18.) egy ugyanilyen színvonalon álló szemináriumot létesítsen.

Az előkészítés módja

Az előkészítés módja az, hogy az egyes tárgyak anyagát a terén elsőként elismert szakavatott egyéniségek ismertetik rövid összefoglalásban.

A jegyzetek használata

Azoknak azonban, akik nincsenek abban a helyzetben, hogy hosszabb időt töltsenek a fővárosban, szintén segítségükre lehet az intézet az által, hogy a készüléshoz használt s általában elismert speciális jegyzeteket rendelkezésükre bocsátja. Természetesen ez nem teszi nélkülözhetővé az anyagnak szobeli teljes átvételét, csak megkönnyíti azt, mert az intézet jó hírneve érdekében csak akkor engedhető vizsgára a jelölt, ha az intézet igazgatósága készültségéről teljesen meggyőződött.

Az előkészítés előnyei

A kik könyvekből utbaigazítás nélkül készülnek, rendszerint az alapvető fontos részeket nem ismerik fel s azért nem tudnak megbirkózni az anyaggal. Ha a szemináriumban való alapos előkészítés áldozatba kerül is — de hiszen „The time is money” — s az időt, a mit a jelölt megtakarított azzal, hogy alaposan és gyorsan készül

el, vizsgájának megszerzése után kenyérkereső pályán aranyakra válthatja fel.

Az intézet igazgatósága igen érdekes újítást léptetett életbe. Azok, akik nem hallgatói az intézetnek, hanem egyedül készülnek vizsgájukra, mielőtt terminusukat megkérték, osekely díjazásért alapos vizsgálat alá vétetnek s az intézet igazgatósága állapítja meg azt, hogy a siker kilátásával indulhat vizsgájára a jelölt, avagy itt-ott szükséges-e még egy kis ismétlés, kiegészítés.

Az egész országban nagyon sokan vannak, akik Erős Vilmos dr. jogi szemináriumának segítségével tették le vizsgájukat. Eppen azért abban a kivételes helyzetben van az intézet igazgatósága, hogy bármely városban meg tud nevezni olyan egyéneket, akik Erős Vilmos dr. szemináriumának módszeréről, illetve az előkészítés mibenlétéről megbízható információkat adhatnak. Ezen információra szükség van azért, mert mások is vannak, akik kísérleteznek az előkészítés terén. A készülő jelölt sokkal inkább megnyugodhatik, ha közeli ismerőseitől hall Erős Vilmos dr. jogi szemináriumának sikeres működéséről, mintha a sötétben tapogatózva avatatlan egyének kezébe kerül.

Nem zárhatjuk le ezen ismertetést a nélkül, hogy ne emlékezzünk meg külön az ügyvédi és bírói vizsgáról. Erett megfontolás után arra az eredményre jutnak az ügyvédi vagy bírói vizsgára készülő, hogy úgy az anyag terjedelme, mint annak helyes beosztása, továbbá gyakorlati alkalmazása s az, hogy a kérdező cenzorok az anyagnak bizonyos részére különös súlyt helyeznek, szükségessé teszik, hogy a jelölt éppen ezekben a kérdésekben szakszerű támogatáshoz folyamodjék, mert itt már egész életére kihat, döntő jelentőségű lépésről van szó.

Mindazok, akik alapvizsgára, szigorlatra, államvizsgára, Díjmentes bírói vagy ügyvédi vizsgára készülnek, forduljanak bizalom-felvilágosítás mai az intézet igazgatóságához, a hol a vizsgával kapcsolatos bármily természetű kérdésben díjmentesen nyernek felvilágosítást.

Ujítás

Információ

Az ügyvédi és bírói vizsgáról

Telefon 118-57

Erős Vilmos dr. jogi szeminárium
Budapest, VII. ker., Wesselényi-utca 18. szám.

Telefon 118-57

KÜLÖNFÉLÉK.

Diszharmonia.

Félek, mikor lomhán jönnek az éjjelek,
Pedig kabultságomból akkor ébrednek.
Láthatatlan kezek agyamra tapadnak,
S a véretem szívják selymes piczi ajkák.
És meghasonlások mardossák a lelkem,
Akartam, akartam és semmi se lettem.
S loholok lihegve, haj! meddön az éjbe,
S utamnak, a sötétnek sehoh sincs vége.
Dolgoztam, de mennyt, s most látom én dőre,
Kik mennek ököllél és zajjal előre.
Lázongok, szenvedek, izzok: asszony, mámor,
És más iszik, haha, ebből a pohárból.
Lehülök, csendes vagyok és nem bánom semmi,
S nektek korbácsotokat arcomba kell verni.
Lágy szerelmek s békés harmóniák után
Vágyódom lemondón, fáradtan és bután.
S kergetnek a munkás és ölelős éjjelek,
Kidőlök, nincs nyugtom, rohanok és félek.
Hangosan kacagok és sirni van kedvem,
S kacagó kedvemben a sírásom rejtem.
Egy kis megértés s nyugodt lennék, úgy hiszem,
Pedig elvesztem már magamban is hitem.
Köztetek élek most és egyedül vagyok.
Fáj népes magányom s magamra maradok.
Szeretjük egymást és titkoljuk, jól tudom,
Elválnak szépen az első válaszuton.
Az én dicsőségem: lelkemben találok,
Az én szeretőm csak: mese, fantom, álom
Ugy félek nappal, mert éjnek is kell lenni,
És neki indulok magamat keresni.

Sikabonyi Antal.

(Európa nagybácsijának karácsonya.) Eduárd angol király talán a legtöbb karácsonyi ajándékot fogja kapni a világon. Rokonságban van majdnem valamennyi uralkodó családdal, mint após, sógor, unokatestvér, nagybácsi, azonkívül nincs angol főúr, akinek valamikor vendége ne lett volna. Ehhez szá-

mitva külföldi barátait és tisztelőit, az eredmény az, ennek alapján kimondja, hogy a testhossz megnövekedésére ajándékot kap. Mivel pedig mindenki ismeri a jó szivar iránt való előszeretettel, dohányzószobájára merő egy dohányraktár, tele a legfinomabb szivarokkal. Egész hegyeket képeznek a páratlan illatú szivarok, cigaretták és pipadohányok, mert a király sokszor pipázik is. A czár ajándéka sem hiányzik. Kevesen tudják, hogy az orosz korona birtokeihez néhány elsőrangú kubai dohányültetvény is tartozik, ahonnan évenként 5000 láda páratlan illatú szivar kerül a pétervári udvarba. Ebből Eduárd nagybácsi mindig kap pár dobozzal.

(Az alkoholizmus terjedése Franciaországban.)

Claretie igen szomorú tüneményt tesz szavá az egyik párisi újságban. Franciaországban, ellentétben a népesség szaporodásának a stagnálásával, az alkoholfogyasztás évről-évre emelkedik és ezzel együtt természetesen a közegészségi viszonyok, különösen a nép alsóbb rétegeiben, egyre rosszabbodnak. 1894-ben Franciaországban 450.000 vendéglő, kávéház és pálinkamérés volt; 1906-ban ez a szám már jóval túlhaladta a félmilliót. Az elfogyasztott alkoholmennyiség 1894-ben 37 millió hektoliter volt és 12 évvel később a fogyasztás már az 50 millió hektolitert is meghaladta. A statisztika adatait figyelemmel kísérve, lehetetlen észre nem venni, hogy az elmebetegségek és büntények számának az emelkedése és az alkoholizmus terjedése közt összefüggésnek kell lenni. 1893-ban Franciaországban 59.000 elmebajos ember volt, 1904-ben már 70.000 elmebajos emberről számolt be a statisztika. Emelkedést mutat az öngyilkossági statisztika is: 1903-ban 8300 francia állampolgár oltotta ki sajátkezőleg életét, míg 50 évvel ezelőtt csak 3300 öngyilkosság fordult elő egy évben. A szomorú jelenségben a legaggasztóbb azonban az, hogy a szesz italok között mind nagyobb tért hódít az abszint, amely a legveszedelmesebb az összes alkoholfajok között. 1901-ben 279.000 hektoliter abszintot fogyasztottak Franciaországban, három évvel később az abszintfogyasztás már 359.000 hektoliterre rugott és azóta is egyre emelkedőben van. A statisztika kimutatása szerint minden francia emberre átlag egy liter abszint jut évenként.

(Szappanháború Angolországban.) Lord Northcliffe, három nagy lapból álló szindikátusnak a feje, két évvel ezelőtt a Daily Mailben és Evening Newsban nagyon megtámadta a Lever-testvérek szappangyártó cégét. Lever bepörölte a lapokat

azokkal együtt, melyek szintén megtámadták őt, s lord Northcliffe 1,200.000 korona kártérítést volt kénytelen fizetni. Azt hitte, hogy ezzel elintézte a dolgot, az erélyes Lever, a cég tulajdonosa azonban sorra bepörölte mindazokat a lapokat, melyek lord Northcliffe befolyása alatt állanak. A Leeds Mercury csak nemrég fizetett neki 15.000 korona kártérítést, de Lever nem nyugszik addig, míg öt millió koronát meg nem vesz rajtuk, mert ennyire becsüli a maga kárát, melyet a lord lapjai okoztak neki. Ha elvégezte a cég nevében való pörösködést, a saját nevében fogja őket rendre bepörölni.

(Növüink.) Igen érdekes cikk jelent meg a „Deutsche Militärärztliche Zeitschrift”-ben dr. Schwiening tollából. Érdekes annyiban, hogy a sorozás alá kerülő ifjúság testhosszának, vagyis magasságának gyarapodásáról tesz tanúságot. A szerző s egyúttal kutató nemcsak Németországban, hanem több európai államot vett számításba, midálat adatainak megbízhatóságát növelte. Schwieningnek statisztikai adatok alapján sikerült kimutatnia, hogy 1894-1903-ig Bajor- és Szászországban, valamint Württembergben a kicsiny természetű emberek száma csökkent, a közepes természetűek egyenlő maradt, míg a magas emberek száma emelkedett. Schwiening immár Európának több kulturállamát is számításba vette s az eredmény mindenütt ugyanaz volt: a férfinemhez tartozó ifjúság félreismerhetetlen tendenciát mutat a magasságyarapodásra az utolsó évtizedekben. Hogy mióta tart ez a gyarapodás, annak biztos időpontját nem tudjuk, valamint hiányzik a testmagasság megnövekedését előidéző biztos okok ismerete is; de valószínűnek vehető, hogy a csecsemő-, gyermek- és ifjkor jobb táplálkozási viszonyai s az utóbbi évtizedeknek lényegesen megjavult közegészségi állapotai gyakorolnak rá kedvező befolyást. A testhossz megnövekedése természetesen döntőleg ellene szól a lakosság elcsenevészéséről szóló nézetnek, — ellenkezőben: az általános szociális közegészségügy javulásáról tesz bizonyos tanúságot. A testhossz megnövekedése kóros állapotot jelentene az esetben, ha vele a testnek egyéb tekintetekben való fejlődése, első sorban a légzési szervek és a szívé, nem tartana lépést. Ebben az irányban dr. Schwiening Poroszország ifjúságát használta föl vizsgálata tárgyául s ennek alapján kimondja, hogy a testhossz megnövekedése nem gyakorolt kedvezőtlen befolyást az általános testi jólétre.

A Vállalkozók Lapja
és annak németkiadása a
Der Bauunternehmer u. Lieferant
szerkesztősége és kiadóhivatala
Budapest, VII., Erzsébet-körút 8.
alatt van.

E sajtólapokra, melyek Lakatos Lajos, Komor Marcell építész és Földes Izor szerkesztésében jelennek meg és XXX. évfolyamukat járják, azaz nyitják fel a vállalkozók, mérnökök, építésszakemberek, tervezők, szállítók, gyárosok, építőanyagok, faipari cégek, munkavégzők, számszámológépek, bútorkészítők, hogy a lapokban teljes szakcikkekkel kívül közzéve vannak az országban jelenlévő összes építkezésekre, szállítókra, bútorteknőkre és adásvétellekre vonatkozó árjegyzékek és árverések; a vasnépélet, vizszabályozási, valamint minden más téren előforduló vállalati hírek; a mérnöki és általában a technikai szakba vasó mindenemű tervek, pályázatok. Előfizelési ár akár a magyar, akár a német kiadásra egész évre 16 K, félévre 8 K. — Előfizetni lehet minden postahivatalnál, valamint nevezett lapok kiadóhivatalában.

Titkos betegségek.

Sajnos, — de való igaz, hogy a mai korban feltűnően sok az olyan ember, a kinek vére és testnedve meg vannak fertőzve és a ki fiatalkori könnyelműség és rossz szokások által idegrendszerét és szellemi erejét tönkretette. Ezen szörnyű állapotban csak úgy lehet gyökeresen segíteni, ha az illetők olyan lelkismeretes specialista orvoshoz fordulnak, a ki jó tanácsokat tud adni a neml életre vonatkozólag és az esetleg már meglevő bajokon is tud segíteni; akkor majd megszűnik a titkos betegségek létezése is.

Ilyen magaslatos hivatású Dr. Palócz v. kórházi orvos specialista országos hírű intézete (Budapest, VII., Rákóczi) (Kerepesi)-út 10., a hol a legnagyobb titoktartás mellett a mindennapi foglalkozás megzavarása nélkül alaposan és gyorsan kigyógyítják már sok év óta még a legelhanyagoltabb esetekben is a bujalkóros sebeket, húgycsőhólyag-, ideg- és hátgerincbajokat, az önfertőzés és az állítólag, magömlést, elgyengült férfit, (impotenciát) kezdődő elme zavart, acanyerget, sérvket, vérhajokat, bőrbetegségeket és a női nemi szervek minden betegségét. Hők részére külön váróterem és külön kijárat van. Ha valaki bármilyen oknál fogva személyesen nem jöhetne el, akkor szívesen adnak levelekre kimerítő választ (a levélbe csak válaszlevegőt kell mellékelni). A gyógykezelés befejezése után a leveleket elégetik, vagy kívánatra mindenki visszakapja azokat. Az intézet a szükséges speciális gyógyszerekről is gondoskodik. Rendelés naponta d. e. 10 órától d. u. 5 óráig (vasárnap déli 12-ig).

Cím: Dr. Palócz v. kórházi orvos, specialista Budapest, VII., Rákóczi- (Kerepesi)-út 10.

Orenstein és Köppel
Budapest.

Iroda:
VI., Andrássy-út 102.

Gyár:
Szentlőrinc-nyaraló

Rendes nyomtávu
csatlakozó vágányok tervezése és
kivitele.
Az összes előmunkálatok átvétele.
Új és használt anyagok szállítása.

BUTOR DUS VÁLASZTÉSBAN VÉRT
RÉSZELETTÉSERE
RENDSZERVÉRE
RENDHIVÜLI OLCSÓÁRAN
HÁRHATÓ
EHRENTREU TESTVÉREK
BUDAPEST, VI., EÖTVÖS-UTCA 17. (ANDRÁSSY-KÖRÚT)
KÖRÜLT ARÁBYZÉRI (MOYIN) TELEFON 6227

PIEPER Henrik iparos Liègeben és L'HOEST Gusztáv mérnök Brüsszelben
a 29214. számú

„Berendezés vonatok elektromos világítására“

című magyar szabadalom tulajdonosa szabadalmának gyakorlatba vétele céljából belföldi gyárosokkal összeköttetést keres, szabadalmát esetleg el is adja, vagy gyártási engedélyt ad. Bővebb felvilágosítással szívesen szolgálnak:

Harsányi Jenő és dr. Messinger Károly
hítes szabadalmi ügyvivők.
Budapest, V., Váci-körút 78.

LITTLE JOHN
Örökös Toll

A TÖLTHETŐ TOLLAK KIRÁLYA
LITTLE JOHN
TOLL NÉLKÜL, PLATINA-HEGYGYEL
DARABJA: 4.— KORONA
AZ ANGLO-AMERICAN-PENS
MAGYARORSZÁGI VEZÉRKÉPVISELETE
BIENENSTOK LIPÓT ÉS FIA
BUDAPEST, IV., DEÁK-UTCA 17.
ÜGYNÖKÖK ÉS VIZONTÉLADÓK KERESZTETNEK
LITTLE JOHN

Det Kontinentale Syndicat for Poulson-Radio-Telegrafi A. S. cég Kopenhágában,
a 35416. számú

»Fölfogó rendszer drótnélküli jelközlésre«

című magyar szabadalom tulajdonosa szabadalmának gyakorlatba vétele céljából belföldi gyárosokkal összeköttetést keres; szabadalmát esetleg el is adja, vagy gyártási engedélyt ad. Bővebb felvilágosítással szívesen szolgálnak

Harsányi Jenő és Dr. Messinger Károly
hítes szabadalmi ügyvivők,
Budapest, V., Váci-körút 78. szám alatt.

STAHL FERENCZ

ZONGORATERME

BUDAPEST, IV. kerület, Sütő-utca 6. szám.

Stingl Testvérek
világhírű bécsi cs.
és kir. udvari zongoragyárának d u s
raktára.

Újdonság!

„Pianophon“ önműködő zongora. A világ legrövidebb zongorája. 136 cm. hosszú, 7 oktávval, szárnyhanggal.

Hangolások és javítások szakszerűleg végeztetnek.

NŐI RUHÁZATI OSZTÁLY.

Mélyen leszállított árak!

Szörme-kabátok	30 K-tól	1 lüszter berakott alj	10-15 K.
Szörme-boák	5 >	1 taftt berakott alj	25-30 >
Toll-boák	10 >	1 selyem taftt alsó színes és fekete	15 >
Flanel-pongyolák	5 >	1 gyermek-gallér	6 >
Női costümök	20 >	1 cloth alsó-szoknya	3 >
Női felöltők	12 >	1 mosó pongyola	5 >

Nagyban és kicsinyben, olcsóbban, mint bárhol az országban.

Fehérnemű osztály: Női ingek, hálókötösök, siffon- és baljst alsók, pamuttrükközök, ágyhuzatok, rumburgi vásznak, creftonok, delenek selymek, lüszterek olcsóbban, mint bárhol Budapesten: Naponta óriási maradékvásár mindenféle árukból!

HERCZEG ÉS HORVÁT Budapest, VII., Rákóczi-ut 52. szám
Árjegyzék ingyen. Telefon 64-80. Szabott árak!

Párizs világkiállítás «Grand Prix» 1900.

Kwizda-féle RESTITUTIONSFLUID

mosóvíz lovak számára.

Egy üveg ára K 2.50.

As udvari istállóknak továbbá a nagyobb katonai és polgári istállóknak több mint 40 év óta használatban, nagyobb strapák előtt és után való erősítésre és erős gyűjtésre, az inak merevségénél stb. Képesíti a lovat a legnagyobb munkabírásra trainingban.

A Kwizda-féle Restitutionsfluid csak akkor valódi ha a feletti védjeggyel van ellátva. - Védjegy, címlepel és göngyölés törvényesen védve.

Főraktár: TÖROK JOZSEF gyógyszerész, Budapest, VI., Király-
utca 12. szám és VI., Andrássy-ut 28. szám.

HIRSCH és FRANK

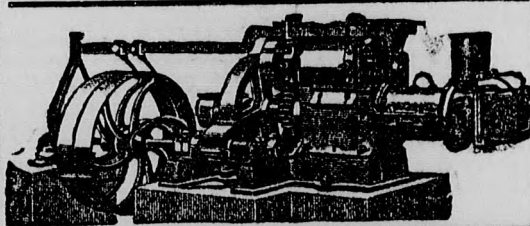
Budapest-Salgótarjáni Gépgyár és Vasöntöde Részvénytársulat
BUDAPEST, VI. KERÜLET, ARÉNA-UT 128. SZÁM.

Külön osztály:

téglagyári gépek.

Gyárt:

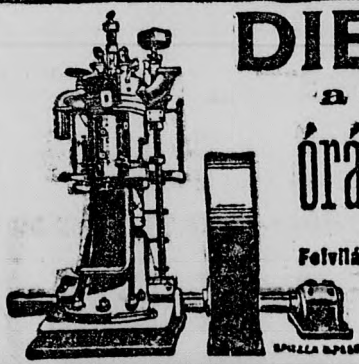
Falitégla és cserépsajtókat, téglagyártó- és agyagmégmunkáló gépeket legújabb és legjobban bevált szerkezetekben.

Elvállalja anyagvizsgálatok kivételét és teljes

téglagyári telepek létesítését.

Tervek és költségvetések díjtalanul. Elsőrangú referenciák.

DIESEL-motorral

a tényleges lóerő

óránként csak 1 fillérbe

kerül.

Felvilágosítással és díjmentes költségtérítéssel készségesen szolgál a

Fegyver- és Gépgyár R.-t. Budapesten.

DÓCZI M.

Budapest,
Rákóczi-ut 10/A.

Egyedárusítása a világhírű amerikai

„GO-ON”-
cipőknek.

Párja 18 és
20 kor.

Férficzipők:

	Kor.
Legújabb! Amerikai cipők, szeles talppal	18.-
Legújabb! Amerikai cipők, szeles talppal	10.-
Francia sörre, csúcsos vagy tűzős 10.- gombos	11.-
Borjúbőr tűzős, sima vagy botótes	8.-
Posztó, borrel körül 8.50, oroszakkal	9.50
Egyenlően, 24 cm. magas-szaru bőrrrel	10.-
oroszakkal borítva	11.-

Női cipők:

Zerge- vagy borjúbőr, tűzős vagy csúcsos	7.-
Legújabb! Amerikai cipők, szeles talppal	9.-
Francia sörre, tűzős vagy csúcsos 10.-, gombos	10.50
Posztó, borrel körül 7.50, oroszakkal	8.-
10.000 pár női, posztó komocipő	2.- 8.-

Férficsizmák:

Amerikai borjúbőr, tisztított csizma	24.- 28.-
Bagariabőrű, erős duplatalppal	18.- 22.-
Ual szál, tobortale kiállításban	12.- 16.-

Vidéki megrendelések aznap eszközöltetnek

Rendelésük 20 koronán fölött bérmentve.

Meg nem felelő árut készséggel becserelek. 150 fényképpel ellátott remekül kiállított képes nagy árjegyzéket kívánunk ingyen és bérmentve küldeni.

Uzlethelyiség nagyobbitás

miatt 50.000 pár mindennemű
férfi, női és gyermekcipőt
előállítási áron alul kiárusítok.

Vizonteladónak és gyermekfelruházási egyleteknek 20% engedem

DÓCZI M.

RUDAPEST,

VII., Rákóczi-ut 10. sz.

Egyedárusítása a világhírű amerikai cipőknek

Párja 13, 15 és 18 korona.

SZIVÓ GÁZ
BENZIN
MOTOROK ÉS
LOKOMO-
BILOK.

**BRÜNN-KÖNIGSFELDI
MOTOROK**

EGYED-
ÁRUSÍTÓ ABELES EMIL BUDAPEST,
V. VÁCI-UT 14.

TELEFON 93-32. SÜRGÖNYCÍM: BARSÉL

Összes fagyógép és egyéb gyári berendezések.

Városi bunda

Szörmével

bélelt rövid kabát

Utazó bunda

Lábzsák

Téli kabát

Téli öltöny

Gyermekruha

óriási választékban, olcsó
szigorú szabott árak mellett

Kohn Heilman és fiai

császári és királyi udvari szállító
Budapest, IV., Károly-körut 12

Háló-köntös

a legalkalmasabb karácsonyi ajándék

Nem tévesztheti el címünket, ha a

12

számra figyel.

09!!!

26 szám

évre ruha-szükségleteit

KOCH

Testvérek-nél

szíveskedjék beszerezni !!

BUDAPEST,
Károly-körút

KOCH

Testvérek

legnagyobb férfi, fiu és leány ruha-áruház.

Juvernés

színházi köppeny

80, 70, 60 és

50 kor.

Smoking öltöny

90, 80, 70 és

50 kor.

Városi bundák

kiváló jó eredeti szőrmével béleelve

200, 150, 120 és

100 kor.

Gazdasági bekecs

rövidbunda

160, 140, 120, 100, 80, 70 és

50 korona

Sport- és vadász-

öltöny

öltöny

vízmentes lodenből minden színben

60, 50, 40 és

32

korona.

KOCH

Testvérek

Bpest legnagyobb férfi-, fiu- és leányruha áruhaza

Károly-körút

26

Gépvásár

Féltabilgépek:	Gépezetek:	Gőzkazánok:	Malomgépek:	Modern közlémű-részek és pedig:
1 drb compound gép MAV. gyártmány 50 HP	1 álló compound gőzgép Brusch-féle gyárt. 120 HP	1 Fairbairn kazán, Krackhardt gyártm. 170 m ² tűzf. 7 atm	Ganz-féle hengerszékek 21a, 21, 8, 3/8, 3 számuak.	Tengelyek, szijjkorongok, álló csapágyak, fűgő csapágyak, fali konsolok, Sellers vagy gyűrűs kenésűek, fali szekrények, kunplungok, fogaskerekek, kötélszekrények, alító gyűrűk, könnyű modellek stb.
1 drb compound gép MAV. gyártmány 45 HP	1 magasnyomású gőzgép Prágai gépgyár gyárt. 100 HP	1 Tischbein " Eisele " 166 " " 10 " "	Hoerde-féle hengerszékek, Fortuna V. sz.	
1 drb compound gép Höcker gyártmány 40 HP	1 magasnyomású kondenzációs gőzgép Schimmelbusch gyártmány 60 HP	1 Tischbein " Weitzer " 76 " " 10 " "		
1 drb compound gép Höcker gyártmány 35 HP	1 magasnyomású gőzgép Grazi waggongyár gyártmány 60 HP	1 Kornwall " Eisele " 76 " " 10 " "	Malom felvonók, lisztszítók, malomlárat vasrészei, Radial-szítók, zsák-csatók, zsáktartók, és zsákoló pocsik, stb.	
1 drb compound gép Höcker gyártmány 30 HP	1 magasnyomású gőzgép Ringhoffer gyártmány 40 HP	1 Kornwall " Höcker " 68 " " 8 " "		
1 drb compound gép Höcker gyártmány 20 HP	1 magasnyomású gőzgép Nicholson gyártmány 30 HP	1 Kornwall " Höcker " 68 " " 8 " "		
1 drb compound gép Garrett gyártmány 25 HP	Fovábbá több kisebb és nagyobb gőzgép.	1 csöves " Philipp " 33 " " 6 " "		
Részletes ajánlatokkal és körülményes leírással szívesen szolgálunk.		1 kibuznató csöves kazán, Röck " 31 " " 7 " "		
		1 Kornwal " Krieg och " 11 " " 6 " "		
		1 " " Röck " 28 " " 6 " "		
		1 " " Ismeretlen " 17 " " 5 " "		
		1 " " Schimmelbusch, " 15 " " 5 " "		
		1 Boulur " Simering vagon-építő gyártmány 21 " " 6 " "		
		1 csöves " Schultz & Goebel gyártmány 18 " " 5 " "		
		1 " " Ansb. gépgy. gyárt. " 9 " " 5 " "		
		1 " " " " " 6 " " 5 " "		

Továbbá gőzmotorok, dynamógépek, tartányok, csövek, sínek, építési és vágány czélokra, billenő kocsik, kőszállító kocsik, tűzfűcskendők, lokomobil-fűcskendők, építőszivattyúk, kútszivattyúk, Gatterfűrészek, korfűre-zasztalok, tavir-dahuza, kovács- és lakatos szerszámok, esztergapadok, gyalupadok, úgy használt mint új állapotban olcsón kaphatók

Abelesz Emilnél Budapest, V., Váci-ut 14.
Telefon 24-41 és 98-32. Telefon 24-41 és 98-32.
Egyes gépek és teljes gépberendezések megvételnek.

Ezen szabadalmazott ágy tömör részekkel, részdiszszel, erős acélsodronnybetéttel 32 K. Rész függőrudak, teljes készlet 450 K. Rész sodronnybetéttel 80 K. Részgyőcsiszoló és javítás 17 K. Vaskatós ágybetét erősminőségű 1150 K. Fakeretű 750 K. Képzőanyag matracok minden kivitelben. Vas- és rézbütorokat legolcsóbban szállít.

PROHÁZKA JÁNOS mártos
VI., Gróf Zichy Jenő-u. 40.
(Volt Új-utca.)

REKLAM A KULTURA FOKMÉRŐJE
CSAK ERŐS KÖZGAZDASÁGI ÉS KERESKEDELMELI ÉLET

BECSÜLMEG ÉS FOGJA FEL A HIRDETÉS EREJET, HATASÁT, HATALMAT

BLOCKNER HIRDETŐIRODÁJA
BUDAPEST IV. SÜTŐ UTCA 6.
AVILÁG ÖSSZES HIRLAPJAI
FOLYÓIRATAI NAPTÁR VÁLLALATAI
RÉSZERE KÖZVETII HIRDETÉSEKET

CELIRÁNYOS SZAKÉSZERŰ
FELVILÁGOSÍTÁSSAL, ELŐNYTŐS KÖLTSÉGSZÁMÍTÁSSAL
DIJMENTESEN SZOLGÁL AZ IRODA

Inhalatorium

pneumatikus kamara,
pöstyéni iszapkura,
villamos szénsavas,
o o forrolégfürdők o o

Dr. Pajor új vizgyógyintézet és sanatoriumában
Budapest, VIII. Vas-utca 17
Bejárók és benlakóknak.

Katzky Lajos

épülműlakatos-mester
Zephire szab. ajtócsukók és elsőrendű tűzhelyek mintá raktára
TELEFON 22-78.
Budapest, VI. ker.,
Liszt Ferenc-tér 14.

SINGER

VARRÓGÉPEK
a leghasznosabb karácsonyi ajándékok.

SINGER varrógépek a legjobbakkal bizonyultak.
SINGER varrógépek valóságban a legolcsóbbak.

SINGER Co.

varrógép részvény-társaság.
Budapest:
IV., Semmelweis-utca 14. VIII., Múzeum-körút 27.
VII., József-körút 77/79. VII., Rakoczi-ut 32.
II., Fő-utca 49.
Erzsébetfalva: Kossuth Lajos-utca. Ujpest: Arpád-utca 29. sz.

Benzin-, nyersolaj- és szivógáz-motorok

Motoros cséplőkészletek.
A legjobb gépek. A legolcsóbb üzem. Kedvező fizetési feltételek.
Tessék érdegyeztetni kéri, ingyen köldjék.
Dobry Ant. motor- és gépgyárainak magyarországi egyedárústól:
Szabó Emil és Társa
Budapest, Ferencz József-tér 6. szám.
(Gresham-palota.)

958. sorozat **Bon** 028. szám
Polgár Sándor
m. kir. szab. nyart orvosai mű-és kútszerész Budapest, VII., Erzsébet-körút 50 sz. köteles ezen utalvány beküldése mellett minden mozgandóknak 15% azaz tizenöt százaléknyi árkedvezményt adni az eredeti
F. Bergerand fils
párisi különlegességek (szőzők) gyártmányából. Nimeritő képes árjegyzék díjmentesen zárt leveleiben küldetik.
Kivágatott az „Egyetemes”-ből. 25705

Első magyar hanglemezzgyár

Gyár: VIII., Nap-utca 29. szám. BUDAPEST, Vezérképviselő: IV., Eskü-ut 6. sz. (Klotild palota).
Elsőrendű gyártmány! Ujdonságok!
Hollandi leány főlvételei, gróf Kinszkyné Pámal Ilka, Petrás Sári, Király Ernő, Papir Sándor legjobb számai.
Csókkirály, 100 év múlva, Tatárjárás
Peti Lajos songoraművész eredeti magyaros, zongora-felvételei. Csókkuplet.
500 új felvételt tartalmazó hanglemezzjegyzék ingyen! Mindenütt kapható!

ELSŐ-MAGYAR-HANGLEMEZZGYÁR
BUDAPEST
VIII. Nap-utca 29.
Kitünő gépek, lemezek és tük.

Amato - Lámpa

a világ legkötelesebb lefelé égő gázlámpája, meglevő bármely gázlámpára azonnal felszerelhető.
40° gázmeztakarítás! **Háromszoros fényhatás!**

A teljes világosság lefelé!

Magyarországi vezérképviselők: **MIKLÓS TESTVÉREK** BUDAPEST, VI. kerület, Liszt Ferenc-tér 3. sz.
Sürgőnyozim: »Exelstor.« TELEFON: 16-37. Ismertető prospektus ingyen és bérmentve.

Ezen specialista legjobban ajánlható szerlelt gazda tapasztalatai alapján, melyeket a kórház higiéniai és bujakkóros osztályán való működése alatt számos éven át szerzett.

Dr. FABINYI

specialista nemi bajokban
emeritált kórházi orvos

gyorsan és alaposan gyógyít bármely régi és máhac

nemi betegséget

(hugyosófolyást ebeket, syphillist stb.)

Impotentiát (férfiui gyengeség megidősebbeknél is meglepő eredményt, a rendszeres foglalkozás megzavarása nélkül.)

Biztos siker folytán a honorarium utólag is fizethető.
Levelekre díjtalanul válasz. Kívánatra gyógyszererek.

Rendelés: d. e. 9-3-ig és este 6-8-ig.

Budapesten, Rákóczi-ut 8/A. szám.
(A Pannónia szállóval szemben.)
Áltjáró ház. - Bejárt a léposónál. - Külön várószobák.

JMMI és

HALHÓLYAG

óvszer-különlegességek, valódi francia és amerikai gyártmány, eredeti csomagolásban! Orvosiag ajánlva. Feltétlen biztos.

Arak tucatanként:
korona 3, 4, 6, 8, 10, 12, 16.
Női óvszer „Pessarium oclusivum” Mensinga tanár szerint K 3-5
Bevezető készülék hozzá K 3.-
UJJ „Auto vaginal Spray” a jelenkor legmegbízhatóbb női különlegessége ... K 15.-
„Diana-öv” havibaj-kötő hölgyek részére ... K 11.-
Haskötők, gummi göröcsérharisnyák és irrigatorok. Szétküldés eredeti gyári árak és titoktartás mellett költségmentesen kiváltak és teljes értéken kifizetlem.

Képes árjegyzék ingyen és bérmentve.

KELETI J.

gummiárk és beteg-ápolási cikkek gyára

Budapest, IV., Koronaherczeg-utca 17.

képzésért, vagy részletfizetésre legelőször

Butor

Ehrentreu és Fuchs
testvéreknél
Budapest, VI., Teréz-körút 8.
Képes árjegyzék ingyen. Telefon 88-59.

Titkos betegségek

gyógyítására legjobban ajánlható 23 éven át szerzett kórházi tapasztalatai alapján

Dr. KAJDÁCSY

v. ez. és kir. cseredorvos és kórházi főorvos.

Biztos sikerrel, rövid idő alatt gyógyít hugyosófolyást, hólyaggyógyítást, ebeket, bujakkóros (syphillist, bőrbajokat, elegendő férfiúkat, idősöknél is, enteritiseket és annak utóhatásait, ideg- és hárgyógyítást, valamint minden női bajokat.

RENDEL: 9-4-ig és este 7-9-ig.

Budapest, VIII., József-körút 2.
Levelekre válaszol, gyógyszerrekről gondoskodik.
Levél után is biztos gyógyítást.

E hirdetés rovathban minden egyszerű beiktatása közönséges petit betűkből 4 fillérrel, kompakt betűkből szedve 6 fillérrel fizetendő

KIS HIRDETÉSEK

E hirdetés rovathban minden egyszerű beiktatása közönséges petit betűkből 4 fillérrel, kompakt betűkből szedve 6 fillérrel fizetendő

Jogtudományi

és államtudományi szigorlatokra, alapvizsgákra, államvizsgákra előkészítő biztos sikerrel

Dr. Erős Vilmos

fogl. személynéje.
Budapest,
Wesselényi-utca 18. szám.

PENZ

kolosán sorsjegyekre, értékpapirokra és vidéki társulási részvényekre.

Eredet sorsjegyre 6.50 K
Jószív " 7.50 "
Magy. v. t. " 22. " "
Bazilika " 16. " "
Olasz v. t. " 30. " "
Osztr. v. t. " 40. " "
Házai " 90. " "
Conv. József " 105. " "

A kölcsön 2 koronánál kezdődő apró részletekben törlesztendő. Ha sorsjegyet már zálogban vannak, úgy a kölcsön 2-3-ig is állományban a kölcsönöt a mutli ésszerege felmentjük. Azonnali ellátás és legelőször kamattal.

JELZALOG

kölcseknél minden nemű a legelőször állapít és legelőször felmentjük a kölcsönöt a mutli ésszerege felmentjük. Azonnali ellátás és legelőször kamattal.

BEKÉRDŐ BANKHÁZ
Bpest, Károly-körút 1.
Alapított 1874-ben. ZSIS

Elsőrendű

THE ROYAL

beszélőgépeket

a legújabb modelleket szigorúan az eredeti gyári árakon

30% árleszállítással szállítunk havi 8-10 k. részletfizetésre is, vidékre is bérmentve.

Láng Jakab és fia gramofon- és orgonagyártók
Budapest, József-körút 41.
Főközpontunk: VII., Baross-tér 4. és Budán, II., Margit-körút 6. sz.
Árjegyzék ingyen és bérmentve.

a legelőször részletfizetésre

**zongorát,
pianinót,
czim balmot,
hegedűt**

képzésbeni áron a legújabb rendszerű

bankkftel

oljón kizárólag csak a Reményi nagy magyar hangszereknél.
Prospektus és árjegyzék ingyen.

Budapest, Király-utca 58. szám.

ELEKTRO-MOTOROK

minden országban, alkalmas nagy raklák.

Laub Lipót,

BUDAPEST,
Liszt Ferenc-tér 17. sz.

Zalogcédulákat

veszek. Elzálogosított, brilliansokat, gyöngyöket, aranyat, ezüztöt és ékszereket 100.000 kor. költségmentesen kiváltak és teljes értéken kifizetlem.

Singer Jakab

ékszerkereskedő
BUDAPEST,
Király-utca 91. szám.
Izabella-utca sarkán

BUTOROK

háló-, ebéd-, szalon- rendezések, továbbá urak szoba, tróda berendezés rész- és mahagont butorok, szőnyegek és függönyök valódi angol bérmentve eladása és vétela.

Wechsler Károlyné

VII., Király-utca 23. szám
I. emelet

Wessely-utca sarkán

Beszélő gépek,

legjobb szerkezeti erős és fiztá hangú, 15 forinttól kezdődő, lemezekkel.

Kapható:

Habán Alajos

műgépész, Budapest, Izabella-tér 3.

30 forint.

Varrógépek

egy új valódi eszládi Singer varrógép. Zárkörnyel 5 évi állományos osakás

SINGER A.

műgépész Budapest, 1882-let Akácfa-utca 55. Mindenemű varrógépek javítását legutóbbasban elvállalom. Árjegyzék ingyen.

Zalogcédulát

ingoktól is, brillantot, aranyat, ezüztöt, ékszert és régiéget veszek. Körtőz ékszerész, Budapest, VII. ker., Király-utca 85. sz.
Telefonszám 93-48.

INGYEN. + GUMMI +

és különféle óvszer-árjegyzéknek keletkeztetés mellett ingyen és bérmentve küldjük.

NAKIRA

10 évnyesen védett férfi GUMMI-különlegesség tucatja 12.- kor., 8 tucatból 20% engedmény.

Uterus-Spray

legújabb higiénikus női szer 11 kor.

GUMMI - HALHÓLYAG

2, 4, 6, 8, 10, 12 kor. tucatja.

Mintagyártmány 12 darab 4 K. Pess velus 8-8 K-ig. Irrigator 8 kor. és feljebb. Bides vasállványon 3 kor.

Magyar Orvosi Műszertár
Bpost, VII., Rákóczi-ut 32.
(a Róms-kórházal szemben).
Fontos címre és a vörösközösre küldendő.

Fűthető fürdőkád,

Ermelegítő kályhával, kádak 12 k-tól feljebb, légszűrővel és háttartási cikkek megvásárolhatók.

LEFKÓVICS ADOLF

Wesselényi-utca 51/E. Házibekörút és Házfa-utca között.
Árjegyzék bérmentve.

Most jelent meg az 1909-ik évre szóló

ATHENAEUM NAGY KÉPES NAPTÁRA

50-1K ÉVFOLYAMA.

Orvosok, ügyvédek, kereskedők, közigazgatási hatóságok és tisztviselők részére nélkülözhetetlen az

ATHENAEUM NAGY KÉPES NAPTÁRA

az 1909. évre.

Ára tartós kötésben 2 K 60 f.

Kapható a kiadó Athenaeum részv. társaság könyvkiadóhivatalában (Budapest, VII., Rákóczi-ut 54. szám) és minden könyvkereskedésben.

Modern urasági butorok

alkalmi vételo és eladás

háló-, ebéd-, szalon- uriszoba és irodai teljes berendezések. Dus raktár szőnyegek, függönyök, terítő, csillárok, vas- és rezbutorokban.

GROSZ SANDOR és társa

Budapest, Liszt Ferenc-tér 3. sz. ezeltől Gyár-utca
Telefon 14-02.

Beszélőgépek

kizárólag eredeti elsőrangú gyártmányok

részlet-fizetésre is olcsón kaphatók.

MAGY. IPAR ES KERESKEDELMI R.-T.

BUDAPEST,
VI., Király-utca 76. sz.
Kérjen árjegyzéket!

A munkásgimnáziumokról.

Irta: Molnár Viktor
vallás- és közoktatásügyi államtitkár.

Mikor évek előtt a munkásgimnáziumok felállításának gondolatával foglalkozni kezdtem, egyrészt a hazai iparososztály ifjabb nemzedékének kulturális elmaradottsága, másrészt az angolországi iparosképzés nagy sikerei lebegtek szemem előtt.

Időközben áttanulmányoztam mintegy százötven ottani ugynevezett Polytechnicum szervező-szabályzatát — s mentől mélyebben merültem ezek tanulmányozásába, annál nagyobb vágyat éreztem működésüket szemtől-szembe láthatni és megfigyelhetni.

Ez a vágyam az idej angolországi utazásom alkalmával részben teljesült. Londoni tartózkodásom alatt időt szakítottam magamnak néhány elsőrangú iparosképző-intézet megtekintésére, hol ezer és ezer ipari és kereskedelmi alkalmazott nyer, leginkább esti tanfolyamokon igen beható és gyökeres oktatást. Ezekre vonatkozó tapasztalataimat igen hasznosnak ítélem és azt hiszem, sikeresen fogom értékesíteni a munkásgimnáziumok szervezésének végleges megállapításánál, anélkül, hogy az idegen minták szolgálalkú utánzására kívánám ez intézmények vezetőit rábírn.

Hogy hazánkban nagy szükség van olyan intézményekre, amelyek az iparososztályt a középosztálylyal legalább is annyira egybeforrasztják, mint ahogy azzal kereskedő-osztályunk a szabadságharc utáni félszázad alatt egybeforrott, ez vita tárgya nem lehet.

Az 1872-ik, még inkább az 1884-ik évi ipartörvény is, valamint az ezek alapján szervezett mintegy félezer alsófoku iparskola, melyekben az inasok egészen felszabadulásukig, tehát 16—17 éves korukig számottevő oktatásban részesülnek, az első lépés volt ebben az irányban.

A második lépés volt az ugynevezett továbbképző-intézmények alakítása, ami társadalmi munka volt, azzal a dicséretes céllal, hogy ezekben az inasiskolából kikerült fiatal segédek némi középfoku ismereteket sajátítsanak el. Egy időben úgy látszott, hogy a továbbképzőkkel némi sikert fognak elérni, miért is a közoktatásügyi minisztérium is tudomást vett róluk és az 1894-ik évben 35.527. szám alatti rendeletével megállapította a tanítási tervüket. Ennek dacára ez intézmények nem indultak fejlődésnek. Az 1896-iki kiállításról irt jelentésben számukat mintegy tizenötre tették az egész országban és ezekben a hallgatók száma legfeljebb ezer lehetett. Az azóta elmúlt évtizedben a kereskedelmi kormány számos szakiskolát, szakjellegű továbbképzőt szervezett, az utóbbi években még több esti szaktanfolyamot, amelyek üdvös hatása gyorsan érezhetővé vált, mert már két év előtt is mintegy 4000-re tették azoknak a segédeknek a számát, kiket az ott nyert tanítás számottevő eredménnyel tökéletesített s ez a szám tudomásom szerint azóta folyton emelkedik, mindazonáltal igen sok még a temnivaló az iparosképzés terén és egyáltalában nem lenne indokolt, hogy ez irányban a társadalom munkájáról lemondjunk.

Nem szabad felednünk, hogy azoknak a fiatal segédeknek a száma, kik az alsófoku iparosiskolából évenként kikerülnek, mint-

egy 15.000-re megy, amely számot még növelik azok, kik ilyen iskola hiányában minden inasi iskolázás nélkül, pusztán az elemi iskolából magukkal hozott hiányos ismeretekkel, mint félalfabéták lépnek ki az életbe. Négy év alatt, amíg katonasorba jutnak, a számuk 60.000-re megy és ilyen nagy tömegnek a művelődési igényeit kielégíteni a társadalom munkája nélkül megbírhatalatlan terheket róna az államra.

Hogy a társadalom áldozatkészsége mit tehet ez irányban, ezt Angolországban láthatjuk. Utánozni természetesen nem lehet az ottani példát, mert ahhoz a mi társadalmunk koldus-szegény, hogy milliókra menő alapítványokat várjunk tőle, de ha szerényebb igényekkel lépünk fel és hajlandók vagyunk megelégedni a legszükségesebb követelmények kielégítésével, mi sem tekinthetünk éppen reménytelenül a jövőbe. Mindenekelőtt ne gondoljuk, hogy az a másfél száz munkásképző-intézmény, amelyben Angolország iparos-nemzedékének ezreit valóságos művelt emberekké és perfect gentlemenekké képezik ki, valami hosszú fejlődés eredménye lenne.

Szó sincs róla; 1891-ben még csak két ilyen intézmény volt a Regent-Street Polytechnic és a People's Palace és csak a következő hét esztendőben, 1898-ig emelkedett a számuk tizenháromra. Ma összesen mintegy 60.000 tanítványuk van. Egymásután alakult a Birbeck Institute, a City of London College, a Goldsmith Institute, a Borough Polytechnic, a Battersea-, a South-west London-Polytechnic, a Northampton Sir John Cass-Institute és a Northern Polytechnic az óriási világáros más-más kerületeiben.

Tantervüket és vizsgálati rendjüket a Charity Commission 1893-ban állapította meg a tanfolyamok vezetőivel együttesen és ugyanakkor szerveztek egy külön választmányt, mely segélyezésükről és felügyeletükről gondoskodik.

A legnagyobb ezek közt kétségkívül a Regent-Street 309. sz. a. intézet, London közepében, ebben ma 20.000 fiatal iparos részesül továbbképzésben. Egy nagylelkű emberbarát, mr. Quintin Hogg alapította, ki csak az intézet palotájára többet költött másfél millió koronánál.

Ez ma London egyik legnagyobb ipari iskolája, ahol azonban nemcsak tanítanak, hanem a fiatalembereket mindennemű komoly, férfias és kellemes szórakozáshoz is hozzájuttatják.

Az alapítónak ez volt az alapgondolata és a fényes eredmény megmutatta, hogy ez a gondolat a lehető legszerencsésebb volt, mely rohamosan vonzott és mindenfelé elterjedt. A legtöbb intézményt átvette ezt az eszmét és utánozta azokat a berendezéseket, amelyek a Regent-Streeti továbbképzőt annyira látogatottá tették.

A Regent-Streeten és a többi hozzá hasonló intézményekben ma nemcsak a természettudományi és a technikai szakban nyújtanak alapos kiképzést, hanem az általános műveltséghez tartozó tárgyakban is. Nyelvtudományt, történelmet, művészet- és művelődés-történelmet éppen olyan behatóan tanítanak ott, mint a leközlönílébb testi ügyességeket, a sport különböző ágait. A heti tanfolyamok száma több, mint ötszáz s ezeknek az elmúlt évben 14.000 hallgatójuk volt — mind az esti órákban.

Aki az intézet tagjává lesz, hajlamainak

megfelelő foglalkozást választ. Az intézetben éjjeli tíz óráig nyitva van a tornacsarnok, az uszódház, a fedett játékterek, ahol krikketeznek és labdát rugnak, van korcsolya-, evezős- és kerékpáros-kör s ezek igen olcsó díjért minden felszerelést és szükséges eszközt rendelkezésre bocsátanak. Van sakk-klub, olvasó-kör, idegen nyelvek gyakorló klubja, zenekar, daloskör és hét-ezer kötetes könyvtár — mind esti látogatásra berendezve. Van étterem, betegsegélyző, állásszerző, takarékos és jogvédő intézmény. És mindez csak azért, hogy az iparos-ijuságot az intézet magához édesgesse és belőlük művelt uriembereket neveljen.

Egy óriási eszme jut itt legérthetőbb módon kifejezésre: a munka megbecsülése és ezzel kapcsolatban a munka szeretete. Az az eszme, mely Angolországot oly nagygyá, hatalmassá, de legelső sorban: gazdaggá tette. Az angol társadalom nem frázisképpen a szájával hirdeti, hogy megbecsüli a munkát. Ezt más nemzetek fia is szívesen hangoztatják, bárha nem követik és azt hiszik, hogy ezzel mindent megtettek.

Angolországban senkisé sem veri a mellét és nem szaval e dologról, de cselekszik.

És pedig a következő észjárással. Ha mi a munkát meg akarjuk becsülni, becsüljük meg legelőször is azt, aki a munkát szolgáltatja: a munkást. Ennél természetesebb logika nincsen a világon. De az angol a munkás megbecsülése alatt sem azt érti, amit némely más nemzet. Ott például nem abban merítik ki ezt az eszmét, hogy kiállításai ünnepeken fraternizáljanak a munkásokkal, kocczintsanak és parolázzanak velük. Lehet, hogy ott is ezen kezdtek, de aztán folytatták is olyanképpen, hogy a munkásosztály műveltségének és öntudatos értékének emelésére minden elképzelhető eszközzel kísérletet tettek és e nagy cél érdekében semmiféle áldozattól nem riadtak vissza.

Csakis ilyen céltudatos nemzeti munkával, amelyben résztvett az egész társadalom és természetesen a kormány is, érték el azt a szerencsés fejlődési állapotot, hogy ma már az angol munkásosztálynak egy hatalmas és népes gárdája van, amelynek tagjait a társadalom vezető urai nemcsak ünnepnap hangulatok idején tartják magukkal egyenlőknek, mintegy szívességből és leereszkedésből, de el kell ismerniök róluk, hogy azok tehetségük erejével és képzettségük magas színvonalával minden téren a nyomukba lépnek, sőt gyakran legyőzhetetlen versenytársaikul is jelentkeznek.

A munkának az igazi megbecsülése szülte a beható munkásképzést és a munkásképzés sikerei, hogy egy kissé triviális, de annál jellemzőbb szóval éljünk: a munkást — szalonképessé tették Angolországban. Nem az iparost, aki lehet vállalkozó is és néha csak bitorolja a munkás nevet, de az igazi kézművest, aki kalapácsal, véssővel és reszelővel a kezében kezdte harczát az étellel és a társadalm legmagasabb polczaira fel tudta magát küzdeni.

Az egyik például miniszter lett Angolországban. Egyszerű gyárimunkásból emelkedett a korona tanácsosai közé, de ne higyük, hogy ez ott valami kivétel. Éppen ellenkezőleg, ott az egész közéletben, a társadalom minden rétegében, még a családok-

ban is egy következetesen keresztülvitt elvet látunk uralkodni, azt, hogy csak a munka ér valamit, minden egyéb üres és értéktelen látszat vagy személynvesztés. Ott minden karrier, minden pozíció munkán alapul és munka nélkül nem érheti el semmit. Ott a munka követelményé és kötelezettséggé vált, amely alól nem vonhatja ki magát senki. Ugyanezért ott a munka elve áttörte az arisztokrácia válaszfalait is és ha végigtekintünk a mai Angolország lordjainak gyűléseken és érdeklődünk a multjuk iránt, csodálattal fogjuk tapasztalni, hogy jó nagy részük, mielőtt mai neve és milliós rászálaltak volna, mint a család másod- vagy harmad-szüllötte, valamely gyarmatban két keze munkájával tartotta fenn magát: kereskedők, ügynökök, szállító-vállalkozók és más etelék voltak. Az ilyen multu arisztokraták aztán másképpen is gondolkodnak a munkáról, és csakis ilyen gondolkodás mellett vált lehetségessé a demokráciának oly nagymérvű érvényesülése egy szervezetére nézve arisztokrata országban, hogy munkája és tudása által a legalacsonyabb születésű ember a legmagasabb állásokba emelkedhessen. A londoni ladmajor például gyakran egy társadalmilag felemelkedett iparos, ki hajdan talán szegény kőkedett iparos, ki hajdan talán szegény kárpitos-, kovács- vagy timárlegény volt és most fejedelmi pompával jár-kezel és fényes kísérete társaságában reprezentálja a legnagyobb világváros hatmilliónyi lakosságát.

Hazánkban is beszéltek hajdan és pedig jogosan egy kiterjedt keleti kereskedelemről és virágzó iparról és meggyőződésünk, hogy ezt az eredményt azért értük el, mert az illető városokban iparosok és kereskedők állottak a közügyek igazgatása élén, mint polgármesterek, városbírák és tanácsotagok. A kereskedelmet és ipart képviselő városok élére csakis kereskedők és iparosok valók. Ez a reform nézetem szerint a leghatásosabb eszköz lenne arra, hogy az anyagi munka megbecsülését a köztudatba átvigyük.

De hát miképpen adhatunk mi a mi iparos-osztályunk csak egy kis csoportjának is oly nagyfokú műveltséget, hogy ilyen magasabb társadalmi állások és tisztiségeket betöltésére alkalmas emberek támadjanak köztük?

Azokból a fiukból, akiről a mi társadalmunk az alsófokú iparos-inasiskola harmadik osztálya után leveszi a kezét, aligha válhatik miniszternek vagy főpolgármesternek való ember. Egyes kivételek vannak nálunk is, néha találni kiváló szellemi tehetséggel magyar munkásokat, kik minden iskolai előképzettség nélkül bámulatos fokára emelkedtek fel a műveltségnek, pusztán önképzés útján, de egy nemzet iparának nem ilyen kivételekre, hanem egész népes rétegre van szüksége, melynek minden egyes tagjáról ugyanezt mondhatni.

A felsőfokú iparoktatási intézetek mindenestre alkalmasak lennének egy ilyen iparososztály teremtésére, de ezélt csak az esetben lehetne érní veük, ha hallgatóikat tényleg a kézművesek köréből szednék és nem a diákok közül, a középiskola negyedik osztályát végzett tanulók sorából. Készséggel elismerem, annyi előképzettségre, amennyivel ezek bírnak, multhatlan szük-

ség van és kevesebbel nem lehet megelégedni, az eredmény és a huszonöt éves tapasztalat azonban azt mutatja, hogy a felsőfokú ipariskola ha kitünő szakembereket képez is, abból az iparososztály emelkedésének kevés haszna van. És pedig azért, mert ha egy teljes évi műhelyi gyakorlatot követelnek is meg a négy középiskolát végzett fiuktól és ha a felső ipariskolában állandóan a műhelyben foglalkoztatják is a tanulókat, azok lényegileg mégis csak mindig diákok maradnak, annak érzik magukat és tudni sem akarnak arról, hogy kézműveseknek tartásák őket. Sőt, mint az építészeti felső ipariskolában tapasztalhatni, az ottani rendes tanulók és a három téli féléven át egész napon át tanuló közműves-, kőfaragó- és ácssegédek közt áthidalhatatlan társadalmi elzárkózottság és merev elkülönítés tapasztalható, pedig mind a két csoport közös képzéssel hagyja el az intézetet, tudniillik teljesen egyenlő építőmesteri oklevelet nyerne.

Ez az egy példa sok mindent megmagyaráz. De leginkább alkalmas kijelölni azt az irányt, amelyben haladnunk kell, ha iparos-nemzedékünk művelődését a külföldiekével egy színvonalra akarjuk állítani.

Lehetővé kell ugyanis tenniük, hogy a felső-ipariskolákba mentől több valóságos kézműves jusson be és pedig a szellemi előképzettségnek tett mindenemű engedmény nélkül. Vagyis olyanok, akik amellet, hogy kézművesek, jó sikerrel vizsgáztak a polgári iskola negyedik osztályából. Ezek aztán bármilyen mértékű továbbképzésben részesüljenek is, legnagyobb részben megmaradnak a pályájukon és a műhelyekbe vágnak vissza, nem pedig az irodákba. A tért, amelyen haladni tudnak és az irányt, melyet megvalósítják ott maguktól és az eredmény az lesz, hogy az ipari vállalatok felvirágzását, a termelésnek a külfölddel való versenyképesség fokára való emelését az ő segítségükkel sokkal hamarabb fogjuk elérni.

De most értünk a legfogasabb kérdéshez! Honnan vegyük tudniillik ezt az elemet, az olyan ifjúságot, amely diák is és mesterlegény is egyszemélyben? Gondoljunk arra, hogy a négy középiskolát végzett fiukat tyukkal, kalácsal és edességgel a műhelyekbe? Inasnak vagy gyakornoknak! Ez aligha fogna sikerülni.

Meg kell fordítanunk a problémát és kísérletet kell tenniük azzal a rendszerrel, ami Angliában bevált: a már felszabadult segédeket kell visszacsalogtatni a tanulói pályára. Anélkül természetesen, hogy kenyérkereső foglalkozásában megzavarnók őket.

Erre való lesz a munkásgimnázium. Az alsó- és felsőfokú ipariskola közötti hézagot fogjuk vele kitölteni; a fiukat három éven keresztül tanítatjuk benne a legnagyobb lelkiismeretességgel megállapítandó tanterv szerint, úgy, hogy a három év végével a polgári iskola negyedik osztályából nyilvános vizsgálatot telessenek, természetesen a legújabb rendelet értelmében, az erre képezítő korábbi vizsgálatokat is letevén. Mi nem alapíthatunk milliókba kerülő, minden kényelmei berendezéssel ellátott intézményeket e célra, de egyet megtettünk: a tanulást és a tanítást a lehető legkényelmesebbé és legkönnyebbé tettük a szemléltető oktatás eszközeivel: képvetítéssel és az előadás szövegének füzeteivel való

kosztásával. És ezzel elértük, hogy a munkásgimnáziumok előadásait tömegesen látogatják, holott eddig a továbbképző intézetekben mindig az volt a baj, hogy hallgatóságra nehezen lehetett szert tenni. Ha még azt a további célunkat is sikerül elérnünk, hogy minden munkásgimnázium mellé egy kis könyvtárt állíthatunk, olvasóteremmel, illetőleg tanuló-szobával, mely minden este tíz óráig nyitva van, egyelőre elértük azt, ami szegényes viszonyaink közélérhető s a további fejlődést rábizhatjuk a jövőre.

Hogy a munkásgimnáziumokra milyen szükség van, bizonyítja nemcsak az, hogy gyorsan terjednek (két hónap alatt 56 alakult meg az országban), de ami a legfőbb, az hogy eddig mindenütt a társadalom alkotó ereje alapította őket egyetlen fillér állami segítség nélkül.

A társadalom, úgy látszik, teljesen megértette, miről van szó, a munka megbecsülésének kezdetéről, a munkás társadalom emelkedésének előkészítéséről, aminek üdös eredményei kimaradhatatlanok lesznek.

Végül még egyet: a munkásgimnáziumok számának néhány százra kell felszaporodnia, hogy ne legyen népesebb város vagy nagyközség ilyen intézmény nélkül. Akkor elérjük azt az ideális állapotot, hogy ha az iparosogéd változtatja is lakóhelyét, megkezdett tanulmányait nem lesz kénytelen félbeszakítani; egyszerűen folytatni fogja a tanulást az új állomáson minden zökkenés nélkül ott, ahol elhagyta. Így aztán a három évre tervezett tanfolyamok csekély kitérésrel és elhatározással könnyen elvégezheti. Azért azzal zárom soraimat, hogy alapítsunk mentől több munkásgimnáziumot!

Ámor.

Szent hely, magánynak temploma, az égbolt,
Melyet beivel nyári táj felett,
Hínár-tömegeből kisonva, rég volt,
Hogy üdvözöltem a természetet.

Lankás hegyoldalt hosszú szőnyegekkél
Terít be szőlő, rét, erdő, mező,
S száz illatmészet gyűit csillárkezekkel
Köröttem itt a sok apró fenyő.

A szerelem pogány istennőjének
Oltárt emelt virágbenőt halom,
S szivemből hozzá árad esdő ének,
Szivemből mit betölt a fájdalom.

Pogány szép asszony vár a völgyben én rám,
Számomra helytartód a földön itt,
Könyörgök hű papod tehetlen, bémán,
Törd meg szívemnek néma közönyit.

Efevenen kaptam fehér márványból
Az én csodás beszélő szobromat,
Leheldd belé, ami felkembem lángol
S a könyvet is, mely titkon fojtogat.

Tekinteted fényét, mely reám hull,
Óh hadd szivem körött sugárzani,
Sötétségét eloszlató világul, —
Csókolianak megdermedt ajkai.

Amik velem Promethéuszként bántak,
Leheldd belé e fájo vágyakat
Irgalmad, Ámor! hű papod hogy szánjad,
Mert égön szomiu szive megszakad!

Magyarország állami hitelszükséglete.

Írta: Bernát Ottó.

Az appropriációról szóló törvényjavaslatot a képviselőház megszavazta. Napokig tartott a vita a javaslatról nem tartozó témák fölött, míg a legfontosabb kérdéskör, ami a javaslatban volt, Magyarország állami hitelszükségletéről, s az elég kedvezőtlen pénzügyi viszonyokról egyetlen szó sem hangzott el. Pedig minden tulás nélkül el lehet mondani, hogy erősebb mementót a kormány nem intézhetett volna a képviselőházhoz, mint intézett azzal, hogy az állami hitelszükségletek fedezésére még aranyjárdék kibocsátását is esetleg szükségesnek tartja, s hogy koronajárdék kibocsátására ez idő szerint még csak gondolni sem mer, hanem rövid lejáratú pénztári jegyekben és végső esetben aranyjárdékban látja az egyedüli menedéket.

Az appropriációról szóló javaslat tárgyalása alatt terjesztette be az olasz kormány Olaszország jövő évi állami költségvetését. S igazán szomorúság foghatott el nálunk mindenkint, mikor a különbséget látta a mi állampénzügyi viszonyaink és az olasz állam pénzügyi viszonyai között. Mert még tíz évvel ezelőtt volt és az egész világ széles alapokra fektetett tanulmányokban mutatta ki „a latin faj degenerált voltát”. Tíz év alatt azonban becsületlen munkával annyira vitte Olaszország, hogy nyolcz és fél milliárdnyi államadóssága otthon van elhelyezve, és leszámítva azt a körülbelül ötven milliárdnyi olasz járadékot, amit néhány, Olaszországban is működő külföldi vállalat mint nobile officiumot tart a pénztárban, az államadósságok kamata fejében elenyésző csekély összeg megy Olaszországból a külföldre. Mi pedig ugyanez alatt az idő alatt eladósodásunkban még mélyebben haladtunk. S ugyanakkor, mikor nálunk Wekerle 4½ százalékos rövid lejáratú pénztári jegyeket kénytelen kibocsátani, sőt esetleg négy százalékos aranyjárdékot, mert a négy százalékos koronajárdékot sehol elhelyezni nem lehet, akkor a 3¼ százalékos olasz járadék, melynek kamatlába automatikusan megy le három év alatt 3½ százalékra, 114-es áriolyamon áll a névérték fölött, sőt a legközelebb kibocsátandó olasz vasúti beruházási kötvények a 3½ százalékos kamatláb dacára is előreláthatólag, sőt szinte feltétlenül, a névértéken felül fognak aláírásra kerülni.

Hogy Magyarországnak mekkora összegre van szüksége, az akkora összeg, hogy annak megszerzésére ez idő szerint gondolnunk sem lehet. De mint pressans, mint el nem odázható szükséglet, 345 millió koronára pedig annyira szüksége van a kormánynak, hogy azt meg kell szerezniük még akkor is, ha az még olyan súlyos áldozatokba kerülne is. Szüksége van pedig erre a 345 millió koronára a kormánynak két okból. Az első ok az, hogy ez a 345 millió korona már részben el van költve, és pedig elköltetett a kormány kezelésében levő alapok igénybevételével, részint pedig azzal, hogy a kormány elköltötte az ugynevezett pénztári készleteket.

Hogy az alapokat sürgősen refundálni kell, az kétségtelen. Hisz az nem lehet egészséges állapot, mikor ezek az alapok csak mint könyvelési tételek szerepelnek, mert ezeknek igazán egyéb rendeltetésük van, mint az, hogy akár a rendes, akár a rendkívüli állami szükségletek fedezésére szolgáljanak. Végül szükségben ezeket az alapokat igénybe lehet venni, de azok refundálásáról rövid időn belül gondoskodni kell, hisz azok terhére állami szükségletünk egy része beállított a költségvetésbe, s ha azok az alapok nincsenek meg, akkor ezekre a költségekre fedezet sincs. Az alapok sürgősen refundálandók tehát. De sürgősen refundálandók a pénztári készletek is. Sehol a világon a pénztári készleteknek olyan fontosságuk nincs az állam életében, mint nálunk. Agrár állam vagyunk, s ennek folytán állami bevételeink sem folynak be rendszeresen, mint ipari államokban, hanem bizony az adóbevételek a terméseredményekkel állanak szoros viszonyban. Észszerűtlen dolog volna, ha az állam nem számolna polgárainak

kereseti viszonyaival, s éppen arra kellene nálunk a pénztári készletek, hogy ezekből fedezze az államkincstár az állami funkció szükségleteit addig is, míg az aratás és cséplés után az adók befolyanak. Ha tehát a pénztári készletek elfogytak, akkor nemcsak az a helyzet áll elő, hogy üresek az állami pénztárak, de nagyon könnyen az egész államgépezet rendes funkciója fennakad. Ez a két ok az, ami égető szükségé teszi a 345 millió korona államhitel megszerzését még súlyos áldozatok árán is.

A jelenlegi kormány helyzete már akkor kedvezőtlen volt pénzügyi tekintetben, mikor kormányra lépett. A régi szabadelvű kormányok idején összegyűjtött pénztári készleteket a Fejérváry-kormány elköltötte, sőt mint emlékeztet, még 99 milliónyi függő kölcsönt is vett föl. Mikor tehát Wekerle megalakította a kormányt, az volt a helyzet, hogy az állami pénztárak üresek voltak, a pénztári készletek el voltak költve, sőt még ezenfelül a 99 millió függő kölcsön visszafizetésének terhe is a nyakába szakadt. Minden egyebet el lehet tehát mondani, de azt nem, hogy a Wekerle-kormány rózsás pénzügyi viszonyok közt vállalkozott arra, hogy az országot a kátyuból kivezeti. Wekerle zsenialitását s a kereskedelmi és pénzügyi élet követelményei iránti nagy érzékét mutatja az, hogy mindenekelőtt ennek a 99 milliónak visszafizetésére gondolt. Hazai gazdasági életünkre borzasztó súlytal nehezedett az, hogy az előző kormány nemcsak a pénztári készleteket, hanem még ezenfelül 99 millió koronát is elvonit a pénztárcától. A 99 millió visszafizetése tehát valósággal áldás volt, bár akkor már egész produkciónk súlyos válságban szinylődött, melyből ez a 99 millió sem igen tudta kiségiteni. De ha üdvös volt is ennek a függő kölcsönnek visszafizetése, ez még csak növelte az állam pénzügyi szükségét. A kormány hivatalba lépése, s a rendes budget megszavazása után az adók nagyon kedvezően folytak ugyan be, de nem szabad eléledni, amit fenn már hangsúlyoztam, hogy a pénztári készleteket már elköltötte az előző kormány, s hogy az állami pénztárak üresek voltak. Ehhez hozzájárult az, hogy az évek óta tartó meddőség keservesen megboszulta magát. Rengeteg összegre rugott az új beruházások szükséglete; a mellett az állam rendes szükségletei is természetesen növekedtek, s a kormány nem teremthetett új bevételi forrásokat. Mert nemcsak, hogy új adónemek nem hoztak be, hanem még a felemelt szeszadó is csak teóriában növelte az állami bevételeket, mert annak megvalósítása Ausztria magatartásán mindezeidig hajótörést szenvedett. Wekerle tehát örült, és örülhetett, ha a rendes állami szükségleteket fedezheti, s ha egy deficit nélküli költségvetést terjeszthet az országgyűlés elé, arra azonban nem volt módja, hogy pénztári készleteket gyűjtson, vagy az elköltött pénztári készleteket refundálja.

Mi sem természetesebb tehát, mint az, hogy a kormány hitel megszavazását kérte az országgyűléstől. De ez nem ment olyan könnyen, mint ahogy azt némelyek képzelik. Mert igaz ugyan, hogy ez év tavaszán az országgyűlés bőkezűen felhatalmazást adott a kormánynak, hogy 150 millió korona összegben koronajárdékot bocsásson ki, de a felhatalmazás megadása még messze volt attól, hogy az összeg is rendelkezésére álljon a kormánynak. Wekerle mindenekelőtt 22½ millió összegű járadékkal refundálta azokat az állami alapokat, amelyeket, mint mondtam, az előző kormány elköltött, s amelyek ily módon csakis a könyvekben szerepeltek. Ebből a 22½ millió koronából tehát a kormánynak effektíve nem állt pénz rendelkezésére. Maradt a 150 millióból 127½ millió korona járadék. Ebből a Rothschild-csoport fix áron átvett 64¼ milliót, a többire pedig opciózt biztosított magának 1908 december 31-éig. Az országgyűlés által nagy áldozatkészséggel megszavazott 150 millió koronás új hitelt tehát eddig a kormány kezéhez az a körülbelül 60 millió korona folyt be, amit neki a Rothschild-csoport az átvett 64¼ millió koronányi jára-

dékért adott. Arra azonban, hogy a Rothschild-csoport a többi járadékra gyakorolja az opció jogát, gondolni sem lehet, mert a koronajárdék mai árfolyama alacsonyabb, mint a mekkora árfolyamról az opcióban szó van. De azonkívül is, abból a 64¼ millióból, amit a Rothschild-csoport átvett, eddig alig 1/3 rész tudott elhelyezni, s így a többi még mindig a banksoporthoz tartozó bankok pénztárában van. Arra tehát, hogy ezek új koronajárdékokat vegyenek át, gondolni sem lehet.

Azt azonban nem nehéz átlátni, hogy azokhoz képest a nagy szükségletekhez képest, amelyekre a kormánynak részint beruházási célokra, részint a pénztári készletek refundálására szüksége van, nem elégséges az a körülbelül 60 millió korona, amit a tavasszal a Rothschild-csoport adott neki a koronajárdék egy részéért, s az a 9 millió korona értékű pénztári jegy, amit a kormány még júliusban kibocsátott. Ha tehát Wekerle nem akarja bevárni, míg az állami élet funkciója fennakad, akkor elkerülhetetlenül szüksége van arra a 345 millióra, amit Wekerle most körülbelül 200 milliónyi pénztári jegy s esetleg 48 millió forint értékű aranyjárdék kibocsátásával fedezni akar. De meglehet, hogy a pénztári jegyek nagyobb összegben fognak kibocsátatni, mert a mult héten azt a hírt közölték a lapok, hogy Wekerle átlátván az aranyjárdék kibocsátásának nemcsak hátrányait, hanem nehézségét is, az egész szükséges összeget pénztári jegyek kibocsátása útján akarja megszerezni.

Hogy Magyarország most oly nehéz feltételek alatt és oly súlyos körülmények közt tud csak pénzt szerezni, annak többféle oka van. Az első ok a bizonytalan politikai helyzet. A külföld ugyanis, amelyhez a szükséges hitel megszerzésére fordulhatunk, nagyon bizalmatlan a magyar politikai helyzet, s ennek folytán Magyarország pénzügyi viszonyai iránt is. Az annexió kérdése, ha nem is fog háborúra kerülni a dolog, egyelőre elzárja előlünk a külföldi piacokat. A külföldi tőke tartózkodó most s inkább bevárja a késő tavaszt, amikor már tisztázott lesz az internacionális helyzet, de most egyáltalán nem siet arra, hogy nekünk segítségünkre legyen. Azonkívül Magyarország belpolitikai viszonyait sem látja eléggé tisztázottnak. Nagyon jól tudja a külföld, hogy a választói reform, a bankkérdés, a fuzió kérdése, a katonai kérdések most mind napirendre fognak kerülni, s nagyon fél attól, hogy ezeknek a kérdéseknek bármelyike is alkalmas arra, hogy a mai belpolitikai békét gyökeresen megbontsa. És azt hiába magyarázza Wekerle, hogy nálunk a nemzeti kormány megalakulása óta konszolidált belpolitikai viszonyok vannak, addig, míg a fuzió létre nem jön, s évtizedekre nem biztosítatik egy megbízható kormánypárti többség, addig a külföld mindig óvatos lesz, ha arról van szó, hogy nekünk néhány száz millió újabb kölcsönt adjon.

De a bankkérdés rendezetlen volta még súlyosabban esik latba, mint a bizonytalan politikai helyzet. Ha ugyanis mi most kölcsönt veszünk fel, akkor a kibocsátandó járadékaink a mai valutánkra, azaz a koronaértékre, az u. n. mai bankvalutára szólnak. Minthogy pedig akár a járadékok, akár a pénztári jegyek elhelyezésénél Magyarország tőkésai alig jönnek majd számításba, hanem a kölcsön majd nem egészen a külföldön lesz elhelyezendő, a külföld nem akarja magát annak az eshetőségnek kitenni, hogy azt a kölcsönt, amelyet ő a mai bankvalutában adott nekünk, egy más valutában kapjon vissza. Mert ha az önálló magyar bank felállítatik, valószínű, hogy az a valuta vagy jobb lesz, vagy rosszabb a mai valutánál, de valami eltérés lesz. És ez olyan bonyolult átszámításokkal járna minden egyes kamatfizetésnél, amely a pénzügyi forgalmat lehetetlen módon megnehezítené. Hogy ezzel Wekerle is tisztában van, az kitűnik abból, hogy a pénzügyi bizottságban maga is kifejtette, hogy a pénztári jegyek hosszabb időre, mint 1910 december 31-éig, tehát az Osztrák-Magyar Bank szabadalmának lejártáig ki nem bocsáthatók. Akkor ezt nem igen értették meg, legalább a felszólalásokból az derült ki, hogy ennek okát nem igen értették meg, sőt a sajtó egy része is kelletlenül optimiztikusabb magyarázatot adott a dolognak, de annak a tulajdonképpeni értelmé az volt, hogy semmiféle

állami hitelműveletre a külföld nem kapható hosszabb időre, míg a valutánk 1910 december 31-én tul is nincs biztosítva.

De a bankkérdés miatt maga Ausztria is, amelyik eddig főhitelezőnk, bezárja pénztárait. Mert az kétségtelen, hogy a közös jegybank fennmaradása Ausztriára nézve nagy érdek. Sokkal nagyobb érdek, mint a mekkora érdeke még a 67-es pártok szerint is Magyarországnak. Hisz az Osztrák-Magyar Bank tisztán osztrák pénztárat. A 210 milliónyi alaptőkéjéből számba sem vehető, elenyészően csekély rész az, ami nem osztrák tőke, dacára annak, hogy a bank jövedelmének több mint a fele Magyarországból jön. Ausztriának majdnem négy milliárd koronával tartozunk s így, mint a külföldre, Ausztriára is fontos, hogy az eddigi bankvaluta fennmaradjon. Nagyon természetes tehát, hogy mikor most az államhitelünk elől elzárkózik, ezzel nemcsak azt akarja elérni, hogy pénzügyi nehézségeink legyenek, hanem ezzel a bankszabadság megújítását is ki akarja presszionálni. Mert még élénk emlékezetben van, hogy mikor tavaly a kiegyezés kérdésében ellenkezésre talált nálunk, a hitelünket szoritotta meg s ezzel kényszerített bennünket a kiegyezés elfogadására s a közös vámterület fenntartására. Akkor ez sikerült is neki. S most ugyanezt a kipróbált eszközt akarja felhasználni a közös jegybank fenntartására. S miután a kibocsátandó állampapírjaink fő vevője mindig Ausztria volt, ha most elzárkózik előlünk s hitelpapírjaink elhelyezését megnehezíti, ezzel olyan pressziót gyakorol reánk, hogy Wekerle joggal mondhatta azt, hogy ma a koronajáradékok elhelyezésére gondolni sem lehet.

A szükséges pénzt azonban az államnak mégis meg kell kapnia, akár tudjuk a koronajáradékokat elhelyezni, akár nem. Minthogy pedig ez idő szerint a koronajáradékok elhelyezésére nem gondolhatunk, csak két mód közt választathatunk. Az appropriációról szóló javaslatban mind a kettőre felhatalmazást kért Wekerle. Az egyik mód, hogy pénztári jegyeket bocsáthasson ki, a másik pedig, hogy 48 millió korona erejű aranyjáradékokat. Az 1892: XXI. t.-cz. annak idején felhatalmazta a pénzügyminisztert, hogy a magyar északkeleti vasut arany elsőbbségi kötvényei, továbbá a magyar vasutak által kibocsátott egyesített elsőbbségi kölcsönök helyébe 4%-os aranyjáradék-kötvényeket bocsáthasson ki, ezenfelül pedig még annyit, hogy az ugyanazzal a törvénnyel konvertált állami tartozások 1892. évi amortizációja s az új járadék kamata a régi összeggel törleszhető legyen. Vagyis összesen 90 millió aranyforint értékű aranyjáradékokat. Ebből azonban csak 18 millió forint lett igénybe véve a konverzióhoz, azonkívül 24 milliót értékesített a pénzügyminiszter, úgy, hogy az 1892: XXI. t.-cz. szerint még mindig van 48 millió forint értékű aranyjáradék-kölcsön kibocsátásához felhatalmazása a pénzügyminiszternek. Igaz, hogy a törvény ennek a 48 millió aranyforintnak már akkor megszabta a rendeltetését és pedig pénzverési és valutarendezési célokat, de most az állami szükséglet akkora, hogy Wekerle még ezt a 48 millió aranyforintot is igénybe akarta venni.

Wekerle a pénzügyi bizottságban maga is mentegette ezt a tervét. Maga is belátta, hogy mikor valutánk rendezése már oly előrehaladt stádiumban van, mint aminőben van, akkor nem szabad aranyjáradékokat kibocsátani a nélkül, hogy a valutánk rendezésének egész komolyságát kockára ne tegyük. A mellett nem is volna ez az aranyjáradékok kibocsátás reánk nézve anyagilag sem kedvező. Németországban, ahol az utóbbi esztendőben több, mint egy milliárdnyi járadékot bocsátottak ki Poroszországnak s az egyes német szövetséges államok, nem igen számíthatnánk arra, hogy a 48 millió aranyforint értékű járadéknak, ami a mai pénzérték szerint több, mint száz millió korona, Németországban vevője akadjon. Ausztria, mint mondtuk, elzárkózik előlünk. Anglia sem vásárolna tőlünk most aranyjáradékokat, mert hisz az indiai helyzet s a sok kölcsön, ami az idén Londonban délamerikai és ázsiai számlára eladásra került, egész pénzerejét igénybe veszi. Csakis a párisi piac marad számunkra nyitva. De nem szabad elfelednünk, hogy a párisi piac rendkívüli drága. Mert egyrészt a mai alacsony járadékárfolyamok, más-

részt a 2% cote-dij s a 2% közvetítési díj folytán a 4%-os aranyjáradékkötvényeinket Párisban nem tudnók 86-os árfolyamnál magasabban elhelyezni, ez pedig olyan drága kölcsön volna, hogy ezért ugyan igazán kár lett volna meghoznunk azt a rengeteg áldozatot, amibe nekünk a valutaszabályozás került s oly szegénytelen volna reánk, hogy nagyon természetes volt, mikor félhivatalos formában közölték, hogy az aranyjáradék nem kerül kibocsátásra.

Marad tehát az egyetlen mód, a pénztári jegyek kibocsátása.

De ez sem könnyű feladat. Mint mondtam, a pénztári jegyek is bankvalutára szólván, a bankszabadság lejáratán tul időre ki nem bocsáthatók, tehát csak 1910 december 31-ére. Mindössze tehát két évre szólván, tőkebefektetésre nem lesznek ezek a pénztári jegyek alkalmasak. És ezenfelül is megvannak az elhelyezésnek ugyanazok a nehézségei, mint amiket már az aranyjáradék elhelyezésénél említettem. A külföld ma egyáltalán nem vesz tőlünk nagyobb összegben pénztári jegyeket. Ausztria sem fog venni részint politikai és a már felsorolt közös bank-okokból, részint pedig azért, mert a legutóbbi osztrák kölcsön és Bécs városi kölcsön egy negyed milliárdot tett ki, ennek 1/2 része pedig még mindig a magyar és osztrák bankok pénztárában van s a pénztárak és biztosító intézetek, melyek ilyen járadékok és pénztári jegyek átvételére hivatottak, teljesen immobilizálva vannak. Hogy ez igaz, az kiténik az Osztrák-Magyar Bank legutóbbi kimutatásából. A pénz kamatlába ugyanis most körülbelül 1 1/2 százalékkal alacsonyabb, mint tavaly volt s ennek dacára az Osztrák-Magyar Bank váltótőrézaja alig valamivel kisebb, mint tavaly ilyenkor. Ez pedig azt mutatja, hogy egyedüli pénzforsrások még mindig az Osztrák-Magyar Bank s hogy a magánbankok és részvénytársaságok reescompt után kénytelenek tudni ösztönös váltóanyagukon, mert azt tartani kénytelenek. Minthogy pedig Ausztriának is szüksége van körülbelül 240 millióra, sietniünk kell, nehogy ennek a 240 milliónak kibocsátása még jobban megnehezítse a mi 200-250 milliónyi pénztári jegyünk kibocsátását.

A helyzet tehát állami hitelszükségletünk szempontjából nagyon súlyos s előre látható, hogy súlyos áldozatokat kell hoznunk, ha csak részben is fedezni akarjuk azt, amire az állampénztárnak sürgősen szüksége van. És a helyzet addig nem is lesz reánk nézve kedvezőbb, míg a belpolitikai helyzet egészen szilárdan ki nem jegezesedik, amíg a külpolitikában ismét a teljes béke és nyugalom helyre nem áll s amíg a bankkérdést akár így, akár úgy diúlire nem vizsgáljuk, hogy a külföld e tekintetben is tiszta képet kapjon.

Az előre látható, hogy a tavasszal az internacionális pénzpiac kedvezőbb lesz, de ezt is csak úgy fogjuk előnyünkre kihasználni tudni, ha a politikai kérdésekben s a bankkérdésben tiszta helyzetet teremtünk. De addig, míg ez meg nem történik, olyan anyagi áldozatokat kell hoznunk, aminőket állami pénzügyeink rendezettsége igazán nem indokolna. És a kormány igazán sziszifuszi munkát végez most, mikor annyit külső és belső akadály dacára Magyarországot egy finanziaális vereségtől igyekszik megmenteni.

Sírvérs.

„Valaki járt már itt előttem,
S valakit, — érzem, — megelőztem,
Mennék előre, reszketőn,
Mert visszatérni nincs erőm.”

„Egy régi átok nyomja vállam,
S valaki, — érzem, sir utánam,
Legyűrt az átok. Meglehet:
Mert gyűlöltem a könnyeket.”

Egy költőről szól a mese,
Akinek nem volt szíve se,
Könnyet, rajongást sose látott:
És úgy becsapta a világot,
Hogy szobrot emeltek neki,
— De nyugtát földben sem leli.

Forbáth Sándor.

Közpénzek a csekk- és clearing-forgalomban.

Írta: Dr. Halász Sándor

min. tan., a m. kir. postatakarékpénztár igazgatója.

A magyar közgazdasági élet rohamos fejlődése a forgalom oly nagymérvű emelkedését vonta maga után, hogy annak sima lebonyolítása a régi pénzforgalmi rendszerek alapján immár lehetetlennek bizonyult. Szükségessé vált az, hogy a hazai pénzforgalomba is átültessük a nyugati államokban igen hasznosnak bizonyult modern fizetési eszközöket, amelyeket közönségesen csekk- és clearing-rendszer neve alatt ismerünk. Közgazdasági életünk magántényezői csakhamar felismerték ez új rendszerek nagy előnyeit s a csekkforgalom hazánkban aránylag rövid idő alatt teljesen meghonosodott. Sajos, a csekkforgalom jogviszonyai nálunk még rendezetlenek voltak a legújabb időig, mignem a nemrég letárgyalt csekk-törvény ezt a hiányt is megszüntette s így semmi akadály sincs annak, hogy a csekk- és clearing-forgalom most már Magyarország pénzforgalmában is elfoglalja a vezető helyet.

Ha az előjelek nem csalnak, a jövő esztendő e tekintetben is nagyfontosságú reformok korszaka lesz, mert előmunkálatok folynak azirányban, hogy a csekk- és clearing-rendszer az ediginél jóval szélesebb körben alkalmaztassék. Szerencsés összetalálkozása az eseményeknek, hogy ebben az évben lép életbe a törvényhozás által már elfogadott csekk-törvény. Ez a törvény igazán hűzágpótló, mert jogilag szilárd háttérrel ad azoknak a jogviszonyoknak, amelyek a csekk használatából keletkeznek.

De a csekk jogviszonyainak rendezése mellett még igen nagyfontosságú momentum gyanánt lép előtérbe az a n y a g i h á t v é d megteremtésének ügye, vagyis jelentékeny tőkéknek a csekkrendszer csatornáiba való bevezetése.

A közel jövő pénzforgalmi reformmunkálatai között tehát a legfontosabbak egyike az, amely a közhatóságok kezelésében lévő közpénzeket vonja be a csekk- és clearing-forgalomba, miáltal a fizetési szolgálat a közhatóságok kebelében is a bankszerűség módjára alakíttatik át, ami nemcsak a közönségre nézve kényelmesebb, hanem olcsóbb és hasznosabb magára a közhatóságra nézve is.

E reformok közül magát a nagyközönséget, de a közgazdasági világot is legközelebről az adópénzeknek legnagyobb csekkintézetünk, a postatakarékpénztár utján való befizethetése érdekli. Ismeretes, hogy mennyi panasza adott eddig okot az adófizetések lassúsága és az adóhivatalok túlterheltsége miatt való kényelmetlensége. Most mindez megszűnik. Ezentul minden adófizetést elfogadó pénztárnak a postatakarékpénztárnál csekk-számlája lesz. Az adózókat ezentul a pénztár külön e célra készült befizetési lapokkal látja el, amelyekkel bármely postahivatalnál bármely időben lehet befizetéseket eszközölni, ami eléggé meg nem becsülhető időmegtakarítást és kényelmet jelent az adózóknak nézve. Ezek a befizetések hivatalos uton a megfelelő csekk-számla-tulajdonos adóhivatal számlájára kerülnek, honnét aztán clearing-átutalások utján tetszészerinti összegek juttathatók a gyűjtő állampénztárak számlájára. Ez az új rendszer a fizetési szolgálatban olyan körzetet teremt meg, amely a nagyközönségre épp oly előnyös, mint az adóhivatalokra és a gyűjtő állampénztárra is, mert kétségtelen, hogy ez a berendezés nemcsak kényelmet, nemcsak biztonságot, nemcsak a túlterhelt állami hivatalok tehermentesítését jelenti, hanem a fizetési eszközök jóval nagyobb és gazdaságosabb kihasználását hozza magával. Hisz a clearing-rendszer sokkalta inkább érvényre juthat ily módon, főleg akkor, hogyha a befizető feleknek maguknak is van számlájuk a postatakarékpénztárnál, mert ekkor a fizetések egyszerű átutalással teljesíthetők.

Az adófizetéseknek a csekkforgalom utján való teljesíthetése egyelőre csak a fővárosban honosíttatik meg, míg vidékre csak később vezetik be. Ha az új módszer a gyakorlatban jól beválik, ami egy pillanatra sem lehet kétes, akkor az adópénzeket fölváltják majd más közpénzek is, amelyek ugyanilyen módon kezeltetnek,

Több őszinteséget.

Írta: dr. Pap Dávid.

A tőkekamat ez idő szerint 10 százalékos. Az adóreform-tervezet ezt a 10 százalékosat 5-re kívánta leszállítani. Ami az adóreformtervezetnek tengernyi sok hibája mellett egyike volt a kevés előnyös rendelkezésnek. A pénzügyi bizottság a kormánynak ezt az előterjesztését leszavazta s kifejtette, hogy a tőkekamat után ezentúl is 10 százalékos adót kell fizetni. Hiába magyarázták Wekerle is, mások is, hogy amit a pénzügyi bizottság cselekedni óhajtott, az az ország érdeke ellen való; hiába magyarázták, hogy ebben a felettébb tökeszegény országban a tőkegyűjtést nemhogy megnehezíteni kellene, de minden módon elősegíteni kell; még az az argumentum sem hatott, hogy hiszen ezt a 10 százalékosat nem a gazdag nagybankok fizetik s az 5 százalékos jótéteményében sem a gazdag nagybankok részesednének, hanem a sok ezer meg ezer kisember, akinek takarékpénztárban van valamelyes betéte; semmi sem hatott, a pénzügyi bizottság kimondotta, hogy a tőkekamatadó kulcsának úgy kell maradnia, amint az ma van. Kimondotta a pénzügyi bizottság, hogy a tőkekamat-adó kulcsának oly magasnak kell lennie ezentúl is, amilyen magas tőkekamatadó-kulcsot semmiéle más országban találni nem lehet...

A viágért se méltóztassék azt hinni, hogy a tőkekamat-adó kulcsáról szól ez az írás. Egyáltalán nem. Attól se ijedjen meg a szives olvasó, mintha adókérdésekre vonatkozó elmefuttatást óhajtanék elébe terjeszteni. Fontosabb háttérre van a pénzügyi bizottság magatartásának. Ez a háttér sokkal inkább megérdemli, hogy foglalkozunk vele, mint akár az adókulcs is.

A pénzügyi bizottság magatartásának a háttérre — valljuk be őszintén és becsületesen — az, hogy a magyar közélet terén ez idő szerint valami határtalan gyűlölet kezd lábra kapni minden ellen, ami ingó tőke, minden ellen, ami nem közvetlenül föld és nem földbirtok.

Hát hiszen arról lehet vitatkozni, hogy vajjon ez a felfogás egészséges-e, vagy nem. A végén fel lehet hozni argumentumokat még amellet a felfogás mellett is, hogy rekesszük el ezt az országot. Marchegg-nél Európa elől és hirdessük ki törvényben, statárium erejével, hogy ide, ennek az országnak földjére Európa ugyan be nem teszi a lábát. Lehet felhozni amellet a felfogás mellett is argumentumokat, hogy nekünk iparra és mindarra, ami az ingó tőkével vagy a nem földbirtok tőkével együtt jár, semmi szükségünk nincs, azt nemcsak hogy támogatni nem kívánjuk, de ki akarjuk üldözni ebből az országból. Lehet talán amellet is felhozni valamelyes támasztékot, hogy agrárius ország vagyunk, azok is akarunk maradni, ebből az állapotról kiemelkedni soha nem kívánunk és a világ semmi kincséért sem kívánunk ebben az országban előállítani semmi egyebet, csak búzát meg szarvasmarhát. A többit végezzék a silány német, a kalmár angol, meg a többi, nálunknál alsóbbrendű náció. E mellett a felfogás mellett talán lehet kardoskodni, nem ugyan civilizált emberek között, de talán mégis lehet.

Amellet a szellem mellett azonban, amely a mi közéletünk terén ez idő szerint él és uralkodik, nem lehet felhozni semmiéle értelmes és tisztességes argumentumot. Bocsnátot kérünk, így nem lehet országokat kormányozni, ennyi őszinteség-hiánnyal.

Merő képtelenség önálló vámterületről, tehát ennek az országnak iparra való berendezkedéséről ábrándozni, vagy politikai szónoklatokat tartani — és egyúttal üldözni mindazt, ami iparra vezethet, ami az önálló vámterületnek a következtése, még pedig kívánatos következtése. Ha a parlament nem kívánja az ingó tőkét, vagy gyűlöli: ezt az álláspontot talán meg lehet védelmezni, de akkor ne méltóztassék odakünn az ország-

ban önálló vámterületről beszélni, hanem tessék nyíltan és becsületesen kimondani azt, hogy nekünk pedig örökkön örökké, az idők végezetéig a közös vámterület kell, mert hiszen mi ipart és ingó tőkét és mindazt, ami az ingó tőkével együtt jár, a lelkiünk mélyéből utálunk és gyűlölnünk és elnyomni törekszünk.

Lehet szólni arról, hogy vajjon kívánatos-e ebben az országban az ipar fejlődése vagy sem. Lehet talán arra az argumentumra is támaszkodni, hogy nekünk pedig ipar nem kell, mert az ipart ebben az országban nem az uralkodó osztály, nem a dzsentri teremti meg, ennél fogva minden gyári kémény legalább is aránylagosan gyengíti az uralkodó osztálynak, a dzsentrinek az erejét, tehát nekünk gyári kémény nem kell, új semmi esetre sem kell, azt pedig, ami máris — sajnos — megvan, legszívesebben ledöntենék. Emellet a felfogás mellett talán fel lehet hozni indítékokat, nem ugyan civilizált emberek között, de talán lehet. Annak azonban sem a köteles politikai őszinteség, sem a köteles politikai erkölcs szempontjából nem volna szabad megtörténnie, hogy csinálunk törvényt az iparpártolásról, ha nem is hajtjuk végre, de ugyanakkor e törvény megalkotásával egy lélekzetvétel alatt dühvel vetjük magunkat elébe mindennek, ami tőke, ami az iparpártolással együtt jár, ami nem föld, ami nem földbirtok-tőke.

Arra az egyre volnánk bátrak kérni a mélyen tisztelt törvényalkotó urakat, hogy méltóztassék elhatározni magukat, jobbra óhajtanak-e haladni, vagy balra. S ha azután elhatározták magukat arra, hogy ebből az országból mit kívánunk teremteni, ha elhatározták, hogy ezt az országot meg akarják-e hagyni a mai mezőgazdasági állapotában, vagy arra határozták magukat, hogy ezt az országot bele akarják vinni Nyugat-Európába s ennek megfelelően ebben az országban ipar teremtését óhajtják, akár melyikre határozták is el magukat, tessék helyt állni őszintén és becsületesen az álláspontjukért. Arra kérjük igen alázatos tisztelettel a törvényalkotó urakat, próbáljanak valami kevéssel több őszinteséget tanúsítani, próbálják meg, hogy hirdetett elveiket valamelyes összhangba hozzák a cselekedeteikkel. Azok, akik nincsenek velük egy véleményen, majd berendezkednek, akár így, akár úgy határoznak a mélyen tisztelt törvényalkotó urak, valamint berendezkednek majd azok is, akik velük egy véleményen vannak. De az az állapot, amely ma áll fenn, az az eljárás, amelyet ma kultiválnak, egyaránt káros azokra is, akik egy véleményen vannak velük és azokra is, akik az ellenkező oldalon vannak. Nem járja papíron maradó törvények megalkotásával és ilyen meg amolyan jelszavak hirdetésével az országba becsalogatni olyanokat, akik a papíros-törvénynek és a jelszavaknak hittel adnak és azt hiszik, hogy ez az ország tényleg ipart akar teremteni és tényleg meg akarja alkotni azt a szellemet, amely az ipar fejlődésének az előfeltétele. A végén valamelyes bona fidesnek a politikában is kell lennie. A törvényalkotó urak pedig ez ellen a bona fides ellen vétének akkor, amikor egyszerre egy szájból hideget is fújnak, meleget is fújnak és ezzel azokat, akik a dolgok mélyére látni nem tudnak, beleugratják olyan vállalkozásokba, amelyekbe azok szegény fejük soha bele nem mentek volna, ha ismerik a maga valóságában azt a szellemet, amely a magyar törvényhozást áthatja. De nem járja az sem, hogy félrevezessék azokat, akik velük egy soron vannak ugyan, de a politika boszorkánykonyhájában nem befentesek. Nem járja, hogy választóiknak akár csak politikai gondokodását is zsákutcába vigyék, nem járja, hogy választóikat jelszavakkal, törvényekkel, aspirációkkal az ipar teremtése iránt való lelkesedésbe vigyék bele ugyanakkor, amikor az ő szívük mélyén már ott szunnyad az elhatározás, hogy ipart pedig be nem eresztünk többet ebbe az országba és aki itt van, azt is, amennyire tőlünk telik, meg fogjuk nyomortítani.

Munkások lobogója.

A munkások lobogót avatnak.
Egy pár szóra hívnak, hívogatnak.
Megyek, megyek, viszem azt a pár szót
Felköszöntöm az ünnepi zászlót.

Mint násza napján a boldog menyasszony
Bontott fátyollal áll a lobogó.

Selymét, aranyját csókjába fűroszti

Az Isten napja, a fenn ragyogó.

Vőfélytársak, kik körülötte álltok,

Jertek velem és köszöntsétek őt,

Most esketik a dalok lobogóját,

Dalt hát hozzá, itt a násznép előtt.

Akiket ez a lobogó vezet majd,

Katona mind: az élet katonája.

Érdemrendjük az a sötét barázda,

Melylyel a gond homlokuk boronálja.

Csataterük a munka harci sikja,

Fegyverük élet nem szennyezi vér

S győzelmük dija nem a büszke pálma:

A becsületes fekete kenyér.

Elfáradván a nehéz küzdelemben,

Szárnyad alá jönnek pihenni majd,

Hol verejtékes arcuk melegére

Hüvös szellőt selymed lengése hajt.

S a szellő szárnyán ki suhan közéjük?

Egy virágszóró kis leány: a Dal.

S a Munka és Dal karonfogva járnak,

Játszván szárnyad arany rojtjaival.

Valaha régen, apáink regélik,

A munka és dal egy-testvér vala.

Virágos, nyájas műhelyablakokból

Együtt olvadt ki ütemes zaja.

Más idők jöttek, a kémények alján

A szénsalakban nem nyíl ma virág,

A két egy-testvér elszakadt egymástól,

Közéjük nőtt egy idegen világ.

Óh százszor áldott, ki a régi kertnek

Fel tudja ágyát porhanyítani,

Hogy a lefojtott veszendő tövekből

Kihajtsanak a mult virágai.

Kopár kösziklán egy havasi rózsa,

Gyengéd tavasznak kész világa már,

Kérges kezekbe dugjatok virágot,

Napsugarassá lesz tőle a gyár.

És százszor áldott, aki jön a dallal.

S betölti véle a műhelyt megint,

Ki rátanít gyalut és kalapácsot,

Hogy járják ők is ujra dal szerint.

A lobogón is „lant” ragyog aranyból

És „kéz a kézben”, mintha mondaná:

„Fiuk, az ég tele van fellegekkel,

Bújjunk dalolva lobogónk alá!”

Szávay Gyula.

Spiczlik.

— A negyvenes évek s a német világ történetéből. —
Irta: Váradi Antal.

Mikor az első magyar külügyminisztert ki-neveztek herceg Esterházy személyében, Frankenburg Adolf, az anyára ismert „Életképek” szerkesztője is Bécsbe került a magyar külügyminisztériumba, míg herceg Esterházy Pál, a külügyminiszter államtitkárul Pulszky Ferenczet nevezte ki, aki viszont segítő társul felhozta magával Bécsbe, — mert látott ott telepedett le a külügyminisztérium. — Szontag Pált. Ezekből állott a hivatalos főszemélyzet.

Azonban Kossuth Lajos is küldött egy embert, Varga Istvánt, igen szigorú instrukciókkal Bécsbe, akit aztán az alantas hivatalnokok szigorúsága és kérelhetetlen pontossága miatt valóságos rettegtek. Esterházynek kevés szava volt a miniszteri dolgokban, ő csak a Pulszky információi nyomán dolgozott s nem lévén valami különös országos befolyású politikai teendője még akkortájt, el is evezett a hivatal vizein esedese. Szegény Frankenburg Adolf, aki csak nemrég kötött egy ő reá nézve igen előnyös szerződést Heckenasttal az „Életképek” további kiadására nézve, most ettől, valamint a Jókai által neki évente honorárium fejében adni szokott kétszer hatszáz forinttól megfosztva, a nélkülözésnek és szegénységnek volt kitéve a drága Bécs városában, azzal a csekély hivatalnok fizetéssel, mely neki, mint a fordító osztály hivatalnokának dukált. Ehhez járult még a Pulszky antipatiája Frankenburg iránt. Mikor először bekopogtatott az államtitkár urhoz, Pulszky rámondta:

— Hát téged mi az ördög hozott Bécsbe?

— Mi? ... — mondja Frankenburg, — hát a ti parancsotok.

— Parancs, parancs ... — mondja Pulszky. — Nem kell minden parancsnak engedelmeskedni ...

— De hát hogy az ördögbe ne engedelmeskedném, mikor ez az egyetlen megélhetésem? Az „Életképek” szerződését fel kellett bontanom, azt te tudod legjobban, mint szerződő fél és régi kedves munkatársam s most mégis így fogadsz? Mi ütött hozzád?

— Renegát vagy. Ott hagytad a régi politikai párthiveidet s ide jöttél Bécsbe ...

— Jöttem, mert muszáj s nem hagytam ott semmiféle pártot, mert nem politizálok. Azt te tudod legjobban ... Egyébiránt, ugy látom, itt már kezdődik a spiczli-világ! ...

Frankenburgnak igaza volt. Magyarországból mentek föl a spiczlik, hogy odafele Bécsben szolgálataikat felajánlják s ha nem is fogadták el, azért fönt maradtak és bujták a hivatalok előszobáit és küldözgették a „jelentéseiket”, amelyek akkor még nem voltak veszedelmesek, de később, mikor az idők kereke fordult, veszedelmessé váltak, mert a német urak gondosan eltették, sőt: iktatták a magyar spiczlik jelentéseit s azokat később — egyszerűen aktuálisá tették és alkalmazták.

Ezeknek a spiczliknek a sorából egykoru emlékirók különösen egyet említenek, aki Biharból ment föl Bécsbe. A neve: Domokos László, foglalkozására nézve semmi, de régen Biharban valamikor főbíró volt s arról vala nevezetes, hogy a deres fénykorában a huszonöt botot a hasára verette a szegény delinkvensnek. Ez a szomorú nevezetességi ember aztán királyi tanácsos lett s Biharból kegyetlenségei miatt megugrasztván, Bécsbe ment, hogy pályáját mint spiczli folytassa.

Valami desperátus háromemeletes háznak a harmadik emeletén lakott a „Ho!”-ban, azon a helyen, amelyen később a Credit-Bank hatalmas palotája épült. A második, tehát a piszkosabbik lépcsőházból nyílt az a két nyomorult lyuk, melyen folyton hozzá hasonló egzisztenciák szaladgáltak föl s alá. Ahányszor lépteket hallott a lépcsőházban, rögtön rázendítette a „Gott erhalte”-t, hogy a künn járó azonnal tudja, milyen gutgesimt emberrel van dolga s eszébe ne jusson valahogyan a fülét a kilincsre tenni. Ha csak nem kíváncsi a „Gott erhalte”-ra.

De visszatérve Domokosra, ez az ur, amint Bécsben elhelyezkedett, kezdetben a magyar kormánynek próbált szolgálni. Csak próbált, mondóm, mert hamar ajtót mutatott neki. Ekkor aztán a német bürokrácia küldözgette jelentéseit,

melyek rendszeresen valamelyik magyar embert rágták, vagy feketítették. Különösen Frankenburgot. Ennek a nagy haragnak az oka pedig egy kis tréfa volt, amelyet vele szemben engedtek meg maguknak a magyar külügyminisztériumban.

Domokos ugyanis egy napon eljött a külügyminisztériumba ajánló-levélért. Látta ugyanis, hogy most még nem jár elég jó idő a kémek-re, jó lesz inkább hazavonulni s azért utlevelet és ajánlatot kért Biharba. Először is az államtitkárhoz kopogtatott be.

Pulszky Ferencz tisztában volt azzal, hogy mivel van dolga. A nyitott ablaknál állott, — szép júniusi nap volt, — s hátratekintve, észrevette, hogy ki hajlong az ajtóban.

— Maga mit akar?

— Alázattal bátorkodtam ...

— Bátorkodjék a Varga urhoz bemenni. Én valami érdemes embert várok, nem szeretném, ha magát itt találná.

Domokos riadtan vonult vissza. Ez az első lépés nem sikerült. Ugy ismerték különben, mint valami rossz pénzt. Tudták azt is, hogy most Bécsben nem menjen a „mesterség”, valahova vidékre akarja áttenni működése színterét.

Bekopogtatott Vargához. Éppen jó helyen járt.

— Maga megint följelent valakit?

— Sohase bátorkodnám, megkövetem — én csak egy kis ajánlatot kérek az utlevelem mellé, Magyarországra.

— Ajánlatot? No, azt kaphat — mondja Varga — azzal nekiül és sajátkezűleg megír egy levelet Bihar megye főispánjához. A levélnek, Frankenburg szerint, az volt a tenoria, hogy Domokos notórius spiczli, akinél már sokkal becsületesebb emberek akasztották föl. A levelet lepecsételte s a kezébe adta, mint egy klenódiomot. Azzal, szó nélkül, az ajtóra mutatott.

Ez a gesztus, vagy a spiczli-orr volt-e az oka, hogy Domokos nem bizott a meleg ajánlatban, föltesze róla, hogy meleg vason föl is engesztelte a pecsétet s bepillantott az „ajánló levélbe”. Körülbelül fölakasztásra volt benne ajánlva.

Mikor aztán elment, mégis megijedtek egy kicsit a minisztériumban, mert hátha ebben a revolúziós világban komolyan veszik a szót s egyszerűen felkötik a nyomorultat? Megerősítette e hitében Frankenburgot és Vargát, valamint Henszelmant, aki szintén egy kissé részese volt az ajánlatnak — mert nagyon jól ismerte Domokost és szolgált információval személyét illetőleg — az, hogy már hónapok teltek el, s Domokosnak se híre, se hamva.

A mesterségben faczér férfiu ugyanis megsejtven, sőt megtudván az ajánló-levél tartalmát nem is mert hazamenni, hanem valahol a külföldön bujkált, amíg Magyarországon reá nézve „meg nem virradt”.

Ez a virradat volt pedig a mi sötét éjszánkánk. De hát ilyenkor bujtak elő a baglyok és a denevérek, akiknek Prottman és Bach volt a holdviláguk. Elég szépen is ragyogott nekik.

Novemberben Windischgrätz seregei bevonultak Pestre s mint a jelentés mondja: „a „jó-érzelműek” ismét kimásztak odújokból, és a „spiczlik” szájkosár nélkül jutkostak az utcákon.” Persze, hogy Domokos ur is megjelent az ünnepeles napokra, amikor Magyarországot meghódított tartomány gyanánt kezelték s a szabadságharcz embereit vérrel-vassal üldözték. Vörösmarty Mihály kocsinak öltözve menekült. Teleki Sándor fagygyertyát mártogatott Párisban s ha istene se ebben viseli magát, hát jó módban élhet, aminek megint ez volt a rövid története.

Amint a spiczlik kiszimatolták hollétét, rögtön hajtóvadászatot kezdtek ellene. Anyja hármajában összecsomagolta neki a legszükebbét s az imádságos könyvét bucsuzóra a kezébe nyomván, szépen, de nagyon szépen megkérte, hogy ne feledkezzék meg a jó Istenről, mert az legnagyobb szorongatásában meg fogja segíteni.

— Forgasd, édes Sándorom, az imádságos könyvet! ...

— Forgatom, édes anyám, forgatom ...

Azzal el, ki a hazából, túl a határon!

Oda szerencsésen elért, kikerülte a spiczlik szemüességét, de az első hét véső kifogyott a pénzéből. Ha. Páris. Páris!

Mikor később hazalépett: siralmasan panasolta anyjának párisi nyomorúságát. Nyolczvan krajczár napidíjért gyertyát mártogatott valami külvárosi stearin-gyárban.

— Látod, fiám, ez mind nem történik veled, ha istenfőlo vagy. Bizonyosan nem imádkoztál! ...

— Dehogyan nem imádkoztam én, édes anyám ... Ugy imádkoztam, hogy no! ...

— Kezdebe se vetted az imádságos könyvet, pedig veled adtam.

— Már hogy ne vettem volna! ... El is koptattam ...

— Koptattad ám a ... filasztert, haramia ... Add csak ide azt az imádságos könyvet?! ...

Előkotarászta valahonnan Sándor, de majd a guta megfőttte, mikor édesanyja minden lapon egy-egy jóféle bankót mutat neki, amelyet belé-rejtett, hogy nyomorúságában legyen mihez fordulni ...

— Óh istenkém, — sóhajtott Sándor, ha tudtam volna, hogy ilyen jó vagy! ...

Frankenburgnak nem adott imádságos könyvet senki, tehát nagyon rövid ideig utazhatott külföldön. Talán nem is utazott, mert amint én tudom, novemberben Budapesten volt és ellátogatott a régi szabadság-barátok tanyájára, a Daum-kávéházba.

Átadom neki egy perezre a szót:

— Domokos ur is fölbukott a láthatáron. Ott állt a Daum-kávéház egyik szögletében, pislogó szemével a be- és kimenőket mustrálgatván s mint az oroslán a szentírásban: keresvén, kit fájón föl? Itt találtuk őt én és Henszelmán barátom, midőn egy szép reggel benyitottunk a kávéházba, mely még néhány nap előtt a szabadelvűiek gyűlhelye volt s most a par excellence sárgafeketék tanyája lett. Alig pillantottuk meg őt, midőn Henszelmán, nem tudom, miféle jókedvében, oda siet, a kuczkóban ülőhöz s tettett csodálkozással kérdi:

— Nini ... Hát Domokos uram, magát nem akasztották fel odahaza? ...

Hogy micsoda dühös pillantást vetett erre, Domokos uram a két barátára, elképzelhető. Savósürke szemei villámlottak s fölgorva kuczkójából fölrupta maga alatt a széklet s szaladt az ajtó felé, még visszasiszegve:

— Várjatok csak! ... majd meglássuk: kit akasztanak fel előbb, engemet, vagy titeket? ...

Ennek a fenyegetésnek fele sem volt tréfa s mikor a küszöbön még egyszer fenyegetőleg rázta az öklét a két jó barát felé, ezek egymásra néztek s azon kezdtek tanakodni, hogy merre biztosabb? ...

— Sok keserves óránkba került ez a tréfa ... — panaszkodik Frankenburg, habár csodálatosképpen minden nagyobb veszedelemtől megmenekült, amit ő egy régi anekdota alkalmazásával így szokott előadni ...

Hallottátok-e a két csodarabbi történetét? Két falusi zsidó dicsekszik egymásnak, mindegyik a maga csodarabbijával.

— Az enyim a csodarabbi, — mondja az egyik, mert én szakadó esőben vittem fuvarban Majsára ... Mondtam neki: szálljunk meg, mert bőrig ázunk. Az én csodarabbi azt mondja:

— Te csak hajts tovább! ...

És tudod, mi történt? Én hajtottam tovább és jobbra szakadt az eső, balra szakadt az eső, de közben, ahun mi mentünk, száraz volt az út, mint a puskapor! ...

— Ez semmi, — fuvalkodik föl a másik ... Én vittem egyszer fuvarban az én csodarabbimat. Péntek délután volt, alkonyodott, — mondok a rabbinak.

— Szálljunk meg, rebe, mert ránk hajlik az este és jön a sábesz! ...

— Semmi sábesz! ... — mondja az én csodarabbi, csak te hajts tovább!

— És én hajtottam tovább ... tovább ... És tudod, hogy mi történt?

— Nü?! ...

— Jobbra volt sábesz, — balra volt sábesz, középen volt péntek délután egész este! ...

— Már most, — azt mondja Frankenburg, én is így menekültem meg. Amerre én mentem, jobbra volt svarezzelb világ, balra volt svarezzelb világ, csak amerre én mentem, ott mindig nemzeti színi volt a vidék!

Igy menekült ki a spiczlik körmei közül, nagy fájdalomra Domokos uramnak, aki haláláig siratta, hogy miért nem használta fel, jobban az alkalmat a Daum-kávéházban? ...

A Nemzeti Színház multja és jelene

Irta: Timár Szaniszló.

„Romlásnak indult hajdan erős magyar...” Nem vagyok éppen nagy barátja a citátumoknak, de erre a mondatra gondoltam, amikor a Nemzeti Színház dicsőségben oly gazdag multját összevettem a színház jelenével.

Valamikor a Nemzeti Színház védőbástyája volt a magyar kultúrának. Ugyszólván egyedüli hajléka a magyar művészetnek. Ami reménye, hitte, jövőjébe vetett bizalma volt a nemzetnek, az mind ebben az intézetben koncentrált. Ez volt a központi tüzfórá, ahonnan az összes fényugarak kiindultak. Ezek a fényugarak melegítettek és világítottak egyszerűsmind. Tükre és legmagasabb fóruma volt a művészetnek.

Igaz, hogy a lakosság sokasodása folytán természetesen színházi és művészi decentralizáció következett be. Ez a decentralizáció el nem maradhatott. Egy színház nem volt elégséges arra, hogy az egész közönséget kielégítse. De a természetszerűen az lett volna, hogy a Nemzeti Színház megtartsa a színházi vezetést művészi értelemben. Ezt azonban kiejtette a kezéből olyan okokból, amelyekre alább rá fogok világítani.

A színház multjának nagy dicsőségéhez tartozik az a kulturális munka, melyet teljesített. Keletkezésekor — ezt mindenki tudja a történelemből — a magyar főváros még majdnem egészen német volt. Minden színházba járó ember ideálja a német színház volt. Azonban alig kezdte meg Déryné diadalutját a színpadon, megkezdődött a német Thália dekadenciája. A németajku ember is csodálva kérdezte, hogy áttá és hallotta-e már Déryné? A sok német kezdte elhanyagolni a német színpadot és ebben az arányban kezdett emelkedni jelentőség és művészi fontosság szempontjából a magyar átékszín.

Mindamellett a német színészet eléggé pöfeszkedett. Ahány külföldi nagy művész volt, az mind a gyapju-utcza színházban fordult meg. Más színháza nem is volt a fővárosnak, mint a Nemzeti Színház és a gyapju-utcza német színház. A csökönyös németek azért mégis agaskodtak a német szóhoz. Még a magyarok között is volt sok, aki a XVIII. századbeli magyar nágnással egy véleményen volt azt hangoztatván, hogy: „a magyarnak nem kell teátrum”.

Nem szerette a színpadról hallani a magyar szót.

A véletlenség is közbejárt, hogy a magyar színészet egyedül maradjon a porondon. A gyapju-utcza német színház a tűz martaléka lett. Elpusztult a föld színéről és a német szó hívei minden erőlködésének sem sikerült sem akkor, sem később visszacsempészni a német színészetet.

A német színház elpusztulása után azok, akik valamely színpadról hallani akarták a német szót, kénytelenek voltak kéteshírű és értékű dalszarnokba betérni. De a kizárólag németajku lakosság nagy része is magasabbrendű művészet után áhított. Más fóruma a magasabb stílus művészetnek nem volt, mint a Nemzeti Színház. Lassankint ide kezdett beáramlani a közönség s még a csökönyös budai sváb is ide tért be s minden szót, amelyet meg tudott érteni, nyereségnek tartott.

Nyereség is volt, mert a főváros kezdett elmagyarosodni. A felcseperedő nemzedék ideálja már a Nemzeti Színház volt. Ki tudná számokban kifejezni, mértékkel megmérni azt a munkát, amelyet a Nemzeti Színház a magyarosítás terén teljesített?

Mily nagy eredmény volt az, amikor a budapesti Népszínház is fölépült! Még egy nagy magyar muzsatemploma volt a magyar művészetnek a fővárosban. Ki hitte volna akkor, amikor a Népszínházat ünnepiesen megnyitották, hogy a Nemzeti Színház fogja elnyelni egykor a Népszínházat, mint ahogyan a nagy kapitális elnyeli rendszerint a kicsit. Pedig, mint önök tudják, ez következett be.

A kulturális munkán kívül, melyet a Nemzeti Színház a multban végzett, megmérhetetlen szolgálatot tett az irodalomnak. Nincs mérték, amelylyel a színháznak ez irányu munkáját meg lehetne mérni. Annak idejében jóformán nem is volt más fóruma az irodalomnak, mint a Nemzeti Színház. Az Akadémia és a Kisfaludy-Társaság még nem állt ugyan olyan kimondott vaskalaposokból, mint ma. Mindamellett a vaskalaposág eléggé otthon volt a két intézetben. Ugyszólván exkluzív politikát folytatott. Csak a saját tagjait támogatta. A többi író csak legfőbb vendég gyanánt fogadta, ha fogadta. Kiadványaival nem fejlesztette a magyar irodalmat, s ha a Nemzeti Színház nem lett volna, a két irodalmi intézettől a magyar irodalom bizvást elaludhatott volna.

De szerencsére ott volt a Nemzeti Színház. Kapuit kitért a jövevények előtt. Amikor Szig-

ligeti állt az intézet élén, akkor minden jóra való író remélhette, hogy szeretetteljesen befogadják és atyailag istápolják ott. Szigligeti, amelllett, hogy maga is intenzív irodalmi munkásságot fejtett ki, gondját kiterjesztette az egész irodalmi világra.

Valóságos fölfedező utra indult. Nem volt író, akinek kvalitásaival tisztában ne lett volna. Akiben tehetséget vélt fölfedezni, azt fölkereste még a lakásán is. Addig nógatta — biztatta — amíg előállt valamely darabjával, amiből azután Szigligeti, a gyakorlott színházi rutinier használható faragott.

Nem is volt más álma az akkori színház generációnak, mint a Nemzeti Színház. Akárhol összejöttek az írók, kávéházakban, klubokban, a színházban, az utcán vagy magántársaságokban, nem beszéltek másról, mint a Nemzeti Színházról. Itt aratták első jelentős sikereiket azok, akik később irodalmi nagyságokká lettek. Szigeti, Rákosi, Dóczy itt kezdték győzelmi utjukat.

Nagy dicsősége volt Szigligetinek és a színháznak Csiky Gergely fölfedezése is. Csiky az Akadémia által kitűzött pályadij nyertese leti „A jóslat” című darabjával. Az ugynevezeti szégyenparagrafussal adták ki neki a száz aranyat. Az akadémiai pályabírák abban uira — és azóta isten tudja, hányszor — bebizonyították, mily kevésbé tudnak a jövőbe látni. Csiky Gergely nem is nyujtotta be darabját a Nemzeti Színházba. A szégyenparagrafus kedvé szegte. De ott volt Szigligeti. Ez a lelkes direktor érdeklődött a darab és szerzője iránt és rábirta Csikyt, hogy nyujtsa be darabját. A sikeres írási volt és ettől fogva többé Csiky nem is vált meg többé a Nemzeti Színházról. A „János” és „Mágus” című darabja még a régi minta szerint készült. Azután áttért a társadalmi színművekre és megalapítója lett a társadalmi drámáknak. Ő dominált a színpadon Volt esztendő, amikor két színdarabját is előadták s egy-két darabja kivételével mind siker aratott. Majd dramaturgia lett a színháznak, akkor fejtette ki a színház a dramaturgia terén a legnagyobb munkát. Azóta sem akadt dramaturg, aki annyi szorgalommal és akkora hivatottsággal tudott volna nyers anyagból anynyi kiváló sikerű darabot gyurni-faragni, mint Csiky Gergely.

Még Paulay igazgatása alatt megmaradt a Nemzeti Színház magas színvonalán s műsora és előadásai vetekedtek a világ összes nagy színházainak műsorával és előadásaival. Kiválóan

Ily Gábor levele feleségéhez, Olgához, a karácsonyi vakációról, az új programról, a monarchia sulypontjáról, a politikai gramofonokról, a Parnassusról, a matrszekerényekről és a pletykákról.

Kedves feleségem, Olga.

Bizonyára már nem mondom vele újságot, de köteles tisztelettel és házastársi szeretettel jelentem, hogy benne vagyunk a karácsonyi vakációban. Már éppen egy hét óta. És képzelted hű férjed szomorúságát, amikor ezt az ünnepet, par excellence (miként a földművelésügyi tárcza tárgyalásánál mondanák) családi ünnepet, itt kell töltenem távol otthonom hűsége melegétől a zakatoló, sivár, kietlen és stb. Budapestben, melynek jellemzésére se a szótárból, se a fővárosi közgyűléseken elmondott beszédekéből, se újságcikkekből nem akarok több jelzőt kikeresni. Légy meggyőződve, kedves Olgám, hogy a magam lelkében sokkal több elítélő jelző él általában a közállapotokra, ha arra gondolok, hogy milyen kellemes estét tölthetnék most melletted otthon s ahelyett itt kell lótnom-útnom, könyvacsaró hidegben is izzadnom, tavaszias napokon pedig reszkelve. Tán beteg vagyok? — kérdezed. Nem. Hála Istennek, éppen direkt beteg nem vagyok. De betegek a közállapotok, melyeket az embernek, ha lelkiismeretesen fogja fel a képviselői kötelességeket, orvosolnia kell. Ismersz, kedves Olgám. Mindig az volt a főtörékvésem, hogy valamivel előbbre jussak és mindig akadályokba ütköztem ezen közállapotok miatt. Májig se juthattam annyira, hogy, legalább a közlekedési, avagy a földműve-

lési bizottságnak tagja lehessen és már komolyan gondolkoztam afelől, hogy belépek a balpártba, amikor meg az a pech ért, hogy Lengyel Zoltán kilépett a balpártból. Kérdezem, mi értelme lett volna odacsatlakozni nélküle. Mert Nagy György igen szeretetreméltó ember és libamája van és mindig gágog. Elhatároztam tehát, hogy nem mozdulok ki a hadállásból. S ezért kellett itt maradnom. Nevezetesen most megint úgy alakulhat a helyzet, hogy új programra lehet kilátás s kinek-kinek az értéke aszerint emelkedik, hogy miképen tud forgolódni az új program körül.

Eszembe jutott (hogyne jutott volna eszembe) hogy felhozlak Pestre. De aztán hasonlóképen eszembe jutott, hogy még nem találtam megfelelő lakást. Hidd el: minden szabad időmet lakáskereséssel töltöm. Nagyon nehéz ügy. A jó lakásokat tartogattják a közös miniszterek és a diplomaták részére. A háztulajdonosok közt az a nézet van elterjedve, hogy a dinasztia előbb-utóbb be fogja látni, hogy a monarchia sulypontját Magyarországra kell áthelyezni s akkor itt fognak lakni a közös miniszterek, a diplomaták, az összes udvari népek, tehát duplájára lehet emelni a házbéreket. Hogy pedig ez az újság készenlétlenül ne találja őket, már egyelőre most is duplára emelték és akkor majd senkise mondhatia, hogy négyszeres lett a házbér egyszerre, mivelhogy akkor megint csak kétszeres lesz. Jobbnak láttam, ha bevárjuk, hátha mégis Szerajevót vagy Konstantinápolyt tervezik a monarchia központjának és amiatt majd negyed-részre száll alá nálunk a nagy lakások bére. Afelől is tudakozódtam Wekerlénél, hogy nem akadna-e az állami munkásházákban egy ötszobás ingyen lakásocská, azonban Wekerle elodázta a dolgot:

— Jelentkezzél Gáborkám, tavasszal, amikor a házakat építjük...

— Hát még nincsenek felépítve, kegyelme: uram. Hisz én úgy tudom, hogy a téglákat már hurezolták.

— Tévedsz, csak meghurezolták a téglákat. Ki hitte volna, ki hitte volna. Ilyen tájékozatlanságba esik az ember, ha folytonosan csak a közjogi dolgokkal foglalkozik. Kutattam tehát a közlebbiek felől és kerestem az ország hátkörnyékén ama nagy palotákat, melyeket a József főherczeg telkein építettek fel, a telkeken melyeket a főherczeg a Margitszigetért eszerébi kapott. Kutatásaim közben beleestem egy gödörbe és majdnem úgy jártam, mint Muzsa Gyula, kinek a lába kifuczamodott. Mire feleségem méltom, egy budai vendéglőben találtam magamat egy asztal mellett, mely be volt takarva fehér abroszszal s ezt abroszon talakban májas és véres hurka volt, aztán kolbász, savanyu káposzta, friss oldalas, ugorka, üvegekben pedig sárgaszínű bor. Az asztal körül pár parlament barátom ült, akik mint állandó pesti lakosok disznótörös ünnepélyt rendeztek. Volt annyi lélekjelenlétem, hogy megkérdezzem tőlük, merre vannak ama bizonyos főherczegi paloták, ők azonban csak nevettek és azt válaszolták, hogy jövőre kezdik építeni, valamint, hogy én már két nap óta itt mulatok a disznótörös s az asztal mellett elaludtam. Felesleges megiegyeznem, hogy egy szó se igaz belőle s az ő gonosz anikszkártyáinknak semmiesetre se adj hitelt, még ha nőneveket is irkáltak rájuk, akkor se.

A telkek beépítése dolgában azonban közelebb járnak a valósághoz. Igazán nem épült még egyetlen palota sem. Ezért haragszom is a főherczegre és hajlandó vagyok bizalmas körben

éles szemű, mély lélektől direktor volt ez is, aki át volt hatva a színház hivatásától és nagy jelentőségének tudatától. Állta is helyét Paulay mindhaláláig, egyik sikert aratván a másik után.

Attól fogva megindult a dekadencia a Nemzeti Színházban. Mi volt az oka ennek a dekadenciának? Kimutatni bajos, de valószínűleg ugyanaz az ok, amely most is fentartja még a dekadens irányt: a vezetőség gyöngesége és eszmészegénysége. Festetich kitűnő hivatalnok volt, aki a legminuciózusabb pontossággal vezette a színház ügyeit, de sem eszközei, sem segítőitársai nem voltak, akik támogatták volna a színház vezetésének nagy munkájában. Akkor kezdődött az is, hogy a színészek mind magukat külön kiválóságnak tartván, nem vetették alá magukat a központi vezetésnek, ami az ensemble hátrányára vált. Külön-külön mind kiválóan játszottak; az összejátékban azonban egymást nem vették figyelembe. Nem találták, mert nem is keresvén egymással a kontaktust, természetesen, hogy ezt a nélkülözhetetlen kontaktust a közönséggel sem tudták fentartani. Később, mikor már az a veszély fenyegette a színházat, hogy a közönség elhanyagolja, Beöthy László újra egy kis friss vért vitt be a színházba. A publikum csakhamar megint megkedvelte az intézetet. Beöthy született és vérbeli színházigazgató. Alig van még színházi vezető, aki a színház vezetésének minden titkait úgy ösmerné, mint ő. Az alfától az omegáig mindennel tisztában van. Azon kezdve, hogy miképpen, mily fokig kell átfűteni a színházat, a darabok megítéléséig és a diszettekhez szükséges utolsó ékítőmennyéig, a jelmezek utolsó zsinórjáig, minden legkisebb részlet iránt tud érdeklődni és szakszérien intézkedni. Ott nőtt fel a deszkákon. Evva igazgatósági érája alatt mindig, már gyermekkorában ott tartózkodott a színház mögött és tudatosan, nagy hivatása előérzetében megtanulta a színházi vezetést, a rendezést, a betanítást, az erők elhelyezését és kihasználását. Magától értetődik, hogy ily vezetés mellett a petyhüdt színházi életet új életre keltette. Megint pezsgő élet volt a színházban; a közönség pedig újra kegyeibe fogadta a színházat.

Az írók is ezidőben újra a Nemzeti Színháznak adták legkiválóbb termékeiket.

De Beöthy László regíme-je nem soká tartott. Megvált a színházról és attól fogva hanyat-homlok sietett a színház a süllyedés felé. Már Beöthy regíme-je előtt kezdte a Vigszínház maga-

hoz hódítani az írókat. E regíme után pedig ugyanazt a szerepet játszta a Vigszínház az irói világban, mint azelőtt a Nemzeti Színház. A legkiválóbb íróknak, csakugy, mint a kezdőknek, nem az volt a vágya, hogy darabjuk a Nemzetiben kerüljön színre, hanem a Vigszínházban. Ennek különböző oka volt. Egyrészt az, hogy egy középszerű sikert elért darabból a Vigszínház nagyobb anyagi előnyöket nyújtott a szerzőknek, mint a Nemzeti valamely elsörendű sikerű darabban. Ez azonban a kisebbik ok. A szerzőknek nagyobb ambíciójuk van, mint az, hogy anyagi előnyöket érjenek el. A Vigszínház különösen magyar darabra oly gondot fordít, hogy valamely darab gyöngéi csaknem egészen eltűnnek s csak előnye emelkednek ki. A kontinensen alig van színház, melynek ensemble-je kiválóbb volna, mint amily összejátékot a Vigszínház produkálni tud. Ott valóban kontaktusban van minden színész egymással és a közönséggel. Az a bizonyos intimitás, mely a színház minden egyes látogatója, a közönség összességé, az ábrázoló művész és a láthatatlan rendező közt van, hóúitó erővel van felruházva. Ezt a hódító erőt viszi útközébe a Vigszínház. És ez magyarázza egyszersmind, hogy a közönség színházi események tart mindent, ami a Vigszínházban végbemegy. S jóllehet a színházi jelentőség súlyát mostanában már kezdi megosztani a Magyar Színházzal, de a Nemzeti Színház már meg sem kíséri a vetélkedést a Vigszínházzal, ami magában is nemesak szimpomatikus, de jellemző dolog is.

Amíg a Nemzeti Színház a közelmúltban a gyászos végzetű, kétes értékű kísérletek és kapkodás színháza volt, addig ma már nem is tesz kísérletet. Egyáltalában nem tesz semmit. Bevonulván a Népszínház díszes csarnokaiba, azt a hatást teszi, mint az a pénzügyítő, aki lázas munkát fejt ki, amíg milliói nem voltak, de a quietizmus vesz erőt rajta, amikor már milliókat szerzett. Azonban egy színház nem élhet meg a múlt idők dicsőségéből. A színház a jelennek él, amint hogy a színész is a jelen generációnak játszik és elveszti kisedd játékait, ha az élő generáció kegyét elveszti s múltjának dicsőségéből akar tengődni. Élete és művészete nem is lesz egyéb tengődésnél.

Most a Nemzeti Színház a szó igazi értelmében tengődik. Mindenféle külső kellékekkel fölszerelte magát: nagyszerű színpada van; a régi erők is ott vannak még néhány újabb jelentős erővel együtt; drámabírái karát kiegé-

szította 7, mond hét tagra. Drámabíráló van tehát quantum satis. Vannak dramaturgiai tanácsadók és rendezők, ugynevezett szakértők, is a színház szolgálatában kellő, talán fölös mennyiségben. De azért a teljes és tökéletes tértelenség és tespedés korszakát éli a színház. Az új regíme-nek eddig három új darabja volt; mindháromnak gyászos bukás volt a sorsa. A közönség szinte mosolyog már, ha azokról a dolgokról esik szó, amelyeket a Nemzeti Színház események gyanánt hirdet. Szerencsétlenül megválasztott új darabok, szerencsétlenül fel-elevenített régi darabok, új szereposztások mind csak a rendszertelenségnek, a céltudatos-ság hiányának kifejezői. Jóformán semmi sem sikerül a színháznak. Öregbíti a bajt az általam már többször említett szomorú körülmény, hogy a régi színészek egy része nem tud a színház dimenzióhoz és akusztikájához alkalmazkodni. Vannak színházlátogatók, akik eltávoznak a színházból anélkül, hogy a darab harmonygyed részét megértették volna. A rossz akusztika egész mondatokat nyel el. Mi sem természetesebb, hogy az összejáték a legszámalmasabb hatást teszi. Egyik színész sem talál igazi kapcsolatot a másikkal.

A direktorium ezzel szemben valóban tehetetlen és minden jel arra mutat, hogy összetett kézzel, ég felé fordított szemekkel nézi a süllyedést. Eszméi vagy nincsenek, vagy nem tudja azokat érvényesíteni. Lehet, hogy „föflül-ről” befolyásolják. De ha ez igaz, akkor a befolyásolás végzetes. Lehet az is, hogy „oda-fönn” várják a direktorium üdvös előterjesztéseit, de ezek késnek valahol az éji homályban. Az eredmény minden körülmények közt az, hogy a közönség, a legnagyobb igényű publikum, mely szigorú mértékkel megy a színházba, már huzamos idő óta nem veszi komolyan a Nemzeti Színházat.

Az írók pedig kétszer is meggondolják a dolgát, mielőtt valamely darabban a Nemzeti Színház kapuján kopogtatnának. Inkább odaadják darabjukat bármilyen más színháznak. Nemcsak azért van ez így, mert féltik darabjukat a rossz összejátékotól és a tökéletlen előadástól, hanem azért is, mert tartanak a drámabíráló és tanácsadók sokaságától. Vajjon hol az az önrzertes író, aki szívesen venné, ha darabja ennyi retortán megy át. A darab eddigi újdonságainak eredményéből is következtetnek a színház hátrányára. Az irodalmi világteremtésből a direktorium eddig a legrosszabb darabokat halászta ki. Vajjon ebből nem azt következteti-e

portálni egyet-kettőt a pletykák közül, melyeket a hatodik, hetedik és bezárólag a kilencedik kerületi kávéházakban fabrikáltak. Ez azonban semmitse változtat a szomorú tényen, hogy lakás nincs, tehát nem jöhetsz fel.

Különb is nagyon sok dolgom van. A karácsonyi vásárlásokon valahogy tullestem. Az a nagy láda, ami talán e levelemmel egyidőben érkezik (ámbar Sztierényi nem akart miatta külön vonatot indítani) tartalmazza a tisztelt választóim között kiosztandó tárgyakat. Különösen ügyelj, kérlek, a gramofonokra. Ezeknek a lemezeit külön készítettem és ne lepjen meg, hogy minden lemezzel más-más parlamenti beszédemet lehet hallhatóvá tenni, olyan beszédemet, melyet a Házban sohasem mondtam el, hanem a gramofon-gyárosnak produkáltam direkt választóim részére. Azt a gramofont, mely köz-igazgatási beszédet tartalmaz, add a jegyzőnek. Bizonyosan örvendeni fog, ha azt hallja, hogy beszédemben mily hatalmasan dicsértem a jegyzői hivatást és hogy évi hátezer korona alap-fizetést és az összes mellékkeszettek meghagyását proponáltam. (Az éljenzéseket és tapsokat, amelyek ugyancsak hallhatók, a gramofon vállalat emberei eszközölték a felvételnél fejenként egy koronáért.) A liberális lemezeket, melyeken a néppárt ellen és az agráriusok ellen támadások vannak, a regálésnak, az öreg zsidó kántor fiának és a boltosnak add. Ellenben a klerikális lemezek közül egyet küldj a káplánnak (ki felesleges az ajándék átvétele miatt ebédre meghívnod) egyet a szegény Jóska rokonnak, akinek az a rögeszméje, hogy a zsidók fosztották ki, holott mi kebeleztük be lassanként a földjét. Husz gramofon van a magyar vezényszó érdekében mondott beszéddele. Igen finoman sikerültek, kivéve azt a „Na ia!” közbeszólást, ami az egyik alkal-

mazott gonosz tréfája volt, ami miatt az nem is kapta meg a koronát, de a gramofonokat mégis átvetttem, mert a vállalat-igazgató biztatott, hogy így érdekesebb és mindenki azt fogja hinni, hogy egy demokrata vagy egy horvát képviselő szöveget közbe. Egy-egy példányt mindenik fajta gramofonból tartok meg, hogy ha látogatód jön, kinek-kinek a maga pártállásának kedvező beszédet játszasz el. A kis vasutat a kömivesnek add, mondván, hogy ez a mintája ama szárnyvasutatnak, amely már meg van ígérve s amelyik miatt az ő telkét ki fogják sajátítani. Neked, kedves Olgám, a legújabb kalapmintákat küldöm. Maguk a kalapok nem mehetnek, mert szállításuk nehézségekre ütközik. De már megszavaztuk a beruházási kölcsönt s abból csinál-tatni fog a kormány olyan széles vasúti vagonokat, hogy a kalapok elférjenek bennük. Különb is tétre a kis prémes kucsmák maradnak dívatban. Ezekből azért nem vettem, mert az embert könnyen becaphatják vadra festett macskabőrrel. Inkább te nyuzass le házi kezelésben a kocsissal néhány macskát és a dívatlap utmutatásai szerint csinálj magadnak sapkát. (A dívatlapot mellékelem.)

A dívatlapból jut eszembe, hogy képzelj majdnem milyen nagy kitüntetés ért. Tudniillik, kicsibe mult, hogy ezen hozzád írott leveleim következtében megválasztották a nagy Petőfiről elnevezett irodalmi társaságba rendes tagnak. Felbízattak, hogy pályázzak. Ellenkeztem, szabadkoztam. Azt mondtam, hogy érdemtelen vagyok. Éppen azért tedd meg, felelte Simkó József, hisz oly kevésbe kerül. Jekelfalussy is biztatott, mint akinek összeköttetései vannak az irodalmi körökkel, tudniillik egy izben a Polónyi Géza biztatása folytán a folyosón vitatkozásba keveredett egy újságíróval. Utána néztem a dol-

goknak és csakugyan sikerült volna, ha akarom. Ámde husz Petőfi-társaságbeli választótagnál kellett volna vizitet tennem, mindeniknek legalább egy versét és egy elbeszélését betanulnom és elszavalnom, ezenkívül pedig feleségül kellett volna vennem részint az eladó lányukat, részint a nagynénjüket, erre pedig, tekintettel nős mivoltomra, nem vetemedhettem. Ebből láthatod, kedves Olgám, hogy minő áldozatokat hozok neked. Inkább lemondok a Parnasszusról, inkább nem mászok fel rá, pedig itt van az orrom előtt, semhogy töled elváljak.

Igaz, hogy az előtanulmányok miatt néhány napig literatus életet éltem. Ebédeltem déli tizenkét órakor, három órakor, öt órakor, mikor hová hívtak. Beszélgettem irodalmi irányokról és már azt is tudom, miért nem gyűl pénz Jókai szobrára. Mert rosszul házasodott. Én ellenben jól házasodtam, hát nekem talán még szobrom is lesz. Az ide-odajárásból továbbá az a hasznom is van, hogy tanulmányozhattam a budapesti társaséletet azokon a területeken, melyek a képviselői hivatáson kívül vannak. Rájöttem, hogy tulajdonképen Pesten a polgári bohémek élnek: legjobban. Az ember mindenütt jó kosztot talál és az embert különösen megbecsülik képviselői állása miatt. Aztán kicsiségekből nem csinálnak nagy dolgot. Egyik új barátom például így fogadott:

— Képzeld, kedves képviselő ur, miért van itt rendtelenség? Képzeld, miért vannak a ruhá-neműek az ágyra dobálva? Ez mind amiatt van, mert Wekerlénék, mint pénzügyminiszternek különös szenvedélye, hogy matt szekrényeket eszik.

— Matt szekrényeket?

— Izenis. Ma tudniillik adóban elicitálták

a magyar író, hogy a színházi direktorium műhelyében éppen azt tartják jelesnek, ami rossz és rossznak, ami jó? Ki bizhatik meg olyan ítéletben, mely abban nyilvánul, hogy a legselejtesebb külföldi darabokat tartotta érdemesnek bemutatni a színház és a legfigyelemreméltóbbakat nem vette észre? Az írók bizalmára csak úgy szüksége van a színháznak, mint a közönség pártfogására.

Egyébiránt a magyar írókat ugyyszólván tervszerűen riasztották el a színházról. Az ezt megelőző regíme alatt körülbelül ötven magyar darabot fogadtak el előadásra. Nem vagyunk abban a helyzetben, hogy megítélhetnők, hogy az elfogadott darabok egyenként mily kvalitásúak. Bizonyára van köztük selejtes és értéktelen is. De a színház mostani vezetősége tabularasát csinált: jóformán valamennyit halálra ítélte, többek közt azokat is, amelyeket vinkulum terhe alatt fogadott el. Nem hiszszük, nem hihetjük, hogy az elfogadott darabok mind haszontalanok volnának. Az előző regíme gyöngé, ingadozó, program nélkül való és kapkodó volt, az kétségtelen. De hogy ennyire ítélet nélkül lett volna, hogy mind csupa merő értéktelen darabot fogadott volna el, az még sem valószínű. Ha pedig az elfogadott darabok ily sorsra jutnak a Nemzetiben, akkor önértetes magyar író nem teheti ki magát a gonosz vagy végzetes véletlennek. Mert, úgy látszik, csak a véletlen játszik szerepet, ha a Nemzetiben elfogadnak vagy visszautasítanak valamely eredeti darabot.

Nagy vonásokban ime, megrajzoltuk a színház múltját és jelenét. Vajjon miképpen alakulhat ki kedvező irányban a színház jövődjé?

A kedvező fordulatot nem látjuk másban, mint abban, ha a terv nélkül szükölködő, eszmészegény, ítélet nélkül való direktoriumot olyan cserélik föl, melynek minden kvalifikációja megvan a színház vezetéséhez. Valamely irodalmi kapacitást vagy színházi notabilitást kell a színház élére állítani. A színészek kivánsága eddig úgy sem teljesült. Kivánság színész-direktort. Megkapták és rosszabb dolguk volt, mint valaha. Most a főrendező a direktor, aki szintén évtizedekig mindig köztük volt. Most újra hangos a panasz a színészek körében is. A színészek köréből kiválasztott vezetők tehát nem váltak be. Valamely radikális változás ilyenformán csak üdvére válhatik a színháznak s a meddőséget megszüntetné. Rosszabbra már valóban nem fordulhat a színház sorsa; hisz ennyire steril fennállása óta nem volt.

a két matt szekrényemet. Wekerle ráhehézett az én matt szekrényeimre.

— Bizony kérem, az állami kiadások... Tudom, tudom. De hát muszáj-e önöket fizetéssel alkalmazni képviselőknek, ha az állam csak matt szekrényekkel fedezheti a kiadásokat?

Azt hittem, hogy a támadás személyem ellen irányul, de aztán megnyugodtam, mert olyan dus ebédet kaptam, hogy a miniszternél hozzávetőleg se kerül az asztalra annyi drága étel és francia ital, angol likőr. Másnap aztán hálám csekély jeléül küldtem neki két uj mattszekrényt.

A matt szekrény-epizódot csak azért említem, mert nem akarom, hogy hitelt adj a rólam terjesztett és egy pikáns lapban közölt mende-mondának, mintha én egy kőristaleánynak tizezer koronás lakásberendezést vettem volna és hogy ugyanezt a lakásberendezést a leány odaajándékozta volna korábbi udvarlójának, aki az én protekcióim folytán jeles állást kapott egy bankban. Biztosíthatlak, hogy az egész mese a két matt szekrényből származott.

Azonban, a mi a tizezer koronát illeti, arra csakugyan sürgős szükségem van. Az élet most nagyon drága és hideg van. A fűtés naponta, matt szekrény nélkül belekerül ötven koronába, matt szekrényvel kétszáz koronába. Ezt számítsd ki négy hónapra és sürgesd az árendást és amint előleget kapsz a jövő évi termésre, küldj tizezer koronát.

Addig is ölél hű férjed

U. i. Ha tizenötezer korona volna, az jobb lenne, mert a hőcipők is megdrágultak.

A Sebestyén regénye.

Írta: Nógrádi László.

I.

Nagy Sebestyénf a sors Hegymögge vetette (a bensülöttek a várost Högymögnek mondták), a „Högymögi Kisgazdák Takarékpénztára”-hoz. Mint könyvelő-helyettes működött s mint ilyen ráért arra is, hogy beleszeressen özvegy Simon Pálné leányába s hogy a Muzsákka is jó lábón álljon. Hegymögön azt mondták, hogy írka-firkál holmi újságokba, mindazonáltal elismerték, hogy derék s pontos hivatalnok.

Nagy Sebestyén szépen kigondolta előre a jövőt: lesz belőle valóságos könyvelő s feleségül veszi szerelmest. És ha még egy dolog teljesednék, a legboldogabb ember lenne. Sebestyén ugyanis regényt írt. Egy minden ízében modern regényt, melyben az élet alakjait rajzolta meg. Egy kicsit magát is, egy kicsit az irodalmat, no meg a társadalmat is.

Ha ezt a regényt közölnék (egy elterjedt napilapnak küldte el) gondolta Nagy Sebestyén. Valószínűleg azon nyomban rendes könyvelőnek tennék meg, mint ismert író s egyszerre lenne híres ember, valóságos könyvelő és boldog férj. Gyakran beszélt regényéről özvegy Simon Pálnénak, meg a leányának is.

— Hej, hej ha azt a regényt közölnék, sóhajtozott. Ha most közölnék le (épen tisztviselőválasztás előtt állt a takarékpénztár).

... És csodák csodája, egy nap betelt a kivánsága. Maga se hitte el, pedig ott állt az újságban: „A.m.e.r.i.k.a. Regény. Írta: Nagy Sebestyén.”

Örvendezve jelentette főnökének, Trombitás igazgató urnak s kérve-kérte, hogy figyelemmel olvassa, mert minden esetre szeretne véleményét megtudni róla.

— Most már beszélhetünk a butorokról is, szólt özvegy Simon Pálnénak a boldog Sebestyén és Simon Pálné megszorítva a Sebestyén kezét, ezt mondta neki: Fiam, hivjon ezentul csak mamának és a leányomat Olgácskának.

Olgácska szintén megengedte még az nap, hogy Sebestyén megcsókolja necsak a kezét, hanem az arcát is, és így szólt Sebestyénhez: — Kis uram, nevezzen ezentul engem kis feleségének, hisz úgy is nemsokára...

Olgácska boldogan sütötte le a szemét s Nagy Sebestyén szíve majd szét pattant az örömtől, mikor először mondta ezt: Kis feleségem.

Szóval Sebestyén olyan boldog volt, amilyen csak ritkán lehet az ember. Az „A.m.e.r.i.k.a” folyt, Sebestyén pedig meg volt győződve, hogy egy nap a főnöke, Trombitás igazgató is így fog hozzá szólni: Nagy Sebestyén ur! A magam s a részvényesek hő óhajától tolmácsolom, mikor önt megkínálom a „Högymögi Kisgazdák Takarékpénztár”-nak könyvelői állásával. Évi kétezer korona fix, ehhez még amint tudja, csinos mellékivédelem s lakáspénz járul. Ha ön, mint híres ember, hajlandó most is elöfogadni, kérem, parancsoljon velünk. Mi nagyon fogunk örülni.

Igy gondolta Sebestyén s csodák csodája, egy nap délután (éppen Simon Pálnénál volt s a butorról beszéltek), csakugyan keresi levéllel a takarékszolgálatát. Megdobbant a szíve. A levelet Trombitás igazgató ur írta s csak annyi állott benne: „Fontos megbeszélni valóm van önnel, kérem, jöjjön el hozzám”.

— Mint valóságos könyvelő térek vissza, sugta boldogan a kis feleségének s ment. Nem is ment, de röpi.

II.

Trombitás igazgató ur egy nagy karoszekében ült, mikor belépett hozzá. Egy csomó újságot tartott a kezében. Látszott, úgy voltak kivagdálva.

— Üljön le, szólt Nagy Sebestyénhez s hallgassa meg azt, amit fel fogok olvasni. Egy kis megbeszélni valóm van önnel. A regényből fogok szemelvényeket felolvasni.

Nagy Sebestyén szíve majd kiugrott örömben. Az igazgató ur bizonyosan egy kis irodalmi vitát akar vele folytatni. Diadal, diadal, ujjongott,

Egyes fejezeteket kivágtam, szólt Trombitás igazgató ur s pipára gyujtva kezdte az olvasást: „A.m.e.r.i.k.a. Regény. Írta: Nagy Sebestyén. — Ön az, Valóban ön Nagy Sebestyén? — kérdezte.

— Én vagyok, felelte Sebestyénünk.

— Tehát a szerző valóban ön?

— Minden esetre.

— Így hát ezt ön írta valóban. Ennek megállapítása után fel fogok regényéből egyet-mást olvasni. Engedje meg, ha csak innen-onnan kapok ki egyes részeket, szólt Trombitás igazgató ur s most már a pápaszemét is feltéve, szakadatlan sorban s szinte lélekzetvétel nélkül kezdte olvasni. Első fejezet: Extra Hungarian est vita. — Ez annyit jelent, a mint Kaposi tanár ur hitelesen lefordította, hogy csak Magyarországon kívül van élet, vetette közbe, aztán folytatta tovább:

„Költő Sebestyén szerelmes volt özvegy Wimon Pálné, egy néhai vasas kapitány leányába, a muzsákba és a Mocsoládi Kisgazdák Takarékpénztárának pénzébe. Költő Sebestyén csupa czimzetes hivatali viselt: czimzetes vőlegénye volt özvegy Wimon Pálné leányának czimzetes könyvelője volt a Mocsoládi Kisgazdák Takarékpénztárának, czimzetes költő volt s mint ilyen czimzetes titkára volt a Mocsolád Zárkörű Irodalmi Egyesületnek, mely zászlójára a mocsoládi kultúra emelését írta.

Költő ur elég képességet érzett már magában arra, hogy tényleges legyen: tényleges vőlegény, könyvelő, költő és titkár. A sors azonban utját állta, mert hiába írta halomszámra verseit a „Mocsoládi Független Vélemény”-be se régebbi, se legeslegújabb versei kötetének kiadót nem tudott kapni. Maradt hát czimzetes költő. A takaréks se akarta valóságos könyvelőnek kinevezni s így el se vehette azt, aki pedig egy lírai szív minden érzelmével szeretett.

Sebestyén pedig átkozta a sorsot s belátta, hogy tisztára valótlanság az a mondás, hogy Extra Hungarian non est vita. Közönséges öcskaságnak tartotta, melynek ma semmi értelme sincs, legkivált pedig nincs az olyanra, mint ő, aki tehetséges. Az isteni szikra itt nem boldogul, ha költő, a verseit nem adják ki, állandó hivatali nem kap tizhelyet nem alapíthat, valóságos titkár nem lehet, mert arra is protekció kell.

Megunta a dolgot Sebestyén s egyszerre az jutott eszébe, hogy okosabban tenné, ha zászlójára a Mocsoládi Kisgazdák Takarékpénztárának elemelését írta. A gondolat tetszett a költőnek s szorgalmasan tanulmányozni kezdte az amerikai utazás módzatait. Miután kellő geográfiai ismeretre tett szert, megirt egy Byron-i bucsuverset, megcsókolta menyasszonyát s elutazott. Persze a Mocsoládi Kisgazdák Takarékpénztárban (ősi magyar szokás szerinti csak akkor vették észre, hogy Költő Sebestyén egy pár ezer koronával utazott el, mikor már későn volt.

Sebestyén ur vigan vitorlázott Amerika felé s költői munkákkal foglalkozott stb. Hábörgő indulatai leghábörgőbb állapotában akadt rá a hajó orrában egy igen kopasz ur. — Következik a második fejezet:

„Kopasz ismerős.

— Én Sincerity Oszkár vagyok — mutatkozott be a kopasz ur.

— Én — én vagyok — felelt Költő Sebestyén habozva (nem jutott hirtelen eszébe, hogy a hamis utlevél milyen névre szól).

Sincerity Oszkár ur végig nézett Sebestyénen s mint kiváló lélekismerő, azonnal átlátta a szitán.

— Hány ezer koronával vitorlázik? — kérdezte barátságos mosollyal.

Sebestyénünk előbb tiltakozott, de aztán — aztán felborzolta sörényét s vallott, mint a parancsolat.

— Tessék letartóztatni — hebegte, azt híven, hogy titkos rendőrrel van dolga.

Sincerity Oszkár nevetett. Nevetett és megveregette a költő vállát.

— A viláért se pajtás. Ilyen bolondot nem teszek. hiszen én is vitorlázom. Vitorlázom, képzeld

Szóló Oszkár ur és finom szivarra gyujtva, balladái rövidséggel elmondotta élettörténetét:

— Én drámairó voltam és az X...-i takarékpénztár igazgatójának titkára. Nyomorult fizetést kaptam, pedig tulajdonképpen az én eszemmel igazgattam az igazgató, akinél üresebb koponyát még nem hord ez a földteke. Láttam sohasem lesz belőlem semmi, örökös titkár s titkos drámairó nem akartam maradni, hát kaptam magam s egy olyan fogást eszeltem ki, amely megért kerek százezer koronát. Az igazgatómnak volt egy kis színész nő ismerőse. Krkopolovics imádkozta ezt a kis színész nőt. Ennek a segítségével aztán a tökféjű Krkopolovicsot alaposan felültem. Olyan eret vágtam rajta, hogy arról bátran koldulhat.

— Stb. Következik a harmadik fejezet — mondta Trombitás igazgató ur s elaludt pipáját meggyújtotta. — Ennek a fejezetnek a címe:

A miss.

Szerdai Pál (így hívták igazi nevén a kospasz ismerőst) néhány perc múlva előkerült a hajó mélyéből. Hölgyet vezetett karján.

— Ime a jövődöbéli feleségem — mutatta be. — Színész nő volt, de a hálás szerepeket sohasem bízták rá. Hanem Krkopolovics felidézte. Patronusává lett... Hanem most már vitorlázunk.

A miss kaczagott és Krkopolovicsot a legjamborabb embernek nevezte a világon, akire nem egy takarékot, de egy kosár almát se bízna. Stb.

Elhatározták azután, hogy Krkopolovicsot kicsalják Amerikába.

— Egy fejezetet átugrok s csak az ötödik fejezetből olvasom fel a következőt: „Krkopolovics, a házasság és tisztességben megőszült ember, a város általános polgára, hat gyermek atyja, nagy lelki tusa után elhatározta, hogy a színész nő után Amerikába szökik. Nagy furiangal készítette elő a szökést. Persze, hogy az X...-i takaréknak minden pénzét magával vitte. Krkopolovics szökése óriási feltűnést keltett, még nagyobb az, hogy ez a nagy családú ember, akit mindenki a becsületesség megtestesült képének tartott, ilyen tetten vetemedett... Az egész európai rendőrséget fellármázták s a szökés elvégzésére minden lehetőséget elkövettek.”

— A hatodik fejezetet kihagyom s csak a hetedikből olvasom fel ezt a sort: „Krkopolovics szerencsésen Amerikába ért s nagyon boldog volt. Nem törődött azzal, hogy egy egész sereg ártatlan embert tett tönkre”.

III.

— Regényének mai folytatása ezzel végződik, — szolt Trombitás igazgató ur homlokát végig törölve.

— Azután még sok érdekes fordulat lesz regényemnek, — szolt Nagy Sebestyén boldogan mosolyogva. — Igen köszönöm, hogy ennyire méltatta igazgató ur regényemet, nagyon hálás vagyok.

Trombitás igazgató ur azonban nem mosolygott, hanem egy szivart vett elő s egy darab papírról ezt olvasta fel:

— Eddig a regényből a következő dolgok állapíthatók meg: Egy szerelmes takaréki könyvelőhelyettes meglopja a takarékot s Amerikába szökik; szökését, magyar szokás szerint, későn veszik észre. Aztán, hogy van egy igen üresfejű Krkopolovics nevű takarékgazgató, aki házasság ember létére szeretőt tart. Ezt a határtalanul tudatlan embert előbb a szeretője lopja meg százezer korona erejéig, aztán meg minden tisztesség ellenére ő maga kifosztja a takarékpénztárát s utána szökik a szeretőjének Amerikába. Szóval ez a Krkopolovics nagy gazember.

— Igen, — felelt Nagy Sebestyén. — De eléri a büntetés.

— Nem vagyok rá kíváncsi egy csöppet se. És jobb lett volna, ha egyáltalában meg nem írja ezt az Amerika című regényt, mert először is Költő Sebestyénben önmagát rajzolja. Ön rossz szándékot forral a Högmöggi Takaréknak ellen.

— De kérem, — ijedt fel Nagy Sebestyén.

— Talán nem ön az a bizonyos Költő Se-

bestyén? Regényének hőst is Sebestyénnek hívják. Tagadja talán?

— Ez való, ha tudtam volna... Egész komolyan mondom, nincs semmi rossz szándékom a takarékpénztár ellen.

— Ugyan, ugyan. Költő Sebestyénnek is nagy haja van, akár magának, — szolt Trombitás.

— Ez csupa véletlen. Le fogok nyíratkozni. Becsületekre...

— Csak csendesen, barátom. Másodszor abban a Krkopolovicsban engem személyesít meg. Házasságtöréssel s azzal vádol, hogy a Högmöggi Takarékpénztárt tönkretettem.

— A világról se, kérem, hisz az igazgató ur példás családapa.

— Hehehe, a regényben mást mond.

— Színész nőt talán nem is ismert, — erősítette Sebestyén.

— De voltak színészek is Högmögön és világos a célzás.

— Igazgató urnak nincs hat gyereke, mint annak a regényembeli Krkopolovicsnak.

— Ki hiszi ezt el magának Högmögön? Senki. Erről ne is beszéljünk, a faktum itt van, a regénye. Ezt letagadni nem lehet. Ennek alapján a magam s a takaréknak választmányának nevében tudomására hozom, hogy állásától egy hónapi fizetésének kiutalásával felmentjük. Ilyen tisztviselőt nem alkalmazhatunk. Holnap a pénzt a szolgálakására fogja vinni. Magamat ajánlom.

Nagy Sebestyén kábultan támolygott ki Trombitástól. Lehetetlennek tartotta, hogy való az, amit neki Trombitás mondott. Másnap megkapta az egyhónapi elbocsátási fizetését és még egy más levelet is hozott a posta. Ebben özvegy Simon Pálné kérte, hogy többet ne látogassa meg őket.

János és Lohengrin.

Írta: Bárdos Arthur.

Elválhatatlanok voltak. Lohengrin szinte esztétikailag élvezettel nézett fel a szép, erős, a nagy egészségű Jánosra. Felnézett rá, fizikailag is, merthogy Lohengrin degenerált fajta volt, vézna és rövidre nőtt és rut. Tulajdonképpen rosszul járt a pretenziózus nevével ez a szegény Lohengrin. Persze, a névválasztás döntő pillanatában minden Lohengrin vörhenyes bőrű kis majom és minden vörhenyes bőrű kis majom: Lohengrin. Kiben kit lát az anyja. És kiben nem lát Lohengrint?

Lohengrin anyja pedig fantáziás asszony lehetett. A nevének kívül ezt a tulajdonságát kapta tőle örökül Lohengrin.

De igazában János még jobban ragaszkodott Lohengrinhez, mint ez ő hozzá. Ő maga sem tudta, nem is vallotta be magának, sőt egyáltalában nem az az ember volt, aki bonyolultabb érzelmi megállapításokkal tölti az idejét. Egyszerűen ösztönösen kereste a Lohengrin társaságát. Kellott neki. Ha egy-két óráig nem látta, utána lábalt, felmarkolta és vitte magával. Mert abban az egy-két órában mintha nem is élt volna ez a teuton óriás. Se célja nem volt, se akarata. Csak mintha csupa hatalmas szép szöke test lett volna, melytől elundorodott ilyenkor, ha a tükkörbe nézett.

Viszont ha János mellette volt, akkor kedvetlenséggel tudott a tükkörbe nézni. Élvezni tudta az erejét. Televette levegővel a hatalmas tüdejét: kihuzta magát és feleséllanó öntudattal nézett az asszonyok szemébe.

Az asszonyt valamelyik vasárnap délutánon látták meg egy gomolygó embertömegben. Minden határozottabb cél nélkül, de asszonyos hajlandóságokkal gázolták az utcát. Késő délutánig lustálkodtak otthon. Akkor hangos ásitásokkal, kéjes, nagy nyújtásokkal ébredtek és félig álmos, kitüzesedett szemmel vetették bele magukat a tömegbe.

Tulajdonképpen talán Lohengrin látta meg először. Az ő vágya kusztott fel először a vakítóan fehér bőrű, puha és nagytestű asszonyra. De mire végignézte, tisztában is volt magával,

Azaz hogy nem is gondol egy perczig sem magára, ösztönyszerűen Jánosra nézett, aztán megint az asszonyra. Tény az, hogy néhány percz múlva János már nagyon szerelmes volt ebbe az asszonyba.

Az igaz, hogy beszélni Lohengrin tudott szebben róla. Szinte verseket mondott róla... Jánosnak, amíg elébe-élebe kerültek a tömegben. Az asszony el sem titkálhatta, de talán nem is akarta, hogy észrevette Jánost, sőt alaposan és mérgesen észrevette az a mérszáros-külsejű nagy ember is, akibe kapaszkodott. Ez még csak jobban tüzelte Lohengrint. Ugy irányította János lépteit, hogy közvetlenül az asszony mellé kerüljenek mindig. A dolog már nagyon is feltűnő volt. Szinte a botrány pártájára lépkedtek.

Szerencsére éppen hazaértek. Az asszony és a férfi befordultak egy ház kapuján. és Lohengrin akkor vették észre, hogy ők is otthon vannak, ott állnak a lakásuk kapujával szemben. Mint valami csodálatos megnyilatkozás, úgy hatott rájuk ez a földezés, hogy éppen szemben laknak az asszonnyal.

Attól fogva aztán minden lépését figyelemmel kísérték. Látták elmenni, megjönni, belélték magukat az életrendjébe, tudták minden szokását. Csak egy délelőtt kellett hozzá és Lohengrin a legpontosabb adatokkal állított be barátjához. Apróra tudtak mindent az asszonyról és a férjről, aki nem volt olyan utolsó szereplő ebben a regényben, mint gondolnók.

Lohengrin ugyanis izzóan gyűlölte ezt az embert. Maga sem tudta: miért, de egészen a szellemességig tudta variálni, bonczolgatni az otromba tulajdonságok tömegét, ha róla volt szó. Gyűlölte az ostoba tekintetért, a brutális erejéért, az asszonyon való zsarnoki hatalmáért. Az asszony ugyan nyilván egészen jól érezte magát e zsarnokságban és mintha az ura harapós feltékenysége is hízelt volna neki. Mindazonáltal vagy éppen ezért, Jánostól sem tagadott meg egy-egy bizalmas pillantást és egyáltalában nem titkolta, hogy tudomására veszi, ismeri. Egyedül is találkoztak vele itt-ott, de olyan nyílt bizalmasság volt mindig a tekintetében, hogy János nem mert megszólítani.

Egy este pipázva bámuíták ki az ablakon Lohengrin megszólalt:

— Nézd, ott fordul ki a kapuból a mészáros-jellemű ember.

Aztán önkéntelenül felnéztek az asszony ablakára. Éppen a függönyöket vonták össze, majd lassan, robajjal legördült az ablakredőny.

Lohengrin szinte lázasan kísérté szemével a hasadékok összéb-összéb szorulását s mire az ablak teljesen sötét lett, csaknem hogy felkiáltott:

— János, most át kell menned hozzá. Most, nyomban!

A másik elképedve nézett rá. Az pedig gyorsan, hevesen, gunyolta, ütötte, paskolta a szavaival. Hogy ilyen nagy darab ember, hogy ilyen gyáva, hogy nincsen egy csibére való fantáziája.

János gondolkodás nélkül vette a kabátját. Olyan fantasztikus, bolondos és lehetetlen volt a dolog, kalandjainak békés sablonjától annyira eltűnő, hogy nem tudott neki ellenállni.

Csöngetett. A cselédleány ajtót nyitott. János már benn is volt a szobában.

Lohengrin, aki szinte öntudatlanul, a játék izzalmától sujtva, követte eddig, kiinn maradt az előszobában.

Egy pillanat múlva ismét csöngettek és ott volt az előszobában a férfi. Visszajött.

Először az idegen kalapot látta meg a foga-son. Aztán közvetlenül a szobába vezető ajtó előtt, Lohengrint.

A titkos, bünyös szerelmek kéje égett, szikrázott a szemében. Aztán valami roppant gyűlölet lobbant fel benne.

Az indulattól remegő férfi lecsapott rá. Tompa zuhanással vágódott végig a földön Lohengrin.

Akkor fölpattant az ajtó. János ugrott ki rajta fölemelt ököllel. Olyan volt, mint a Niebelungok époszáinak valamelyik óriása.

A színpad utja.

Ifjabb Lendvai Mártonról van följegyezve, hogy atyja, a nagy Lendvai, nem szánta a színpadnak. Kolozsvárott járatta iskolába és szigoruan ügyelt arra, hogy ne ébredje benne a „komédiázás” vágya.

Marci azonban boldog volt, ha színházban lehetett és bár akkor még öntudatlanul, napról-napra fokozódott benne az átöröklött hajlam.

Egyszer híre ment, hogy Lendvai Márton kincses Kolozsvárt vendégszerepelni fog. Az egész város lázban volt. Ünnepelesen fogadták a nagy művészt és fellépte — „Hamlet” című szerepében — zajos ovációk közt folyt le.

Marci jelen volt és atyjának diadala egészen megittasította. Ekkor ébredt annak tudatára, hogy ő is színész akar lenni. Sokáig hasztalan küzdött az apai tilalom ellen, míg végre (1847-ben) megszőkött és a székesfehérvári társulathoz vétette föl magát.

Nála ez volt a színpad — tövises, rögös útja — minthogy pedig tudjuk, hogy a nagy közönség élénken érdekl, kedvenceiket milyen ellenállhatatlan erő vitte a színpadra, a következő kérdést intéztük művésznőinkhez és művészeinkhez:

„Melyik művésznő vagy művész játéka és melyik darablátása döntött pályaválasztásukra.”

A kérdezettek szíves választát a következőkben adjuk:

Blaháné tréfás szörnyűködéssel fogadta munkatársunkat:

— Hogy maguk mit ki nem gondolnak a mi remítgetésünkre! Honnan szedik elő ezeket a fogós kérdéseket?

— Hogy tudnám én azt megmondani, hogy melyik művész játéka és melyik darab látása döntött a pályaválasztásomra? Hát én választottam ezt a pályát. Hiszen járni is, beszélni is a színpadon tanultam. Ott nevedtem, ott lettem azzá, ami vagyok.

— Hallotta a Klischnigg hírért? Az a maga nemében nagy művész volt és az egész országban megfordult. Abban állt a specialitása, hogy majombörbe buiva olyan kitűnően utánozta a majom mozdulatait és viselkedését, hogy senkise nézte embernek. Különösen a „Majom, mint völegény” című darabban volt híres. No hát, azt mondhatnám, hogy Klischnigg volt az a művész, aki a „Majom mint völegény”-ben hatott rám ellenállhatatlan erővel...

— De még sem úgy volt ám! Mert én már akkor színész voltam. Bizony! Beszélni csak pótyogtam, járni még csak tötyögtem, de már játszottam. Nme mondhatnám, hogy valami nagy lelkesedéssel. Ez Győrött volt. Valahányszor felléptem, a mama a színiak között egy darab süteményt tartott felém és integetett, hogy ha jól elkötyögtem a mondókámat, enyém lesz a sütemény. Hát lássa, az a süteménydarab és az a győri cukrász-művész — a nevét talán akkor se tudtam! — döntötte el a pályaválasztásomat.

A nagy művésznő jóízűen nevetett ezen a visszaemlékezésen, munkatársunk pedig meghatóttan mondta:

— Az isten áldja meg azt az ismeretlen nevű cukrászt!

M. Harmat Hedvig, a Vigszínház bájos nívója telefon utján fogadta munkatársunkat, gyermekkiabálás kíséretében:

Tulajdonképen nem is akartam színészni lenni, — mondta — de — rábeszéltek. (Ez a hun-czut kópé, mindig akkor esap ilyen lármát, amikor telefonálok.)

Siófokon nyaraltunk. Én még egész gyermek voltam és színházba nem vittek. Mindössze az operában láttam két — gyermekeknek való — előadást. A „Babatündér”-t és a „Jancsi és Juliskát.”

Hát ezek nagyon tetszettek, az igaz, de még sem annyira, hogy kedvem támadt volna tánczra perdülni, énekelni, játszani. (Csitt! Ha nem hallgatsz, nem lesz karácsonyfa!)

Hanem, — hogy Siófokra visszatérjek — az említett nyáron sokat voltunk Ujházy mester és Szirmai Imre társaságában. Ők fedeztek föl. Telebeszéltek a mama fejét, ő meg az enyémet, úgy hogy rászántam magamat és — most veszem észre — nem is bántam meg.

Medgyaszay Vilma, a Nemzeti Színház értékes vendége, így nyilatkozott:

A komédiás vér bennem van születésemről fogva. Igen sokat jártam színházba már gyermekkoromban is. És nem átalom bevallani, hogy rám egyformán hatással volt a „Hamlet”, a „Nóra” s a „Postásfiú és huga”. Nekem mindegyik tetszett, még a nagy operák is. Egy darab azért mégis különösebb hatással volt rám: a „Pillangó kisasszony” s ebben a Pálmay Ilka alakítása. Később magam is játsztam Temesvárott a Madama Butterflyt, de persze nem a Pucciniét, hanem a Belasco drámáját. Az impulzust azonban, hogy színész legyek, még sem színdarabok és nem színészek látása adta nekem. A színészsze levés nálam, hogy úgy mondjam: — predestináció, jobban mondva: öröklött hajlam. Anyám, Medgyaszay Ilka, híres primadonna volt a maga idejében; ma is még sokan emlegetik. Nagybátyám, a híres nevezetes Megyeri, az is volt valaki. Azt hiszem, az ő vértik, az atavisztikus színészvér hajtott a deszkákra engemet is.

Vizváry Mariska, a Nemzeti Színház, nagyon kedvelt fiatal művésznője, ezeket írja:

A mi hozzám intézett szíves kérdését illeti, azt felelhetem, hogy Duse tette reám a legnagyobb hatást és teszi változatlanul, valahányszor csak látom.

De színésznővé nem az ő játéka a hatása alatt lettem. Sem az övének, sem másénak. Színésznő lettem, mert úgy éreztem, hogy azzá kell lennem! Miért? Azt magam sem tudom megmagyarázni szóval. Lesznek azért, akik megértik! Kollégáim mindenestre.

Pálmay Ilka most annyira el van foglalva jövőbeli művészi nagy terveivel, hogy elinte szó-rakozottan hallgatta a kérdést és csak többszöri ismétlés után értette meg annak velejét.

— Já, azt akarja tudni, hogy ki vagy mi csábitott a színészethez! — szólt az ő kedves, csicsergő hangján. Sainálom, erre a kérdésre nem felelhetek. Engemet nem egy bizonyos művésznő játéka, vagy egy bizonyos darab látása vonzott a színpadra. Minden színésznőbe s minden színésze szerelmes voltam és minden darab lázba eított. Valami belső ösztön kergetett a színészethez, nem tudtam ellenállni, pedig az egész családommal és az összes rokonaimmal szakítanom kellett e miatt.

Azóta persze válogatosabb lettem. Most már nem minden alakítás és nem minden színdarab okoz nekem álmatlan éjszakát. De azért most is érdeklődéssel nézem a kollégáim játékat, mert azt tartom, hogy mindegyiktől tanulhatok valamit, ha egyebet nem, hát azt — hogyan nem s z a b a d játszani.

— De hogy kérdésére mégis felelek valamit, azt habozás nélkül kijelenthetem, hogy legnagyobb színpadi ideálom volt és marad is — Blaháné!

Ujházy Ede kereken kijelentette, hogy nem áll kötélnek.

— Marha! — mondta a Mester, az ő szokott kedves zsémbelésével, — engemet semmi-féle művész, semmi-féle darab nem vitt a színpadra, hanem a — l e k e s e d é s. Mint a k k o r i b a n mindnyájunkat. Persze most másként fest a világ. Most már a színészet is jövedelmező üzlet... legalább sokak szemében.

Ennél többet még harapófóggóval se lehetett belőle kivenni. A Schnitzler-féle bemutatóra ké-

szül, tehát nem ér rá. Aztán meg az orvos is megtiltotta az irást.

Szerencsére a nagy művész egy jó ismerősétől kaptunk egy pár igen érdekes adatot, a pályája kezdése idejéből.

Hát bizony volt mégis egy művész, aki a fiatal Ujházyra ellenállhatatlan benyomást gyakorolt. Tóth József Debreczenben vendégszerepelt és játéka „döntő hatással volt Ujházy Ede pályaválasztására.” Atyja, Debreczen általánosan tisztelt főorvosa, hallani sem akart arról, hogy fia színész legyen. A gyerek nyíltan nem mert családjával szembeszállni, de amikor bályját, aki Sopronban gyógyszerész volt, meglátogatta, visszajövet utbaejtette Szombathelyt s beállott Szigeti Imre ott működő „trupp”-jához.

— Érdekes világitást vet a Mester művészpályája a magyar színészet viszonyainak megváltozására: Akkoriban, első szerződése értelmében 16 forint gázsit kapott pengőpénzben. Ez 1864-ben volt. Ez idén pedig — negyvennégy esztendei színészkedés után — mint a Nemzeti Színház örökös tagja 16.000 korona évi fizetésre vitte föl.

Komlóssy Emma, a Népszínház szépnangu volt énekesnője rövidre foglalta össze a mondanivalóit:

Serdülő leányka voltam, amikor anyuskám elvitt a Népszínházba. A „piros bugyelláris”-t adták és Blaháné játszotta Török Zsófit.

Aki valaha látta Blahánét játszani s hallotta énekelni, elképzelteti, hogy mit éreztem én akkor. Egy egész új világ tárult föl előttem. Egészen megbabonázott az én aranyos „Blahuskáném”. Sirtam is, nevettem is egyszerre.

Amikor pedig hazamentem, kijelentettem, hogy én is színészni leszek és addig nem nyugszom, amíg a Népszínházban el nem játszom Török Zsófit.

Ez meg is történt. P o r z s o l t Kálmán szerződtetett és első fellépésem a „Piros bugyelláris”-ban volt.

A kedves, jó közönség Blaháné páratlan alakítása után is nagyon melegen fogadta szerény játékomat és kitüntető rokonszenvének azóta is sok, jóleső jelét adta.

Beh kár, hogy most nem élvezhetem.

Dezső József, a Nemzeti Színház jeles tagja, szintén kevés szóba öntötte feleletét:

Diákéveim legemlékezetesebb estéi azok voltak, mikor a Nemzeti Színház finomlelkű művészt, Halmi Ferenczet csodálhattam a harmadik emelet régiójából. Neki köszönhetem — ha ugyan van köszönet benne, — hogy színész lettem, no meg a működvelő színészkedésemnek, amely azután a színésziskolába vezetett.

Ligeti Juliska, Dezső József szeretetreméltó felesége és partnere ezt mondja:

Mint csitri leánynak szabad bejárásom volt a Népszínházba, ahol Blaha Luiza művésze magával ragadott és édes ábrándokba ringatott! Ő volt eszményképem, ő marad az ideálom!...

V. Krammer Teréz, Operánk e disze, ezidő-szerint a bécsi új Johann Strauss-Theater-ben aratja diadalait, onnan küldi a következő szép sorokat:

Nagyon szívesen felelek a föltett kérdésre. Ijúságom ideálja Blaha Luiza volt és még ma is első helyet foglal el szívemben, dacára annak, hogy személyesen nem is igen ismerem és csak egyszer volt szerencsém vele beszélni.

Hogy melyik darabban bővölt el legelőször, nem is tudom, mert nagyon fiatal gyerekleány voltam akkoriban. A művészi pályára meg Bellovics bátorított és ő is volt, aki első képzésemet vezette.

Krecsányi Ignác, a temesvár—budai színtársulat érdemekben gazdag, jubilált igazgatója Temesvárról küldte nekünk a következő színészettörténeti fontosságú önvallomást:

Mi vonzott engemet a színészethez? Nem egy művésznő vagy művész játéka, hanem a s z i n m ű v é s z e t, az e l ő a d á s o k, az ő s z s z e s együttvéve tetek reám olyan benyomást, voltak olyan hatással, hogy dacolva szülőikkel,

daczolva azzal, hogy mint kezdő színész a budai „Hazafiság a nemzetiségnek”-színházban Molnár Györgynél tizenöt forint havi fizetésből nyomorogtam, színészszté, hatesztendei verejtékes munka után pedig színigazgatóvá lettem.

Mint eszmélni kezdő, a körülöttem és velem történő eseményeket megértő kis gyermek, „A vén bakancsos és fia, a huszár” népszínművet láttam először a Nemzeti Színházban.

Ez az előadás izzó zsarátnok volt az én gyermeki kedélyemre. E naptól kezdve egyetlen vágyam, örömem, boldogságom a színház volt. Mint gyermek, minden szórakozást, mulatságot nélkülöztem, hogy összekuporgatott husz krajczárom árán a kakasülőre mehessek. Azon napon, mikor tudtam, hogy este színházba mehetek, madarat fogathattak volna velem.

A művésznők és művészek közül ideáljaim voltak: Munkácsy Flóra, kékelő, hollószínű, dus fekete hajával, nagy kék szemével, sűrű szempilláival, gyönyörű metszetű, festő ecsetére méltó arczával. Annak a kornak ő volt a drámai hősnője és a főváros színházbiájó közönségének kedvence. Az Operában pedig L. Hollósy Kornéliát még a külföld is megirigyelte tőlünk. A férfiak közül Szerdahelyi Kálmán, Tóth József (akinek „Fösvény”-ét feledni nem lehet), Feleki Miklós, Szegeti József és Egressy Gábor színészeitük annalesében eddig páratlan „Lear király”.

Mint gyermek, minden szabad időmet a Nemzeti Színház bejárájánál töltöttem. Természetes dolog, hogy akkor a Nemzeti Színház udvara és a színház bejárója másképp volt építve, mint most. Mikor Felekit, Szegetit, Tóth Józsefet, stb. a színpadra láttam bemenni vagy onnan kiönni, bizonyos elfogultság, áhitat szállt meg. Mindegyikben egy földöntuli lényt, egy félistent láttam.

Egyszer elhatároztam, hogy előadásra bezőköm a színpadra. Ezzel keitős czélt véltem elérni. Először megtakarítok két hatost, ami nincsen, másodsor — oh! boldogság — közel lezek ideáljaimhoz, színről-színre láthatom őket, hallgathatom társalgásukat. Mikor erősen bealonyodott, egy észrevétlen pillanatban besuriantam a színpadra s az ottlevő díszletek alá bujtam. Olyanformán érezhettem magamat, mint írge a lyukban.

De sajnos, nemsokára kiöntöttek a lyukból. Kaptam olyan hideg zuhanyt, hogy sokáig megfreztem a sulyát.

Volt ugyanis a színpad bejáratának egy öre. Sokszor hallottam, hogy a színművésznők és színművészek így szólították: örmester.

Ez az örmester előadás előtt körülbelül egy ó negyedórával másodmagával a színpadra jött razzit tartani.

Hallottam, hogyan diskurál czerberusával s miként vizsgál minden szöveget, lyukat, díszletek köztét és alját, hogy nincsen-e valahol valaki elrejtőzve?

Engemet az ugynevezett nyavalya kezdett kerülgetni.

Végre rám találtak.

Ott ültem, mint csirke a kotló alatt. Behunytam a szememet. Azt hittem, hogy ha én nem látok, hát ők sem látnak engemet.

Csalódtam. Az örmester teli torokkal kiabált:

— Mit keresel itt te gézengúz, te akasztó-láralavó, te csirkefogó, te gazember? Várij csak, mindjárt kiteszlek én innen!

Ezzel hosszu, erős karjával benyult a díszletek közé, vasmarkával belekapaszkodott a jülembe s úgy emelt ki a díszletek közül. Én körülbelül úgy himbálóztam a levegőben, mint szélviharban fákon a galy. Ezután két csattanós pontot kaptam, végül pedig olyan hatalmas rugást adott oda, ahová a neveletlen emberek rugni szoktak, hogy a kerepesi-ut közepére kalimpáltam.

Hogy annak az örmesternek Örmester volt-e a vezetékneve, vagy valami kiszolgált bakasrmester volt, nem tudom. De arról, kézzel és láballyal foghatólag meggyőződtem, hogy a pofozkodás és rugás tudományában méltó volt színművész kortársaihoz.

P. Márkus Emilla, a Nemzeti Színház közönségének háiványozott „szőke csudá”-ja, betegesen fekszik lakásán, de azért kedvesen engedett kérésünknek s felelt a kérdésünkre:

Az én pályaválasztásomat se művésznő, se művész nem döntötte el, de még valamely darabnak a látása se.

Hogy színésznővé lettem, annak egyedüli okozója megboldogult bátyám, Márkus Elek volt.

Nem tudnám megmondani, hogy a színészkedésnek valami titkos lángja lobogott-e benne, elég az hozzá, hogy diákkorában, amikor az iskolából hazajött, bezárkózott a szobájába és Shakespeare műveiből szavalt.

Kihallatszott a hangja és engemet — gyermekleányka voltam, — nagyon kíváncsivá tett. Minthogy pedig a szaválás napról-napra ismétlődött, egyszer csak nagyot gondoltam s mielőtt Elek hazajött, besompolyogtam a szobájába, az asztal alá bujtam és az asztalterítő leple alatt kuporodva lestem az érkezését.

Bizony bele is zsibbadt a lábam. De nem bántam meg, mert kimondhatatlan gyönyörűség jutalmazott. Elek olyan szépen mondta el a Hamlet monológiáját és a Lear király viharjelenséget, hogy szinte elállt a lélegzetem.

Azontul mindennap visszabujtam az asztal alá. Végül már egészen odaszoktam. De egyszer csak kiálltam a család elé és sorra elszavaltam emlékezetből mindazt, amit Elek bátyámtól hallottam.

Volt nagy csodálkozás! Ugy találták, hogy van a hangomban és az előadásomban valami, ami tehetségre vall és mivel nekem is kedvem volt a színészhöz, heirattak a szinitanodába. Nagybátyám, Horváth Boldizsár, gondoskodott a neveltetésemről.

De azért ne tessék sem ő rá, sem az én jó Elek bátyámra haragudni. Nyugodjanak békében!

Törzs Jenő, a fiatal színésznemzedék e nagyjövőjü tagja, aki a „Sasfők”-ban — és minden új alakításával — méltó feltűnést keltett, egyszerűen, szerényen, röviden ezeket írja:

Legnagyobb sajnálatomra, a kérdésnek csak egyik részére válaszolhatok:

Döntő befolyással pályaválasztásomra a „Lear király” volt.

Kevésbbé jó előadásban láttam ugyan, de a darab végzetessé lett rám nézve: színész lettem.

Ellenben sem művész, sem művésznő nem inspirált.

M. Szoyer Ilona, aki mint csillag ragyog az Operánk egén s művészetének derűs sugaraival melegíti át a közönség szívét, jókedvűen, őszintén tárja ki a pályaválasztása történetét:

Ugy születtem, azzal a szent tudattal, hogy komédiánso leszek, — semmi más!

Hangom, az volt mindig. Két éves koromban a legszebb nótákat danoltam.

Hatodik évemben pár czirkuszi előadás látása arra a meggyőződésre juttatott, hogy a trapez és a csillogó ruhájú lovarművésznők élete a legirigyléreméltóbb.

Később egyszer, jóval azután láttam Küry Klárát a Nebántsviráglyban, mint Deniset; rózsaszín ruhácskában, ibolya-bokrétával a keblén, — na hát, végem volt!

Jobban lelkesedtem érte, mint az összes jószágok, — utánoztam uton-utfélen; úgy mosolyogtam, mint ő; szóval meghódított teljesen — a színpadnak.

Ftől kezdve az inkvizíció összes eszközeivel se tudtak volna visszatartani a művészi pályától.

Azóta sokat tanultam, — tanuló — és fogok még tanulni!

Ténát az én igazi muzsám Küry Klára volt. Én mondom!

Kassai Vidort, a régi Népszínháznak klasszikus humoru, feledhetetlen komikusát, aki nagyon is idő előtt vonult vissza, — Vácrról szólaltattak meg a következőkben:

Első és fő mintaképem Megyeri Károly volt. Az ő tanítványa vagyok. Pedig soha se láttam, mert 2—3 éves lehettem — Gyálán, amikor ő meghalt — Pesten. De olvastam róla, hogy minden egyes szerepében más-más volt; ez ragadott meg, — erre törekedtem.

Sándor Erzsi, akiben a Hollósy Kornélia Krisfálytisza hangja és koloratúrája szóval meg újra, Párisból — ahol énekművészetét tökéletesíti — expressz-postával ezeket a sorokat küldte:

Nem készültem én operaénekesnőnek. Tanító akartam lenni, de nem vettek fel a képzőbe. Nem volt protekcióim. Ekkor az édesapám fehozott a fővárosba. Azt mondták, szép hangom van. Felvettek az Akadémiába. Arra még gondolni se mertem, hogy az Operához jutok. Volt már tapasztalatom a képzőből. Egyszer aztán — még növendék koromban — felszólítottak, hogy lépjek fel a „Lakmé”-ban. Elénekeltem. Szerződtek. Így lettem operaénekesnő. Csak úgy jött magától. A jó Isten rendelkezés szerint.

Ódry Lehel énekművészetünk legnemesebb alakjainak egyike, akinek bársonyos baritonja még visszarezeg emlékezetünkben, látható kedveléssel beszél babéros pályájának kezdetéről:

1858-ban Molnár György színigazgató és jeles drámai hős — Baján játszott társulatával. Ő, Molnár György, Esszex gróf szerepét játszta és engem elragadott művészetével.

„Ilyen színész szeretnék lenni”, — így szóltam magamban. Néhány hónapig szunnyadozott bennem ez a vágy. Női szereplő nem hatott rám.

A harmadik kérdés azonban nem ilyen egyszerű.

A körülmények döntőleg hatottak pályaválasztásomra. Ezek a körülmények a következők:

Kereskedősegéd létemre kondíció nélkül maradtam. Az utolsó kondícióim egy pesti gazdasági gépgyár: Sebestyén és Társa cég. Könyvvezetői állás volt.

Üzleti okokból beszüntették az állást és én mint állás nélküli vasáros-segéd, haza mentem Bajára öreg anyámhoz, aki támaszom volt.

A gondviselés harmadnapra megfosztott öreganyámtól — meghalt. Gyermekai, — köztük atyám is, az ingóságokat eladták és engem az eladandó házból helyeztek el házőrzőnek. Rám volt bízva az épület.

Egy akkoriban alakult dalárda felfedezte ezt az üres házat; én, mint teljhatalmu gondnok, ingyen átengedtem a dalárdának az üres nagytermet. Szép hangommal hálából bevettek a dalárdába.

Öt hónapon át járt a dalárda a mi családi házunkba és én, mint jó dalárda-énekes, az énekkarban egy kis gyakorlatra tettem szert.

A bajai széphangu és iskolavégzett ifjakal a jeles karmester, egy gimnáziumi tanár, szedte és szervezte össze.

Hálátlanság volna tőlem, ha ennek az én első karmesteremnek az emlékét elő nem idézném.

A dalárda a legszebb hangu ifjakból állott — és hogy még hathatósbabbá alakuljon, a derék karmester megnyerte kisegítőül a színtársulat legszebb hangu tagjait — (u. m.: Prielle Péter, Vasvári Kovács József, Szép János, Pártényi János, Thnár János, Kovacsics Pál, kiváló tagjai a színészetnek). Ezekkel kiegészítve, nagyszabású lett a dalárda, mely harmincz emberből állott.

Az én reám bízott ház hetenként háromszor igen látogatott lett.

A város urai odajöttek élvezni a magas színvonalon álló férfinégyesnek karénekeit. Számát nem tudnám elősorolni a sok hazafias, egyházi, operai és magyar quartetteknek, amik ez a gimnáziumi tanár gitár-kisérlet mellett, a kar-partitúrákból, ennek a dilettáns dalárdának könnyűszerrel betanított.

Ő maga kedves tenorhangu énekes is volt egyuttal.

Büszkélkedett dalárdájával. Mi körbe fogtuk, ő megpengette aztán akkordjait és mint avatott karmester, vezényelt bennünket. Ilyenkor öröm volt látni azt a tüzeslelkü dirigens. Bogárfekete szemei ragyogtak, dalos száját kis fekete kipedrett bajusz tette magyarossá, halvány, fekete bőri arcza és krepp-göndörségü, fekete nagy és középen választott haja egy ideális cigányt varázsolnak élénk. Gitárját egy széles, himzett kék szalagon vállán tartotta és szalon fekete attila egészítette ki öltözetét.

Bübbajos tisztasággal ejtette ki a dalok szövegét, hogyne, hisz ő a gimnázium magya-

nyelv, költészet és irodalomtörténet tanára volt akkor Baja városában.

A fentebbi adatokat ez alkalommal azért soroltam elő, hogy kiegészítsem velük irodalomtörténetünk jelesének, Szarvas Gábornak életrajzi adatait.

Ő volt az én első karnagyom. Az ő karnagsága alatt serényen folyt a tanulás őszig. A tanárt elvonta az iskola, a szintársulat szeptember végén az utolsó előadásokat lejátszotta.

Ekkor láttam Molnár Essex szerepében. A **szintársulat** bizott ház elcsendesült, nem járt oda a dalárda többé, a ház jó áron eladatott, megkezdtek a tatarozást; néhány hét múlva nekem is ki kellett költözni.

A szintársulat bucsuestéjét tartotta a Bárány-vendéglő udvarán. Szomorúságomban oda mentem és távolról szemléltem a tömeg között Molnárt, akit a város urai környeztek.

A szintársulat tagjai, a dalárdaismerősök felém se jöttek. El voltak foglalva bucsu-vendégekül.

A leghátsó asztalok egyikéhez ültem egy pohár bor mellé és mikor a kedélyek vigra váltak, összebeszéltem a cigányokkal és velük elénekelttem egy pár népdalt, azzal a szándékkal, hogy Molnár figyelmét magamra vonjam.

A tág udvart bezengte erős csengésű hangom; éljenzések is követték. Néhány perc múlva már Molnár felszólított — Vasvári Kovács József által — hogy jöjjenek a társulattal 12 forint havi gázsira.

Megegyeztünk és másnap a társulat tiz ifjú tagja csolnokon szöktetett el Bajáról Mohács felé és onnan Pécsre.

Ez év október 1-én mult ennek 50 éve.

Somló Sándor, a Nemzeti Színház volt és a Színészeti Akadémia jelenlegi igazgatója, a gyöngédelekkü költő és színműró, poétára valló sorokban ismerteti a színpadra vezető útját:

Evva Lajos, a Népszínház volt igazgatója, diákkorában színelőadásokat rendezett diákpajtásaival egy ungmegyei faluban. Fivérem voltak a „szintársulat” oszlopai. Én — jóval fiatalabb, alig 6-7 éves fiúcska — a Körtinát huztam. Egyszer játsztam is — leányszerepet s kaptam érte hat krajczárt. A tél beálltával a diákok bevonultak Ungvárra s ekkor már én magam irtam a színdarabokat. Népmeséket szedtem párbeszédbe s mert „szintársulatom” nem akadt, a béresek fiaival játszottuk el azokat. Pár év múlva, mint gimnáziumi tanuló, láttam Ungváron játszani Rónai Gyulát — a legnagyobb magyar színművészek egyikét — „Hamlet”-ben. Ez döntötte el sorsomat.

Solymosi Elek, az országszerte ismert komikus, sokoldalú ambíciótól hevítve, színpadi sikerei mellett politikai-, bölcsészeti- és színész-nevelési-habérokat is gyűjt. Belátva, hogy az eláholat és horvátokat nem lehet észre téríteni, a színmagyar Debreczenben alapított színésziskolát. Ott érte kérdésünk, melyre nagy értékes — de ide nem tartozó — kritikai cikkel felel. Ezt, sajnos, nem közölhetjük, de megmentjük belőle azt, hogy a kiváló művész Gyulai Ferenczet Nagyenyeden, Zsiga cigány szerepében látta, és ennek hatása alatt lett színészsze.

Váradi Illi és Váradi Aranka, színművésztünk fesledező rózsabimbói — koszorú költők, dr. Váradi Antal bájos leánykái — is megkapták kérdőlapunkat. Kíváncsiak voltunk, hogy a dícsőség kapujában állók mit éreznek, mit mondanak. Nos...

Ille, a kisebbik, a Nemzeti Színház gyermek-starja, így hártja el magát a vallomás ódiáját:

Szíves kérdésekre azzal válaszolhatók, hogy én még nem vagyok a színpadon s így talán nem beszélhetek még arról sem, hogy mi vitt a színpadra. Hanem mielőtt ott leszek — s talán már nemsokára ott lehetek, — akkor első dolgom lesz körülményesen megírni, hogy mi vitt engem oda, most még csak arról beszélhetnék, hogy mi visz? és ez talán nem elég érdekes!...

A r a n k a, a nénikéje, akinek a hallása már hozzászólt a tapsok zenéjéhez, éppen olyan szerényen határozottabban vall színt:

Engem a színpadra nem egy darab...

egy művész, vagy művész játéka vonzott, hanem maga a színpad. A színpad, a maga egészében, mint világ, mint az a hely, ahol a cselekvés világa nyílik meg a szív és az ajk előtt, ahol mások szavaiba a magunk érzéseit, mások alakjába a magunk lelkét rejtjük és adjuk a közönségnek. És ez a világ, mentől közelebből ismerjük, annál rejtelmesebb, az örök talány, amelynek megfejtésére egy élet sem elegendő. Amennyit az élet kérdéséből megfeleltünk benne, annyi a mi művészetünk.

Gál Gyula azzal a megdöbbentő teleplezéssel felel kérdésünkre, hogy a német színészet tette rá az első, nagy hatást, s így könnyen elveszthetjük volna őt is, mint Sonnenthal Adolfit, vagy a német színpad többi magyar származásu nagyságait:

Megmagyarázhatatlan vágyak és érzések, melyek 4-5 éves koromban arra készítettek, hogy jó kis ágyikámat elhagyva, hátsó udvarunk istálló tetejéről bámuljak a szomszéd nyitott arénába, hol akkoriban német színészek játszottak.

Nyár volt és gyakran megesejt velem, hogy egy-egy hosszabb darab alatt elaudtam és reggelig tovább álmodtam azt a gyönyörű világot...

Az első színdarab, melynek mély benyomására emlékszem, a „Mein Leopold” című német életkép volt, melyben az öreg susztert az én felejtethetetlenül kedves jellemszínészem, Braun játszotta. Ahhoz fogható gyönyörűséget — mit hálás gyermekszívemnek ez a pisze és fogatlan emberke nyújtott — nem ismerem.

De mindez döntőleg nem hatott pályaválasztásomra.

A baj ott kezdődött, mikor Hermin növénem, ki 3-4 évvel idősebb nálam, már mint kis leány tehetségével egy-egy műkedvelő előadás keretében méltó feltűnést keltve, további képzés céljából a bécsi Schauspiel-Schule-ba került, honnan visszatérve, családjunkba plántálta a kóranyagot, mert mint magyar színész, otthon lakott és azontul minden beszélgetés a színészet körül forgott. Nos hát, a vágyak utat nyertek, — az érzések kigyultak és azóta égnek — olthatatlanul.

Tanayné Halmy Margit, a nagy Halmy Ferenc leánya, a kinek meleg, szíven átsűrődött és nagy intelligenciától átvilágított művészetét minden új szerepében újra fölfedezük, késő időkre is föliegyszre méltó választ küldött:

Hat éves koromban vesztettem el az édes apámat, három évvel később az édes anyámat. Ettől az időtől kezdve, tizenöt éves koromig, soha színházban nem voltam. Nagybátyámék, a kinkél nevelkedtem, nagyon derék, de borzasztóan nyárspolgárius gondolkozásu emberek voltak, akiket csak nagyon kevésbé érdekelt a színház és így hat teljes éven át még csak beszélni se hallottam színházról vagy színházi ügyekről. Még nem voltam 15 éves, mikor Bécsbe kerültem egy rokonom házához, hogy ott a kereskedelmi tanfolyamot elvégezzem. Tanultam is szorgalmasan, de amellett minden este jártunk színházba, különösen a sokat a Burgba.

Ott láttam egy este a „Verlorenes Paradies” című vígjátékban Hohenfels Stellát. Következő napon pedig a „Téli regé”-ben tőle Perdítát, harmadnap „III. Richárd”-ot, Wolterrel, Róberttel és last not laest, Reimers-el a főszerepekben, Reimers-el, aki szöke volt, kékszemű és a jószág, a férfiaság, a becsület megtestesítője. Annyira tetszett ez a három előadás, hogy nem tudtam aludni, hogy éjjel két óraker felkeltem és egy szál gyertya világa mellett megirtam a nagybátyámnak egy nagyon érzelmes, sok helyütt könnyecsekkel tarkított levélben, hogy fölkelj szívémben a nagy vágy a művészetre. Így lettem aztán sok harc és küzdelem után színésznővé. Hogy tényleg ez a három darab volt-e az, amely a leküzdhetetlen vágyamat felkeltette, vagy felébredt volna bennem akkor is, hogy ha sohase látom az imént említett nagykot, azt nem tudom, csak azt tudom, hogy szívvel-lelekkel a pályámé vagyok és talán nem egész szerényen, de úgy érzem: — „a vér nem válik vízzé”.

Sz. Varsányi Irén, a Vigszínház diadalmai művésznője, röviden, de velősen csak ennyi mond:

„Melyik darab volt döntő hatással a pályaválasztásomra?

— A kenyér-darab!”

Hála istennek és a magyar közönség öröme, megtalálta ezt a kenyér-darabot — finon írósvajjal megkenye.

Császár Imre, a Nemzeti Színház előkelő oszlopos tagja, úgy a maga, valamint kongeniális partnere és neje **Cs. Alszeghy Irma** nevében negatív szándékkal, de pozitív egyéni nézetét valló felelettel üszelt meg:

„Nem tudok felelni a hozzánk intézett kérdésre. Semmiféle külső befolyásnak nem volt része pályaválasztásunkra. A tehetséget belső ösztönzés szöfaltatja meg. A külső hatások csak hiuságot ösztönöznek, de nem döntenek a tehetség fejlődésében.”

Küry Klára, Budapest olyan fájdalmasan nélkülözött kedvence, aki Abbáziában üdül, hogy majd friss jó kedvvel, pihent hanggal és új ötletekkel terjessen derüt maga körül, onnan küldi mámorosan szerelmes levelét a — közönséghez:

A mélységes kékszinű Adrián, bárkában ülve, ragyogó, forró napsugárban fürödve felelek a kérdésre, amely itt ért el hozzám.

Mi vonzott engemet a színpadra?...

Egyet-egyet csobban a „Galathée” evezője; millió csodaszínű gyöngyöt ver ki a vízből, a nap aranyos és ezüst pillangók képében röpköd a vizen; kaczag minden körülöttem és kaczag a lelkem is ennyi megható szépség láttán.

Ez az! Ez az, ami engemet a színpadra inspirált. Gyerek voltam akkor, mikor oda mentem, színházat nem is láttam még. De a szépet, a nemeset, a jót, a poézist, ami a természetben megnyilatkozik, nem bírta el a lelkem. Közölnöm kellett az Emberiséggel és a Közönség úgy megért engem. Ő pedig rám, hogy közlöm márt engem, pedig rám, ő pedig rám, hogy közlöm gamat Vele; jobban mondva a természet csodáit, amelyek rajtam keresztül is megnyilatkoznak. Ezért szeretjük mi egymást, a közönség és én és ezért lettem én színésznővé!

Ódry Árpád, — Ódry Lehel fia, — szintén Abbáziából felel. A Nemzeti Színház nagyjövőjü fiatal művésze az utóbbi időben majd mindig színpadon volt — a zsarnok közönség kívánta így. A toleráltetés némileg megingatta az egészséget, most viszont a betegsége egy időre alaposan megingatta a műsort. Rövid felelete, melyet megjósolhattunk volna:

„Az édesapám a Bolygó hollandi”-ban.”

Janovics Jenő, a Kolozsvári Nemzeti Színház nagyműveltségű kitünő direktora, akinek csak egy voltát ismerjük, — hogy ritkán engedni szöhozz jutni legjelesebb drámai színészét: Janovics Jenőt, — az alábbi elmés sorokban csúfolódik pályaválasztásán:

Nyolcz éves koromban az ungvári színikörben láttam Hamletet. Az állóhelyre váltottam jegyet, de a direktor az első sorba ültetett, hogy képviseljem a közönséget. Ekkor határoztam el, hogy színész leszek. Másnap a „Tyukodi Lőrincz családjá”-t adták s még az állóhelyre sem tudtam jegyet kapni, mert a színikör zsufolva volt. Ekkor elhatároztam, hogy színigazgató leszek.

Rákosi Szidi, a Nemzeti Színház nagy művésznője, a genialis csodaasszony feleletével zárjuk le a vallatások sorozatát:

Szuper társulatát láttam először Sümegen, hat éves koromban. A szép Homonnayné, mint Széchy Mária. Anyámmal másfél óráig kocsikáztunk haza előadás után, Ukkra, ahol laktunk. A keesi rázta halandó testünket, de nem rázhatta ki lelkünköl az ihletet, a mámort, amit magunkba szívunk a sümegi nagy szála kopottas dekorációból és a szép Homonnayné tündéri ábrázatából. Később Prielle-en lelkesültem. Most Ennyát szeretem s tartom legnagyobbnak a nagyok közt és legfiatalabbnak a fiatalok közt.

Signor Dabbene.

Irtá: Balla Ignác.

Az igazi neve nem ez volt, de az igazi nevét senki sem tudta abban a kis barrban, ahová mindennap pontosan eljárt. Pontosán reggel nyolcz órakor és pontosan este nyolcz órakor. Ott leült és reggel tejes kávé, este pedig fekete kávé hozott elébe Pippo, a fekete szakállú, vörös ajkú Pippo. Ő csöndben, szótlánul, szürcsölgette a komisz lőrét és csak ült, ült ott, olvasott, meg elmélázott, meg gondolkodott. Ha ugyan egyáltalán gondolkodott valaha. Ha ugyan egyáltalán ezek a szótlán, csöndes emberek tudnak gondolkodni.

Az öreg Signor Dabbene aféle öreg butor-darabia volt már ennek a gustazio-helyiségnek. Már szinte egybe is nőtt vele az emberek szemében. Odatartozott a fehér, de viharos multu márványasztalkákhoz, a nádszövedékű székekhez, a megfeketedett pohárszékhez, meg azokhoz a különös, naplementéket, campagnei hainalokat vagy mitológiai alakokat ábrázoló festményekhez, amelyek ott lógtak a falon. Mert Pippo, a padrone, műpártoló volt és valóságos kis gyűjteményt őrizett már a tehetséges piktornövendékek mázalmányaiból. Nagyszámu, de annál kisebb becsű képekből. De Pippo nem törődött a képek ugynevezett művészi értékével. Neki csak kép kellett. Mert ő okos kereskedő volt és a képeket kiakasztgatta a falakra. Nem azért, mintha az ő műértő szemét bántotta volna a falak csupaszsága, de mert jól tudta, hogy a publikum szemében mindenkor szimpatikus a műpártoló tejcarnok-tulajdonos.

Az öreg Signor Dabbene ott ült mindig az „Európa elrablása” alatt. Guido Reni gyönyörű képének silány, kontár másolata volt ez a kép, de az öreg pupos kis Signor Dabbene azért mindig minden istenáldotta nap, áhítatosan nézett fel a bika hátán fekvő meztelen Európára és mielőtt leült volna a rozoga, nádfonatu székre, előbb szemével végigsimogatta a liliumtestű Európa gyönyörű formáit.

Ott ült körülötte az öreg törvénytörő irnok, a vállas, nyugalmazott Garibaldista-százados, aztán egy Gorkij-arcu festőnövendék, néhány nagykezü szobrász, egy öreg tanító-kisasszony, aki csontos orrán czikkert hordott, néhány szerényebb fiatal hivatalnok, meg egy idősebb ügyvédbojtár. Valamennyien fekete, vagy éppen tejes kávé ittak, csak a tanító-kisasszony rendelt minden este tejet, amely szemmel láthatólag uzsonna és vacsora is volt egy adagban. Az ügyvédbojtár meg a Gorkij-arcu festő milánói vermuthot szopogattak.

Akarmelyik jött előbb, nem ült volna le más helyre, mint oda, ahol már hónapok, vagy éppen évek óta fogyasztotta el megszokott kávéját, tejét vagy ürmösét. Pedig a tanító-kisasszony, ki jóval a kis pupos után tünt fel itt e kis birodalomban, határozottan irigyelte Signor Dabbene-t, mert annak ott volt az asztala az üveges ajtó mellett, amelyen keresztül pompásan lehetett látni a nyüzsgő Corsót és a San Carlo-templomot, az ő számára pedig már csak egy belső fiúkének asztalkája jutott, ahonnan az utcára már nem lehetett látni még az övénél jobb szemekkel sem. Ám az ő asztalának is meg volt azért a maga előnye. És pedig az, hogy mellette lógott az újságtartó a nagy terjedelmű olasz lapokkal. És az öreg kisasszony amúgy is szerette az újságokat és ilyenkor, estefelé, valósággal beléjük temetkezett.

Ilyenkor se nem látott, se nem hallott. Nem ügyelt semmire. Csak olvasott, olvasott . . .

De egyszer, egy szép tavaszi estén, csodálkozva tette le az újságot. A füllét valami különös, idegenszerű idiomák ütötték meg . . .

Arrafelé nézett, ahonnan a hang jött.

Az üveges ajtó mellett, a kis fehér márványasztalkánál fiatal pár ült. Szép, széke asszony és nyulánk férfi. Nem voltak olaszok, ezt első pillantásra is meglátta. A fiatal asszonyon angolos ruha volt és a férfi is, első pillanatra, angolnak látszott. De nem angolul beszéltek. Az öreg tanító-kisasszony fiatalabb éveiben Amerikában is járt és ekkor megtanult valamit angolul, de ezeknek a beszédét nem értette. Sokkal lágyabban beszéltek, mint Albion fiai, de a szavak kiejtése azért erősebb volt, mint például a francziáié, olaszé, vagy a spanyolé.

Idegenek voltak, azt látta. Hogy miről jöt-

tek, azzal nem törődött, bár ritka dolog volt itt közöttük, ebben a kis barrban az idegen, ahol jóformán kizárólag csak olaszok fordultak meg. Most csak az a titkos káröröm foglalkoztatta, hogy a kis pupos Signor Dabbene asztalát foglalták el és most a kis öreg kiszorul az ő megszokott jó helyéről, amelyről már azt hitte, hogy azt senki sem veheti el tőle . . .

Pontban nyolcz órakor az üveges ajtóban megjelent Signor Dabbene. Ijedt szemekkel, megdöbbenve nézett kis asztalára, amely mellett most mások ültek. Zavartan, elfogódottan lépett be a boltba és megállt az asztalka mellett. Látszott rajta, hogy nem tudja, mit csináljon. De végre mégis csak megbizcszentette a fejét, megemelte a kalapját és leült az ő saját kis asztalkája mellé. Szótlánul, mogorván. Komor arczzal fogyasztotta el a megszokott piccolo nero-ját és most nem is figyelt az öreg Garibaldistára, aki az ügyvédbojtárral adomázgatott, hanem mindjárt belétemetkezett a „Popolo Romano”-ba és dühösen, szinte elkeseredetten olvasott. Titokban pedig arra gondolt, hogy no, ez a kellemetlenség csak egy napig tart . . . Holnap már megint kényelmesen és egyedül ülhet kis asztalkája mellett . . .

De másnap megint ott ült már a fiatal pár az asztalkája mellett, amikor belépett az üveges ajtón. Jókedvűen beszélgettek egymással, az ő különös, idegen nyelvükön és a kis pupos Signor Dabbene, amikor az asszonyka mosolygó arcát látta, már nem tudott többé olyan mogorva lenni. Most már ő is mosolygott, bár nem tudta, hogy miért. Csak mosolygott. De jókedvűen és szívből . . .

Igy ment ez pár napig. Sőt pár hétig. Ekkor már beszélgettek is egymással. Az asszony leejtett egy kis csomagot, a férfi újságot kért, és az öreg kis pupos szolgálatkészen felvette a papírgöngyöleget, vagy odaadta a „Messagero”-t, vagy a „Vera Roma”-t és ilyenkor határozottan valami különös boldogságot érzett. Az idegenek olaszul is tudtak, bár a kis pupos néha alig tudta visszatartani a mosolygását, különösen amikor az asszonyka idegenszerű kiejtésében hallotta az olasz szavakat. A férfi mindennap kérdezett tőle valamit, az asszonyka pedig hálásan mosolygott, amikor a választ megadta . . .

Ekkor már dehogya is haragudott az ő idegenjeire. Már alig várta az esti nyolcz órát, hogy ott lehessen a kis fehér márványasztalka mellett és a reggeli kávéja szinte nem is izlett neki, mert az idegenjei ekkor nem ültek mellette . . .

De aztán egy őszi felé az ő két „straniero”-ja kezdett mindnagyobb csomagokkal megjelenni. Hol képeket, hol mozaikokat, emléktárgyakat, antik szobrokat, bronz Lupát, vagy márvány Vénuszt hoztak magukkal, finom selyempapírosba göngyölve . . . Az öreg kis pupos Signor Dabbene elszorult ilyenkor a szíve . . . Ezek hazakészülnek . . . Ezek itt hagyják Rómát, itt hagyják a barrt és — őt is!

Nem szeretett erre gondolni és igyekezett magával elhítni, hogy dehogya is utaznak el . . . Hiszen más is vásárolhat szobrokat, képeket, mozaikot, nemcsak az, aki elutazni készül . . . Sőt talán éppen állandó letelepedésre készülnek . . .

Hanem azért nem merte megkérdezni őket! Inkább bizonytalanságban akart lenni, semmiút megtudni a biztosat, ami — kellemetlen hír is lehet.

De egyszer, amikor már erősen bentártak az őszen és a nap már nem a Monte Mario, hanem a Szent Péter óriási kupolája mögött bukott le, az idegen férfi így szólt Signor Dabbenehez:

— Holnap utazunk . . . Haza!

A kis pupos rájuk nézett. A szemében nem volt könny, de azért olyan volt az a két nagy fekete szem, mint az érett fekete szőlő, amelyet a harmat befutott:

— Mért mennek már el? Hiszen most lesz csak igazán szép a város . . .!

— El kell mennünk!

— Ne menjenek! Most lesznek az ottobrá-ták . . . Azok nagyon érdekesek . . . Jó bor, jó mulatság . . . Aztán a Pantheonban az ünnepek . . . Nagyon érdekes . . . Rafael ünnepe . . . A Pantheon . . . olyan, mint a leütött tetejű czukorsüveg . . . Hehehe! Nevetett,

de látszott rajta, hogy azért nevet, mert más-különben — sirva fakadna! Még marasztalta őket egy ideig, de aztán hirtelen elcsuklott a szava. Nem igen beszélt többet. Komoran, mogorván ült a kis asztalka mellett és amikor az idegenek elbucsztak, ő is rendelt magának egy vermuthot . . .

Másnap már korán reggel ott volt az állomáson. Nem tudta, hogy mikor megy az idegenek vonatja, hát elhatározta, hogy megvárja valamennyi induló vonatot, amíg csak az övék nem jön . . .

Dél felé aztán jött a fiatal széke asszony meg a nyulánk férfi. Signor Dabbene úgy találta, hogy az asszonyka ma szebb, mint valaha.

Virágcsokrot szorongatott a kezében és elfogódva nyujtotta át az asszonykának. Amikor pedig látta, hogy megörültek a figyelmességének, hát szélesen boldogan vigyorgott . . .

Még egyszer megszorította a férfi kezét, megcsókolta az asszonyt és a vonat elrobogott.

. . . Aznap este az öreg, örökké józan és mérsékletes Signor Dabbene részegen állított be a barrba. De most még legalább pontban nyolcz órakor. Másnap már későn is jött, harmadnap pedig végleg elmaradt.

Ugy érezte, hogy az a barr most már sivár és üres, hogy kész pokol és hogyha leül az asztal mellé, egyedül, magányosan, hát kiszakad a szíve . . . És ezután az öreg, pupos kis Signor Dabbene esténként, reggelénként már a város másik végére bandukolt ki, egy füstös, szurkos piszkos kis tejcarnokba . . . amíg egyszer aztán ki is költözött innen, a Corso mellől, a San Carlo mellől, meg — az emlékei mellől . . .

Nem is látta többé Pippo, meg a Pippo barria.

Nemzetem erkölcsé.

Sok századév még ki nem írtá
Fajomból a szeretetet:
Tudjuk bécsülni azt a népet,
Mely nyujt felénk testvérkezet.

De gyűlöljük a róka-germánt,
Ki bűnösen veszünkre tör,
Kifoszt jogurkból, kincseinkből,
Rosszat mond erkölcsünk felől.

Összbirodalma szent nevében
Megöl hitet, gondolatot;
Népeit egymásra uszítja;
Csak attól nem fél, ki halott.

Sajnálkozunk a medve-szlávon,
Ki lánczait megcsörgeti,
De szabadságnál, szép vagyonnál,
Kedvesebb a vutki neki.

Tömjénezük a francziának,
Ki szellemi téren vezér,
Eszméje áld, lezúz, irányít,
Jélesik, mint a lágy kenyér.

Dicsőítjük a büszke angolt,
Ki úr a pénzen, tengeren;
Jólét terem komor nyomában,
Hol magvetőként megjelen.

Amerikát, Japánt csodáljuk
Emberies törvényiért,
Látjuk, hogy a barbár középkor
Utvesztőiből már kiért.

Mi is kiértünk, művelődtünk,
Imádjuk a jót, igazat,
De nem engedjük, hogy fejünkre
Emberevők tiporjanak.

Egy ezredév bebizonyítá,
Hogy jellemes, nagy nép vagyunk,
Népszabadságban, műveltségben
Összpontosul akaratumk.

Modern mithológia.

Írta: Dr. Péterfi Tibor.

Azokon a zsbongó, villanyfényben uszó utcákon jöttem hazafelé, melyek az ünnepi ajándékok ezer reflexéjével voltak tele. A megszokott, évenként ismétlődő kép volt: a siető, ideges férfarcok, a kirakatok bámulásától kifáradt nők és a reménységtől és várakozástól mosolygó gyerekek hullámszó, zajongó, félig vidám, félig melankólikus, félig prózai és félig poétikus tömege. Valahogy ott volt az esti párázatban ama bethlehemi éjszakának sejtelmes hangulata, de a villamos lámpák fénygöngyörében, a női illatszereket és silt gesztenyeszagot hordozó utcái levegőben, a karácsonyi ajándékok ára felett vitatkozó vevők és kereskedők között oly mélyen elrejtőzött, mint valamely praerafaelista festmény, melynek vásznát egy utkori kontár modern színekkel átfestette.

Barátom, a doktor, kedvenc témáját fejtegette, miattal egy nagy csomag ajándékot vitt haza a kis fiának. „Látja” mondta, „a gyerekek már játék közben meg kell ismerkedni a pozitív dolgokkal. Nincs nagyobb ostobaság, mint hogy hat-hét éven keresztül hazug mesékkel tömjük tele gyermekeink fejét, amelyeknek hatásait egész további tanulmánya alatt ki akarjuk aztán venni a fejéből — legtöbbször — sajnos — hiába. A fiúknak csillogó kardot, uniformist, ólomkatonákat veszünk, hogy legkedvesebb gyermekemlékeivel a soldateska és az embergyilkolás szeretetét szoktassuk meg vele. A lányok élettelen babák cziczomázásában találják első játékukat, hogy hozzászokhassanak élettelen, értelmetlen tárgyakra életet látni. És így tovább folytatnám a végtelenségig. Én másképp csinálom. A kis fiam egy kis gőzgépet kap, meg egy bogárgyűjtőt. Majd elmagyarázom neki szépen, hogyan játszon vele a játék közben lassankint a tudni vágyó gyermeki lélek megismerkedik a gőzerő és a természet birodalmával...”

„Már amennyiben egyszer leorrázza magát a kis gőzgéppel és kitépdesi a pókok lábait, hogy kaszájának” vettem közé mosolyogva.

„Persze maga egy vén ezínikus, öregem, aki pusztá gonyolódásból képes lenne saját elveit megczáfolni, hogy ellentmondjon nekem. Titokban igazat ad nekem, de nagyon sablonosnak tartaná ezt fenhangon is megmondani. Talán csak nem hiszi, hogy okosabb dolog ólomkatonákat borsószemmel

leágyuzni, vagy „lóverseny-játékkal” hozzászoktatni a gyermeket a játékszenvedélyhez?”

„Okosabbnak nem okosabb, de mindenesetre mulatságosabb!”

„Áá, öregem, maga itt nekem aforizmákat akar mondani; hát nem bánom, legyen magának igaza. Hanem én azért elviszem a gyerekek ezt a gőzgépet s azt sem mondom, hogy az angyal hozta; meglátja, mégis milyen élvezettel látszik majd el vele. Boldog ünnepeket!”

Mosolyogva szoritottunk kezét s én egyedül baktattam tovább. Az utcák csendesebbek és sötétebbek lettek, erre felé már szegény emberek laktak, akik közül a hentes-kirakatoknak akad legtöbb bámulója.

A doktor csakugyan egy teljesen modern ember volt, abból a fajtából, akik szinte rajongással hisznek mindenben, ami modern. A lakása egy valódi iparművészeti kiállítás volt az új törekvéseknek; napokig tudott lelkesedni egy Wilde-novellán, vagy egy Ady-versen. A pesti levegőben oly könnyen s oly gyökértelesen megtapadó modern jelszavaknak, mint a gyermekek felvilágosítása, a racionális nevelés, az antialkoholizmus, a nők egyenjósága stb. — nem volt lelkesebb harcososa, mint ő. De különösen — és természetesen — a természettudományi igazságokból alkotott magának bibliát. És úgy hitt bennük, mint akármelyik dervis az ő koráiban. Mikor azt mondta: a phylogenezis ezt tanítja... vagy, hogy: Haeckel bebizonyította... vagy: Ostwald logikájából ez világosan érthető... oly határozott, kétkedést nem ismerő és kétkedést nem tűrő volt a hangja, hogy sohasem álltam ellent, hogy gonyolódó czinizmussal ne zavartam fel ennek a hitnek a vizeit és hadd lássam, hadd irigyeljem azt a modern embert, aki tudományos igazságokat hitté tud összeforrasztani. Mert irigyeltem ezt az embert, ahogy csak egy kiált, blazirt vivreur irigyelheti egy egészséges, fiatal ember ifjúságát. Ő a tudományban egy fiatal, izmos Herkulest látott, aki kérelhetetlenül teljesíti az ő tizenkét feladatát; én gyakran egy óriási, éppen járni tanuló gyermeknek láttam a tudományt, aki tapogatózva, csuszva, kapaszkodva igyekszik előre; gyakran megbotlik és visszacsuszik oda, ahonnan kiindult, legtöbbször pedig valami véletlen szerencse, egy éppen utba eső szék, vagy függőnyzsinór segít rajta, hogy célját elérhesse. A beszéde sem egészen értelmes még, vannak szavak, amelyeket megérthet mindenki, de egy összefüggő beszédet, magyarázatot még nem tud elmondani. Legtöbbször

még csak gügyög s gügyögését annyiféleképpen magyarázzák, ahányan hallgatják. Ő, hittem, reméltem én is, hogy ez a gyermek hatalmas óriássá fog megnőni, akinek a léptei alatt világok fognak átalakulni; de mennyivel boldogabb volt doktor barátom, aki hitében beteljesedettnek látta már azt, amiről én tudtam, hogy emberi szememmel nem láthatom meg soha.

A doktor nagyszerű rendszeres életet élt a hitével. Nincs az a középkori barát, aki az életét annyira az Egyház előírásai szerint osztotta volna be, mint barátom az övét természettudományi dogmái alapján. Nem azért irigyeltem, mert forró nyári napon hajadonfővel járált és feleségét decemberben is kivágott nyaku ruhákban járatta, hanem mert meggyőződése oly szilárd akaratot nevelt bele, amilyenre mi, örökké tépelődő, kétkedő, mindig a legjobbat kereső emberek képtelenek vagyunk. Ő, ha Payot „Az akarat nevelése” könyvében azt olvasta, hogy az éjszakai munka egy kifáradt idegrendszer felületes terméke s csak a reggeli dolgozás az igazán eredményes: másnap korán reggel fogott hozzá írásaihoz s kilencz óra után legfeljebb csak niszogót vett a kezébe. Nekem, ha a korai kelés ellen fellázadt a gerincem, rögtön eszembe jutott az az élettani tankönyv, mely az alvás individuális jellegéről beszél, hogy egyeseket az éjfél előtti, másokat csak a reggeli álm tud felüldíteni. És Payotnak tekintélyét megtámasztva ezzel, bár érzem, hogy a saját akaratom adja meg ennek az árat.

Valami különös érzésem volt mindig, ha erre a szemem előtt kialakuló új hitre gondoltam. Éreztem, hogy az én tudásom a pozitívabb, de az övé az erősebb. Mintha egy, az élet ezer apróbb és nagyobb csalódásain túl levő férfi hallgatná egy most érettségizett fiú életterveit, melyek csak úgy lánognak az önbizalomtól és a világba vetett hittől. És éreztem, hogy a természettudományok népszerű terjedésével ez a hit fog mind általánosabbá és erősebbé válni, ez fogja kitölteni az emberiség lelkében azt az űrt, melyet a pozitív tudás által kiűzött vallások hátrahagytak s hogy ennek a hitnek is kialakul a mithológiája, a dogmatikája csak úgy, mint a régieknek. Egy, a természettudományokból kialakuló mithológia! Perszoniifikációk, érzékfeletti tünemények! Hát lehetséges lenne ez?

Gondolataim közben lassankint hazaérkeztem, mikor hirtelen egy öreg ember bukkant fel előttem és felém tartott. Különös, élettelenül klasszikus arczáról láttam, hogy valami idegen lehet, de a vonásai oly ismerősek voltak előttem, mintha valami-

Egy hajszál.

A könyvben, melyet visszaadtál,
Benn maradtott egy fényes hajszál
Illatos, lágy, puha selyem,
Megcsókolom, megkönyyezem.

E hajból egész tengerem volt;
És aki hordta, mindenem volt —
A boldogság piros csolnakia
Csókóktól hajtva, ringott rajta.

Hajdőtörés ért, tönkrementem
Kincssem egy szálig elvesztettem,
E szál, ez maradt csak belőle,
Hogy ezzel álmodjam felőle

Köszönöm neked ezt jó isten —
Mert neked köszönhetem kincssem —
E hajszálat te küldted nekem,
Hogy legyen tőle egy emlékem.

Ő tudom rám nem gondolt volna,
Mert elmerültem a habokba,
A szívében is elmerültem.
Boldog tudott lenni nélkülem.

Az isten hozzám jobb volt, mint te,
A hajszál-emléket ő küldte;
És hozzá még sincs köszönő szavam,
Csak neved imádkozza ajakam.

Vértessy Gyula.

Szőkevények.

Írta: Urai Dezső.

I.

A bérkaszárnya legrejtettebb helyén, a nedves, dohos pinczében, ahová káromkodva szoktak lebotorkálni a szentet hordó tenyeres-talpas mindenféle lányok, valami suttogó, izgató hang hallatszott.

— Ne beszélj, te srác, mert az én papám háziur, a tied pedig egy rongyos viczeházmester és ha én egy szót szólok, titeket úgy kirugnak innen, hogy megbolondultok. Tudod?

— Azért adtam magának egy egérfogót? — feleli egy alázatos hang.

— Én is adtam neked két kravátlit, pedig keresték és ne beszélj, mert akkor vissza kell adni a kravátlit...

— Akkor az egérfogót is...

— Kuss...

A sötét pinczében egy kis időre cüli a suttogás. De azért a levegőben reszket az alázatos-ság és a gőg s ebből a két testetlen anyagból szinte ki lehet formálni a két titkon sugdosó gyereket: a háziur bársonynadrágos vadócját és a viczeházmester rongyos, maszatos gyereket. Az első emeletéről lehallatszik egy mosogató lány tányérsörömpölése és hamis éneke, a lépcsőház felől pedig beszűrődik a viczeházmester rekedt hangja.

— Én olvastam a Nick Cartert — törj meg a csöndet a bársonynadrágos, — folytatva valami régebbi beszélgetést — és akármit beszélsz, abban benne van... Olvastad már te a Nick Cartert?

— Olvastam — hazudja a maszatos minden habozás nélkül és egy pillanatig vár, mert biztos hiszi, hogy a másik kétkedni fog. De a bársonynadrágos gyerek képzelete elkalandozik ismeretlen országokba, vakmerő betörők és ravasz detektívek közé és egyáltalában nem czáfolja pajtása nyilvánvaló hazugságát.

— Ott van egy eset, amikor a csibészek betörnek a bankba és befurnak a kasszába, akkor egyszerre fölnyílik az ajtó és beugrik egy kutya, de ez Nick Carter és amikor hívják a kutyát, akkor egyszerre lerugja a bőrt és azt mondja: a törvény nevében. Akkor bemennek a csibészek a börtönbe.

— Butaság bemenni... Mikor mink a Stáhl-utczában laktunk, akkor volt egy verekedés és a kibererek mondták: be, az apád istenit, de a Jankó pofonvágott egy kiberert és még most is bent van.

— Hát akkor mégis bent van, te számár. Mert ha a Nick Carter mondja: be, akkor be... És én Nick Carter akarok lenni... Én egy detektív akarok lenni... És ki fogok szokni... Gyere...

— Hová?

— El, Amerikába... Nekem van hatvan Krajczárom...

— Adnál egy vasat két drámára...

— Mi az?

— Czigi... cigarettá... Adnál egy vasat...

— Pofont, azt kaphatsz... Hatvan vasból szalonnán és kenyéren megélünk a tengerig, ott beszökünk egy hajóba és ha már utazunk, akkor kibujunk és leszünk hajó-inasok.

— Megfognak...

— Olyan gyáva vagy, hogy utálatos — indulatosodik a bársonynadrágos. — Egy tót kla-

kor régen találkoztam volna már vele, talán a kolégium öreg padjai között. Az arcán olyan nyugodt, derűs rezignáció ült az ezernyi ráncz között, amilyent csak az ember szerezhethet meg magának, aki egynéhány emberöltő minden rajongását és minden csalódását átélte már. Hozzám lépett és megszólított. Az öreg Homeros nyelve szólalt meg, amelyről azt hittem, hogy az alfabéta kivételével réges-régen elfelejtettem. De a csodálatos öreget mégis megértettem. „Önt keresem, fiatal barátom”, szólott, „és gondolkozónak és tételődőnek látszik s ezeknek társasága kellemes a filozófusoknak!” Ebben a perczen ráismertem, mintha azt a régi, rozs-szű olvasható német könyvet lapoztam volna, mely tele volt sárgult fametszetekkel s ezt a címet viselte, hogy: „A görög természet-filozófusok”. Ráismertem: Empedokles volt, a szicíliai görög bölcse és orvos, az Aristoteles előtti idők legnagyobb gondolkodója. Eszembe jutott, hány-szor hivatkoztam rá a monizmus, mint az elsők egyikére, aki az elemek keletkezésével és a fejlődés törvényeivel foglalkozott. Azt olvassák ki az írásaiból, hogy már a természeti kiválógtatódás elvét ismerte volna.

Nem csodálkoztam a találkozáson. Igaz, hogy Kr. e. 450 esztendővel élte le csodás és viszontagságos életét, melyben csodatevő orvos, népevezér, természettudós és bölcse volt; aztán megismerve a népszerűség utóhatását, számkivetésben bolyongott, míg az Aetna csodás krátere magához nem vonzta: de mégis egészen természetesnek találtam e találkozást, hiszen ha az ember gondolkodik, úgy van vele, hogy a legtermészetesebb dolgokban is rendkívüliséget lát és a legcsodásabb dolgokat is természetesnek találja.

„Uram és mesterem!” feleltem „rendelkezésére álllok!”

— Elkísérem — szólott — aztán felelni fog néhány kérdésemre. Régen nem jártam már itt fent, több mint száz éve, Kant halála óta. Szeretek a filozófiáról beszélni, mert a filozófusnak legnagyobb gyönyörűsége, ha fenhargon mondhatja el azokat a gondolatokat, melyek a lélek chaosában még alakatlanul lebegnek. Ismeri a filozófiát?

Kissé elmosolyodtam. Mulattatott, hogy ez a kétez év előtti bölcse, aki akkor inkább megálmodta azokat az elemeket, melyeket mi mérni, kimutatni, kísérleteink számára igába szorítani tudunk — ez a természettudományokat versben író álmodozó, aki az elemek vonzása és a gravitáció helyett a szeretet princípiumát és a bomlások okául a gyűlöletet állította az élő és az élettelen természetbe — mondom,

hogy a természettudományi gondolkodásnak ez az amoebája velem akar vitatkozni filozófiáról az exakt, kísérleti tudományok korában.

— Megvallom — folytatta az öreg — egy nagy kétség kerget fel minduntalanul a földre. Azt hiszem, tévedett a filozófiám s ez a tévedés nem hagy nyugodni. Ön tudja, hogy az ember filozófiája a saját lelke s mint már előttem is tudva volt, ez a lélek halhatatlan. És ez a lélek mint valami sebet, úgy érzi magán a kétséget, a tévedést. Igyekszik gyógyulást keresni, bizonyosságokat találni és bizonyosságokért olykor feljön a földre — sajnos hiában.

Egy perczig hallgatott.

— Azt hiszem, hogy tévedtem — kezdte ismét — a kikötő munkásainak, a zöldseget áruló vénasszonyoknak volt valami igazuk. A természetet mégis csak Zeus kormányozza, a hatalmas, a villámot-osztogató.

Rám nézett, hogy milyen hatást tettek a szavai. Van valami igaz kétségtelenül abban, hogy valamikor minden egy gömbben egyesült. Az is elfogadható tudományos szempontból, hogy itt a részeket össze kell tartania valaminek, ami nem lehet más, mint a szeretet. A tünemények, a bomlások viszont egy széthúzás következményei. Mi okozza összes bomlásainkat, azt az áldástalan küzdelmet, melylyel arisztokráciánk a demokrácia nagy intézményét megbontani igyekezett. Mi más, végső okaiban, mint a gyűlölet. És e két tényező teremti meg a négy elemet: a földet, a vizet, a tüzet és a levegőt, amelyekből minden anyag keletkezik. Ez igaz, jó uram, tudományosan igaz, de mégis — nem találja? — homályos. Mi a szeretet, mi a gyűlölet? Honnan jönnek, ki szülte őket? Meddig tartanak, mekkora az erejük? A kikötőmunkás és a zöldseges kofa nem világosabban beszél, mikor azt mondja: Zeus az ő szemöldökével igazgatja a természetet? Most már csak az a hit biztat, hogy későbbi korok osztják majd el kétségeimet. Az Aetna igen kényelmes út a felvilágra, koronként felmászok, hogy mennyire ismerte meg az emberiség azt, ami előttem kétségekkel teli rejtély maradt. Fent voltam egy frank király tudós püspökénél, akinél Aristoteles megcsontított írásaiból láttam néhány tegereset. Jártam a földön, mikor Bacon a „Novum Organumot” világgá bocsátotta. Utoljára hosszabb ideig bolyongtam idefent. Az enciklopedisták kora volt s nem sokkal rá megismerkedtem Goethével. Aztán Kanttal. Felsőhajtott: — Nem sok eredménnyel jártam — tette hozzá.

— Csodálatos világokat láttam — folytatta kis szünet után — ezer és ezer olyan dolog, olyan tü-

nemény alakította át a földet, melyekről fogalmam sem volt. Csak az ember maradt ugyanaz, akit én már ismertem a kikötőtől, az agorától, a versenyekről és a népgyűlésekből. Az ember maradt ugyanaz és az ő örök kérdése, hogy miért?! Megpróbálta Bacon, Descartes, Lacke, Spinoza, meg Goethe, Kant és a többiek, hogy feleljenek rá, de mindenik nyitva hagyott érvelése bástyaövében egy titkos kaput, melyen túl ismét a szabad kalandozásnak nyílt mezője van s amelyen a lelkem ismét azt kérdezheti: hátha mégis az az igazság, hogy Zeus kormányozza a végtelenséget.

Azóta több mint száz év telt el. Tudom, hogy ez a száz év a tudás egész világát nyitotta fel. Eljutott a híre hozzám is Lamarknak, Darwinnak, Robert Meyernek, Helmholtznak, Mendelejettnek és Ehrlichnek; hallottam Haecckelről, Spencerről és megéreztem, hogy ha valaha, úgy most ebben a korban jött el az én filozófiám igazságszolgáltatása. Positív filozófiát akarnak, amilyenben magam is próbálkoztam, jogokért küzdenek, amelyeket magam is védelmeztem az arisztokrácia támadásával szemben. Most magán áll, hogy a mai ismeretek lényegével megismertessen s eloszlassa azt a kétkedést, melyet csaknem kétezer éve hordozok magammal.

„Szeretett mesterem — válaszoltam — bocsássa meg, ha kérdésre egyenesen nem válaszolok. A modern filozófia főérdeme és sajátága abban áll, hogy elválasztja a megismerhetőt a megismerhetetlentől. A dolgok, a tünemények okainak kutatása csak addig a határig észszerű, ameddig érzékelhetőségünk terjed. Azontul a megismerhetetlen birodalma következik, mely a mai praktikus hasznokért küzdő és földi örömkért élő ember előtt nem oly kívánatos kincses bánya, mint volt az ön idejében. Spenczer kötetekből álló filozófiát írt meg, melyekből kizárta a megismerhetetlen végokokat. És mi elemezzük az élet és az élettelen tünemények elemeit, a sejtet, a molekulákat, az atomokat, anélkül, hogy többet tőprengenék rendeltetésük felett, mint a mennyit egy matematikus elmélkedik az algebra képleteihez használatos betűk hangzása felett.”

„Való volna-e ez? — kiáltott az öreg megdöbbenve csodálkozással — ennyire megváltozott volna az emberiség lelke? Hát önöket nem igazgatja az a homály, mely valamely problémájuk megoldása előtt és mögött ott settenkedik. Nyugodtan tud ön örülni egy megvilágított szobában, melynek nyitott ajtóján át beárad a szomszéd szobák titokzatos sötétje?”

„Ez a költők dolga — válaszoltam, észrevéve, hogy a görög bölcseben hogy diadalmaskodik újra

pez vagy ... Minek is kezdek én veled ...? De te, ha megmondod a dadának, hát én összeruglak ...

— Ha ad egy vasat drámára ...

— Nem ... Ha nem jössz, megyek magam ... Már eldugtam egy tornatrikót és a bátyám térképét. Késem is van ...

— Mutasd? ...

— Ha jössz ... Mit félsz te ... Én tudok mindent ...

Én tudom az utat ... én nem félek ... Ha jön a rendőr, bebujunk a kapu alá és hat nap alatt ott vagyunk a tengernél.

— Nem is hat nap — próbál ellenkezni a maszatos, hátha megingatja elhatározásában pajtását.

— De hat nap, — erősködik a másik. — Kocsira is föl lehet kapaszkodni, akkor hamarabb megy ... Csak szépen kell mondani: bácsi kérem, engedjen föl ... Akkor fölenged ... Hát jössz?

— A hatvan vasból két óráig lehetne csónakázni a ligetben ... Azt kellene csinálni ...

— Hát most menj a fenébe, tót csibész, most futyolok rád ... Én holnap reggel elmegyek magam.

A sötét pinczében büszkén kiegyenesedik a háziur bársonynadrágos fiacskája és szándékosan rálép a maszatos tót gyerek meztelen lábára. A tót erre az inzultusra gyáván csak úgy befelé szivja:

— Zsidó

II.

Az újpesti uton a sok apró, piszkos lebujs között talán a legapróbb és a legpiszkosabb a „Kacsamadár”-hoz címzett „vendéglő”. Barát-

ságtalan pinczehelyiség, amelynek két szennyes ablaka egy vonalba esik a gyalogjáróval. Ebbe a „hotel”-be jár a csavargó-világ salakja, a krajczára éhes gyáva piaci tolvaj, boltok kirakataiból „csoró” kontár-csibész. Savanyu borszag, avas szalonna, hagyma fojtó illata barátságosan keveredik a leggyalázatosabb dohány büzeivel.

A lebujsban ezuttal sok az ember, de a vendégek csoportosulása egészen különös. A sok csavargó mind egy csomóba verődve, mosolygó ábrázattal ül és kíváncsian figyeli két kis fiu viselkedését. A bársonynadrágos és a maszatos ülnek egy kerek, zöldre mázolt asztalnál. Előttük magas polárban szódavizes bor, amit jóformán parancs nélkül tett eléjük a korcsmáros. A tót kölyök úgy füstöl, mint egy kémény. A szemé könyezik, a köhögés is előveszi egy párszor, de azért csak szivja a nedves, erős dohányból készült cigarettát. Időközönként a borból is hörpint és úgy tesz, mint, aki nagyon jól érzi magát.

A bársonynadrágos laposakat pislogva ül a kemény széken. Sáros, fáradt, ijedt. A torzonborz alakoktól fél, a füst marja a szemét és az a hörpintés bor, amit ivott, teljesen elkálította. Hazavágyódik, de ezt még nem meri elárulni.

— Nesze cigi — biztatja a maszatos és oda-tol egy papírszivarkát.

A bársonynadrágos némán visszatolja. Hangja már régen nincsen, mert megrémítette a környezet, megfélemlítették a torzonborz emberek. Sirni szeretne, annyira bátoratlan, de egy csöpo lázadó érzés még van benne, amely elhiti vele, hogy különb, mint társa, a maszatos. A rongyos, félelmetes alakok pedig egyre közelebb húzódnak hozzájuk. Egyik-másik átszól az

asztalhoz, megkérdi mi járatban vannak, de a fiuk közül csak a maszatos mer válaszolni. Most már az egész vonalon ő az ur. A hasonló emberek bátran felel és teliesen átérzi, hogy a bársonynadrágosnak ő a pártfogója. Ki is próbálja hatalmát menten.

— Együnk valamit — indítványozza s be sem várja a jóváhagyást, megrendeli a kolbászt.

Az ételből csak a maszatos harap, a bársonynadrágos, bár éhes, húzódik, szárazakat nyel, de a nagy ijedtségtől nem mer hozzányulni a kolbászhoz. Halkan nógatja a maszatos, csak-hogy a kedvében járjon neki. A viczeházmester fia pedig szinte ösztönszerűleg hajlik egy kis zsarnokoskodásra. Bár ő sem érzi magát a legjobban, mégis felülkerekedik és legalább látszat szerint biztos a föllépése. Hegyes válaszokat osztogat jobbra-balra, amelyeknek hallatára a bársonynadrágos borzongást érez, mert attól tart, hogy a nyelvelést fényes pengékkel fogják megtorolni a csavargók. Az emberek azonban durván röhögnek a kis kölyök szemtelenségén, mire a maszatos fölbuzdul és most már tartózkodás nélkül tegezi a háziur fiát.

— Add ide a pénzt.

A bársonynadrágos hallgat. Hideg fut át rajta, mert érzi, hogy ez a kérés inkább követelés és a megtagadás következményekkel jár, de azért egy percre melegevéssel tölti el, hogy bátor volt. A maszatos azonban a vad környezetben levet minden alázatosságot. Halkan, de fenyegetően sziszegi:

— Add ide a pénzt.

A bársonynadrágos izzadó tenyerébe mar-

és újra a költő. — Hogy egy példát mondjak, itt van az ember fejlődése. Tudjuk, hogy két sejt, a petesejt és a spermium összeolvadásából indul meg a sejtoszlások sorozata, melyekből, mint egymásba rakódó építőkövekből felépül az élőlény szervezete. Az egész folyamat világos, érthető. Láthatjuk a sejteket, a sejtek összeolvadását, azt, amit megtermékenyítésnek nevezünk; látjuk a sejtoszlásokat, a különböző fejlődési alakokat egészen a kifejlett élő lényig. Ennyit pozitíve tudunk, a többivel, amiket pozitíve meg nem ismerhetünk, nem foglalkozunk.

„Igazán? — vágott közbe ő, most már kissé gúnyosan — és ennyivel beérik? Nem kutatják, miért találkoznak a nemi sejtek, miért indul meg a sejtoszlódás, mi az, ami épp úgy összetartja a keletkező sejteket, mint ahogy együtt maradnak?”

„Ó — feleltém fölényesen — ezekkel is foglalkozunk. A két sejt találkozásánál egy vonzás, az u. n. nemi vonzás segíti elő. Épp úgy, mint két vegyi elem egyesülését a vegyi vonzás, a chemotropizmus. Az osztdódásokat a sejt belső diszpozíciója szabja meg s a sejtek további együttmaradásának egy sejtközti vonzás: a cytotropizmus az oka.”

Az öreg böles lassankint mintha felém magasodott volna. Homlokán az a nyugodt, felségesen gúnyos lenézés ült, melyet csak klasszikus istenek szobrain láthatunk.

„Nemi vonzás, belső diszpozíció, cytotropizmus? — szólott — és miben áll ezeknek a lényegük, fiatal barátom?”

Éreztem, hogy belezavarodtam.

Az öreg böles ekkor ismét elkomolyodott. „Belátom, hiában jöttem ismét — mormogta — ezek a tudományos szavak sem mondanak többet, mint hogy szeretet egyesíti és gyűlölet választja szét a dolgokat. Ne csüggedjen, ne restelkedjék” — fordult hozzám — ön még nem látta azt, amit én már kétezzer év óta láthatok, hogy az ember együtt születik az ismeretlennel s attól nem szabadul meg sem haláláig, sem halála után. Hiában akarják önök, modern természettudósok lerázni ölegető és csábító karjait, az önökben él, hitet sző a lélek mélységei felé, szép pókhálószerű hitet, mely tegnapelőtt még nyμφákkal és kentaurokkal, tegnap még lélekkel, szabad akarattal és gondviseléssel népesítette be a lelkeket, ma pedig mindenféle tropizmusokkal és diszpozíciókkal akarja elhíttetni azt, amit nem tudnak. És el fog jönni egy óra, amikor önök is azt fogják kérdezni: nem volna világosabb azt mondani, hogy Zeus kormányozza a mindenséget.”

kolja a mikkélpénzeket és az asztal alatt odanyújtja társának. Egy huszilleres átgurul a szomszéd asztalhoz, egy ragyás suhancz fölemeli nevetve és koczog vele a poharán, hogy friss italt adjanak neki. A többi harsány nevetéssel fizet az öletért. Majd fölzug valami vad dal, amelyhez az emberek nagy nyitott késcikkkel verik a poharakat. Fenyegetően duhaj a nóta, a füstbe burkolt arcok sötét vörösségükkel tolaszanak köröszűll a maró fátyolon és a kis bársonyadrágosnak úgy tetszik, mintha tejtegerben véres álarczok uszkálnának. Szorongó szívűből kezd föl-fölcuklani a sirás. Kicsi életének minden epizódja elvonul szemei előtt, megjelennek testvérei, szülei, babusgató dadája, az utolsó karácsonya. Leszámol azzal, hogy mindezeket még egyszer visszontlassa ebben az életben.

Közelében egyszerre kemény szóváltás keletkezik, káromkodva fölöknek egy asztal és a kések keményen illeszkednek az izmos kezekbe. A részeg suhanczok fölgrágnak, némelyike székert ragad. Hirtelen kivágódik az ajtó, az utcáról hideg áramlat huz be és utcát vág a sűrű füstbe. A légáramlat által szelt rés végében ott áll kiegyenesedve, piros képpel: a rendőr. A kis uri fiu előtt egyszerre megjelenik a megváltó. Valami melegség lopózik a szívébe, valami nagyszerű bizalom, azután kis gyerekes sirással kirugja maga alól a székert és odafut a rendőrhöz:

— Rendőr bácsi, vigyen haza, mink a Vörösmarty-utcában lakunk.

És gyerekes, puha szájának csókjával tapad a rendőr fehérkeztyűs, erős kezéhez, amely el nem engedne egy világgért sem.

Egyszerre ott találtam magamat a ház kapujában, az éjszakában egyedül. A görög böles eltűnt, mint minden, amit mult századokból visszaélmodunk magunknak.

És amíg lefeküdtem s a doktor hite és az öreg böles szavai összekavarodtak a fejemben, szinte hallottam a könyves polczomon a könyvek között azt a titokzatos zibongást az örök és rejtélyes igazságok körül, melyről, mint Anatole France írja, holdfényes estéken oly csudálatos álmokat látott Hamilcar, a jó Bonnard Sylvestre filozófikus macskája.

Vizgazdálkodásunk jövője.

Közel kétszáz milliót szavazott meg az országgyűlés a közelmúltban a földmívelésügyi miniszternek, a vízi-utak szabályozása czéljára. Ez a beruházási törvény eminens fontossága és nincs ez országban komoly ember, aki azt örömmel ne üdvözölte volna. Ámde ez a törvény csak a jelennek szól. Még mindig sajnálattal kell nélkülöznünk a kezdeményezést azon irányban, amelyben más államok a vizgazdálkodási technika vívmányainak felhasználásával a messze jövőre gondolnak. Értjük különösen a völgygátak (Thalsperre) intézményét, melyet büntetlenül nem negligálhat Magyarország, amelynek nélkülözhetlenségét rég belátta minden állam, ugy Európában, mint más világrészekben.

Magyarország agrikulturnális állam, elsődrendű fontosságú kérdés tehát, hogy legyen elegendő vize. Már pedig nincs elegendő vizünk. Ha volna, akkor a nagy magyar Alföld állandóan mesés Kánaán lenne, pedig nem az. Higgadt megfigyelők rég megállapították, hogy az Alföld az évről-évre megújuló tavaszi áradások és nyári szárazságok következtében termelő erejében egyre gyöngül és kikerülhetetlenül halad a szomorú pusztulás felé, amely elérte Perziát és Mezopotámiát, az egykor oly termékeny országokat, mert elmulasztották azt, hogy völgyzárlatok segítségével egy észszerű vizgazdálkodás alapjait megvevessék.

Magyarország vízhiánya szerencsénkre csak relatív. Vizünk volna elegendő, ha tudnánk vele gazdaságosan bánni. Az országnak ahhoz, hogy minden gazdasági vizszükségletét fedezhesse, szüksége van egy bizonyos mennyiségű vízre. Nevezik ezt a mennyiséget — X-nek. Ha már most összeadjuk azt a vízmennyiséget, amit Magyarország különböző czimeken termel, — csapadék (eső, hó), tavaszi olvadás, forrás, folyók ágyában idegenből jövő víz stb. — akkor azt látjuk, hogy együtt van az egész X. mennyiség. Csakhogy az a bökkenő, hogy úgy vagyunk vele, mint a rossz diák, aki a havi zsebpénzét eldözsöli az első napon és azután 29 napon át koplal. Nekünk is van márcziusban vizünk bőven, ott is, ahol nem kellene, sok is, víz alá kerül az országnak egy része. Ez a víz azután felhasználatlannal lehömpölyög a Feketetengerbe, részben kártekonnyaltalvizként marad vissza, végül egy része mint moesár metelyezi meg a levegőt és földet egyaránt. Azután jön a nyár, a perzselő aszály. Drága volna a víz, de nincs. A Tisza úgy kiszárad, hogy nem hajózható többé és pusztul a termés. Hogy ar-tézi kutakkal a nagy Alföldet megöhtözni nem lehet, azt minden ember tudja. És minden ember belétörődött már abba a gondolatba, hogy ez a baj az ország átká, de segíteni rajta nem lehet!

Nos hát, dehogyan is nem lehet. Ennek az átoknak van egy kipróbált ellenszere, a neve: völgyzárlat, völgygát (Thalsperre). Persze nem olcsó dolog az ilyen völgyzárlat. Egyiptom például 85 millió koronát költött a Nilus assuáni zárógátjára, mely 1902-ben készült el és több mint egy milliárd köbméter vizet fog fel. De ezzel a gáttal elérte azt, hogy az előbbi sivatagon ma több, mint százezer család üz jövedelmező mezőgazdasági foglalkozást.

De hát lássuk, mi is az a völgyzárlat? Valóságos Kolumbus tojása! Nincs olyan ember Magyarországon, aki még ilyet nem látott volna — kicsinyben. Mert ki ne látott volna még pataki malmot? A patak vize legtöbbször kevés arra, hogy a malomkereket hajtsa, gátat tesz tehát a molnár a víz lefolyása elé (duzzasztó), míg a kellő erejű vízmennyiséget egybegyűjti. A völgyzárlat ugyanez — nagy mértékben. Elzárjuk egy völgy száját hatalmas gátfallal és a völgy száját hatalmas gátfallal és a völgy beisejé-

ben keletkező minden vizet, forrást és csapadékot összegyűjtünk. A vízmedence maga a völgykatlan. A felfogott viz azután ipari, mezőgazdasági és más czélokra megfelelő csatornázás útján vezetetik el.

Az eszme mindennek nevezhető, csak nem újnak. Indiában és Kinában már évszázadok óta léteznek ilyen vízművek. Sőt hazánkban is vannak apostolai a vizgátak ügyének, Finály István és utabban Nagy Dezső műegyetemi tanár személyében. Különösen az utóbbi az, aki mély szakértelem mellett lelkes odaadással küzd a völgyzárlatok ügyének fellendítéseért, szaklapokban és népszerű felolvasásokkal.

Lássuk már most, mit lehetne elérni hazánkban a völgyzárlatok útján. Hazánk geográfiai helyzeténél fogva különösen alkalmas terep az völgygátak építésére. A Kárpátok úgy övezik körül az országot, hogy az ország belseje egy természetes völgykatlan. A Kárpátokban felgyűlő óriási hóvíz, patakok, folyók és források vize kitünően elzárható. Nagy Dezső számítása szerint egyedül a Tisza és mellékfolyóinak vízgyűjtő felülete akkora, hogy 200 méter esési magasságu értékesítés mellett négy millió löerőt képes produkálni. Képzeliük el már most azokat a gyártelepeket, amelyek ilyen gazdag erőforrásu vízmedencék körül épülnek! Hogy teljes fogalmunk legyen az ilyen vízművek gazdasági értékéről, tudnunk kell, hogy mennyivel olcsóbb a víz-löerő a gőz-löerőnél. Mattern német tudós kiszámította, hogy a vízlöerő költsége a gőz-löerő költségének még egy negyedrésznél is kisebb. Az előbbi Urftnál (Németország) 415 korona, az utóbbi — 95 korona! Németország és Ausztria ma már egyre építik a vizgátakat és óriási gazdasági eredményekkel. A remscheidi, lenepi, hückerulageni, marienheidei, rensdorfi, barmeni, solingeni, haspei, altenai, gemündi, marklissai stb. völgygátak élő tanúságai annak, hogy az ipar, kereskedelem, agrikulturna, hygienia mit köszönhet a helyes irányu vizgazdálkodásnak.

A német és osztrák ipar túltengései ellen hazánkban általános a panasz. Nem tudunk velük versenybe állni. Már pedig vannak Csehországban völgygátak, amelyek 20 éve állanak fenn és amelyek olyképpen keletkeztek, hogy előállítási költségeik 50 év alatt megtérülnek teljesen. Ezek a völgykatlanok 30 év múlva ingyen vizerőt fognak szolgáltatni az alattuk levő gyártelepeknek. Hogyan fog a magyar ipar 30 év múlva ezekkel versenykezhetni?

Ha hazánkban a völgygátak kellő módon felennének állítva, annak hatása az Alföldre a következő lenne. A Tisza vízbősége Szeged alatt úgy ingadozik, hogy most a minimuma másodpercenként 200 köbméter, maximuma 3600 köbméter. Vizgátrendszer mellett egész éven át átlag 1500 köbméter lenne. Felszabadulnának a drága árterületek, megszűnnék az ármentesítési költség, elmúlnának a káros „fakadó vizek”, lenne bőségben öntöző csatornánk s az Alföldet virágozó paradicsommá lehetne varázsolni. Csökkenne a nemzeti munkaerő csorbító kivándorlás. Talán hadászati szempontból is fontos lehet egy ilyen vízmű, mely minden pillanatban képes arra, hogy egy pár millió köbméter vizet zudítson a betolakodó ellenség nyakába.

Nagy, kiszámíthatatlan értékű előnye továbbá a völgyzárlatoknak, hogy a környékük megszabadul az árvíz veszedelmétől. Legifényesebb példa erre a Németországban levő Marklissa mezőváros esete. A Bober és Quais folyók állandóan elöntötték ezt a várost egészen az 1897. évig, mikor felépült a völgy zárlata. Azóta nem ismerik ott az árvizet. A zárógát 14 millió koronába került. Az 1897-iki árvíz okozta kár pedig meghaladta a 12 millió koronát. Sapientsat!

Kétségtelen, hogy a völgygátrendszer teljes kifejlesztéséhez sok pénz kellene. Magyarország berendezése völgygátakkal belekerülne egy kerek milliárdba. Az is tagadhatatlan, hogy a völgygátrendszer előnyeit csak hosszú évek, sőt csak évtizedek múltán élvezhetné az ország. De ez nem lehet ok a visszariadásra. A mi századokra szól, az egy milliárdnyi költséget pedig fel lehet osztani körülbelül 100 évre, akkor az ország nem érzi meg. Munkaerőnk van elég. Egy pillanatig sem haboznék erre a czélra a hadsereg mostani improduktív erejét felhasználni. Nem új eszme ez sem. A keleti tenger partjain láthatók azok a védősáncok, amikkel a

partii lakosok a tenger dagálya ellen védekeznek. Ezeket is katonák építették. A mi derék utászaink karjaiban is hatalmas munkaerő lakik.

Egyszóval, a feladat nagy és nehéz, de a cél nemes és a történelem tanulságait előrelátó ember nem vetheti meg. Az eszme szép, keresztülvitele méltó volna nagy koncepciójú emberek ambícióiához!

Dr. Gábor Gyula.

A pereskedés természete.

Írta: Dr. Balla Leó Gyula.

Mondják, hogy a pereskedés baj, sőt általában különleges magyar betegség is. A nyelvész, a plasztikus ízü felelős a sodrófák országába tartozik, ellenben a fórumon lejátszódó per nem tréfa dolog, amiért is az mindenki nyugtalanító érzést kelt. Abban is, aki azt megindítja, aki ellen irányul s aki bármilyen szerepet játszik akörül.

Ha ezt az érzetet bonckés alá vesszük, azt tapasztaljuk, hogy annak a fő alkotóeleme olyan nyugtalanság, amely valamiféle erkölcsi vagy anyagi csapás bekövetkezésének sejtelméből áll. A pernek elődje ugyanis az egyik vagy másik, sőt az osztó igazság elvénél fogva akárhányszor mindkét pereskedő fél valamely javának csökkenését vonja maga után.

A pereskedéssel járó nyugtalanító érzés ijesztő színtü köntösbe burkolja a perben szereplő személyeket s a per tárgyát egyaránt. Csak éppen a per conglomerátumában meg-megvillanó igazság fénye tünteti el a per kísérleties jellegét. Igaz ugyan, hogy a tiszta és szent igazság tudata minden melléktétetet elnémit, de azért meghagyja az emberben azt a félelmet, amelyet annak jelenléte kell, hogy minden emberben keltsen.

Minden pernek bevallott és megengedett ezéja az igazság. Maga a per pedig — mint Jhering mondja — nem a per tárgyának, melynek értéke gyakran jelentéktelen, hanem a személynek és jogérzetének a védelme. Ebből mellesleg azután következik, hogy konok perlekedők nincsenek is, hanem csak olyanok, akiknek felett jogérzetük van.

Ha most a morál szempontjából bírjuk a perlekedés létjogosultságát, akkor az a békés együttműködésnél erkölestelenebbnek nem jelentkezik, mert amíg az előbbi az igazság keresését jelenti, addig ez utóbbi nem mindig vezet annak megtalálásához.

Mégis a gyakorlati életben az tapasztalható, hogy az emberek rokonérzése nem azoké, akik jogérzetüket megalkuvás nélkül védelmezik, hanem azok felé fordul, akik a maguk igazát a másokéval békésen összegegyeztetik.

Shakespeare „Hamlet”-jében Polonissal mondja: „Kerüld a perpatvart, de ha benne vagy, végezd, hogy másszor ellened kerüljön!” Köztudomású tény az, hogy nagyobb művészet kell ahhoz, hogy az ember személyét és jogérzetét barátaival szemben békében megvédelmezze, mint hogy peres ellenfelein a maga igazát sikeresen keresesse. Az emberek mégis inkább választják a kényelmes megalkuvást, mint az igazságnak önértékes keresését, mert ezenfelül a barátság félelménél az igazságtól való rettegés mégis csak nagyobb.

Midőn pereskedő emberekről beszélünk, nem sorolom ide a szakácsnót keresőket, vagy az ugynevezett „becsület-smokkokat”, akik igazságszeretőnek már nem tekinthetők. Azok vannak lelki szemem előtt, akik a pert, mint ilyen, nem szeretik ugyan, de az igazság megnyilvánulását megnyugvással várják.

Az igaz, hogy a perlekedés külső képe nem tüntet fel oly vonásokat, amelyek az emberre üdítő hatással volnának. Ezek között a legviszatasztóbb az ádáz harag és gyűlölködés, amely a peres feleket egymás irányában áthatja. Kétségtelen, emberileg nagyon is érthető, hogy azt, aki jogalmat veszélyeztet s ezáltal személyemet sérti, szeretettel nem kezelhetem s miután őt jogköröm respektálására szép szóval rábírnai nem tudtam, annak kikényszerítését ugyanilyen módon még kevésbé remélhetem. Amikor tehát az igazságról való előcsatározásban a

fegyverek gyűlölettel való kikészítésének zaja halatszik, nem volna-e éppen az csodálatos, ha a valószínű csata során a haraggal jól megtöltött fegyverek löszerei szelid vaktöltéseknek bizonyulnának. Az is könnyen érthető, hogy az igazságtól puska-poros levegőben kevés ember képes még csak gondolni is arra, hogy hiszen két jogérző az igazság szent nevében a jogérzet védelmére folytat harcot.

A pereskedő feleket kinzó ezen indulatok, a per egész anyagát végigseprik. Átragadnak emberről emberre s megteremtik azt a két tábor, mely az egyik, vagy másik félre esküszik. Pedig mintha, például, a tanuknak nem a felekre, hanem a szintisztá igazságra kellene esküdniök.

Nem teszek említést azon tanukról, akik az emberi érzékek fogyatékosága folytán valamely tény tekintetében jóhiszeműleg tévedésben vannak. Erről Liszt, a nagy német büntető jogász sokkal érdekesebben szól. Hanem igenis azokról beszélek, akik az igazságnak megfelelő tumbizonyosságot tesznek s azt esküvel is erősítik meg. Ezeknek a szerepe a perben a leghátánabb, mert hisz a félnek egyoldalú kritikáját mindig kihívják. Így esik meg azután, hogy hamis tanu tulajdonképpen nincsen is, ha egyszer az egyik fél az igazmondót hamisnak, viszont a másik az igazdózt tekint igaznak. És ez legalább is illik, hogy így legyen, mert hát javarészt mégis csak a tanuvallomások billentik jobbra, vagy balra az igazság mérlegét.

Tagadhatatlan azonban, hogy ennek a mérlegnek egyensúlyozói, az ügyvédek, akik szintén kiválóan fontos szerepet játszanak a perben. Vagy azokat találóbban a per hangszerelő művészeinek is nevezhetném. Ők azok, akik a peres felek rendelkezésére bocsátott jogi tudásukkal, kifinomult jogérzetükkel a per menetét irányítják, a per nyers anyagából kilátóztatják a jogtudomány birodalmának utvesztőiből vett tudásukkal összegyűrt érvekkel annak állását szabályozzák. És, ha a laikus pereskedő fél vak szenvedélyében ezt észrevenni nem is tudja, annál jobban feltűnik neki az a mód, a hang, amelyet az ügyvéd a tárgyalásnál használ. Minden kevésbé zeneéző ember is megérzi, hogy milyen quasi csiklandozó hatása van annak a hang-nemnek, amelyet a zeneszerző szerencsésen alkalmaz. Nos, éppen ilyen villanyozó érzéseket kelt pro és kontra az a fiskális, akinek hangja a hanglétra legalsó fokán mozog, előadási módja pedig nem a legfinomabb nuance-okkal ugyan, de ebben is művésziessé válni meg. Persze kifélé a jó ügyvéd. A nyugodtan érvelő a peres felek szemében nem is ügyvéd, még kevésbé jó ügyvéd. És ez természetes is, mert az érvelést mindenki meghallgatja ugyan, de annál kevesebben értik azt meg.

Az ügyvéd amilyen kiváló jogérzetet tanusit hivatásánál fogva a saját felének ügye iránt, a bíró épp oly csodálatra méltó igazságérzettel van áttelve a valamennyi peres fél igényelte pertárgyval szemben. Tény az, hogy az igazság érvényre juttatása szempontjából a bíró és ügyvéd egyenlő rangú fontos tényezői az igazságszolgáltatásnak, mindazonáltal utaik egymástól főleg abban térnek el, hogy amíg az ügyvéd az ellenfél érdekét egyáltalán nem szolgálhatja, addig a bíró mindkét fél jogát és pedig egyformán szem előtt tartani tartozik.

Szerfelett nehéz feladat ezen egymással homlokegyenest ellentétes érdekek ütközéspontjában szolgálni. Mert hisz a bíró az, aki által ezeknek kiegyenlítődniök kell, ahonnan a felkurbácsolt szenvedélyek rendes mederbe való terelésének kiindulnia kell. Minden szavára, összes perbeli ténykedéseire az igazságnak a kezében tartott mérlege meg-megrezdül. Csoda-e hát, ha a pereskedő feleknél kegyetlen és nem mindig tárgyilagos ellenőrzése alatt áll.

Ami tény, hogy az említett érdek-kiegyenlítő folyamat akként nem intézhető, hogy a bíró a pereskedő felek számára valamely új, eddig még nem létezett javat teremtsen meg. A bíró csak egy javat termelhet, amelyhez senkinek kizárólagos joga nincs, amely mindenkié: az igazságot. De ezt meg azután teljes joghatálylyal egyesegyedül csak a bíró alkothatja meg és nem minden ember, amint azt mindenki a saját ügyében megtenni szeretné.

Mindenki érzi és tudja, hogy saját viselt dol-

gaiban is, melyeknek pedig titkos rugóit maga ismeri legjobban, mily nehéz az elhatározás. Elképzelhető most már, hogy minő nehézséggel kell megküzdenie, milyen óriási lelki erővel, tisztességgel párosult jogi tudást kell kifejtenie a bírónak akkor, amidőn harmadik személyeknek a gyűlölet szálaival összebogozott perében kell igazságot mondania.

Az igazságszolgáltatás biztonságának egyik garanciája az ítélet megindokolása. Kérdezem, hogy ezen indokok közt nem a legkimagaslóbb helyet foglalhatja-e el az, amely az ítéletet mondott bíró lelkiismeretének abból a nyugalmából áll, amelylyel a per összes momentumainak gondos mérlegelése után ítéletét meghozta. A bíró megbízható egyénisége, az ő megtisztult lelki világa, igazságérzettel telített jogérzete szikla-szilárd talapzatai mindenféle pernek, melyeknek ezreit ugy az államhatalom, mint a polgárok milliói rá bíznak.

Bizony se szeri, se száma a perek sokféleségének. Töméttelen mód kínálkozik arra, hogy a számtalan tárgy, a sok személy, a sokféle jogérzet per utján megvédelmeztessek. Lehetetlen is volna megkísérlni a pereknek akár személyek, akár tárgyak szerint való osztályozását, mert a pereskedő személyek a pertárgyval annyira azonosítják magukat és viszont a per tárgyát pedig annyira felruhazzák egyéni tulajdonságaikkal, hogy pertárgyról beszélni nem is lehet, hanem csak gyűlölködő személyekről. Elmondható tehát, hogy a perek tárgya annyi és olyan, amennyi és milyen ember a világon van.

Azért aki perben bármely műűségben szerepel, nem téveszt szem elől, hogy nem élettelen tárgy körül folyik abban a szó, hanem mindig élő jogérzet s nagyon is érzékeny emberek állanak a vita központjában, ahol minden szó az elevenbe vág. Pedig sohasem szabad összezavarni a pereskedés és az igazság fogalmát. Hisz a leggyakrabban megessik, hogy a bíró egyik félnek sem, esetleg mindkét félnek, vagy mindkettőnek részben ad vagy nem ad igazat. Ha pedig ez így van, mennyivel inkább kell tisztában lenni azzal, hogy a pereskedő felek személyeinek egyike sem azonosítható az igazság fogalmával. Ha valaki személyének vagy jogérzetének perrel kel védelmére, ebből a körülményből csak vélelmezhető, hogy sértés történt, de viszont csak a perrel együtt dönthető el az a kérdés, hogy ezt a sértést nem épen a perindító okozta-e az ő jogsértésével.

A mint tehát teljes határozottsággal nem állítható az, hogy sérelem esetén az érdekellentéteknek kompromisszuma a jogérzetet lealacsonyítja, akként nem áll az sem, hogy a pereskedés már magában véve igazságérzetet jelent.

Az élet elég bizonyosságot szolgáltat arról, hogy sok jogtalanság bir az igazság látszatával. Ép így tömördek perben az igazságkeresés ürügye alatt jogtalankodás folyik.

A pereskedésben kétségkívül a legszebb az igazságnak ítélet formájában való megnyilvánulása. Mégis nem különös jelenség-e az, hogy ez a legszebb momentum egyuttal a per végét is jelenti?

Mindenki elmélkedhetik azon, hogy ez a körülmény mily véletlennek az alakulata. Az örök perújítók és felebbezők véleményét mindenki ismeri. Ők a maguk békéjére a pereskedésben bukkannak, igazságukat pedig sehol és sohasem találják meg.

A pereskedők legnagyobb része azonban, legyen az a legrosszabb, vagy legjóhiszeműbb ember, mégis azt vallja, hogy a perlekedés nemcsak a legszebb, hanem a legjobb is akkor, a midőn annak vége van.

Ha az ember szerelmes, először megcsalja önmagát, aztán másokat. És ez az, amit a világ regénynek hív.

Ha az ember valamit akar tudni saját magáról, mindent kell tudnia másokról.

Ha egy asszony úrra férjhez megy, azért teszi, mert az első férjét gyűlölte. Ha egy férfi úrra nőül, azért teszi, mert az első feleségét imádta. Az asszonyok szerencsét próbálnak, a férfiak próbára teszik a szerencsésüket.

Személyiségek, nem pedig elvek mozgatiák a kort.

Szabadalmazott

Osztrák-Magyar Államvasut-Társaság

magyar bányái, hutái és uradalmi igazgatósága

Vas- és aczélművek:
RESICZÁN és ANINÁN.

Budapest, IV., Egyetem-u. I.

Hidépítő és gépgyárak:
RESICZÁN.

Gazdasági gépgyár:

Román-Bocsánon.

Petrolemfinomító, málmok, cementgyár erdészet és gazdaság:

Oraviczán.

Főgyártási cikkek:

Bessemer-aczélsínek bármily szelvényben, mindennemű **sinkapcsoló szer-**
rek, vasfelépítmény, váltók, váltósínek és keresztezések, hidak és egyéb
mágas építkezési **vasszerkezetek, fordítóköröngök** és tolópadok, vízallo-
mási berendezések, tartányok **kész vasuti kerekek és kerékcsoportok,**
mozdonyok, szerkecsik es waggonok részére, csillekerekek
és csillekerékpárok, **tengelyek, abroncsok** (tyres) **kerékcillagok, aczél-**
öntvények és mindennemű **kovácsolt aikatrészek** vasutak részére és hid-
építésre, hajóépítés, gépgyártás, bányák, hengerművek és hámorok részére, mezőgazda-
sági gépek **ekék és ekealkatrészek, mindennemű gép- és pítési önt-**
vények, csövek állva öntve, viz- gőz- és gázvezetékek részére, öntött **vaskály-**
hák és takaréktűzhelyek nagy választékban, oszlopok, korlátok, mű- és egyéb
öntvények, **csavaranyák és szegecsek, rud- és fagonvasak, hengerelt**
és szegecselt **építési s waggontartók, sima és rovátkolt vas- és aczél-**

femezek, hydraulikus més, építő téglá és cement.

Megrendelések a budapesti igazgatósághoz IV., Egyetem-utca I. alá intézendők.

A család egészségének legjobb kelléke a jó ivóvíz.
 Az egészségtelen ivóvíz ártalmasabb, mint a romlott étel.
 A járványok és fertőző betegségek legtöbbszörnek, mintegy kilenczven
százalékának is az egészségtelen ivóvíz okozója.

Nagy óvatosságot követel azonban az ásványvizek kiválasztása is.
 Elismert elv, hogy gyógyvizet asztali víz helyett inni nem szabad, hacsak
nem beteg az ember és ha egészséges akar maradni.

A gyógyvíz tulsok ásványtartalma ugyanis hátráltatja az emésztést, károsítja
 a vérképzést és cachexiát hoz létre.

De nagy baj, hogy még mindenféle asztali vizet is hoznak forgalomba és
elnevezik ásvány- vagy forrásvíznek, habár nem is azok.

Az ilyen kétes vállalatok közönséges vezetékvizet, vagy mocsaras talajvizet
töltenek és az üvegek, a töltőgépek, az üvegzárok stb. tisztátalan kezelése is okoz-
hat fertőző betegségeket.

Az ilyen kétes vállalatokat gyakran megbírságozzák ugyan, de sajnos, ez nem
jut nyilvánosságra és ezen megbízhatatlan vállalatok folytatják üzelveiket.

Ezért nagyon czélszerű orvost megkérdezni, hogy melyik víz a legmegbíz-
hatóbb és legegészségesebb?

Azt hisszük, minden orvos csak a Kristály ásványvizet fogja ajánlani, mely
természetes hydrocarbonatos forrás ásványvíz és szénsavval van telítve.

Nincsen város a földön, a hol a Kristály ásványvíz oly olcsó volna, mint
Budapesten.

Délamerikában 1 p. peso (K. 2.20), Délafrikában 1 sh. 6 d. (K. 1.90), Dél-
 Oroszországban 56 kopek (K. 1.40), Budapesten csak 20 fillér az ára egy nagy
üvegnek.

A Kristály ásványvíz az 1904. évben megtartott st.-louisi világkiállításon a
legmagasabb díjjal, a Grand Prix-val lett kitüntetve.

A Kristály ásványvíznek van azonkívül számos első díja.

A bécsi főudvarmesteri gazdasági hivatal dicsérő nyilatkozatot adott, a pápa
ő szentségének házi-orvosa elismerésben részesítette, sok uralkodó udvartartásában
fogyasztják, ezernél több orvos, tanár és vegyész ajánlják.

A Kristály ásványvízben igen nagy a szénsavtartalom, de akinek az sok,
nyissa fel egy nappal előbb az üveget; a szabad szénsav elillan és az ásványvíz
kellemes savanyu izü marad.

Tiszta helyen a levegő érintkezése nem árt a víznek.

Rendkívül hasznos ital étvágyzavaroknál és emésztési nehézségeknél.

A legtisztább és legegészségesebb asztali és borvíz.

Étvágyat javít, gyomorrontást megakadályoz.

Hathatós szomjcsillapító.

Szénsavtelítés nélküli töltés is rendelhető, amely hasonló enyhése folytán
pótolja a francia Evian és St.-Galmier vizeket, melyeknél azonban a Kristály-
forrás több ásványalkatrészt és több természetes szénsavat tartalmaz.

A Kristályforrás vegyi elemzését az Országos m. kir. Chemiai intézet és a m
kir. Tud. Egyetem I. Chemiai Intézete végezték, s egybehangzó véleménynyel igen
tiszta calcium és magnezium hydrocarbonatos ásványvíznek minősítették.

A világon a legtöbb egészségügyi tankönyvben a Kristályforrás ásványvíz
van elismerve mint legtisztább és legegészségesebb asztali ásvány-ivóvíz.

Kapható a Szt.-Lukácsfürdői Kristályforrás Kutvállalatnál, Budapesten.

Iván és Vári Áruháza

Budapest IV. ker., Váci-utca 22. sz.

Francia látszővek, különlegességek.

**Árjegyzék
: ingyen. :**

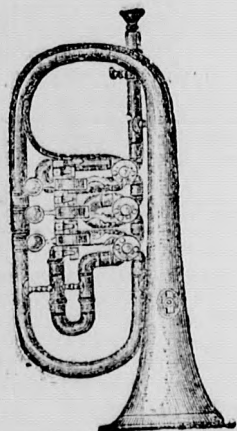
Browning revolverek
pisztolyok
" Reform pisztolyok
és egyéb revolver különlegességek.

XXXXXXXXXX
Képes árjegyzéket ingyen küldünk
XXXXXXXXXX

Gramofon-beszélőgépek

Hanglemezek. Czimbalmok. Hegedűk.
Forgatható és önműködő hangszerek.

XXXXXXXXXX
Képes árjegyzéket ingyen küldünk
XXXXXXXXXX

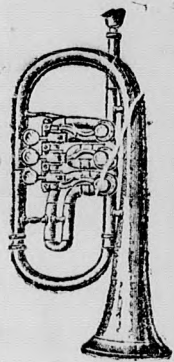

Rézfüvő hangszerek.

Kedvező havi részletörlesztésre!

Kedvező havi részletörlesztésre!

Trombiták.

XXXXXXXXXX
Nagy képes árjegyzéket ingyen küldünk.
XXXXXXXXXX

Vadász - fegyverek

Flobertek

Fényképező-készülékek

XXXXXXXXXX
Nagy képes árjegyzéket ingyen küldünk.
XXXXXXXXXX

Iván és Vári
áruháza
Budapest, IV., Váci-utca 22.

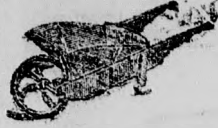
Ugyanitt állandó kiállítás

Iván és Vári
áruháza
Budapest, IV., Váci-utca 22.

Ugyanitt állandó kiállítás

NEU SAMU és FIA

szállítóeszköz és gépgyár kir. orsz. fegyintézet

VÁC.

Gyárt:

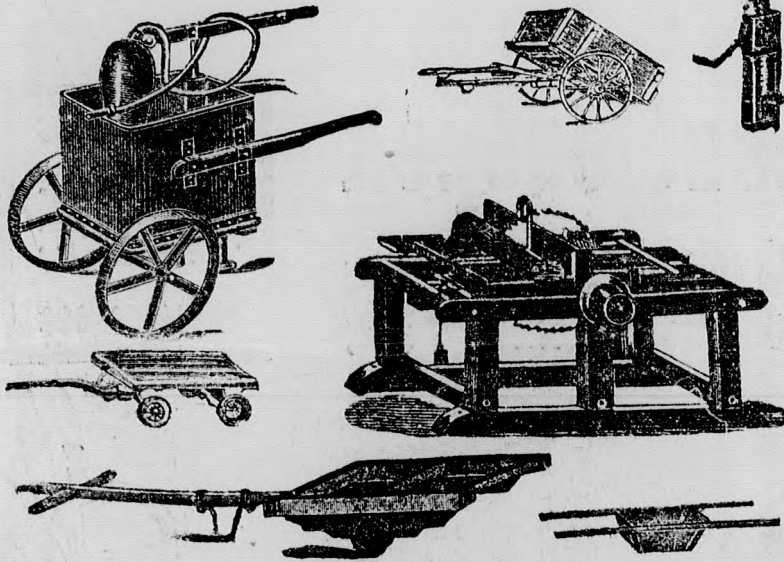
emelőgépet kettős áttétellel, tűzifa fűrészt, asztalt, kerti- és lokomobil-fecskendőt, fa- és vastalicskát, kő- és téglatargonczát, zsáktolót, perron- és gőz- és üzleti-kocsit, carriottát (billenőtáligát) és mindenemű szállítóeszköz és szerszámot, mely vasut és magas építkezésnél, hajózás és bányamunkáknál, ut. kövezési és kavicsolási és az összes ipari munkálatoknál előfordulnak.

Állandó nagy raktár! — Tessék ajánlatot kérni!

Gyár: Vác, Telefon 4.

Képviseleti iroda és raktár:

Budapest, Váci-körút 78-72. Telefon 102-89.

INGYEN

• dunk egy grammfont legfinomabb kivitelben, ak. nálunk lemezekre előfizet. — Prospektus ingyen

Grammofon-társaság

Budapest, VII., Vörösmarty-utca 17.

Én Csillag Anna

185 cm. óriás hosszú Loreley-Hajammal, melyet saját találmányu kenőcsöm 14 hónapi használata által ertem el. Ez az egyetlen elismert szer a haj kihullása ellen, a növény elősegítésére, a haj talajának erősítésére.

Uraknál rövid idő alatt tömött szakáll-növést idéz elő, a hajnak és szakáll-nak természetes fényt és hajlékonyságot kölcsönöz s megőrzi a korai megöszüléstől a legmagasabb korig.

Sohasem állítottam, hogy kopaszfejű urak, illetve azok, akiknek nincs már hajgyökérük, új haját kapnak, mert ez lehetetlen, ellenben a hol a hajgyökerek még nem haltak ki, ott az én kenőcsöm már nagyon rövid idő alatt hat egy uraknál, mint hölgyeknél.

A siker biztos.

Mindenkinek a legmagasabb korig sűrű és hosszú haja lehet a Csillag Anna asszony által feltalált hajnövesztő-kenőcs használata által. Egyetlen más szerben nincs annyi hajtápláló anyag, mint a Csillag-kenőcsben, mely joggal lett világhírűvé, mert hölgyek és urak már az első tégely használata után a legjobb sikert érik el, a mennyiben a hajhullás már néhány nap múlva egészen megszűnik és új hajnövény keletkezik. Ezt a sikert igazolja az egész világból beérkező sok ezer elismerő-irat, mert csak az igazságnak van sikere

Egy tégely ára 1, 2, 3 és 5 frt.

Postai szétküldés naponta a pénz előzetes beküldése vagy utánvét ellenében a világ minden tájára a gyárból, ahova az összes megrendelések intézendők.

CSILLAG ANNA Wien, I., Graben N. 18.

Csillag Anna urnőnek, Wien.

Bátor vagyok teljes megelégedésemel kifejezni a küldött hajpomádé felett. Én és feleségem igen sok pénzt költöttünk minden elgondolható és feldicsért hajnövesztő szerre minden eredmény nélkül. Az Ön hajnövesztő pomádéja használata folytán, nőmmel együtt a legrövidebb idő alatt gyönyörű sűrű haját kaptunk, amiért újlag köszönetemet fejezem ki és ígérem, hogy b. cégét az igazsághoz hűen mindenütt ajánlani fogom. Kiváló tisztelettel

Hofbauer Gusztáv cs. és k. udvari zongoraszáll. Wien, Währingstr. 62.

Csillag Anna urnőnek, Wien.

Igen tisztelt Asszonyom! Szíveskedjék három tégelyt 2. forintjával számítva az Ön ismert jóhírű hajnövesztőjéből küldeni. Kiváló tisztelettel

Hufnagel Margarete, építőmester neje
Rossbach b. Asch, Deutschböhmen.

Wien, Ronacher mulató.

Csillag Anna urnőnek, Wien.

Az Ön hajnövesztőszere kitűnő, minél fogva utazásaimon használom és ajánlom művésztársaimnak. A viszontlátásra. Hálából mellékeltem küldöm arcképemet.

Dr. Dió.

Csillag Anna urnőnek, Wien.

Ézennel megrendelek 1 tégelyt az Ön régóta ismert pomádéjából. Kérem utánvétellel mihamarabb elküldeni. Kiváló tisztelettel

Marienbadi gyógyhely tulajdonosnéje,
Leopoldskron Moos Salzburg mellett.

Csillag Anna urnőnek, Wien.

Kérek egy 4 koronás tégelyt az Ön kitűnő hajnövesztő szeréből s kérem azt utánvétellel megküldeni.

Kiváló tisztelettel

Baronin Leopoldine Dürfeld Unter-Berkovitz kastély Csehország.

T. C.

Kérek általánosan kitűnőnek elismert 6 koronás hajpomádéjából 1 tégelyt. Teljes tisztelettel

Berger P. cs. és k. jegyző, Gross-Geirungs.

Csillag Anna urnőnek, Wien.

Szíveskedjék nekem küldeni 1 tégelyt haj és szakállnövesztő szert 2 forintért. Ugyancsak kérek három Csillag tégelyt. A pomádé kitűnő és mindenkinek ajánlható. Tisztelettel

Hobic Mina Wassiljő báróné komornája Berchometh.

Csillag Anna urnőnek, Wien.

Kérek újlag egy nagy tégelyt pomádét. Tisztelettel

M. Spitzer kormánytanácsos, Brunn, Fivolt-utca 29.

Csillag Anna urnőnek, Wien.

Egy általam ismert családnál nagyon feldicsérték az Ön hajnövesztő szerét, miért is kérem küldjön nekem egy nagy tégelyt pomádét leányom részére.

Kérek tüzetes használati utasítást. Teljes tisztelettel

Koronovicza Z. Lemberg, Ulica Panienska 7.

Kérek pomádéjából két nagy tégelyt azonnal Marburg báróné részére utánvétellel Pozsonyba küldeni.

W. Windischgrätz hercege.

Csillag Anna urnőnek, Wien.

Boldogok vagyunk, hogy az Ön hajnövesztő szerét használtuk és kérem, hogy e levél vétele után küldjön rögön még 10 tégelyt. Az eredmény szenzációs. Hálából mellékeljük Önnek arcképünket és szívesen hívözöljük.

Sisters Lorison, ez idő szerint Hamburg.

Dr. Fuchs Richard egyetemi tanár, mint hajnövesztő szerének pártfogója kéri, hogy szíveskedjék gyártmányából saját használatára egy pár tégelyt küldeni.

Teljes Tisztelettel

Dr. Fuchs Richard, vasut orvos, Bleistadt, Csehország.

Csillag Anna urnőnek, Wien.

Szíveskedjék nekem két közepnyagú tégelyt hajnövesztő pomádét, amelyek már igen jó szolgálatot tettek nekem, küldeni. Előre is köszönöm.

Dr. K. Pukert Chirurgia szil. vosa, Graz, Johanneumring 18.

Csillag Anna urnőnek, Wien.

Vau szerencsém a küldött hajnövesztő pomádéjára hálás köszönetet kifejezni és kérem, hogy szíveskedjék újlag egy 2 forintos tégelyt, ha lehetséges azonnal küldeni.

Kiváló tisztelettel

Mizzi Mundspurger Ernstbrunn.

Csillag Anna urnőnek, Wien.

Szíveskedjék ezimre két tégelyt az Ön 2 forintos pomádéjából küldeni, amelyek kitűnő szolgálatot tettek.

Bolzer-Pálffy grófnő

Tiszakürt, Szolnok-megye.

Csillag Anna urnőnek, Wien.

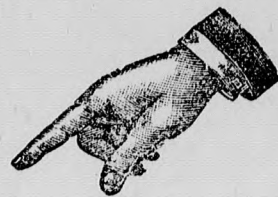
Kérem, ha lehetséges, küldjön postautalvánnyal az előnyösen ismert és eredményes használt hajnövesztő pomádéjából.

Kiváló tisztelettel

Dr. Karl von Steiner, Graz Richard Wagnergasse 8.

A legjobb
és legszebb
kivitelü

CLICHEK

készülnek

Wottitz Manfréd és Társa

fényképeszeti és czinkografiai műintézetében

Budapest, VI., Eötvös-u. 48

TELEFON 18-99.

Vidéki megrendelések azonnal eszközölteknek.

HOLZER

Cs. és kir. udvari és kamarai szállító

DIVATHÁZA

Budapest, IV., Kossuth Lajos-utca 9.

Az összes helyiségekben

NAGY KARÁCSONYI OCCASIO.

Az eddig közölt árak

folyó évi december hó 31-ig maradnak érvényben.

Kecskeméti Bortermelők Első Pincészövetkezete Kecskemét

2 év alatt több mint 1000 elismerő levelet kaptunk

Uj borok	Év folyam	100 liter korona	1 liter fillér	7 dc. fillér
Nemes Kadarka	1908	26		
Ezerjő	1908	30		
Rizling	1908	34		
Tramini	1908	44		
Ó-borok				
Ezerjő	1906	44		
Rizling	1906	46		
Zamatos	1906	50		
Opertó	1906	80		
Pecsenye borok				
Rizling	1901	70	100	80
Sziváni	1901	90	130	100
Muskotály	1901	100	140	110
Tramini	1901	100	140	110
Furmint	1900	120	160	120
Rajnai Rizling	1900	140	200	140
Szeszes-italok				
Törköly	1908	150		
Törköly	1904	200		
Cognac	1902	600		
Baraczk	1902	600		
Boreczet				
Vörös		30		
Fehér		40		
Hordó árak:				
Liter	50-60	100-120	150-170	250-270
Korona	12.-	18.-	23.-	30.-

Szállítási feltételek:

A borok szállítása készpénzfizetés vagy utánvét mellett történik. Hordót fedezet mellett kölcsön adunk, melyek 30 nap alatt bérmentve visszaküldendők. A hordókban szállítható legkisebb mennyiség hektoliter árban számítva 50 liter.

Egy 5 kilogrammos postacsomag: 3 darab 1 literes vagy 4 darab 7 decziliteres palaczk, rendelő kívánságára egy postacsomagban különféle fajtákat is csomagolunk. A szállítás alatt előforduló károkért felelősséget nem vállalunk, azért igen kérjük tisztelt vevőinket, hogy a borok átvétele előtt a vasuton hivatalos m á z s á l á s t követeljenek.

KECSKEMÉT,
HÉJJAS MIHÁLY igazgató.

A borok tisztán kezelt jó minőségéért, valódiságáért és a pontos kiszolgálásért mindenkor felelősséget vállalunk. Tessék próbahép egy csomagot rendelni.

Teljes közlőműberendezések
valamint egyes alkatrészeik.
Gyűrűskendői valamint Soller-rendszerben.

IPAR- és MEZEI VASUTAK

m. p. sínék, kocsik, váltók, fordítók, kocsivasalókatrészek stb.

Motorok és lokomobilok

benzin, gáz- és gőzüzemre. Garancia mellett felszerelve.

Malmi és téglagyári cikkek

valamint szerszámok, szerszámgépek, vas- és gép-
szakmabeli cikkek használt és új állapotban kiválóan
előnyösen beszerezhetők

Schlesinger Alajos-nál

Budapest, V., Váci-körút 30. szám.

Hol vásároljunk
karácsonyra?

**Porcellán-
háznál**

Bpest Baross-tér 4.

Araim bámulatos olcsók

Legjobb választék üveg, porcellán lámpa, zománc edény
egész konyhaberendezések, mennyasszonyi kolengye, nász-
ajándékok. Minden vidéki megrendelőnek legabban áll az
árut kicsomagolni és nem teljes eseten saját költségére
visszaküldeni.

- Étkezőkészlet 6 személyre, rokokó, fr. t. 3.50
- finom porcellán, csak
- Étkezőkészlet 6 személyre, teljesen 6.50
- modern faon, festve és aranyozással
- Étkezőkészlet teljesen 6 személyre, 7.95
- rokokó-stílus, diszes festés, elsőrendű
- minőség
- Étkezőkészlet 6 személyre, rendkívül 10.-
- diszes rokokó-stílus, pecsényetál, elegáns festéssel

Legolcsóbb és legnagyobb választék csakis
elsőrendű 12 személyes étkező-készletekben

- diszesen festve, dusan aranyozott rokokó-faon
- kétszer égetve, finom minőségű porcellán árai
- 2 ovál levestál 2 mártás alja
- 2 nagy pecsényetál 2 nagykanál
- 2 kis pecsényetál 2 kiskanál
- 2 nagy tésztatál 2 sórtartó
- 2 kis tésztatál 12 mély tányér
- 2 főzeléktál 38 lapos tányér
- 2 salátatál 12 kis tányér
- 2 mártástál

25 FORINT

Azonkívül vannak készletek egészen 100 forintig.

- Étkező 12 személyre, rokokó-stílus, fr. 12.50
- kisebb összeállítás, 42 db., diszes festéssel s beégetve
- Tea vagy kávékészlet festve és beégetett 3.25
- aranyozással, rokokó-stílus
- Tea vagy kávékészlet, diszes és beégetett 4.-
- dus aranyozással, rokokó-stílus szép festéssel
- 6 személyes likórkészlet, festett és beégetett 7.50
- aranyozással
- 6 személyes boros-, sörös-, vagy vizes 1.75
- készlet festett és beégetett aranyozással
- 1 teljes angol diszes, nagy, valódi majolika 4.50
- mosdókészlet
- Porcellán-tányérok, tiszta fehér, mély, 10
- lapos 8 és
- Vizes vagy boros pohár 5 és 06
- 1 asztali lámpa ernyővel, diszes 1.50

6 személyes finom üveggészlet

- véssett, elegáns mintával
- 6 vizes pohár 6 pezsgős pohár
- 6 boros pohár 1 vizes kancsó
- 6 likörös pohár 1 boros butella
- 6 sörös pohár 1 likőr-üveg

6 frt 50 kr

1 zománcozott kávédaráló csak 85

Vidékire ingyen láda, csomagolás, vasúthoz szállítva

Takács Ferencz

Budapest, VIII., Baross-tér 4.
Rákóczi-ut végén.

Óvd meg egészségedet!

Ezzel tartozol magadnak, családodnak és hazád-
nak. Egészség nélkül terhedre van az élet és ter-
hére válsz mindenkinek. Fölsorolhatatlan sok
azon betegségek száma, melyek az egészség fön-
tartására, a jelentkező bajok gyors gyógyítására
irányuló utasítások elhanyagolásából keletkeznek.
Ilyen bajok pl. az általános ideggyen-
geség, a korai gyengülés, az álmatlan-
ság, az izgatott kedélyállapot, a fej- és
hátfájás, szivbántalmak, gyomorégé-
sek, fölbőfögés, székszorulás, továbbá
csuzos és köszvényes bántalmak, mint
ischias, zsába, görcsös betegségek, hü-
déses állapotok. Mindezen és hasonló
természetű bajok gyógyítási módjáról
szakszerű és e mellett mindenki által
könnyen megérthető magyarázatot
nyújt egy kitűnő könyv, címe: a Modern
villamos-gyógymód, a melyet kívá-
natra ingyen és bérmentve, zárt
borítékban küld meg mindenkinek az Elektro-Vitalizer orvosi
rendelő-intézet, Budapest, Károly-körút 2., félelem. II. sz. Az
elismerő-levelek ezrei bizonyít-
ják, hogy meggyógyulnak azok,
a kik e könyv ajánlotta módon
a villamos energiával kuráltatták magukat.

ELEKTRO-VITALIZER orvosi rendelő-intézet, Budapest, Károly-körút 2., félelemet 10

Szelvény egy ingyen-könyvre.

ELEKTRO-VITALIZER orvosi rendelő-intézetnek,
Budapest, Károly-körút 2., félelemet 10

Kérem részemre díjtalanul, portómentesen, zárt boríték-
ban elküldeni

a „Modern Villamos Gyógymódról“

szóló művet: { férfiak } részére. (A nem kívánt
{ nők } kötet törölnöd.)

Név _____

Cím _____

Elismerő-levelem.

Fekete Szűcs Imre Szegec, Felhő-utca 10. 1908 októ-
ber 20. Igen tisztelt Doktor úr! Van szerencsém értesíteni,
hogy állapotom 3 hét óta nagyon megváltozott. Hála Isten-
nek, most jó étvágygal eszem bármít, sőt olyan ételeket is jó
étvágygal költök el, melyeknek ezelőtt még a szagától is
rosszul lettem. Testsúlyom gyarapodott, arcziném piros lett,
ho lott azelőtt mindig sárga volt. Ha délelben jóllakom, este
8 óráig nem éhezem meg, míg azelőtt mindig éhes voltam
s ha enni akartam, semmi sem esett jól. A vizelésnél érzett
nehézség, a fájdalom, a gyomorban érzett nyomás megszűnt,
vizelésem és székelésem rendes. Az álmatlanság és az éjjeli
izgatottság, búskomorság szintén elhagyott, mindig vidám
vagyok s már egyáltalán nem foglalkozom a halál gondola-
tával, hanem élni szeretnék, mert szépek látom az életet.
Szóval minden tekintetben úgy érzem magamat, mint egy
ép, egészséges ember. Fogadja Doktor úr legbálsabb kö-
szönetemet hoztam való jószágáért, mindenkor mint meg-
mentőmet fogom Önt és gyógy módját tisztelni és ajánlani.

Perzsa-szőnyegek

A legnagyobb választékban! A legolcsóbb szabott árak mellett!

Agobián és Adorján

Budapest, IV., Váci-utca 36. (Klotild-palota)

Közvetlen behozatal!

Allandó raktár antik XVI., XVII. és XVIII. századból szőnyegekkel!

Utazó ügynökünk nincs! Fiókküzetünk nincs!

Tokaji Bortermelők Társasága

Részvénytársaság TOKAJ.

Budapesti igazgatóság és vezérképviselő:

I., Városmajor-utca 7. sz.

TELEFON 157-62.

A nagyközönségre nézve nem lehet közömbös tudnia, hol szerezhethet be közvetlenül és megbízható forrásból **tisztán kezelt szamorodni és aszú borokat.**

Felhívjuk a nagyközönség figyelmét társaságunkra, melynek tagjai **kizárólag tokaj-hegyaljai szőlőbirtokosok.** — E borok nemcsak **élvezeti italok**, hanem **lábadozók, gyengélkedők és vérszegények számára orvosilag ajánlott erősítő italok.**

Küldemények bármely posta vagy vasúti állomásra bérmentve és **ingyen csomagolással** eszközöltetnek.

Árjegyzékkel, melyből a szállítási fel-
tétel pontosan meg-
tudható — **mindenki-
nek díjmentesen szolgálunk.**

A Tokaji Bortermelők Társasága Rész-
vénytársaság szállít

Tokajból — hordóban:

Évjárat	Minőség	Árak korona értékben 100 literenként
1907	Tokaji asztali bor	100.—
1906	pecsenye bor*	150.—
1906	szamorodni bor**	200.—
1904	pecsenye bor	120.—
1901	szamorodni bor	190.—
1900	"	290.—
	* Kiváló évjárat.	

A borok tisztán kezelt jó minőségéért és valóságáért felelősséget vállalunk.

Tokaji palackborok árai:

Szamorodni borok eredeti töltésben:

Évjárat	Minőség	1 literes palack			1 1/2 literes palack			2 literes palack		
		K	f.	K	f.	K	f.	K	f.	
1904	Szamorodni bor kiváló	1	80	1	50	1	20			
1901	" " zamatos	2	40	1	90	1	50			
1900	" " nehéz	3	60	2	70	2	10			
1898	" " " "	4	20	3	—	2	40			
1889	" " szagos	5	—	4	—	3	20			
1889	" " régi nehéz	9	—	7	—	5	60			

Aszú- és gyógyborok eredeti töltésben:

Évjárat	Minőség	0.5 literes palack		0.25 literes palack	
		K	f.	K	f.
1901	2 puttonos édes	2	80	1	70
1901	4 " kővér	4	20	2	50
1889	4 " nehéz	6	—	3	60
1888	4 " gyógyaszú	8	—	4	80
1883	5 " zamatos nehéz	10	—	6	—
1883	Essencia gyógycélokra	20	—	12	—

A legalkalmasabb ujévi ajándék:

3 literes palack

1901. évi tokaji zamatos szamorodni bor **bérmentesen** szállítva a megrendelő címére

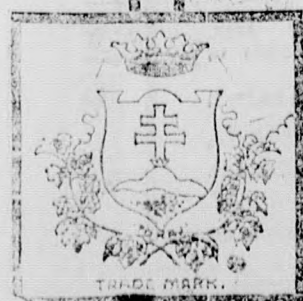
7 kor. 70 fillér.

5 1/2 literes palack

1901. évi 2 puttonos édes tokaji asszu bor **bérmentesen** szállítva a megrendelő címére

14 kor. 50 fillér.

A tokaji bor a legjobb a világon!

ARGENTORMŰVEK RUST & HETZEL

császári és királyi udvari szállító.

7115

GYÁRI RAKTÁR:

BUDAPEST, IV., Váci-utca 5. szám.

Mindenféle disz és használati tárgyak a legjobb minőségű

chinaezüsből és a legmodernebb
:: kivitelen. ::

Naponként ujdonságok jelennek meg.

Sétabotok és cigaretta-tárcák valódi ezüsből, dus választékban.

Használt tárgyak a legjutányosabb ár mellett ujjalakittatnak.

➔ Képes árjegyzék ingyen és bérmentve. ➔

A legjobb tisztítószer valódi és china-ezüst részére az „ARGENTOL“ drb-ja 30 fill.

Fényképráma 5727. sz. K 36.—

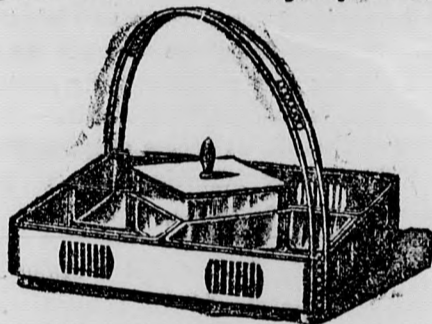
5707. sz.

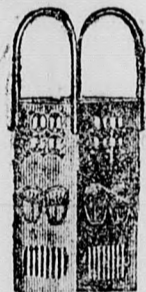
Compatiere.
Kor. 8.—

Kávészaklet 6331 sz.
Kor. 55.—

Compottartó 5639 sz.
Kor. 50.—

Virágváza
K 21.—

UJ LYROPHON

hanglemezek

JELENTÉK MEG!!

Rendkívül sikerült

szingányzen e-felvételek. Hatsos, kitűnő népdalok. Steinhardt Géza és Klss Miska-féle humoreszkek stb.

Kaphatók az összes fővárosi és vidéki jobb szaküzletekben.

Tessék katalogust kérni!

„LYROPHON“ berlini hangemezőgyár
— magyarországi vezérképviselője: —

„Lyrophon“ Káldor Manó és Társa
Budapest, IV., Semmelweis-utca 23.

Karácsonyi ajándékkönyvek!

Filléres Könyvtár: Sebők Zsigmond, Mikszáth Kálmán, Horczeg Ferencz, Gárdonyi Géza, Barsonyi István, Benedek Elek, Lőrinczy György, Gaál Mózes stb., stb. munkái, Egy-egy kötet ára kötvé 60 fillér.

Most jelent meg!

Most jelent meg!

Benedek Elek: Két gazdag ifju története. Elbeszélés a magyar ifjuság számára. Mühlbeck Károly rajzaival. Ara diszkötésben 7 korona.

A serdültébb ifjuság számára:

Gyarmathy Zsigáné: Kalotaszegi bokréta. Elbeszélések fiatal leányok számára. Diszkötésben 3 K 20 fill, Egyszerű kötésben 2 korona 50 fillér.

Tábori Róbert: Magyar vitézek Párisban. Mühlbeck Károly rajzaival. A magyar ifjuság számára. Diszkötésben 3 korona 20 fillér. Egyszerű kötésben 2 korona 50 fillér.

Lőrinczy György: Aranykarikák. Elbeszélések a magyar ifjuság számára. Diszkötésben 3 kor. 20 fill. Egyszerű kötésben 2 korona 50 fillér.

Tulsek Anna: Szélvészkiasszony. A kastély titka. Serdültébb lányok számára. Diszkötésben 2 korona 80 fillér. Egyszerű kötésben 2 korona 50 fillér.

6—8 éves gyermekeknek:

Ispiláng-ispiláng. Irta: Pósa Lajosné. Szines és szinezetlen képekkel. Ara 3 korona.

Kert alatt. Irta: Sebők Zsigmond. Szines és szinezetlen képekkel. Ara: 3 korona.

Mennek-mendegéinek. Irta: Sebők Zsigmond. Szines és szinezetlen képekkel. Ara: 3 korona.

Verseskönyv-Dalokönyv. Irták: Kiss Aron, Peterfy Sándor, Pósa Lajos, Thonyi Ágost. Szines és szinezetlen képekkel. Ara: 3 korona.

Kapható minden könyvkereskedésben, valamint a kiadónál

SINGER ÉS WOLFNERNEL,
Budapesten, VI. kerület, Andrássy-ut 10. szám.

ELSŐ MAGYAR

ACZÉLIRÓTOLL,- TOLLSZÁR- ÉS

INDIGÓ-MÁSOLÓPAPIR-GYÁR

SCHULER JÓZSEF

BUDAPEST.

E vállalat tulajdonosa, Schuler József kereskedelmi tanácsos 1891. évben honosította meg hazánkban az indigó-másolópapir gyártását, amely kitűnő minőségénél fogva rövid időn belül nemcsak az addig Ausztria és Németországból hozzánk behozott ezen cikkek hazánk piacairól teljesen kiszorította, hanem a kivitt nagy mennyiségben Ausztriába, Német- és Olaszországba, Németalföldre, Szerbiába, Romániába, Bulgáriába, Orosz- és Törökországba, sőt Egyiptomba is szorgalmazza.

1895. évben pedig meghonosította az aczél-írótoll,- tollszár,- iratkapocs- és rajzszeg gyártását is, amely iparág az egész monarchiában egyedül álló s amelynek gyártmányai — a gyártási nehézségek teljes leküzdése után — szintén közkedveltségnek örvendeznek és a külföldi hasonnemű cikkek hazánkból majdnem teljesen kiszorították.

Végül pedig 1898. évben meghonosította a fényérzékeny másolópapirosok és vásznak, az olajos rajzmásolópapirosok, az olajlapok és viaszpapirosok,- valamint a vászonra huzott rajzpapirosok gyártását is, amely cikkek addig főképen a német birodalomból hozattak be hozzánk és amennyiben lankadatlan kitartásával a cég csak azon fáradozott, hogy a külföldi cikkek hazánkból kiűzze és ezen szempontból fáradságot és egyéb anyagi áldozatokat sem kimélt: ma már teljes önérzettel állíthatja, hogy ebbeli törekvése teljesen sikerült, mert a statisztikai kimutatások szerint a cég által meghonosított és gyártott 20-féle cikkekből ugyanannyi lesz kivitelbe hozva, mint amennyi hozzánk bejön és ennek folytán a kivitel mérlege e hazai vállalatunk javára dönt.

A gyártelep, a modern technika legjelesebb alkotásu gépeivel és segédeszközeivel, valamint a higienikus követelményeknek teljesen megfelelő mértékben van berendezve és 300 hazai munkásnak nyújt bőséges kenyérkeresetet. — Amennyiben pedig a tulajdonos megdönthetetlen elvéhez hiven — csupán csak hazai nyersanyagok lesznek feldolgozva, a vállalat kizárólag hazai nyersanyagokból készült gyártmányokat produkál.

A gyártmányok kitűnő voltát a legjobban bizonyítja az a körülmény, hogy nemcsak itthon növekszik évről-évre kereslete, hanem a kivitele is — főképen írótollak- és tollszárakban Ausztriába, Olaszországba, Szerbiába, Romániába, Görögországba, Török- és Oroszországba és egyáltalán a keleti piacokra — folytonos emelkedésben van.

A Schuler József-féle cég most leírt újabb növekedése bizonyítja, hogy ez a rohamosan fejlődő gyártelep, az elébe tornzosult nehézségeket teljesen leküzdve, megteszi kötelességét a hazai ipar s kereskedelem iránt és teljes tudatában van annak, hogy a magyar közgazdasági élet fejlődő viszonyainak mivel tartozik.

Fényképek 12 vizit . . 1 frt 20 kabinet 2 frt 90

Csakis művészi kivitelben.

Bérletfényképek tíz perc alatt készülnek.

Életnagyságu fényképek akár régi képek után is darabja 3 forint.

BODOR fényképésznél, Budapest, VI., Király-utca 84.

Minden lőtulajdonos

csakis az általános használatban lévő, minden tekintetben bevált

védjegyvel ellátott **eredeti-H-sarkot** használja.

Allandóan éles! Csülöklépés kizárva!

Síkos úton az egyedüli célszerű!

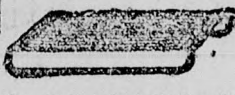
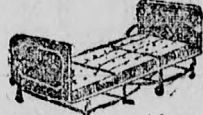
Korábbi és vasbeszedésként állandóan rakítáron.

Figyelemre méltó: Csakis az eredeti-H-sarkok készülnek speciális acélból; óvakodjunk utazásoktól, melyek: csekélyebb értékű anyagból készülnek és ennélfogva használhatatlanok. Bevásárlásoknál figyeljünk a fenti védjegyre, mely minden egyes eredeti-H-sarkon látható.

Villamos világítás

saját dynamóval, lakóháznak, gazdaságok részére. Telefon és villamos cikkek árjegyzéke ingyen. Arajánlat és felvilágosítás ingyenes. Strigl és Gärner, elektromérnökök, Budapest VI., Gyár-utca 1. sz. 27835

Legszebb Legjobb Legolcsóbb,
PAP, PAP, PAP

Gaszoroskható vaságy kivételű & matracgal 10 frt.

Sodronygyűtelékek méret szerinti 5 frttől feljebb.

GICHNER JÁNOS

Ágynemű-réz-és vasbutor-gyáros

szőnyeg, függöny, pokróc, terítő stb.

nagy választékban,

BUDAPEST,

Erzsébet-körút 20,

Fióküzlet: Pákozai (Kerepesi)-út 82. sz.

Gyár: Kertész-utca 7. és 9.

Árjegyzéket bárkinek ingyen és bérmentve küldök,

Uyermekbocsik nagy választékban.

Meg nem felelő áru kicserélem vagy a pénzt visszadom.

darabja 1 frt
50 fr-tól feljebb

Telefon 99-37.

Telefon 99-37.

A nagyérdemű közönségnek, úgy a nagybecsű helybeli, mint vidéki pártfogóimnak szíves tudomására juttatom, hogy 20 év óta fennálló

gőzerőre berendezett

fehérnemű és vegytisztító intézetem

Budapest, II., Fő-utca 15. szám alatt létezik.

20 év alatt szerzett tapasztalataim ezen a téren abba a kellemes helyzetbe juttattak, hogy ma már versenyképességemmel túlhaladom az összes szakmabeli üzletket. — Nagy áldozatok árán most beszerzett legújabb szerkezetű és legmodernebb gőztisztító gépem nemcsak: ideális és kifogástalan tisztaságra hozza a fehérneműt, hanem teljesen megkíméli.

Magy. kir. szabadalmazott **fényesítő gépem** egyedüli Budapesten. E gép kezelési módjával, valamint a legfinomabb minőségű anyag hozzáadásával a gallérokat és kényelket oly szépen tudom kiállítani, hogy a belső oldal ép oly fényes, mint a külső és **felülmulja az ujakat.**

Kérem a t. vevőimet, miszerint b. rendeléseiket továbbra is hozzám juttatni szíveskedjenek, rendelésük olcsó és gyors kiviteléről előre is biztosított üzletfeleimet.

Tisztelettel

Maderlik Lujza.

Fehérneműek, melyek kilogrammonként 50 filléért vállaltatnak el mosásra, valamint postacsomagok műhelyemben

II. kerület Ponty-utca 4. sz.

a Kapocsinus-utca sarkán (saját házam) czimeztessenek.

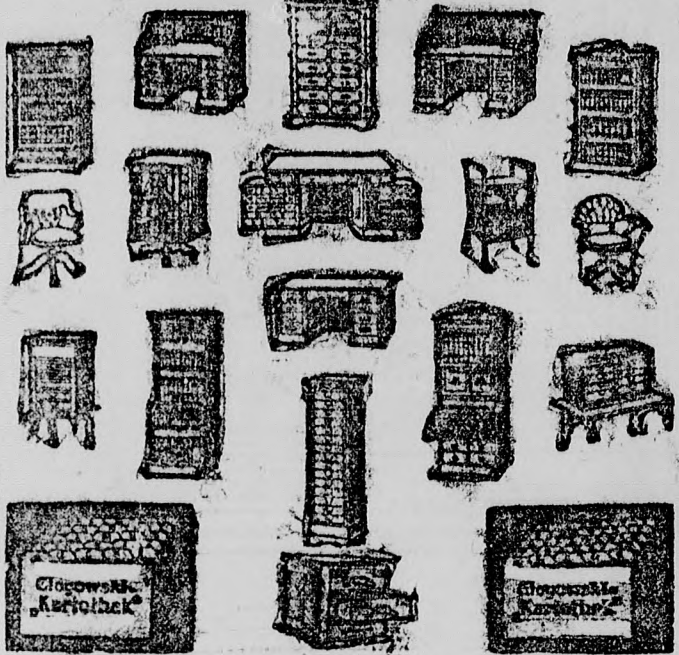
Fiók-üzlet: Egyetem-tér 5. sz.

MESÉS
AJÁNDÉKOT AD
A BAZÁR
A DIVATLAPOK KIRÁLYA
KERJEN EGY MUTATVÁNYT
A KIADÓBÓL
BUDAPEST, DOHÁNY-U 16

Leghasznosabb karácsonyi ajándékok.

Amerikai redőnyös és lapos íróasztalok, „Multiform” amerikai összerakható könyvszekrények, okmányszekrények, amerikai forgatható székek és könyvtálcák, Paragon-levéltartók lyukasítás nélkül.

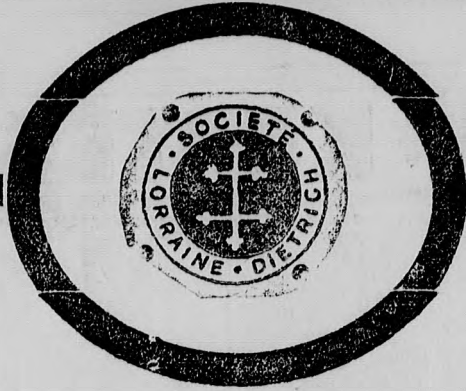
„Kartothek” korszakot alkotó amerikai egyetemes nyilvántartási rendszer, ma minden szakmában a legkülönfélébb célokra rendszeres alkalmazást talál. Felülmúlja az összes eddig létező nyilvántartási rendszereket, mert időt és pénzt takarít. Az incassót lényegesen emeli. Állandóan gyors áttekintést és ellenőrzést nyújt.

GLOGOWSKI és TÁRSA
es. és kir. udvari szállítók
BUDAPEST, VI. ker., Andrássy-ut 12. sz.

TELEFON
91-57,
73-65

TELEFON
91-57,
73-65.

HELIOS AUTO-GARAGE

Budapest, V., Bálvány-utca 12.

Luxus és teherautomobilok.
MODERN JAVITÓMUHELY.

SOCIETE LORRAINE-DIETRICH

Gyárak: Lunéville, Argenteuil, Birmingham.

ISOTTA FRASCHINI
MILANO

magyarországi vezérképviselete.

Dr. Pajor új sanatoriuma és vizgyógyintézete.

A fővárosban legújabban épült, orvos-higiéniai tekintetben a legtökéletesebben felszerelt és berendezett gyógyintézet.

**Belgyógyászati, diätetikai, sebészeti és bőr-
gyógyászati osztályok 70 betegszobával.**

A betegek a kezelő orvosokat szabadon választják. Bennlakó és bejáró betegek részére:

külön női és férfi vizgyógyászati osztály.

Belélegző kamarák, emsi és reichenhalli mintára berendezve. — Szénsavas- villanyos fény- és kádfürdők.

Pöstyéni iszapkúra.

Prospektust kívánatra küld az igazgatóság **Budapest, VIII., Vas-utca 17. szám.**

<p>Kertész Pál áruháza</p> <p>Budapestnek legelőkelőbb úri és női divat-áruháza.</p>	<p>Kertész Pál áruháza</p> <p>a Rákóczi-út fénypontja.</p>	<p>Kertész Pál áruháza</p> <p>ugy finom izlés, mint előnyös szabott árai folytán páratlan a maga nemében</p>
---	---	---

Budapestnek elsöranagu látványossága!

Kertész Pál Áruháza

VII. ker., Rákóczi - út 40. szám.

a Nemzeti színházzal szemben.

26 ragyogó arkád kirakattal a nap minden szakában megtekinthető.

<p>Kertész Pál áruházában</p> <p>női divatujdonságok és fehérneműekben állandó kiállítás</p>	<p>Kertész Pál áruházában</p> <p>minden egyes darabon a szigoruan szabott ár feltüntetve van, miért is minden túlrizetés kizárva.</p>	<p>Kertész Pál áruházában</p> <p>úri divatujdonságok, fehérneműek és kálapokban állandó kiállítás.</p>
---	--	---

Vidékiek, el ne mulasszák Budapest ezen látványosságának megtekintését!

A függetlenségi párt jövője.

Irta: Dr. Kmety Károly.

A nagy karácsony ünnepe a közélet zűrzavaros zaját lecsendesíti; a zaklatott kedélyek és zaklató szenvedélyek elpihennek az ünnepi áhítat hatása alatt és a szeretet és engesztelődés érzelmei lesznek urra a lelkeken.

A közélet szereplő embere is időt vesz magának ilyenkor arra, hogy nyugalmas elmélkedéssel számba vegye az elmúlt eseményeket és egy pillantást vessen előre is, kutatóan a legközelebbi jövőt.

Ez az előrepillantás talán sohasem rajzolt nyugtalanítóbb képet a magyar politikusi lelki szemei elé, mint éppen most s ha a magyar nemzet sorsának vezérlő jellegéje nem volna a nemzeti lét és jobblét iránt való töretlen remény s ha nem követné oly rendületlenül a költő tanítását, hogy „küzdj és bizva bízzál”, bizony nagyon borús lenne a mi ünneplésünk.

Mintha csak az teljesednék a nemzeten is, hogy egy baj soha sincs magában, a leg-súlyosabb válságcsirákat rejtő feladatok összetörölődtek az átmeneti koalíciós időszak végén. Ebben az országgyűlési időszakban áll előtűnk a választási reform, melynek alapvető törvényjavaslatát már hányja-vevi az aggódo hazafiak nemes indokokból fakadó és ezeké mellett a nemzet ellenségeinek gyűlölködő indulatja. Mint villámcsapás a felhőtlen égből, csapott le a boszniai annexió és a legkényesebb, legérzékenyebb oldaláról izgatta fel a már is nullámzó kedélyeket s felkeltette a legélesebb ellentétet osztrák és magyar felfogás között, mert az osztrákok éhes keselyű gyanánt, szabad prédának nézik magyar szent koronánk főuralma alá tartozó visszacszerzett országainkat.

Rohamlépésben érkezett és sürgős döntést követel a harmadik probléma, a bankkérdés és mint súlyos komplikáció csat-

lakozik hozzá az utolsó napokban az eddig elodázott és közhit szerint a következő országgyűlésre háritott létszámemelés veszedelme.

Mindezen feltorlódot és félretolást nem tűrő feladatok terhe legelső sorban természetesen az országgyűlési többségre, a függetlenségi pártra sulyosodik. Ezek sulya lesz az igazi próbája ennek a pártnak, ezen párt jellemének és szellemi erejének, politikai képességének és hivatottságának, előrelátásnak egyaránt. De próbája lesz okos hazafiságának is.

Fontolja meg a függetlenségi többség, hogy a nemzet sorsának letéteményese és hogy magatartása nem irányulhat más, mint a nemzet komoly, nagy érdekei szerint, hogy másodlagos szempontok kockázatos lépésre ne ragadják. Mindenekfelett való, hogy a függetlenségi párt egysége megőriztessék. A párt szétőredezése enyészetet jelent és mindent bizonytalanná tesz, iszonyatos pusztításnak szelepeit nyitja meg a nemzet erkölcsi javaiban. Törjék százszor inkább a koalíció, de ne szakadjon szét a függetlenségi párt. Egységesen foglaljon állást az említett nagy kérdésekben, akár pro, akár kontra. Egységbenmaradás esetén ne aggaszsa a jövő, ne különösen az, hogy a nemzetet már mostanában ítéletre hivatják fel magatartása felett.

A hatvanhetes pártoknak elmulást hoz a kéréllhetetlen jövő. A hatvanhetes alaptól teljes és végleges a kiábrándulás, arra visszatérésnek lehetőségét nem tudjuk el sem képzelni. Mert hiszen nem életereje, nem diadala a nemzet által elhagyott ezen alapnak az, hogy a függetlenségi program fogantatba nem vétetett; az egyszerűen a függetlenségi pártnak tiszteletet parancsoló önmérséklése és józan türelme, mely a nemzeti élet válságos megrázkódtatását várakozással háritotta el, azon tudatban, hogy e várakozás a maga gyümölcsét meghozza, mert a függetlenségi eszme nem aluszik ki, mert gyökerei kiirthatatlanok és miképp

Apponyi mondotta: „bekövetkezik az idők teljessége”.

A függetlenségi párt egysége egyedül garantálja annak is, hogy a fuzió e párt örökérvényű közjogi programjának rovására ne szolgáljon, mert a párt egység mellett tömör többség a függetlenségi párt egy-maga s nincs kényszerítő szükség arra, hogy elvek árán létesüljön új többségi alakulás.

A függetlenségi párt nem induljon hangukat és főleg tendenciózus kuvik-jóslatok után. Egy új választás esetén a mesék országába menekülnek azok a folyton felszínen tartott balsejtelmek és jóslatok, hogy a nemzet elhagyja, avagy épp becsmerli Kossuth és Apponyi táborát. Lehet, hogy a lelkes hangulat alábbszállott, a vérmes remények és illúziók jórészt szétfoszlottak, de ez a nemzet elég érett arra, hogy a közjogiakban való eredmények csekély voltát ne írja a függetlenségi párt rovására és józan érzékkel bírálja és mérlegelje a helyzetet s az adott tényeket.

Malom alatti politikusok nem vezethetik félre a közeljövőben sem nemzetünket. Vagy talán van olyan naiv lélek, ki minden természetes logikai és lélektani törvény ellenére oly fordulatban hisz, hogy ez a nemzet a függetlenség és önállóság eszméjétől eltántorodik és a közösségért fog lelkesedni, avagy van-e még naivabb lélek, ki azt hiszi, hogy a nemzet ellenségeinek, a szociáldemokratáknak kisedés táborába kívánkozik. Nem aggodunk azon sem, hogy a néppárt hódítja el Kossuth és Apponyi magyar népet, hisz nemzeti géniusunk a nemzet, eszméit és liberalizmusát, felekezeti irányokért még a vallásháborúk idején sem áldozta fel.

A függetlenségi pártot ebben az országban csak maga a függetlenségi párt teheti tönkre... Tönkre teheti úgy, hogy a párt belső életében meggyengülve, önmagában, önmaga jövőjében vetett hitéről könnyedén lemondva, vezéreiben való bizalmát ve-

Hilly Brabant és a vadász.

Irta: Bede Jób.

I.

A fiu a keskeny keresztutnál állott és egy nagy vésőformájú bottal a váltókat igazgatta. Villamos vasuti váltós-gyermek volt és Pohár Péternek hívták. A társaságtól télire báránnyörös galléru kabátot kapott; a sapkáján kékszalag volt és fehér stráf. Dolga nem igen nehéz. Innen mindössze kétfelé ágazik el a villamos s egy irányban csupán a vöröskarikás kocikat kell nézni, a többi részére néha egy fél óráig se kell változtatni a váltót. Télen meg éppen, amikor hófúvás és hasonló baj akad s az emberek a locs-pocsban gyalog járnak és káromkodnak, olyankor Pohár Péteré a világ, mert a villamosok már a külső körutakon elakadnak s egy-két óráig ide híruk se érkezik. Pohár Péter ott áll a sín között, miként egy katona és a kis piros zászlót vidáman lengeti és a váltósakányt megtámasztja a sínek mélyedésében.

Ekkor egy leányka jön ki a sarok felől az asztalos-pinczéből és Péter mellé áll.

— Neve Iluska — mondja kedves komolysággal. Bár Iluska. Az apám nincs a műhelyben. Az apám a butorgyárban dolgozik. Ha ön fázik, tisztelt ur, szívesen látom minálunk a pinczében, ahol meleg van és ahol krumplit sütök éppen.

A leányka szőke volt. Szép finom arcocskáján enyhe rózsák pirkadoztak, a szemében ravasz kifejezése egy sokat tudó nőnek s a csipője, a válla kecses, az egész teremtés kívánatosan fejlődött s aki ránéz azt gondolja: négy-öt év múlva helyes személy válik belőle.

A fiu csodálkozva néz reá. Nem érti a szép beszédet s igen előkelőnek látja a kis hölgyet. Azonban önmagára is ad valamit. Hisz neki egyenruhája van, bundás kabátja, sapkája és zászlója:

— Én nem mehetek — szól. — Nekem „fegyelmim” van — folytatja, hogy szintén komolyat mondjon. — Ha jönne a villamos és nem állanék itt, akkor nagy baj lenne belőle.

A leányka durczásan félrehuzta a száját:

— Ön tehát nem gavallér és nem szeret engem. Amikor varrodába jártam, a főnököm, aki régebben komorna volt egy szép grófnénál, többször beszélt nekünk, hogy egy gavallért arról lehet megismerni, hogy mindent feláldoz hölgyéért, akit szeret.

Hátat fordított, elszaladt és lement az asztalos pinczébe. A fiu remegve nézett utána. Nem értette a szerelmet, de kezdte érezni, hogy elkövetkezik az ő ideje. Most a kis leány után sietne. Nem a meleg miatt, amivel kecsgetti, hanem az ő édes lénye miatt. De a „fegyelem” itt tartotta a sínek között. A „szolgálat” nem engedte. Talán ha a szabad napon írhette erre-

felé, az más volna. Avagy mégis, tán két percze lemehetne most.

E pillanatban azonban visszajött a leány. Egy kendőben takargatott valamit:

— Megbántam szigorúságomat, ahogy a főnököm szokta mondani, ha erősen kikezd az urakkal és ime tisztelt barátom hoztam magának valamit...

Szép, pirosra sült krumplikat fosztogatott ki a kendőjéből. A fiu elvette és a bundája zsebébe tette.

— Pedig ha lejött volna — folytatta a leány — éppen azt szerettem volna, hogy gróft és grófnét játszunk. Nekem tudniillik van egy könyvem, amiből olvasni lehet és amiből meg kell tanulni, hogy miképpen társalognak és cselekesznek az emberek, akik műveltek a nagyvilágban.

Másnap, amikor megint havas idő volt, Pohár Péter eltántorodott, a villamosok sokáig nem közlekedtek és lement Bár Iluskához. Harmadnapra aztán elcsapták a villamos társaságtól.

— Most ön gavallér — vigasztalta a leány és szeretni fogom önt, mert ezt így kell tennie egy nőnek, akiért a férfit áldozatot hoz.

Pohár Péternek egy kissé sirásra állott a kedve, mindamellett erősködött, hogy az egész semmiség és hogy gombház. Majd más dologhoz kezd.

— Legjobb volna — tanácsolta Iluska — legokosabb lenne beállni vadásznak..

— Vadásznak? Mi.???

szíve, nagy és komoly okok nélkül szétöregedezik és széttöri a szívében a függetlenségi népet is egymást emészto táborokra.

Vigyázatokat hát függetlenségi vezérek, alvezérek és alvezérségre hivatást érző közemberek és az elibétek toluó nagy kérdéseknél, nehéz megpróbáltatásoknál mindig szemetek előtt lebegien, hogy nagy átok sujt annak fejére, ki az egységes táborot töredékekre bontja, ki nem tudja az ömegtagadás erényét gyakorolni, ki nem mer a hatalommal tartani álnok gyanúsítás miatt akkor sem, ha e hatalom a becsület útján halad és nem tud a hatalomtól megválni, ha a haza érteke csakugyan így kívánja.

Az egységbenmaradásban van az erő, van a jövő és az el nem maradó siker záloga.

Karácsonykor a magyar hazának szebb és drágább ajándékot nem kívánhatunk, mint a függetlenség: többségnek rendületlen együttmaradását!

A provencai lira a középkorban.

Irta: Gagyhó Dénes.

Gallia elrómaiásodott népei valamennyien a latin nyelvet beszélték. De ez nem a klasszikus latin, nem Horatius és Cicero nyelve volt, hanem az elromlott, népies latinság, mely a római légiók és kereskedők s a meghódított népek nyelvének keveredéséből állott elő, szinte észrevétlenül, aránylag rövid idő alatt. A régi latinságot már csak az egyház és az iskolák őrizték: a közhasználatban az új nyelv lett divatos, részben elterjedtsége, részben egyszerűbb grammatikája miatt. Ez a nyelv lett természetesen az összekötő kapocs győztes és legyőzött között, miből kifolyólag egyre nőtt a fontossága, maga az egyház sem tudott három századnál tovább ellenállani.

A merovingiek korában már három nyelv uralkodott Galliában: a grammatikus latin, mely a klérus minden mesterkedése és erőszakolása dacára is halott nyelvvé vált; a közlatin, más-képp román nyelv, melyet a birodalom egész népessége használt, még a papság is, ha hivatalos funkciója köréből kilépett; végül a german, melyet a frank, gót és burgund nyelvek

képviselek, s amelynek a klasszikus latinsághoz hasonló, szomorú sors jutott osztályrészül.

Uralkodóvá a román nyelv lett, a beszédben és irodalomban egyaránt. A társadalom régi latin jellegének megszűnésével önként következett, hogy az irodalom is újabb utakra térjen, más szellemet, más eszméket szolgáljon és más nyelven nyilatkozzék meg. Az egyházi irodalom egyre szegényedett, az iskolák száma apadt, a tanítók hovatovább tudatlanabbak lettek általában és a latin nyelv ismeretében. Már a nagy-hírű Grégoire de Tours bizonytalanul és hibásan ír latinul, eszméiben kicsinyes és elmaradt, a babona hite és iránta való hajlandósága a tudomány és gondolkodás süllyedségét jelzi. A VIII. század krónikásai még alacsonyabb színvonalon állanak; a kancelláriák nyelvbe és a jogi oklevelekbe lassanként behatol a közlatinság, a latin költészet pedig teljesen elenyészik. A Szentek élete képezi majdnem egyedül a VIII. század egyházi irodalmi termékét, amely hozzávetőleg helyes latinsággal van megírva.

Amennyire a latin nyelv és irodalom dekadenciája beáll, azon arányban fejlődik a román nyelv. Már a VIII. században kellett irodalmi termékének lennie, noha erre nincs közvetlen bizonyítékunk maradvány alakjában. De a X. században lendületnek indul és virágzó irodalom fejlődik belőle. Megjegyzendő, hogy a román nyelvnek Gallia területén, főként a mai Franciaországban számos dialektusa keletkezik, amelyek önálló nyelvekké fejlődtek, külön-külön irodalommal. Azonban kettőt szoktak megkülönböztetni, mint domináns idiomát: az északi és déli. Kettő között a Loire folyó képezte a határvonalat; az északi langue d'oïl-nak, a déli langue d'oc-nak nevezték. Oïl és oc azonos jelentésűek s a modern francziában oïl (igen) felel meg nekik.

Előző képest az irodalom is kettős ágba fejlődött: az északi románban, a „langue d'oïl”-ban az epikai virágzott, a déli a „langue d'oc” a lírai költészetnek adott életet.

A román költészet első nyomai a merovingi korba vezetnek vissza. Számos adat bizonyítja, hogy ünnepek, különösen a tavaszi ünnepek alkalmával az ifjúság szerelmi énekek zenéje mellett járt táncot, a szöveget is énekelve. Bizonyos az is, hogy az elrómaiásodott germánok körében harezai és dicsőítő dalokat énekeltek, vagy a vándoralkok énekeit hallgatták. Bizonyíték van továbbá arra, hogy szatirikus — az egyházi és közhatóság ellen irányuló — gúnydalok keletkeztek, melyeknek terjesztését a felsőbbség egész tekintélyével gátolta.

Kétségtelen, hogy ez a költészet teljesen

népies volt s művelői hivatásszerűleg léptek fel, olyképpen, mint a rómaiaknál és Attila hun király udvarában történt, hogy a histrióknak nevezett hegedősök lakoma közben a főemberek mulattatására verset szavaltak, vidámat és szomorúat felváltva és ezt zenével, vagy énekkel is kísérték. A histriók utódai Galliában a joculátorok (franczián: jongleur-ök, délen: joglar-ök) voltak, kik a főszűlt mulattató tréfákra fektették s dalaiuknak éle akárhányszor az Egyház szolgáltnak irányult, kiket szerettek neveltség tárgyává tenni. Ezért kemény tilalom adatott ki ellenük, azonban sokkal kevesebb eredmény-nyel, mint azt várni lehetett volna.

A lírai költészet a X. és XI. században népies formában élt Franciaország területén, mint tavaszi dal, vagy táncdal. Tudvalevő, hogy a kereszties hadjáratok idején a francziák egy ének hangjai mellett vonultak, melynek refrainje ez volt: „Oltree!” (= en avant! = előre!) Tudva van továbbá, hogy az említett háborúk idején számos gúnydal keletkezett; tudva van az is, hogy 1120 körül egy normand lovag, Luc de Barre, I. Henrik angol király ellen csipős verseket írt, melyekért kegyetlenül megszenvedett. De ezekből semmi sem maradt ránk. Valószínű azonban, hogy ebből a korból való a legrégibb chanson de toile, melyről tudomásunk van. Chanson de toile! Különös elnevezés. Magyar fordítása körülbelül ez: vászon-ének. Ugy magyarázzák a francia irodalomtörténitők s igazuk is van, hogy azok a dalok értendők alatta, melyeket a nők szövés és varrás közben, tehát vászonnal való foglalatokodás alkalmával énekeltek. Regényes tartalmu vers, mint a chanson de toileok általán, mely egy ok nélkül összezördült szerelmes pár kibéküléséről zeng. Néhány versszak csak, melyek őt, tíz szótagos sorból állanak, mindenik végén refrain. Egy más hasonló vers szakai három, tíz szótagos sorból vannak összetéve s azt tartalmazzák: hogyan rabolja el egy lovag azt a leányt, kivel szeretik egymást. Kedves, hangulatos költemény; refrainje ez a két sor:

Vente la brise et tremblent les branches!
Doucement dorment ceux qui s'aiment!
(Fűi a szellő, remegnek az ágak!
Édesen alszanak, kik egymást szeretik!)

Azonban lent, délen született meg az igaz lírai költészet a középkorban. Ugy látszik, Poitouból vagy Limousinból ered, még pedig egyszerű táncdalokból, vagy május énekekből és egyes sajátágaikat, mint a tavasz dicsőretét, az ifjúság és öröm egyesülését, a házasságnak az asszonyra nézve rabiga voltát, át is vette.

— Oh, vadásznak lenni, finom dolog. A vadász bár olyan, mint egy inas, de igen uri inas. Kék, kőkénykék ruhája van sárga gombokkal és zöld gallérral, kemény fehér manzsettája is van és nem csizmája, de lakkos fűzős cipője. A vadász nagyon uri gazdag házakhoz áll be, ott aítót nyit, levelet hoz-visz, minden titkot tár, sok pénzt kap, akár én, akár megy, kitanul és aztán a vadászból minden lehet, ha fűves.

Pohár Péternek tetszett a gondolat és még ezen a napon délután elindult a tudakozókba beiratkozni, hogy ha valahová vadász kellene.

II.

Három év múlva, Pohár Péter skat tanult, de csak vadász maradt. És Bár Iluskát elvesztette szeme elől rég. Ugy elvesztette, azt se tudja, hogyan. Az első féltévben még találkoztak minden vasárnap délután és Péter egy szép gyűrűt is vett a keresetéből a leánynak. Iluska azonban nem örvendett annyira a gyűrűnek, mint ahogyan kellett volna.

— Kár ilyenre költenie a pénzt — szólott komolyan a finhoz. Nekem az többet ér, ha tudom, hogy akárhogy forduljon az életünk sora, én mindig számíthatok rád Péter.

Tegezték egymást. Ám még soha egy csókja, egyetlen csókja se volt a Péteré.

Később nem találta többet. A házban, ahol az asztalos-pincze volt, azt mondták, hogy nem

tudják, merre ment, talán megint varrodába jár, vagy gépet tanul, vagy színházat, de nincs már itthon.

Az idő tehát így mult. Pohár Péter egy gazdag zsidónál volt vadász. Jó dolga volt. Kutya hája se volt. A zsidónak a felesége egy puczos gyémántos öreg asszony volt. Amikor mentek valahová, Péter nyitotta a kocsis aítáit, kőkénykék ruhájában felült a kocsis mellé; ő mondta, hogy hová kell halitani és ha megérkeztek, leugrott a bakról, kinyitotta az aítót, felkísérte a gazdát, az urat és az asszonyt s az előszobában várakozott a bundákkal. Néha az ur titkos dolgokban küldözte: gyönyörű nőknek vitt levelet és hozott tollik választ.

Ekkor történt, hogy egy délután a nagy körútra kellett levelet vinnie. A címze ez volt: „Hilly Brabant kisasszony...” s úgy volt, hogy egyúttal egy számozott fiakkert is vigyen oda (az ur a gyönyörű hölgyekhez sohase küldte a maga kocsilát) s a fiakker csak maradjon ott, a kisasszony a levélből tudja a többit. Hilly Brabant... a vadász nem is gondolt rá. Még különösebb nevekkel is olvasott már levelezimeket. A kapunál, ahol megállottak, még egy kocsis volt, azaz, hogy nem is egy kocsis, de egy finyes nagy automobil.

Pohár Péter besietett, hogy az első emeletre menjen a levéllel, amikor éppen a lépcső mellett egy ragyogó, csupa csipkébe és prímbe meg bársonyba burkolt szőke haju, rózsás mo-

solygó arcú fiatal leány jött le, mint egy drága gróiné.

Péter a vadász ránézett.

— Bár Iluska...

A csodanő nevetett. Nem ment el mellette szó nélkül, hanem megállott. Itt senkisép látta őket.

— Nem Bár Iluska, hanem Hilly Brabant, kedves Péter... Ne csodálkozzék, én már többre vittem. Persze maga sohse jöhet belül, a vadász mindig künn marad, máskülönbén láthatta volna Hilly Brabantot táncolni a nagy orfeumban. De most sietek...

— Ez a levél...

— Igen ez a levél nekem szól. Hát maga a hütykös nyaku pénzsák zsidónál vadász. Nagyon jó. Mondia meg csak szóval, hogy ma nem érek rá. Mondia meg az automobil és a vastag grófot, aki benne ül.

— Igenis...

— Na, Péter... Váron csak szükség lesz magára. Ha a gazdájától el tud szabadulni, akár délelőtt, akár délután, csak jöjön és csengessen be. Aztán ha van valaki nálam, akkor úgy tesz, mintha izenetet adna át, ha pedig nincs senki, akkor be fog jönni.

Pohár Péternek minden szó a lelkébe vésődött. Felelni nem tudott.

— Ne feleitse — folytatta a leány és keztyűs kezével megsimogatta az arcát, hogy maga megígérte, hogy mindig számíthatok rá... Te

A X
át, a fra
télyokba
lovagi
férfi ide
emelked
mosolyá
viadalra
sokszor
hogy az
ják, vag
nek mu
az érint
és tulzo
szokáss
mező ny
dennapi
zött, me
torítja a
szerelemi

Eme
latsága
sonló a
kérdése
relmes t
nyert, k
„courtois
örvend
becsülté

Kés
e műfaj
verseket
hazájuk
udvari l
noha arr
ami ped
rajzát ill
keztek.
dás álta
nál és M
tanítvány
költemény
konvenc
relemnél
egyébké
költői sz
zsrnok

A d
származ
(= chan
független
mely ala
rakterü
pastor

Péter me
vagy ak

Hilly

ben, min
váltók k
pinczébe

De r

ment ha
álomlátá

A ga

— T

ged? Mi
ott?

Péte

Iluska m

hogy iga

relmét.

Arra

akármily
és akárh
szerethe

De r

vadászru

— Il

zott az e

radtam.

S az

A XI. századtól kezdve, egész középkorban, a francia fejedelmi udvarokban és főúri káptalányokban, szóval a főrangú társadalomban, a lovagi felfogásnak megfelelően, a nő, mint a férfi ideálja, bizonyos magasabb piedesztálra emelkedik, hódoló tisztelettel veszik körül, egy mosolyáért, egy sajátkezűleg adott virágért páviadalra rohannak az emberek és vért ontanak, sokszor minden ok nélkül, talán csak azért, hogy az imádott hölgy figyelmét magukra vonják, vagy szerelmére méltóknak és érdemeseknek mutatkozzanak. Ebben a különös világban az érintkezés formája elfinomult, az udvariasság és tulzolt előzékenység, a „courtoisie” divattá, szokássá, törvénynyé lesz. A szerelem előtt ág mező nyílik benne, a szerelmi galanteria mindennapivá lesz ifjú legények és férjes nők között, melyet a férfi szívesen tűr, olykor még bántja a gavallért, hogy maga is kielégülhesse szerelmi vágyát.

Eme fényes társaságok egyik kedves mulatsága az ugynevezett jeu parti volt, hasonló a mi társas játékaikhoz. Kezdetben csak kérdésekből és feleletekből állott valamely szerelmes tárgy fölött; később költői alakot nyert, kész dalok keletkeztek belőle, melyek a „courtois” társadalomban nagy népszerűségnek örvendtek, sőt a polgárság körében is nagyrabecsülték.

Később Cercialmont és Jaufre Rudel már e műfaj szabályaihoz pontosan alkalmazkodó verseket írnak limousini dialektusban, nem saját hazájuk nyelvén. Bizonyosnak látszik, hogy az udvari líra már a XI. század előtt jelentkezett, noha arra kézzelfogható bizonyítékunk nincsen; ami pedig ezek gyűjteményét és szerzőik életrajzát illeti, csak a XII. század vége felé keletkeztek. A műfaj szabályokhoz való ragaszkodás általános ugyan, mindazáltal IX. Vilmosnál és Marcabrunnél (mindketten Cercialmont tanítványai) számos, szabadabban szerkesztett költeményt találunk, melyek az udvari szerelem konvenczióját nem veszik tekintetbe, sőt a szerelemnél egyéb tárggyal is foglalkoznak. Ez egyébként annyit bizonyít, hogy a limousini költői szabályok nem neheztedek még teljes zsarnoksággal a dalnokokra.

A dai mellett, mely az eredetibb „vers”-ből származott és később chansos, canzone (= chanson) név alatt ismertek, még néhány független műfaj fejlődött, mint a sirventes, mely alatt politikai, satirikus vagy erkölcsi karakterű verseket értettek; továbbá az alba és pastorela, melyek a népies pásztordalok

hasonmásai; végül a tensos, amely vitatkozás alakjában mond véleményt szerelmi problémákról, politikai kérdésekről és egyes személyekről.

A limousini „courtois” lírát maguk a szerzők, a troubadour-ok vitték ki bölcsőjéből, terjesztették szanaszét s kedveltették meg délen mindenfelé! Terjeszkedése annál könnyebben sikerült, mert a délfraanciaországi román dialektusok közeli rokonok voltak a limousinivel, amit a Loiretől északra fekvő nyelvről éppen nem mondhatnánk; és valószínűleg már az előző korszakban megkezdődött, noha kétségtelen bizonyítékunk erre nincsen.

A troubadour-művészet igazában Rambaut d'Orange költészetében kezd először nyilvánulni, átvöl hazájától, a Provenceban, megállapodott formák keretében, nagyon mesterkélten. Ezeket szükségszerűen hozzájuk hasonlóknak kellett megelőzniük. A Velaiben fennálló Pui Notre-Dame, a középkorban a francziák leghíresebb irodalmi akadémiája, számos lírai költeményt koszoruzott meg és úgy látszik, már régebben alakult s foglalkozását is régebbi idő óta üzte.

Az új költői irány csakhamar általánossá lett a Rhone keleti és nyugati vidékén, melyet a középkorban közönségesen Provenecenak neveztek, nyelve pedig, melyet a troubadourok használtak, a provençal nyelv nevet nyerte. Ez az elnevezés mai napig fennmaradt s ma is általános.

A provençal szó után a déli lírát provençal-költészetnek mondják rendszerint; de tévesen, mert e költői irány eredeti tüzhelye nem a Provence. A valóságban úgy áll a dolog, hogy néhány jelentéktelen kivételt nem számítva, a troubadourok nyelve egyöntetű volt, annak dacára, hogy a troubadourok Délfraanciaország különböző tartományaitól valók; ide értendő még Katalónia, később Olaszország északi része is. Például Richard de Barbezieux és Savari de Mauleon poitouiak: ennek a dialektusa pedig sokkal közelebb esett az északi románhoz, a „langue d'oïl”-hez, mint a délihez.

Ama nagy hatás következtében, melyet a troubadourok költészete gyakorolt általában; a provençal nyelv, illetőleg a troubadourok nyelve irodalmivá lett egész délen és ezt nemcsak a lírában, hanem az összes világi írásokban használták. Az északi nyelvtől alapjában különbözött, annyira, hogy aki csak egyiket ismerte, nem értette meg a másikat; és ha a politikai és vallási viszonyok nem fejlődtek volna a XIII.

század óta, hogy a déli tartományokat közelebbi kapcsolathoz hozzák Párisal: ma két gallo-román nemzet és két nyelv uralkodnék Franciaország területén, miként a középkorban. Azonban a XIII. századtól kezdve, Provence és a szomszédos területek mindinkább veszítettek politikai önállóságukból, gazdasági tekintetben is egyre gyengültek. A politikai sülyedéssel párhuzamosan, a provençal nyelv is rohamosan veszítette lába alól a talajt, eredeti alakja megváltozott, hovatovább korcsosult és a XIV. század végén már elfogadta irodalmi nyelv gyanánt az északi francziát, amely egy század alatt kiemelkedett dialektális helyzetéből, önálló, szép nyelvvé fejlődött és uralmát kiterjesztette egész Franciaországra.

A „langue d'oïl” diadala a provençal nyelv és irodalom teljes vereségét jelentette és csak a XIX. század közepe táján jutott eszébe néhány déli származású francia írónak, hogy elődeik, a troubadourok, ösköltészetük és anyanyelvük hajdani dicsőségét feltámaszssák. Sikert is, de talán csak időlegesen és csak olyan világraszóló zseninek, mint Frederi Mistral.

Jeleztem, hogy a troubadour-költészet alkotó eleme a szerelem; nem az egyéni, a személyileg megnyilatkozó, hanem bizonyos konvencionális, szokásos szerelem, melynek megvan a maga regulái, formái, mint annak a költészetnek, mely őt megszólaltatja és annak a muzsikának, amely zengi. A költők tiszteletüket nyújtják lírai ömlengésekben szíviük hölgyének, akit azonban oly módon dicsőítenek, hogy rá ne ismerhessen senki és köteles elővigyázatból csak egy ugynevezett senhalal (=signal= jel, álnév) jelzi az imádott kilétét. Szintén a szokáshoz tartozott a többek között, hogy a férfi csak férjes asszonyt szerethet s rendszerint magasabb rangú, mint ő maga, ki előtt, már a szerelem természetéből kifolyólag, meghódol. Hölgyét a bevett formák szerint, sokszor farsztó és unalmas részletességgel énekl meg. Azonban a rétori hosszadalmasság között igazán gyöngéd és őszinte érzelmek is jelentkeznek. Ki kell emelnünk közülök Berdard de Ventadornt, aki valóban szíviünkhez szól.

A konvenczió, mely az érzelmeket és az érzelmek kifejezését sugallja, épp úgy uralkodik a verselésen is, mert minden költeményt saját külön technikája szerint kellett megalkotni és külön zenével látni el. Ez a változatosság annál nehezebb volt, mivel a szerző keze fölötté meg volt kötve: a rimeknek rendszerint azonosnak kellett lenniük az egész darabban, vagy

Péter megígérted... Hát ne felejtse el. Holnap, vagy akármikor...

Hilly Brabant eltűnt. Olybá tetszett e perczenben, mint amikor ott a keresztutnál a villamos váltók között állott és a kisleány leszaladt a pinczébe.

De milyen édes illat fogta most körül... Ugy ment haza a gazdájához az üzenettel, mintha álmólátása lett volna.

A gazdája haragos volt.

— Te láttad az autóbilt? Ki kérdezett téged? Mi közöd ahhoz, hogy mi volt ott, ki volt ott?

Péter türe. Titokban örvendett is, hogy Iluska megboszantotta a zsidót, aki annyiféle jár, hogy igazán nem érdemli meg éppen az ő szerelmét.

Arra tudniillik megesküdött volna, hogy akármilyen Hilly Brabant legyen is ez az Iluska és akárhány barátja legyen, igazán csak őt szeretheti, a vadászt.

De már semmiképen se tetszett Péternek a vadászruha és a szolga-állapot.

— Illuska mennyivel többre vitte gondolkozott az előszobában — és én csak vadász maradtam.

S azt gondolta, hogy ha neki annyi sok pénze lenne, mint a gazdájának, akkor ő más ruhát viselne, ő ur lenne és ott ülne az orfeumban, mindig azt nézné, hogyan tánczol az ő szerelme

és mindig vele jönne az ő fiakkerjén Iluska, akit Hilly Brabantnak neveznek.

Még ezen az estén, amíg az ur és az asszony az operában voltak, megnézegette a szekrényeket, a fiókokat.

III.

A színhely változik. Közönséges törvényszéki tárgyaláson vagyunk. A lapok úgy fognak róla írni, hogy „Tolvaj urasági inas...” és semmitse tudnak az egész regényből.

A bírák is, a hallgatók is csak mosolyogtak, amikor a bíró kérdezte, hogy bűnösnek érezi-e magát és Péter felelte:

— Nem érzem bűnösnek magamat.

— Miért követte el a lopást.

— A szerelem miatt — felelte Péter...

Megint kacagtak és a bíró azt mondta:

— Figyelmeztetem a hallgatóságot, hogy legyen csendben.

Péter máig sem tudta, hogy miért mondotta neki ama szép délutánkor, hogy szüksége van rá, mert még azon éjszaka hajnalán ráakadtak a cziivilrendőrök és ő már nem mehetett el a nagy pénzekkel Hilly Brabanthoz.

De amikor ícesztendőt kapott és rabruhában a többiekkel, akik szintén loptak és raboltak, egy öreg rabnak elbeszélte az esetét elejétől-végig. Az pedig eképen magyarázta:

— Az ilyen nőknek mindig szükségük van egy emberre, aki értjük mindent megtesz. A te

véged csak az lett volna, ami most. Mert ahogy a váltó mellől lementél az asztalos-pinczébe, már meg volt írva a sorsod.

— És ha letelik az időm és ki fogok szabadulni?...

Az öreg rab csendesen felelt:

— Akkor is találkozni fogsz vele és akkor is elmehetsz hozzá, mert rád úgy is szüksége lesz. És te Péter fiam, megint vissza fogsz kerülni ide, amikor ő neki már sok kincse lesz és háza is lesz. Mert azt tanuld meg fiam, hogy a nők könnyebben és biztosabban boldogulnak.

— És én gazember tolvaj vagyok? — kérdezte Péter.

A másik rab úgy mosolygott, de szakasztott, úgy amiként a bíró a tárgyaláson.

— Én nem tartalak gazember tolvajnak — felelte.

A törvényszéknél azonban a második esetben, a mi a bütykös nyaku grófnál történt, hová Hilly Brabant mint földijét bizonyítvány nélkül ajánlotta be, ugyanacsak még nagyobb gazembernek tartották és már két esztendőre ítélték.

— Visszaeső — szólott ugyanaz a fekete-kabátos czvikkeres ur a tárgyaláson, aki az első esetenél azt mondta volt, hogy „tekintettel büntetlen előéletére.”

.... Ugyanezen a napon a bütykös gróf egy szép piros fedelű villát vett Hilly Brabantnak.

legalább minden versszakpárban. A rimet annál többre becsülték, mennél gazdagabb és ritkább; legnagyobb művészetnek azt tartották, ha valamelyik poeta még soha sem alkalmazott rimeteket és kifejezéseket használt. Ez aztán nehéz és homályos értelmű szók keresésére indította a troubadourokat és az így keletkezett verseket közönséges ember meg sem értette. Ezt az irányt trobar clus-nek (homályos költés) nevezték, szinte büszkén, fenhéjazólag. Először Rambaut d'Orange-nál jelentkezik, legnagyobb tökéletességre Arnaut Danielnél emelkedik. Utóbbinak e különös és nehéz műfajban olyan hirneve támad, mely még a provençal-költészet bukásával sem szűnik meg, maga Dante és Petrarca is megcsodálta művészetét, sőt náluk is érezhető a hatása.

A raffiniált verstechnika egyszerűsödik a nagy déli lírikusoknál, akik tulmesterkéltnék és komplikáltak találták ezt a formát és csupán alapelveit őrizték meg. Az így keletkezett iskola művelte a trobar leugier-t, a könnyed költést és minden hibája dacára, közvetve ugyan, ő lett mégis a modern stíl megalapítója. Bernard de Ventadorn mellett Guiraut de Bornei válik ki közülök néhány bájos népszerű dalával.

Ugyan a „courtois“ szerelem volt a troubadourok főtémája, mindazonáltal más tárgyról is énekeltek. Ebből kifolyólag, az említettek kivül, új lírai műfajok keletkeztek, mint planh és a keresztés-dal. Az előbbi panaszos ének valamely kiváló személyiség halála fölött; utóbbi körébe a keresztés hadjáratok egyes eseményeiről szóló történelmi énekek tartoznak. A troubadourok legtöbbször, köztük Marcabrun, Bertram de Born, Peire Cardenal, Guillem Figuera, azon viszonytól fogva, melylyel a fejedelmek és főrangúak személyéhez tartoztak, valóságos hírlapírói voltak a középkornak, versben mindazon eseményeket elmondván, melyek pártfogójuk személyére és családjára vonatkoztak. Erdemük e tekintetben annál nagyobb, mert beszédük igazságában, ha kritikával is, meg lehet bízni. Ezért mint történelmi forrás sem megvetendő.

A déli irodalom integráns részét ugyan a líra képezi, mindazonáltal nem szabad azt hinni, hogy az elbeszélő költészet teljesen hiányzik belőle. Igaz, hogy kevés az epikai termék, de mégis van; épp így állunk a tanítóköltészettel is. Ambár a didaktikus műfaj beleolvad a lírába, miként a sirventesnél láttuk, amely csak formájában dalszerű, alapjában kész tanítóköltemény — egy tisztán didaktikus mű mégis maradt reánk: Raimon Vidal Razos de trobarja, költészettana, melyben a katalóni troubadour nyelvi és verselési szempontból a költés művészetének szabályait gyűjtötte össze kezdő poeták számára. Nem érdektelen, nem is értéktelen munka, mert a szerző tanácsai gyakorlatiasak, megfigyelései helyesek és elfogadhatók.

A troubadour-költészetnek főképp történelmi értéke van és manapság már csak a tudós körök érdekl. A maga korában azonban, minden csináltsága és homályossága dacára, nagy csodálatnak és népszerűségnek örvendett nemcsak a francia tartományokban, hanem idegen földön is. Egyben utánozták mindenfelé: Olasz-, Spanyol-, Németországban és Portugáliában. Az idegen szerelmi líra mintája és a német Minnesangerek művészetének forrása a provençal dalszerzők műve volt. De valamennyi között legszembeötlőbb — ami egyébként természetes — és legtermékenyebb befolyást a Loiren-tuli irodalomra gyakorolt és a „langue d'oïl“ lírája mintegy alárendelt függeléke lett a provençal udvari poézisnek.

Északon is kifejlett irodalom és irodalmi nyelv keletkezett a XII. században. Igaz, hogy túlnyomólag, majdnem kizárólagosan epikai irányban. Az érzelmi költészet olyan alakban, mint délen, hiányzott. Talán a troubadour-művészet különössége, ujszerűsége idézte elő, hogy mindjárt az első időben, mielőtt megismerték, ellenállhatatlanul hódított, kivált a főrangú hölgyek körében. Az északi „trouvère“-ek, hasonló helyzetben lévén a provençal troubadourokéhoz, hirnevéik és népszerűségük öregbítése miatt, pártfogó uruk és asszonyuk kegyességének és jóindulatának megtartásáért szívesen fogadták

a jövevény költői irányt s nagy buzgalommal fogtak műveléséhez.

De hogyan hatolt be a déli líra az északi irodalomba? Ez a kérdés még nincs tisztázva egészen. Kétségtelen, hogy többféle és kerülő uton jutott oda.

A hagyomány szerint Marcabrun I. Henrik angol király udvarában tartózkodott, sőt egyik versében nyoma van Blois városának is. Bernard de Ventadorn csatlakozott Normandiában Aleinor de Poitiershez; kissé később Richard de Barbezieux arata babérait Marie de Champagne udvarában; Gaucelm Faidit a gretagnei gróf vendége volt, Peire Vidal pedig az angol királyé. Másrészt az is meglehet, hogy a francia jongleurok, akik mint a középkor vásári komédiásai bekalandozták egész Franciaországot, lent jártak a Provenceban, amit Guiox de Provinsról bizonyosan tudunk. Itt eltanulván a déli énekeket, visszatértek után az lehetett első dolguk, hogy mint ujdonságot előadják; kiváló sikerüket látva, nem csoda, ha kedvet kaptak átültetésükhöz. Említhetjük még a keresztés háborukat is, mely alkalommal Észak és Dél emberei között szoros érintkezés, nem ritkán baráti szövetség fejlődött ki.

Azonban legtöbbet tettek e tekintetben a fejedelmi házasságok, melyek az ország eme, majdnem politikailag is különálló részét közelebb hozták egymáshoz. Ilyen volt például Aliénor de Poitiers kettős házassága. IX. Vilmos unokája lévén, természetesen és családi hagyományai folytán, nagy kedvelője és védelmezője volt a költészetnek, kivált az udvari lírának, már VII. Lajossal való házassága idején megpróbálta bizonyosan, hogy környezetében elterjessze azt a társasági és költői ízlést, melyhez otthon hozzászokott. Mint II. Henrik felesége, kinek hatalma alá került egész Nyugat-Franciaország, kétségkívül keresett és talált alkalmat arra, hogy új és régi hazája között bensőbb eszmei kapcsolatot támadjon. Maga II. Henrik, aki annyira érdeklődött az északi költészet iránt, bizonyosan nem viseltetett hidegen és elutasítólag a provençal irodalommal szemben sem, amely éppen uralkodása idején virágzott és egyik elsőrangú képviselője, Bernard de Ventadorn az ő udvarában tartózkodott. Fia, Richard szintén poeta volt; mint Poitiers grófja, megismerkedett a troubadour-dalokkal, egyik költőt, Bertram de Born barátjává is fogadta. Később, miután atyja székét elfoglalta, több költői levelet váltott az auvergnei trónörökösével. Marie de Champagne egyenesen arra törekedett, hogy a déli kis udvarok szokásait bevezesse udvarába.

A kedvező körülmények és más okok következtében a troubadourok művészei már a XII. század második felében behatolt a Loireon túlra. Világosan mutatja ezt, hogy számos ének állította előadás előtt verséről, hogy gasconnei, auvergnei, főképp poitoui ének; a provençaljelzés sokkal későbbi. A Guillaume de Dole szerzője három troubadourtól is foglalt dalokat művéhez, ugymint Jaufré Rudeltől, Bernard de Ventadornától és Barbezieuxtól; ugyanezek megtalálhatók számos francia dalgűjteményben, más troubadour-énekekkel együtt.

Az északi líra ennek dacára sem egyszerű befogadása és utánzása a provençal költészetnek. A sajtós északi gall szellem benne van, még abban az esetben is, ha provençal eredetű és vele összekeveredik. Már előbb csináltak „chanson de toile“-okat, a régieket utánozván; Audefröid de Batard itt is megkísérli, hogy „courtois“ divat szerint verset írjon. Keletkezik egy új műfaj is: a chanson de personna-ges, amely rendszerint az összejördült férj és feleség kibékülését viszi színre. Ide tartozik a pastourelle, melyben a költő maga jelentkezik, amint a szép pásztorleány szerelmét akarja megnyerni, kivel a mezőn találkozott. Említendő még a májusi dalok és a chanson de caroles-ok (körtáncdalok), melyekből csak egyes refrainek maradtak ránk, ezek is szétszórtan, másfajú költeményekbe foglalva, a XIII. század divatja szerint. Ezek az apró darabok többé-kevésbé ismeretlenek a provençal költészetben; azonban nem lehetetlen, hogy ezek is, mint az egész provençal líra, legrégebb alakjukban poitoui eredetűek, a vá-

szon-dalok kivételével, melyek mindenesetre északfranciai. Épp így északi eredetűek a legrégebb keresztés-dalok, valamint a VII. Lajos 1146-iki hadjáratára vonatkozó énekek és néhány gunydal-törredék.

Valószínű, hogy a provençal iskola legrégebb darabjai elvesztek. Erre Canon de Béthune soraiból következtethetünk, aki azt írja, hogy Huon d'Oisi, Artois hatalmas ura öt gyermekora óta tanította az új költői művészetre, tehát 1170. felé. Huonnak, aki idős korában halt meg, 1189-ben, legalább husz esztendővel előbb kellett őt bevezetnie e művészetbe, talán Aliénor királyné udvarában; azonban egyetlen költemény sincs, amely ilyen régről datálódna. A legelső, melyeknek keletkezési idejüket megállapíthatjuk, a Crétien de Troiesé; minden bizonyossággal Marie de Champagne udvarában keletkeztek 1170. tájban s még tele vannak a provençalnak a szerelemről táplált eszméivel. Canon de Béthune költeményei a legérdekesebbek valamennyi között. A szerző főrangú ur, mert mint a konstantinápolyi latin birodalom régense halt meg 1219-ben. Verseiben sok a természetesség, igazság és őszinte érzelem; keresztés-dalában úgy mutatja be szívét, hogy ketté van osztva a felesége után való bánat és az Istenért való küzdelem kötelessége között. E költemény soknak szolgált mintául, kivált Hugues de Berzé előtt, aki 1202-ben volt keresztés vitéz. A déliek utánzott művésze soha sem nyert északon akkora fontosságot, nem is juthatott olyan tökéletességre, mint hazájában; a hivatásos „trouvère“-eknek sem volt akkora tekintélye, mint odalent. Művelői között, éppugy, mint délen, sőt még inkább megtaláljuk a magasabb társadalmi osztályok képviselőit; így Jean de Brienne, később Jeruzsálem királya, Canon de Béthune, Gui de Conci, Guillaume de Ferrières, Hugues de Berzé, Renaud de Sable, Thibaud de Blaizon, Gace Brulé valamennyien főurak, vagy legalább lovagok. Canon de Béthune Fülöp király udvarában is fellépett saját szerzésű dalaival, melyeket Aelis királyné és Fülöp nővére, Mária elragadtatással hallgattak. A közönség annyi kifogást emelt mindössze, hogy a versekben sok „artoisai szó“ van keverve, ami megrontja a francia nyelvet. Nem lehet csodálkozni a főrangú poeta eljárásán, mert a troubadourok hatása ekkor volt a legerősebb.

A XII. század vége felé a provençal művészet a nemzet többi társadalmi osztályában is hódító utra indul. Ezt mutatja Arras városának intézkedése, melylyel a velai Pui-Notre-Dame mintájára, szintén költő-akadémiát állított, ugyancsak Miasszonyunkról nevezve. Működése a velaihez hasonló volt és éppugy költői versenyeket rendezett, mint amaz. E versenyeken polgárok és papok is részt vettek, sőt nagyobb számmal, mint a lovagok. A versenyzőknél, valamennyinél érezhető a XIII. század végéig a provençal utánzat; azonban ettől kezdve némi önállóság jelentkezik és Jean Bodel „Pastourelles“-jében és „Congé“-jában már nem érezhető a déli befolyás.

Az albigen háboru csapásai alatt a provençal líra megszűnik délen és Olaszországba, vagy Spanyolországba menekül; de Észak-Franciaországban folytatódik a XIII. századon keresztül. Éppen e korszakra esik az északi „courtois“ líra legkiválóbb képviselőjének, Thibaud de Champagnenak, az 1253-ban elhunyt navarrai királynak fellépte és szereplése. Noha költésze nem ment a műfaj egyhangúságaitól és konvencionális musától, mindazonáltal sok eredetiség nyilatkozik meg benne. Még Dante is megcsodálta a verseiben nyilvánuló kellemet és őszinteséget. Néhány társával, mint Raoul de Soisson és Charles d'Anjou, ő volt utolsó munkása a szerelmi lírának, utánuk már nem adtak többé helyet az udvarok a dalszerzőknek.

Helyettük a polgárság karolja fel, meg a papság. Számos pui keletkezik a nagyobb városokban: itt emelkedik hirre Guilebert de Berneville, kinek chanssonjai az elsőrangúak közé tartoznak; valamint Adm de la Halle, könnyed formájú, hangulatos költeményeivel, melyek a következő korszak lírájának fejlődéséhez nagyban hozzájárulnak.

Egy haldokló törvény.

A mai magyar választói törvény nekrológja.

Irta: Benda Jenő.

A mai magyar választói törvény, mely hivatalos matrikulákban az 1874. évi XXXIII. t.-cz. nevet viseli, halálra van ítélve. Immár hetek óta siralmiházban ül. Azóta, hogy gróf Andrássy Gyula a választójogi reformról szóló törvényjavaslatát a képviselőház elé benyújtotta. A régi törvény kivégzésének határideje az a nap, amelyen királyi szentesítés mellett utódja megszületik. Mikor lesz ez? — az még kétséges. De bizonyosan nem sokára. Az új törvény bölcsejét a régi hitőfával egyszerre ácsolják. Sok tekintetben kétséges az is, hogy milyen lesz az utód? Fürgének, fiatalosnak, a modern idők sokfajta követelményéhez simulónak kell lennie, mert hiszen az öreg ellen éppen az a panasz, hogy régi módi, fáradt és elaggott, paragrafus-ránczai közt több, mint harmincz éve gyült a dohos penész. Sőt ez a törvény öreg volt már akkor is, amikor megszületett s ez az egyetlen tény egymagában is megmutatja, mennyire megért az elmulással együtt pedig megért a nekrológra. Ezt a nekrológot, a kivégzést meg sem várva, az aiábbiakban előlegezzük neki:

Az 1848 : V. és az erd. 1848 : II. t.-cz.

Az 1874. évi XXXIII. törvény-cikk édesapja az 1848 : V.; édesanyja az 1848 : II. t.-cikk. Nagyszülője: az 1848 előtti rendi országgyűlés.

A tekintetes Karok és Rendek, akik a magyarországi 1848 : V. t.-cikket megalkották, 1847 november 12-én gyűltek utóljára össze. Nagy ünnep volt ez! Egy sereg reménység, többé-kevésbé ontudatos várakozás tette akkor izgalmaktól terhessé az idöket. Mindenki érezte, hogy ez a rendi országgyűlés, a nemesi kaszt törvényhozó testülete végnapjait éri, hogy új, változott irányt vesz a magyar történelem sora. S ezt a legutolsó rendi országgyűlést V. Ferdinánd személynesen és magyar szavakkal nyitotta meg! Széchenyi István írja, hogy amíg a magyar király ajkáról töredezzve, akadozva hangzottak a turesán megnyomorodott magyar szavak, ő egy cszlophoz támaszkodva közegett: Uj Magyarország megszületését látta, melyért ő is fáradozott.

A nagyreményű tekintetes Karok és Rendek azután jó négy hónapig apró szörszálhasogató semmisségekkel töltötték az idöt. Sokan kiábrándultak. Sokan már azt hitték, hogy családok, amikor az országgyűlést megnyitását követő lelkes hangulatról azt hitték, hogy az változó új idök szelét hozza. Akkor azután jöttek a márcziusi napok. És mindjárt az első egyikén, márczius harmadikán föállt Kossuth Lajos és megtette ismeretes indítványát, mely szerint, tekintve azt, hogy az nralkodóház és a nemzet érdeke egyaránt megkövetelik azt, hogy a birodalom kormányát összhargzásba hozzák az alkotmányral, föiratban kéri a királyt, hogy a modern alkotmányos berendezéshez hozzájáruljon, különösen, hogy reform gyanánt járuljon hozzá a népképviselőihez, a honvédeknek nemzeti szellemben leendő gyökeres átalakításához stb. stb.

Ime: ez a föirati javaslat a népképviselői rendszeren alapuló magyar parlamentárizmusnak első csirája. Ezután az események már gyorsan követték egymást. A kerületek hamarosan változatlanul elfogadták Kossuth javaslatát, márczius 8-án, Madarász László indítványára a förendi házat is fölhívták, hogy járuljon hozzá a határozathoz. A förendi ház kissé késlekedett a dologgal, de a bécsi forradalom előszelére megadja hozzájárulását. Márczius 15-én reggel Kossuth egy parlamentári küldöttség élén Pozsonyból, a törvényhozás akkori székhelyéről Bécsbe érkezik. A király átveszi a föliratot s rövid két napi habozás után megadja beleegyezését mindenekhez, följogosítván a nádort, hogy előterjesztést tegyen a felelős minisztérium föllállítására és a többi reform tárgyában.

A reformok sorában a népképviselőiről szóló törvény márczius harminczadikán került az országgyűlés elé. Az akkori napok sietős munkájában egy nap alatt végzett vele az országgyűlés. A javaslat szerint a választói jog alapja többé nem a nemesség, csupán az mondatik ki, hogy mindazok, akik a választói jogot eddig gyakorolták, e jog élvezetében továbbra is meghagyatnak, de ezen kívül szavazati jogot nyerne mindazok, akik legalább husz évesek, atyai, gyámi, vagy gazdasági hatalom alatt nem állanak s erkölcsileg bizonyos büntények miatt nem képtelenek, finemiek és magyar honosok, föltéve, hogy az ugyanebben a törvényben előirt vagyoni, értelmi képesítéssel rendelkeznek. Ez a választói törvény tehát vagyoni és értelmi cenzust állít föl, pontonként részletezvé mind a kettőt; a választói jog közvetlenül érvényesül, minden választó egyenlően egy szavazatot gyakorol. A szavazás titkos, vagy nyilvános módja felöl a törvény nem intézkedik. Képviselővé választható minden választó, aki legalább 24 éves és a törvény azon rendelkezésének, hogy a törvényhozás nyelve magyar, megfelelni képes.

A javaslattal szemben Kubinyi Ferencz és Madarász László azt vitatták, hogy a cenzus az egyenlőség legnagyobb akadályja és követelték az általános választói jogot. Gróf Andrássy Gyula velük szemben Russelre hivatkozott, aki szerint az általános választói jog az igazi szabadság legnagyobb ellensége. Mások is sikra szálltak az általános szavazati jog ellen, de akadtak támadóik az ősi jog törvénybeiktatásának is. A rendek azonban az eredeti szövegü javaslat mellett maradtak. Jellemző az akkori idök liberális nevéletére, hogy a lapok e miatt szűkkeblűséggel, önzéssel és a márcziusi napok szellemének megtagadásával vádolták a rendeket.

Igy született meg az 1848 : V. t.-cz., melyet április 11-én szentesítettek s melynek alapján 1848 július 2-ikára összehívták az első magyar parlamentet.

Az erdélyi 1848 : II. t.-cz. nyomon követte magyarországi testvérét. Az erdélyi Karok és Rendek, miután az 1848 : I. t.-cikkben kimondták a Magyarországgal való uniót, meghozták a második törvénycikket, „a legközelebbi közös honi gyűlésre küldendő követek népképviselői alapján választásáról.“ Ez a törvény hasonló szellemű, mint a magyarországi, azzal a különbséggel, hogy a cenzust némileg eltérő skála szerint állapította meg s hogy bizonyos községekben közvetett választói jogot létesített.

Maga a törvény egyetlen alkalomra készült, amit bizonyítanak a következő bevezető szavak: „A folyó évi július másodikára kihirdetett. Pesten tartandó közös honi gyűlésre küldendő erdélyi követek népképviselői alapján választása a rögtönös alkalmazás lehetőségét is tekintetbe véve, csupán ez egy esetre a következőleg lesz intézendő.“

A sors azonban úgy akarta, hogy az egyetlen esetből több is legyen. Az alkotmányos élet újraindultával a poros lomtárból újra előkerült mind a két választási törvény, melyeken az 1874 : XXXIII. t.-cikk is alig valamit változtatott. S így lényegében, ma, ötven esztendő múlva is ugyanolyan alapon történnek a választások, mint ahogy ezt a csupán „egy esetre“ készült félszázados erdélyi törvény és a mivel sem többet érő magyarországi „a rögtönös alkalmazás lehetőségét is tekintetbe vévén,“ nagy hamar-kodva elrendelték.

Ha más nem, ez az egy tény feleljen arra, hogy valóban sürgösen szükséges-e az a választási reform?

A magyar parlamentárizmus csecsemőkora.

Az 1848 július másodikára összehívott országgyűlés ünnepélyes megnyitása július negyedikén volt s itt a király személyét a népszerű

István nádor képviselte. Az újonnan választott képviselők közül a márcziusi ifjak egy-két kivétellel kimaradtak. Petöfi is kimaradt. Maga a képviselőház két pártra oszlott: a radikális párt, élén Nyári Pállal és gróf Teleki Lászlóval, harminczhat tagból állott, a többi háromszázhetvenkilenc képviselő az első magyar felelős minisztérium háta mögött sorakozott. Elnökül Pázmándy Dénest választották meg s a megalakulás formáságai után nyomban megkezdődött a rendes parlamenti munka.

Tudvalevő, hogy ezután zavaros idök következtek, a történelem sulypontja a tanácssterem helyett a csatamezőkre helyeződött át. Később pedig — a szabadságharcz leveretése után — jó darab időre a magyar alkotmányossággal együtt megszűnt a magyar parlamentárizmus is. Az alkotmányosság helyreállítása azonban elsősorban és mindenekelőtt a magyar népképviselőiről szóló törvényeket ébresztette föl tetszhalott szendergésükből. Azt az országgyűlést, mely Ferencz Józsefet megkoronázta, a negyvennyolczas törvények alapján hívták össze. S ugyancsak e törvények alapján tartották meg a választásokat az 1869 április 20-ára összehívott országgyűlésre.

Minden újabb választásnál egyre szembeötlőbben mutatkoztak a hevenyészve csinált választási törvények hiányai. A negyvennyolczas törvények nem intézkedtek a választók állandó névjegyzékéről, a listákat akkor írták össze, amikor már a választások ki voltak írva. Ennek a következtése az volt, hogy az országgyűlés összehívásáig, mert az idöt a választók összeírására pocsékolták, a listák összeírásában pedig pártszempontok és hanyagságok érvényesültek. A visszaélésekre tág teret nyitott az, hogy az összeírásokat hivatalból s nem a jogosítottak jelentkezése alapján eszközölték, továbbá, hogy úgy az erdélyi, mint a magyarországi törvény a jogosított kategóriák határozatlan körülírásával minden hatóság kezébe alkalmas fegyvert adtak a pártszempontok érvényesítésére. Az 1848 : V. t.-cz. 2. §-a például megadta mindenkinek a szavazati jogot, aki legalább 300 frt értékű városi ház tulajdonosa, vagy egy segéddel dolgozó iparos, vagy legalább 100 frt évi jövedelemmel rendelkező állampolgár. Képzhető, hogy a kortesszempontokat követő becsőbizottságok a legtöbb esetben a maguk érdeke szerint döntötték el, ki felel meg ezeknek a föltételeknek, ki nem. A negyvennyolczas választási törvényeknek azt a rendelkezését, hogy azok is gyakorolhatják a választói jogot, akik 1848-ig gyakorolták, különböző megyékben különbözőképpen értelmezték. Némelyik megye csak azokat a nemeket vette föl a listába, akik már 1848 előtt tényleg gyakorolták választói jogukat, más megyék ellenben úgy értelmezték a törvényt, hogy az nemcsak egyeseknek, de a nemességnek, mint osztálynak a jogát tartotta fönn. Szabályozatlan volt maga a választási eljárás, aminek jellemzéseül elég azt fölemlíteni, hogy a nyílt és titkos szavazás békésen megfértek egymás mellett, természetesen aszerint, hogy melyik szolgálta jobban az éppen uralmon levő lokális párt érdekeit.

Minden választási kampány csak növelte a köztudatban azt a meggyőződést, hogy a választói törvényeket reformálni kell. A reform iránya szempontjából azonban már teljesen divergáló köztudat fejlődött ki. Azok mellett, akik csak a visszaéléseket akarták kiküszöbölni, akadtak olyanok, akik a föllépő bajokat a népképviselői tulságos liberális alapjaiból származtatták. Ez a reakció, — mely a negyvennyolczas idök nagy szabadelvű áramlatában elnémult konzervatívizmus ujjáéledésének volt tekinthető, — a választói törvények szempontjából a cenzus fölemlését s a képviselők számának csökkentését követelték, mert ebben keresték a lábrakapott sok visszaélés és lármás kortesuralom ellenszerét.

Az első választási reformjavaslat.

Az első választási reformjavaslat a Lónyaiminisztérium nevéhez fűződik. Az 1869-ik választások alatt a kormány programmpontjai közt szerepelt az 1848 : V. t.-cz. és az erdélyi 1848 : II. t.-cz. reirormálása.

Az 1869-iki országgyűlést, mely még három éves ciklusra gyült össze, 1869 április 24-én a király trónbeszéddel nyitotta meg. Ez a

trónbeszéd, miután egy sereg fontos reformot fölöröl, a választói törvény revíziójáról ezeket mondja:

„A legközelebb lefolyt választások újabb tanúságot nyújtottak önöknek az 1848. évi választási törvények hiányairól. A hiányokat pótolni s a választás menetét olyanképen rendezni, miszerint a választás szabadsága a pártszenvédélyek kicsanongásai ellen megóvassanak, szintén egyike a legkomolyabb s a legsürgetőbb teendőknék, amely az önök munkás kezére vár.”

Az akkori kormány egyik felhivatalos lapja, a „Pesti Napló” az trónbeszédnek ezt a passzusát így kommentálja:

„A többi reformjavaslatnál talán kevésbé sürgősnek fogják találni némelyek a választási törvény revízióját, gondolván, hogy ami a választások elletti, három év alatt van idő... Fő szempontnak tartjuk azt, hogy ilyenmü politikai törvények reformja az országgyűlés későbbi folyamán könnyebb nem lesz, vége felé pedig éppen kivihetetlen.”

A „Pesti Napló”-nak ez a cikk-passzusa csúlsának bizonyult. Lónyai nem fogadta meg tulajdon felhivatalos lapjának a jó tanácsait, a választási reform benyújtásával addig késlekedett, amíg alig két hónap választotta el az országgyűlés berekesztésétől. S az ő törvényjavaslatánál valóban nem lett törvény.

Tóth Vilmos, Lónyai belügyminisztere 1871 november 9-én nyújtotta be a választási törvény javaslatát.

Ez a törvényjavaslat az 1848-as törvényekkel szemben a következő lényeges változásokat mutatta:

Magán a cenzuson nem történt változás. A parlamenti tárgyalás rendjén Tóth Vilmos nyomtatékosan hangsúlyozta, hogy a reform célja csak a visszaélések kiküszöbölése s az eddigi választási törvény határozatlanságainak precíz formába öntése. Mégis változás történik annyiban, hogy ezentul nem a fölbecsült vagyon, vagy jövedelem a választói jog alapja, hanem az a vagyon és az a jövedelem, amelyek a megadortatás alapja. Változás az is, hogy Erdélyben a honorácior osztályhoz tartozók jogát magyarországi mintára kiterjesztik, mert az eddigi gyakorlattal szemben azokat is fölrüházzák szavazati joggal, akik nem városban, hanem vidéken laknak. Nemesi jogon csak azok szavazhatnak, akik 1869-ig valamelyik választói listában szerepeltek. A szavazás nyilvános. A választói névjegyzéket minden évben és minden kerületben újra kell összeállítani és kiegészíteni. Kontemplálta ezenkívül a javaslat a kuriai bíráskodás föllállítását.

A képviselőházi vita.

Tóth Vilmos választójogi reformjának tárgyalása három hónappal a képviselőház fölszólítása előtt, 1872 február 22-én kezdődött.

A kormány háta mögött akkor a számban és erkölcsi sulyban erősen megfogyatkozott Deák-párt állt. Szemben vele a balközép-párt sorakozott, élén Tisza Kálmánnal, a szélső bal, élén Irányi Dániellel és a nemzetiségiek egy frakciója.

A vita előbb meglehetősen szürkén indult, az ellenzék támadta a javaslatot, de a hosszadalmas és ildomos hangú akadémikus szónoklatokból a reformterv gyászos végét senki sem jósolhatta volna meg.

Gróf Szapáry Gyula rövid és színtelen előadói beszéde után Tisza Kálmán kezdte meg a támadást. Bizonyítgatta, hogy a javaslat a cenzust fölemeli, tehát retrográd szellemü. Határozati javaslatot nyújtott be, mely szerint, miután a választási törvény módosításáról szóló törvényjavaslat meghagyja választási törvényünk legnagyobb hiányait, nevezetesen meghagyja Erdélyben az igazságtalan, Magyarország igen nagy részében levőnél magasabb cenzust, meghagyja azt az indokolatlan anomáliát, hogy Erdélyben 2500 lelket számláló város éppen egy képviselőt választ, mint más kétszáz ezer főnyi törvényhatóság; meghagyja Magyarországon a földhírtokhoz kötött cenzust, mely természeténél fogva retrográd irányú s mely már az általános teherviselés elvével sem egyeztethető össze; miután a cenzus precizizálásának örve alatt különösen a szegényebb iparosok és földművelők cenzusát emeli; miután a félreérté-

seket nem szünteti meg, de ujakat támaszt, miután az adatok előterjesztése nélkül kielégítő választási törvenyt nem lehet alkotni, a törvényjavaslatot elvetvén, utasítsa oda a Ház a belügyminisztert, hogy a választásokra és a választói cenzus hatásaira vonatkozó adatait, amelyek egy is birtokában kell, hogy legyenek, alapul véve, azoknak előterjesztése mellett olyan időben nyújtson be egy a jelzett legfőbb hiányok orvoslását is eszközölő törvényjavaslatot, hogy azt még az ülészak bezárta előtt tárgyalni lehessen.

Irányi Dániel, aki a szélső bal fölfogását tolmácsolta, a javaslat hiányait öt pontba foglalta össze:

1. A helyett, hogy a választói jogosultságot kiterjeszténé, azt megszorítja.
2. A negyvennyolczas törvény megengedi a titkos szavazást, ez a javaslat egyenesen a nyilvános szavazást rendeli el.
3. A választói kerületeket meglevő állapotukban hagyja.
4. Az inkompatibilitásról nem intézkedik. (Ez különösen azért volt súlyos ellenzéki gravamen, mert az akkori parlamentben aktív miniszteri tisztviselők egész raja foglalt helyet, le egészen a fogalmazókig és titkárokig, akik természetesen a mindenkori kormányok készséges eszközei voltak.)
5. A választási visszaélések ellen büntetéseket nem tartalmaz.

Mindaz okokból határozati javaslatot nyújt be, mely szerint:

„Mondja ki a Ház, hogy jelen törvényjavaslatot a részletes tárgyalás alapjául el nem fogadja s utasítja a kormányt, hogy új javaslatot készítsen:

- a) az általános választói jog;
- b) titkos szavazás;
- c) a választói kerületeknek a népesség aránya szerinti igazságos beosztása;
- d) a kormány szolgálatában álló s egyébként függő egyének kizárása és végül
- e) a választási visszaélések szigorú büntetésének elve alapján.”

A nemzetiségiek határozati javaslatát Papp Zsigmond nyújtotta be, aki ezzel a törvénytervezetben kontemplált területi beosztás és cenzus igazságtalanságait akarta az oláhok javára korrigálni.

A kormány javaslatát bíráló kritikák azután nagyobbbrészt ennek a három határozati javaslatnak a medrében mozogtak, megtoldva azzal a váddal, hogy a kormány mulasztást követett el, amikor a nagyfontosságú javaslatot az ülészak végén nyújtotta be, kétségtelenül azért, hogy a rövid határidővel az ellenzékét a felületesen összeütemezett javaslat elfogadására presszionálja.

Tóth Vilmos belügyminiszter azzal védelmezte meg a javaslatát, hogy a kormánynak nem is volt célja az, hogy a meglevő választási törvényeket gyökeresen reformálja, hanem csak az, hogy annak a kiálló hiányait megszüntesse. A választói jogosultságot sem tágitani, sem szűkíteni nem kívánja. A cenzus leszállításának nem barátja, mert a negyvennyolczas törvények a választói cenzusnak olyan alacsony, a választói kvalifikációnak pedig olyan tágkörü meghatározását adják, hogy e tekintetben a törvény ellen kifogást tenni nem lehet. De nem osztózik azelőtt a véleményében sem, akik szerint a cenzust föl kellene emelni. Azzal a váddal szemben, hogy a kormány tendenciózusan halasztotta az ülészak végére a fontos javaslat tárgyalását, hivatkozik arra, hogy 1869 óta mennyi sürgős, halaszthatatlan munkát végzett a képviselőház. Maga is elismeri, hogy a meglevő igazságtalan kerületbeosztás reformra szorul, de ez egy új, igazságosabb cenzussal egyetemben csak akkor valósítható meg, hogyha egy helyes kataszterre alapított adórendszer áll a kormány rendelkezésére.

A törvényjavaslat általános vitája február 22-től márczius 2-ikáig tartott. A vita lassan megszükkült, elposványosodott. „Lassu egyformasággal hömpölyög tovább a választási vita” — írják az akkori újságok. — „Ugy látszik, hogy képviselőink a nagy tüzellel kezdett discussióba csakhamar belefáradtak. A pártok kitünőségei hallgatnak s a dii minorum gentium azzal bszulja meg magát, hogy annál hosszabb beszé-

deket bocsátanak világgá.” Február ötödikén a vita tempóját azzal akarta siettetni a Ház, hogy Zsedényi Ede javaslatára üléseit egy órával, délután háromig meghosszabbítja. A fölszólalók vagy egyik, vagy másik már benyújtott határozati javaslathoz csatlakoztak. A szónokok javarészt a szélsőbal szolgáltattá, Irányi javaslatának elfogadását követelték: Vutkovics Sebő, Mocsosny Sándor, Kállay Ödön (aki az önálló özvegy nőknek is meg akarta adni a szavazati jogot, azzal az indokolással, hogy ha távol áll is a nőemancipációtól, fel nem foghatja, mi jogositja a férfivilágot arra, hogy a szavazás jogát a nőktől megtagadja: „Ez valóban tisztelt Ház, hátramaradottságuk legnagyobb bizonyítéka.”

Az általános választói jog mellett szóltak még: Mocsosny Jenő, Csanády Sándor, Körmeny Sándor, aki a förendház eltörlését követelte, mert lehetetlen az, hogy egy csomó nem tudja „mennyi adósságot képviselő nagy ur paralizálja a képviselőház határozatait”. (Ezért a kifejezésért az elnök rendreutasította); báró Kemény Gábor, aki a kormányjavaslatot elfogadja, azért fél az általános szavazati jogtól, mert az minden különben is erős kormányt még jobban megerősít. A kormány javaslata mellett többek között Török Sándor, Latinovics Vincze, Bujanovics Sándor szólaltak még föl. Tisza határozati javaslatát szintén többen pártolták, a fölszólalások közül kivált a Mocsáry Lajosé, aki azt bizonyította, hogy a javaslat Erdélyben ötvézer embert foszt meg választói jogától s hogy Erdélyben a magyarság érdeke követeli a revíziót.

Külön határozati javaslatot nyújtott be Schwartz Gyula, aki azt kívánta, hogy szavazati joggal bírjon minden legalább 20 éves, atyai, gazdasági, gyámi hatalom, büntényítő ítélet, vagy büntetés, esőd alatt nem álló férfi, aki a) irni, olvasni tud, b) az 1848: V. és az E. II. törvény-cikk alapján szavazati joggal bírt. A szavazás legyen titkos és községenként történjék. A kormány gondoskodjék egy inkompatibilitási törvény mihamar való megalkotásáról. A műveltségi cenzussal enyhített általános választói jog ebben a határozati javaslatban jelent meg először a magyar közélet fórumán. Majoros István a nők szavazati jogát követelte, Táncsics Mihály pedig olyan általános szavazati jogot kívánt, melynek alapján nemcsak a községi, megyei, városi és országgyűlési képviselőket kellett volna megválasztani, hanem évente magát az államfőt is. Ez a köztársasági hang azonban csak általános derültséget váltott ki a képviselőkben.

Szilágyi Dezső szűzbeszéde.

Az általános vita eseménye Szilágyi Dezső fölszólalása volt, aki ekkor tartotta parlamenti szűzbeszédét. Ezt a fölszólalást nagy érdeklődés előzte meg. „Az egész Ház feszült figyelemmel kezdé hallgatni ezt az ifjú szónokot” — írja a Pesti Napló, — „akit olyan kitünő hír előzött meg. Általános dicsérték széles tanulmányát, nagy emlékezőtehetségét, kellemes előadási módorát és éles polemizáló stílusát. E közhirnek Szilágyi mai első parlamenti beszéde által fényesen megfelelt.” A cikk azután dicséri azt a módot, ahogy Szilágyi a kormány törvényjavaslatát védve, „jézekre szedte” a Tisza Kálmán kritikáját s azt a sok filozófiai készütséget, melylyel a radikális javaslatokra elmondta észrevételeit.

Bennünket ma főleg az érvék utóbbi csoportja érdekel.

„En olyan politikai jogot — mondotta Szilágyi — mely nem az állam törvényeiben nyerne gyökeret, mely föltétlenül érvényt követel, korra, nemre és műveltségre való tekintet nélkül, mely a tapasztalástól független, ennélfogva tapasztalás alapján meg nem ítéhető s nem korlátozható, el nem fogadhatok.”

Ezután Mocsosnyival polemizál, aki azt mondotta, hogy a cenzus szűkségképpen osztályuralomra vezet és hogy az osztályuralom az államhatalmat mindig a privilégizált osztály érdekében zsákmányolja ki. A külföldi államokra hivatkozik, amelyekben a parlamenti cenzusos választói jog daczára a nép érdekeit istápolja.

„Mi volna az eredménye, hogy ha az általános választói jog behozatnék? — mondja többek közt. Az első eredmény az lenne, hogy a legzámo-

sabb, legszegényebb, legtudatlanabb és ennél fogva a szenvedélyeknek, csábításoknak, előítéleteknek és talán megvesztegetéseknek legjobban kitett osztály korlátlanul bírná ezen hatalmat, mert igen kevés kilátás lenne arra, hogy azt más osztályokkal megosztva gyakorolná."

Azután azt fejtegeti, hogy csak azért, mert ez nekik is érdekük, ezek az osztályok nem fogják az állam szempontjából megtalálni a lehető legjobbat. Nem mert tudatlanok. „En például nem tudok egy órát csinálni, bármennyiben van is érdekemben, hogy jó órák legyenek."

A demagógia hatásától fél s azt hiszi, hogy a parlament színvonala csökkenne az általános választói jog behozatala után.

„Egy tulhamar életbe léptetett demokrácia sokkal kevésbé lesz türelemmel képviselői iránt, sokkal inkább fogja követelni, hogy azok a napoként változó közvéleményt vakon kövessék."

„A gyors, rögtönzött radikális változások kifogyhatatlan láncolata fogja bekövetkezni."

„Az értelmes osztályok visszavonulnának, mert a tömeggel szemben úgy sem vehetnék föl a versenyt."

Ennek a debutének a hatása kétségtelenül nagy volt. Ama ritka bemutatkozások közé tartozott, amelyek már a nyilvánosság elé lépés első pillanatában megjósolja a később következő ragyogó karriert. A Deák-párti Pesti Napló kritikáját már ismertettük. Szilágyi szereplését azonban az ellenzéki lapok is nagy dicsérrel fogadták, sőt a csipősnyelvű „Ellenőr" is így ír róla:

„Némelyek azt is állítják róla, hogy oraculum. Hogy oraculum legyen, arra ugyan rövidebben is beszélhetne, de hogy ügyesen meg tud védeni egy rossz ügyet, azt el kell ismernie mindenkinek. Eleinte idegesnek látszott sa Ház elnézését kérte ki; lassanként azonban visszanyerte hidegvérűségét (talán a két pohár víztől, amely, úgy látszik, a Szilágyi nevével jár)."

„Az ülés után hallott ítéletek közt találtuk azt a megjegyzést is — írja azután — miszerint „ez egy nagyon veszedelmes ember lehet még!" Az a siker, melyet Szilágyi Dezső ma elért, nem jelentéktelen hézagot tölt ki a jobboldalon, ahol Andrássy Gyula gróf nem könnyen talált miniszternek való embert!"

Ezek az idézetek bizonyítják, hogy az ellenzéken is kellően megbecsülték Szilágyi értékét. Hogy a jobboldalon milyen lelkesedéssel fogadták, azt jellemzi a következő eset:

Egy kormánypárti képviselőtől kérdezték, közvetlenül az ülés után:

— Hogy érzed magad, Pista pajtás?

— Mint Vilmos Königrätz után!

Kormánypárti fölfogás tehát az volt, hogy szilágyi érvei összemorzolták az ellenzékét. Az ellenzéken pedig, — amint a ragyogó beszéd első hatása elmúlt, — csipkedéssel és meggyanúsítással akarták ellensúlyozni a beszéd hatását. Valaki fölfedezte, hogy az angol parlament 1866. évi választójogi vitájában az általános választói jog amerikai következményeire és a numerikus uralomra vonatkozó érveket Löw angol képviselő már kifejtette dr. Tempellel szemben. Erre márczius másodikán Simonyi Ernő tett nyílt ülésben először czélzást: „Szilágyi beszéde igen szép fejtegetéseket foglal magában, csak az a kár, hogy az ember nem először hallja s hogy nem nevezte meg Szilágyi mindegyikét a forrást is." A következő nap Tisza Kálmán ugyanezre czélzott, amikor azt mondotta, hogy Szilágyi beszédét hallgatva, az az ösztöne támadt, hogy kalapját emelgesse, üdvözölve a régi ismerőseit. „En ugyan helyesnek találom", — mondja azután, — „hogyha valaki nem olvasmányai resuméját adja elő, de ha egyes szónokból vagy írásokból idéz, nevezze meg őket!"

A jövő azonban bebizonyította, hogy Szilágyi értékéből semmit sem vont le az, hogy érvelésében véletlenül egy angol politikussal találkozott s hogy azoknak volt igazuk, akik már első fölépésekor megjósolták, hogy „ez egy nagyon veszedelmes ember lehet még!"

Az első magyar obstrukció.

De azoknak már nem volt igazuk, akik azt hitték, hogy Szilágyi Dezső érvei „összemorzolták" az ellenzékét.

Az általános vita lezajlásával a javaslat

általánosságban való elfogadása biztosítva volt. A zárszavak után márczius 5-én következett a szavazás. A horvát képviselők nem szavaztak. A javaslatot általánosságban elfogadta 182, nem fogadta el 140 képviselő. A többség tehát összevissza nem tett ki többet, mint 42 szavazatot. Nyomban a leszavazás után pedig váratlanul, mindenki meglepetésére kitört az első magyar obstrukció.

A szavazás eredménye után Simonyi határozati javaslatot nyújtott be, mely szerint utasítsák a kormány, hogy még ezen ülésnapján törvényjavaslatot nyújtson be a választási visszaélések megakadályozására. Tóth Vilmos belügyminiszter kijelentette, hogy maga is szükségesnek tartja ilyen törvény hozását, de a választási törvény hatályra emelését nem akarja ettől függővé tenni.

Erre ugyancsak a szélsőbal részéről Helfy Ignác bejelentette az obstrukciót. Ezt a következő érveléssel támogatta: Hogyha a kormány nem hajlandó a választási visszaélésekről szóló törvényt benyújtani, akkor világos, hogy erőszakkal állnak szemben s azért erre erőszakkal felelünk.

Az obstrukció első, bevallott érve telát az, hogy a kormány nem volt hajlandó a választási visszaélésekről szóló törvény és a választójogi törvényjavaslat között junktimot teremteni. Másik érve — mely már az obstrukciós harc alatt nyomult előtérbe — az volt, hogy a javaslat jogfosztó és a reakciót szolgálja. A reakció vádjá könnyen teremtett ebben a korban, amikor a közszellemben bizonyos kiforratlanság mutatkozott. Egyrészt a negyvennyolcz előtti és negyvennyolcz utáni korszak, másrészt a doktriner liberálizmus és a gyakorlati társadalmi és állami élet csatázott egymással. Ebben a korszakban valahányszor valaki a negyvennyolczas törvényekhez nyúlt, mindig reakcióval vádolták. Kétségtelen azonban, hogy a reakció vádjá ezuttal párt-taktikai okokat szolgált. Az ellenzéknek jó alkalma nyílt rá, hogy a Lónyai-kormányt, mely a választói törvény tárgyalásának az utolsó pillanatra halasztásával, maga ment bele a zsák-utcába, kellemetlen szituációba szorítsa. Közvetlenül az általános választások előtt egy kis népszerű jelszavakkal vezetett obstrukció alkalmasnak is látszott arra, hogy az oppozíció súlyát a kerületekben emelje. Ehhez járult némi keserűség Lónyai ellen, aki erőszakosságával saját bőrükön mutatta be az ellenzéki pártoknak azt, hogy mily szükség volna csakugyan a választási visszaélések orvoslására. Ilyen inkább személyes, mint mint elvi, inkább szubjektív, mint politikai indító rugók adták meg a lökést az első magyar obstrukcióhoz.

Ezzel az obstrukcióval szemben Kerkapolyi Károly pénzügyminiszter nyomban Helfy Ignác bejelentése után, kifejté a parlamentáris többség elméletét. A többség akaratának érvényesülni kell, különben nem lehet törvényt alkotni s ha a kisebbség az agyonbeszélés fegyveréhez nyul, ez nem egyéb, mint a parlamentarizmus dedukciója abszurdum.

Fölszólat Lónyai Menyhért miniszterelnök is, aki kifejté, hogy „a szólásszabadság drága kincs, őrizzük meg azzal, hogy vissza ne élünk vele", a felelősséget a kormányról és a többségről a kisebbségre hárítja.

Ezzel az összes bejelentések és óvások megtörténtek s defaktó megkezdődött az obstrukció. A szélsőbal emberek egymásután emelkedtek szólásra, összehordtak hetet-havat s Csanády Sándor alatt már ki is tör az első obstrukciós botrány. Csanády, aki rendszerint szépen puffogó üres frázisokkal szidta Ausztriát és az átkos közönséget, ezuttal azt találta mondani, hogy „szüksége van a belügyminiszternek és kormányának arra, hogy olyan módokhoz és eszközökhöz nyuljanak, amelyek tilosak és becstelének!"

Természetesen erre nagy láрма kerekedett. Jó Somsich Pál elnök, egészen megzavarodva a rendkívüli esettől, szeliden kijelentette: „Igen örülök rajta, ha nem úgy tetszett volna kifejezni magát, mint én értettem". Azután föszólitotta Csanádyt, hogy szavait magyarázza meg. Csanády erre az elnöki fölhívásra oda csavarta szavai értelmét, hogy ő azokat csak „föltételesen" értette. A többség így is köve-

telt, hogy az elnök utasítsa rendre Csanádyt az elnök azonban beéri a kapott magyarázattal.

Igy végződött az első magyar obstrukció első napja.

Zavar és kavardás.

Az obstrukciót eredetileg a szélsőbal kezdte. Tisza Kálmánék a balközépen várakozó álláspontot foglaltak el. Márczius hetedikén reggel még meglepéssel konstatálja a Deák-párti Pesti Napló, hogy csak a szélsőbal és a Deák-párt állanak egymással szemben, ugyanaz nap este pedig Tisza Kálmán maga is nyíltan csatlakozik az obstruálókhoz. Tisza Kálmán nagyon kényes helyzetbe került. Az ő szürke, eszmeszegény határozati javaslata tetszetőségben nem mérkőzhetett az Irányi határozati javaslattal. Így történt, hogy amint a napok multak legjobb katonái mindig nagyobb és nagyobb számmal csaptak át az obstrukcióhoz az általános választói jogot követelni. Egymást követték Vukovics, Várady, Mocsary, végre Tisza sem tehetett egyebet: ment a katonái után. A szélsőbal és a balközép így egy lett az obstrukcióban, csakhamar hozzájuk csatlakoztak a nemzetiségek is, akik közül Román Sándor kifejtette, hogy ők nem elvi okokból csatlakoztak az ellenzékhez, hanem „azon kényszerhelyzetnél fogva, hogy sem a kormány, sem ennek pártja a nemzetiségi képviselőknek nem nyújt olyan tért, amelyen megállhatnának". Maga az óvatos, habozó Ghyczy Kálmán is olyan kijelentést tett, hogy ő ugyan nem helyesli az obstrukciót, de nem is küzd ellene.

Az obstrukciós harcot botrányok és kavardások vezetik be. A kormány összes atonit kiátssza az ellenzéki harc ellen. Behozza a parallel-üléseket, egész sereg fontos és népszerű törvényjavaslatot terjeszt be, dokumentálódó azt, hogy azok érvényesítését az ellenzék akadályozza. Ezek a törvények: a Ludovika alapításáról, a főváros fejlesztéséről szóló javaslatok. Az ellenzék kedvéért benyújt egy inkompatibilitási törvényjavaslatot is, de ezt az ellenzék nevetéssel fogadja, mert a miniszteri tisztviselők nincsenek kivéve abból a korlátozásból, hogy képviselők nem lehetnek, mindössze annyi a korlátozás, hogy számuk nem lehet magasabb az összes képviselők öt százalékánál. Benyújtott a kormány ezenkívül egy törvényjavaslatot az országgyűlési ciklusnak három évről öt évre való fölemeléséről, ezt a javaslatot azonban az ellenzék megint azzal az ellenvetéssel fogadta, hogy az reakciós, mert a népképviselők megbízatási idejének növelése mindig retrográd szellemű.

Tisza Kálmán erre a taktizálásra azzal felelt, hogy javasolta, hogy a sürgős javaslatokat a választási jog vitájának fölfiggesztésével azonnal vegyék tárgyalás alá. Ezt az indítványt azonban a többség leszavazta. Fölmerült ellenben az a terv, hogy a kormány en block szavaztassa meg a többséggel a fővárosi törvényt. Ennek a tervnek azonban olyan heves ellenzéke támadt, hogy azt el kellett ejteni. Helfy Ignác nem kisebb kijelentést tett, mint hogy a kormányt magában az idea fölvetéseért vád alá kellene helyeztetni.

Ez a háborúzás természetesen nem megy izgalmas incidensek s a fejeteletére állított helyzetből folyó fonákságok nélkül. Majoros István egy izben Lónyaiék családi vasutaira czélez, nagy inkvizíció után az elnök rendreutasítja Majorost a „súlyosan inparlamentáris" gyanúsításért s azután megkérdezi a Háztól, hogy jól tette-e? A szelidlelkű Somsich Pál különben is nagyon rosszul érzi magát ebben a kavardásban (a Deák-párt azzal vádolja, hogy gyengekezűségével az ellenzék malmára hajtja a vizet.) Voltak éjszakai ülések, amelyen egynegyed tízkor szavaztak névszerint a fölött, hogy kilencz óraker berekesszék-e az ülést s azután egészen éjjelután félkettőig vitáztak fölött, hogy tizenegyig tartson-e hát a tanácskozás?

Az ellenzéki sajtó terminológiájában ekkor kezd szerepelni az a frázis, hogy „márcziusi napokat kezdünk élni!" A kormánypárti sajtó ellenben azt panaszolja, hogy az ellenzék eljárása teljesen lejáratja a parlamentárizmust s czítájják a magyarfaló bécsi lapokat, amelyek nagy gaudiummal kísérik a magyarországi kavardást. „Nemcsak a nagy fontosságú törvényjavas-

latról van itt már szó, hanem a többség becsületéről. — írja a Pesti Napló. Az ellenzék is, a Deák-párt is országos nagygyűlést tart Budapesten, melyeken egymás nyakába varrják a felelősséget. Közben járnak-kelenek a békitők. Kompromisszumra két ízben volt komoly reménység. Először még az obstrukció első napjaiban; ez akkor meg-hiusult azon, hogy az ellenzék nagyon vérmes követeléseket támasztott a cenzus leszállítása tekintetében. Másodszor márczius vége felé Jókai Mór kezdeményezésére indultak meg a purparlék, melyekbe mind a két fél bizottságot küldött ki. A tárgyalások azonban újra nem vezettek eredményre, úgy, hogy április hatodikán a Pesti Napló teljes joggal írhatja a következőket:

„Igy értünk az országgyűlés végére. A napokat, az üléseket mindenki előre megszámolhatja. Optimizmusról nem lehet többé szó. A baloldal egész kényelmesen agyonbeszélheti még ezt a néhány ülést.”

A javaslat elparentálása.

Április hatodikával megszűnnek a permanens ülések, egyszerre elveszti érdekességét a választói reform problémája. A képviselő urak — számukra — sokkal fontosabb harcra készülnek: a választási kampányra. Április 12-én Tóth Vilmos hosszabb beszéddel parentálta el a balorsu javaslatot. Kész lett volna megválni állásától, hogyha a többség leszavazza, a többség azonban elfogadta a javaslatát, az ellenzék inparlamentáris ellentállása hiusította meg annak a törvénynyé válását. Pontonként bizonyítja, hogy az ellenzék hazug érvekkel küzdött a reform ellen s beszédében már fölvetődik a házszabályrevízió gondolata. „Önök utalták a jövő törvényhozást arra, — fordul az ellenzékhez, — miszerint első kötelességének ismerje ezen házszabályokat aképp módosítani, hogy a kisebbség többé ne gördithessen elháríthatatlan akadályokat a többség elé.” Keserű szónoklatát a következő méla akkorddal fejezi be:

„A legtisztább, legbecsületesebb szándék által vezéreltetve, nyujtottam be ezt a javaslatot, melynek sorsa már eldőlt. Szivesen, mondhatnám, büszkeséggel fűztem volna nevemet olyan törvényhez, mely az 1848. évi V. t.-czikkben lefektetett elveket fentartva és az ezen törvényben gyökerező jogokat tisztelve, csakis elejét vette volna a logtörlésnek és visszaélésnek. Ez volt czélja javaslatomnak, melyből ime, törvény nem lesz. Nem azért, mert azt a többség nem akarta, hanem azért, mert a kisebbségnek úgy tetszett.”

A Ház ezután 391 szóval 181 ellen elfogadta a javaslat — czímét. Ez volt az összes eredmény, amit a kormánynak sikerült kiereszokolnia.

Négy nappal később, április 16-án az országgyűlést berekesztő trónbeszéd így parentálta el a választói reformot:

„Sajnálattunkat kell kifejeznünk, hogy a választási törvény szentesítése és a főváros rendezése nem következhetett be, valamint a kormány által előterjesztett több más közhasznu törvényjavaslat sem volt szentesítés elé terjeszthető, mint-hogy az országgyűlés végszakában a képviselőház tanácskozási szabályai mellett lehetővé vált a tárgyalásokat sikertelenné tenni. A jövő országgyűlés feladata leendő pótolni a mulasztásokat és gondoskodni az alkotmányos tárgyalások sikerének biztosításáról.”

Az 1874. évi XXXIII. t.-czikk.

Az elparentált javaslat azonban nem halt meg, csak szunnyadott. Szunnyadása két esztendeig tartott. Két év múlva a Bittó—Ghyczy-minisztérium támasztotta uj életre, lényegében magáévá tevén Tóth Vilmos szerencsétlen végű törvényjavaslatát.

Ekkorára azonban a helyzet lényegesen megváltozott. Akkor már a Deák-pártot és a balközépet egyesítő fuzió a levegőben lógott. Megalakult a középpárt, — direkt azzal a czéllal, hogy az egyesülés útját egyengesse, a középpárt vezére, Ghyczy Kálmán pénzügyminiszteri tárczát vállalt a kormányban. Az ellenzékiség élei letompultak s a javaslattal szemben komoly harc helyett inkább csak elvi föntartások és kijelentések történtek.

A képviselőház július elsején kezdte meg a választási törvény tárgyalását. Szeniczey Ödön előadó és gróf Szapáry Gyula belügyminiszter ajánlották annak az elfogadását. Mocsáry Lajos határozati javaslatot nyujtott be az általános választói jogról; Beöthy Ákos pedig egy másik határozati javaslatban azt követelte, hogy minden nemes embernek hagyják meg a választói jogát. Irányi Dániel Mocsáry határozati javaslatát védte, a Beöthyét támadta. Polit Mihály a szerbek érdekében adott be határozati javaslatot s beszédében arra az esetre, hogyha kívánságai nem teljesednének, azzal fenyegette meg a többséget, hogy „Philippinél találkozunk!” Ez egy kis kavargást keltett, Schwartz Gyula visszautasította ezt a fenyegetést, amire maga Polit is igyekezett tompítani a szavai élét.

Másnap Tisza István leczkértette meg Politot s erélyes hangú, nyugodt fejtegetéseivel az egész Házban osztatlan tetszést keltett. Ugyanekkor kijelentette, hogy a törvényjavaslatot a részletes tárgyalás alapjául elfogadja, mert az a negyvennyolczadiki törvénynél jobb helyzetet teremt. Beöthyvel szemben megvédelmezte a demokráciát, Mocsáryval szemben pedig támadta az általános választói jogot.

„Azt tartom — mondta többek közt — hogy minden államnak földadata oda törekedni, hogy minden fia, vagy ha úgy tetszik, minden gyermeke, képesítve legyen műveltség, függetlenség és öntudatos hazafias meggyőződés által arra, hogy ezen fontos jogát gyakorolhassa; nem azért, minthia ez természeti jog volna, hanem azért, mert az állam földadata minden polgárát a lehető legmagasabb színvonalra emelni igyekezni. De ismét — meggyőződésem az, hogy ahol ezen helyzet még elő nem állott, az általános választói jog nem elvi, nem benne rejő bünnél fogva, hanem azért mert a viszonyok közé nem való, mindig és mindenütt éppen a szabadságnak fog ártalmára lenni.”

A fölmerült javaslatok közül említésre méltó a Tarnóczy Gusztáv, azért mert ez a műveltségi cenzust pluralitással egyesítette. Tarnóczy szerint a választói jognál a következő három tényezőt kell tekintetbe venni: 1. Magasabb műveltség, kiváló társadalmi állás; 2. Vagyon; 3. Állampolgárság. A két első kapon közvetlen, a harmadik közvetett választói jogot. A közvetlen választói jogban a pluralitás aképpen érvényesüljön, hogy a kisbirtok, kis értelmiség egyszeres, a nagybirtok és nagy értelmiség kétszeres szavazati jogot gyakoroljon.

Schwartz Gyula határozati javaslatot adott be, hogy a választók összeírása a honosítási törvény benyujtásával hozassék kapcsolatba. Julius hetedikén, amikor az általános vita befejezésével szavazásra került a sor, a kormányt az a meglepetés érte, hogy a többség 230 szóval negyvenkilenc ellenében elfogadván a javaslatot, ezt Schwartz Gyula határozati javaslatával egészítette ki.

A javaslat részletes tárgyalása egészen július 31-ig tartott. Az erdélyi képviselők kívánságára Erdély számára meghagyták a külön cenzust. Majoros István megint javaslatot tett a nők választói joga érdekében. A nemesek választási jogánál Goszman minden nemes számára meg akarta adni a szavazati jogot, Irányi csak azoknak, akik azt negyvennyolcz előtt gyakorolták. A Ház a javaslat szövege szerint a 72. előtt fölvetett listában szereplő nemeseknek hagyta meg az ősi jogot.

A központi választmány nyelvének megálapításánál leszavazták Wächter Frigyesnek azt a javaslatát, hogy e tekintetben az 1868. évi nemzetiségi törvény rendelkezései legyenek irányadók.

A szavazás módjáról intézkedő paragrafusnál Matolay Ede a titkos szavazás mellett foglalt állást. Eötvös Károly a nyilvános szavazást pártolta, mert az férfiasabb, inkább a magyar ember természetéhez illő. Tisza Kálmán egymás mellett kívánta volna meghagyni a két szavazási rendszert; a Ház azonban az eredeti javaslat értelmében a nyilvános szavazás mellett döntött.

Legerősebb vita fejlődött ki a 12. §-nál, melynek 5. pontja az adóhátralékosokat kihagyta a választók közül. Pulszky Ákos pártolta ezt az intézkedést, azt vitatván, hogy, aki

nem tesz eleget polgári kötelességének, az nem is érdemli, hogy választó legyen. Péchy Tamás az 5. pont ellen már a bizottsági tárgyalások során külön véleményt jelentett be s az ellenkező álláspontot védte. Négy napi vita után a többség elfogadta az eredeti szöveget.

A 96. §-nál Tisza Kálmán azt indítványozta, hogy az etetés-ítatás a választói jognak három évi elvesztésével s ezer forint bírsággal büntetessék. A kormánypárt többsége gróf Szapáry Gyulával élén ellenezte ezt az indítványt, a képviselőház azonban névszerinti szavazás után azt 52 szótöbbséggel elfogadta.

Az 1874. évi XXXIII. t.-cz. képviselőházi tárgyalásának ezek voltak a kiemelkedőbb mozzanatai. Augusztus elsején a Ház harmadszori olvasásban is elfogadta a javaslatot, mely miután a förendház hozzájárulását is megnyerte, végre megkapta a szentesítést. Törvény lett, hogy azután három és fél évtizedekre állandósítsa a magyar parlament megalakításának egy olyan módját, melyet 1848-ban is, 1872-ben is és 1874-ben is maga a törvényhozó parlament is csak rövid, provizórius érvényre tartott alkalmasnak.

Mater Dolorosa.

Csillag beragyogta világ megváltóját,
Pásztorok elhozták a magok adóját,
Jöttek azonban a három királyok,
Szomoruan nézett Mária reájok.
Szomoru sejtéssel teljes vala lelke,
Kicsi Jézuskáját karjára emelte,
Kis feje pihéjét simogatta félve,
Ugy zokogott, sirván, a csillagos éjbe.

„De hamar is jönnek eljegyezni téged,
Alig, hogy hallgattam első gügyögésed.
Édes anyád keblén alig tapad ajkad,
Máris a világnak féltő szeme rajtad.
Nem hagynak örülni, nem hagynak pihenni,
Sietsz a latornak megváltója lenni,
Várnak a vámosok, a halászok lesnek.
Alig hogy megjöttél, máris tovavisznek.

„Im, alom a párnád, bölcsöd ez a iászol —
Sohse mosolyogsz majd és sohase játszol;
Hajladoz a pálma, nyilnak a virágok:
Te csak a koponyák köves útját járod;
Másnak erős borral habzik teli serleg,
A te poharad majd csak örömmel tel meg,
S amikor más forró szerelemtől reszket,
Teneked ácsolják a hideg keresztet!

„A fiam mért lettél, én anya mért lettem,
Hogyha, amit nyertem, máris elvesztettem?
Az enyim mért lettél, közibünk mért jöttél,
Hogyha nem embernek, istennek születél?
Siető mentőre, rád a világ számol,
Csak édes anyádnak nem léssz soha gyámol,
Te adod, én adom világ büne árát —
Ebből az életből csak a halál vár rád!

„Fulladna bár inkább egész világ bünbe,
Csak érted anyádnak remegése tűnne,
Éhezzen a koldus, veszszen el az árva,
Csak az én fiamat ne vigyék halálra...“
... Csillag beragyogta világ megváltóját,
Pásztorok letették a magok adóját,
Halkan könyörögtek a három királyok,
Szomoruan nézett Mária reájok...

Ignotus

Liszt Ferencz ifjúkori szerelmei.

Irta: Dr. Antall Károly.

Tizenhat éves volt Liszt Ferencz, amikor elvesztette atyját, aki addig hű gondozója, nevelője és tanácsadója volt. Egy fűrésztő hangverseny-túrné után üdülés végett a boulognei tengeri fürdőbe mentek együtt és ott érte utól az öreg Liszt Ádámot a halál. A magára maradt ifju elsirta fájdalomát és csüggedten tért vissza Párisba. Szerény lakásba költözött özvegygyé lett édesanyjával és lezkeadással kereste mindkettőjük kenyerét. Akkor már ismert a francia fővárosnak „le petit Litz”, ahogy őt a párisi közönség elnevezte. A legelőbbel házakba volt bejáratos és csakhamar annyi dolga akadt, hogy saját nyilatkozata szerint: reggeltől késő estig alig bírt lélekzethez jutni.

Tanítványai közé tartozott a vele egykorú Saint-Criq Karolin grófkisasszony, egy bájos, eszes és nagyon művelt leány, akinek atyja abban az időben Franciaország belügyminisztere volt. Ehhez a grófi családhoz járt legszívesebben a fiatal Liszt. A lezkeknél rendszeren jelen volt Saint-Criq grófné is, aki nagyon megkedvelte a lángelkű fiatal mestert és szívesen elbeszélgetett vele, főleg művészi kérdésekről. De a fiatalokat is gyorsan közel hozta egymáshoz a zene és egészen észrevétlenül kinyílt ártatlan szíveikben az első szerelmek bájos virága, anélkül, hogy érzelmeiknek más nyelven adtak volna kifejezést, mint a zene nyelvén.

A grófné, aki épp oly szellemes gondolkozású, mint finom érzésű asszony volt, az anyai szív éleslátásával hamar észrevette a fiatalok kölcsönös vonalmát, de nem igyekezett annak gátat vetni. Egyedüli vágya az volt, hogy boldognak lássa gyermekét és nem törődve az arisztokrata körök előítéletével, kész lett volna idővel vejeül fogadni el a fiatal művészt. Közbejött azonban a grófné váratlan halála. A gyász miatt egy ideig szüneteltek a zongoraleczkék, de aztán Liszt ismét folytatta a grófi háznál a tanítást. Mélyen megható volt a fiatalok első találkozására — írja Ramovan Lujza „Liszt Ferencz mint művész és ember” című munkájában. — Leírhatatlan felindulás vett erőt Liszt Ferenczen, amikor Karolin grófnő gyászruhában, bánatos arccal feléje közeledett. Eszébe jutott atyja, észébe jutott a kétségbeesés, amely őt atyja halálós ágyánál elfogta, a fájdalom, amelyet a pótolhatatlan veszteség miatt érzett és ezek az emlékek megbénították a nyelvét.

Szóltanul ült a zongorához, tanítványa mellé, hogy úgy, mint rendszeren, hozzáfogjon a tanításhoz. De amint Karolin grófnő játszani kezdett, egyszerre mind a ketten sirva fakadtak és a leányka zokogva borult az ifju vállára.

Gróf Saint-Criq hivatalos elfoglaltságánál és szokásainál fogva keveset volt otthon. Karolin grófnő ennek következtében sokat volt egyedül. A zongoraleczkénél sem zavarta senki a fiatalok együttlétét. Ilyenkor azután gyakran nagyon hosszúra nyúlt a zongora-óra, mert közben elbeszélgettek, leginkább művészeti és irodalmi kérdésekről és örömmel tapasztalták, hogy a fölvetett eszmékre vonatkozólag többnyire egy nézeten voltak. Így telt el néhány hónap zavartalan boldogságban. Történt azonban egy alkalommal, hogy a szerelmes pár egészen megfeledkezett az időről és késő estig együtt maradt, zongorázva, beszélgetve és olvasgatva. Végre a fiatal ember föleszmélt és sietve elbucszott kedvenc tanítványától. De mire leért a lépcsőn, a palota kapuja már zárva volt, úgy, hogy föl kellett csengetnie a kapust. Nem jutott azonban észébe, hogy a czerberust egy arannyal lekenyeresse. Másnap reggel azután a kapus sietett jelenteni a grófnak, hogy a fiatal zongoramester kapuzárás után távozott a palotából.

A legközelebbi alkalommal, amikor Liszt Ferencz ismét a palotába jött, a portás jelentette neki, hogy a gróf ur beszélni óhajt vele. A fiatal művész mit sem sejtve lépett be a grófhöz, aki őt barátságosan fogadta és a világtól távolított el. Azt mondta, hogy azelőtt látta leányának zongoraleczkét egy időre beszűntetni. Liszt lesújtva hallgatta a gróf szavait. Csak most ébredt annak tudatára, hogy szereti Karolint és hogy az imádott leányka reá nézve örökre elveszett. De gyorsan összeszedte magát, némán kezét fogott a gróffal és távozott.

A szerelmesek nagyon nehezen viselték el a válás fájdalmát. Karolin súlyos beteg lett és amikor felgyógyult, zárdába akart vonulni. Atyja azonban nem egyezett bele és később reá birta gyermekét, hogy egy D'Artigan nevű gazdag nemeshez menjen nőül. De érzelmei Liszt Ferencz iránt nem változtak haláláig.

Liszt Ferencz félrevonult a világtól és a válásban keresett vigasztalást. Első szerelmét azonban soha sem felejtette el. Mint Madonna-képet képet hordta szívében Karolin emlékét egész életén át.

Multak az évek és Liszt Ferencz, aki annak idején mint „csodagyermek” dédelgetett kedvence volt Páris főiri szalonjainak, most, mint „érdekes fiatal művész” ugyanazoknak a szalonoknak hőse lett, akit főleg a nők vetélkedve rajongtak körül. Amor istenke nagy szerepet játszott ebben a társaságban. Nyila nem mindig talált, halálos sebet pedig csak nagy ritkán ejtett. Egy nyíl azonban szíven találta művészt. A kaczer, de széles Lapounarède Adél grófné a Faubourg, Saint-Germain előkelő köreiben keresett kárpótlást az unalomért, amelyet az év nagy részében falun, idős férjével egyedül kellett elszívnie. Pedig a grófné még oly fiatal, oly szép és oly életvidám volt! Nem is kellett nagyon rábeszélne. Liszt Ferencz, hogy látogassa meg őket az Alpeselek közt fekvő várkastélyukban. Egy egész telet töltött itt Liszt a grófi pár és egy öreg némi társaságában. A tél nagyon zordon volt. Az utakat befújta a hó és a kastély lakói a világtól egészen elszigetelve úgy éltek ott hónapokig, mint a mesebeli hercegek és hercegnők a tündéri jégpalotában, várva, — vagy talán nem is nagyon várva, — a tavaszt, amelynek langy fuvallata megnyissa a zárt kapukat.

Mikor azután a művész visszatért Párisba, élénk levélváltást folytatott a grófnéval. Ezek voltak, — mint azt Liszt később tréfásan mondta — „első magasabb stílygyakorlatai francia nyelven”. A párisi szalonokban azonban semmit sem tudtak erről az intim együttlétről. Hősei bölcsen halgattak róla. A művész életiról sem említik. Csak annyit mondanak, hogy Liszt Ferencz időnkint egészen félrevonult a világtól.

Végzetesebb volt és egész életére kiható következményekkel járt Liszt Ferencznek D'Agoult szül. Flavigny grófnővel való viszonya. Huszonhárom éves korában ismerkedett meg a művész a nálánál hat évvel idősebb grófnővel, akinek akkor már három gyermeke volt.

Szép volt az asszony, nagyon szép. Emlékirataiban joggal mondhatta magáról, hogy Loreley-szerű megjelenés volt. Csábítóan szép, de veszedelmes és szívtelen, mint az a mesebeli boszorkány. Később Stern Dániel álnév alatt irodalmi téren is sikereket aratott.

Nagyon érthető, hogy olyan asszony mély benyomást gyakorolhatott olyan vérmérsékletű és olyan lelkes fiatal művészre, amilyen Liszt Ferencz volt. Flirttel kezdődött, de csakhamar komoly

Karácsony.

Sohase volt még ily szomorú Karácsony:

Vézna, hosszú árnyak suhognak az éjben.

Betegen fekszem a patyolatos ágyon,

Árnyak keltét-szálltát révedezve nézem.

Nem várok már senkit. Nem akarok semmit.

Olyan fáradt vagyok. Oly üres a lelkem...

Abba a tavaszba, abba a tavaszba

Minden csókos álomom, de beléleheltem!

Árnyak jönnek, mennek magányos szobámban,

Lehunyorom a szemem egy-két pillanatra:

Oh, de nagyon szép volt, oh, de nagyon jó volt!

S emlékszem tavaszra, virágra, harmatra:

Lilaszin ibolyák kaczagnak, kaczagnak.

Szikrázó napsugár hullatja a fényt.

S egy rózsabokorba lágyan leborulva

Szerelmes lány várja szerelmes legényét.

... Oh, de nagyon szép volt ... oh, de nagyon jó volt!

És ahogy a szemem lázasan lezárom:

Pereg, hull a harmat s lilaszin ibolyák

Fakadnak a puha, patyolatos ágyon.

Alba Nevis.

Zsók Klára.

Irta: Agh Endre.

A ház előtt, a csukott verandán idegesen járkált le-fel a születte padlón Zsók Péter. Szájában egy ménykü nagy pipa, amelyből mérgeesen fujta ki a füstöt. Járkált le-fel, dörmögött, de szavát nem lehetett venni, hasztalan szólította a felesége is, a leánya is.

— Mi a bajod Péter, mi bánt? Nekünk elmondhatod — szólt az asszony, de ezt is hiába.

Ott sürgött-forgott körülötte a leánya is, hordta be a szobába a verandáról a cserepes virágokat, nehogy megcsipje őket az őszi dér.

Ő is próbált az apjához szólni, de megjárta, mert az csak annyit mondott reá:

— Eredj!

És a leány elment.

Ki a kertbe, az ő szép őszi virágjaihoz, hogy talán utolsó bucsút vegyen tőlük, mielőtt elhervadnának.

Mert az idő akkor már ugy mindenszentek felé járt. Hóval volt már fedve a Hargitta is s a busz erdő, az a szép, sötétzöld színű erdő, átváltoztatta a színét s hol pirosba, hol sárgába öltözött.

Elnézte a hervadó tájat Zsók Klára.

S észébe jutott az az ősz, a mikor először találkoztak itt a kertben, az ősz rózsák között.

Azóta éppen egy év mult el, s hej! de minden megváltozott azalatt.

Csak ő maradt a régi, az ábrándos, szép Zsók Klára. Gyöngye, törékeny leány, aki még alig rázta le a zárdá porát, ahol a jó öreg apáczák egy csöndes, ábrándos lelket neveltek beléle.

De amelynek bizony odahaza nem vette hasznát. Ahol a kertben ott termett a gyümölcs, ahol ott zümmögtek a méhek és ahol a tyukok, kacsák várták a gazdasszonyt.

Amely bizony nem telt ki Zsók Klárából. Éppen erről beszélt az asszony is Zsók Péternek, természetesen hiába. De azért csak beszélt.

— Látod, nem kellett volna olyan nagy kisasszonyt nevelni a leányodból, válogatós, finyas teremtet. Itt a sok fiatal ember, a tanító, a jegyző, házassulandó emberek s ő hoppon marad, mert ezek nem kellene neki. Mert neki a Bárdy kell, az eladósodott hétszilvafás nemes, meg a cifra uraság, négy ló, lyukas kocs, rongyos hámmal.

— Az — nyögte ki Zsók.

Közben bejött a kertből Klára is.

Element a szülei mellett, akik még mindig ő róla beszéltek, de őt nem érdekelt semmi, mintha nem is hallotta volna, bement szépen a szobába és rakosgatta egy sorba a cserepes virágokat.

— Jobban tenné, ha valami gazdag leány után nézne Bárdy, aki kisegitené a bajából, talpra állítaná. Így az asszony.

Zsók Péter megállt a veranda közepén s ránézett az asszonyra.

— S te mondd ezt? — kérdezte.

— Én, mert tudom, hogy ez volna a legjobb.

— És Klára?

— Nem ő hozzá való, fiatal és bizony nincs is annyi pénze, mint a mennyi Bárdynak kell.

Erre Zsók Péter megint csak elballagott.

— Hiába is jár utána, én nem adnám oda neki a leányt.

— De — szólalt meg Zsók.

jellegét öltött és lángoló szenvedélylyé fokozódott a viszonyuk. Liszt megérezte a veszélyt, amely őt fenyegeti és ki akart előle térni. Elutazott Svájcba. D'Agoult grófnő azonban nem tudott belenyugodni a válásba és otthagya családját, követte kedvesét az önkéntes számkivetésbe. A grófnő állítólagos „megszöktetése” kinos feltűnést keltett abban a társaságban, amely mindent meg tud bocsátani tagjainak, csak a nyilvános botrányt nem. Liszt tehát tisztában volt azzal, hogy egyhamar nem térhetek vissza Párisba. De tudta azt is, hogy mivel tartozik annak a nőnek, aki ő miatt — habár az ő akaratára ellenére — elhagyta otthonát és családját. Azt ajánlotta neki, térjen át a protestáns hitre, hogy első házasságának felbontása után törvényesen egybekelhesse. Erre a lovagias és nemes ajánlatra azonban ez volt a grófnőt eléggé jellemző válasz: „Madame la comtesse d'Agoult ne sera jamais madame Liszt”. (D'Agoult grófnő soha sem lesz Liszt asszonyság.)

Tíz esztendeig tartott ez a viszony és három gyermek származott belőle: Blandine, Cosima és Dániel. A fiu serdülő korában elhalt, a leányok azonban felnőttek. Blandine férjhez ment Olivierhez, a francia császárság egykori híres külügyminiszteréhez, Cosima pedig Wagner Richárdnak az özvegye.

Liszt eleinte Geniben élt a grófnővel. Azután beutazták együtt Franciaország egy részét és egész Olaszországot. Ezek voltak viszonyuknak mézes hetei, vagyis inkább éve. Később azonban a művész sokat szenvedett a grófnő szeszélyei miatt, amelyek közül nem az utolsó volt az, hogy mindenáron Liszt muzsájaként akart szerepelni, pedig a művész őt erre a szerepre egyáltalán nem találta hivatottnak. Végre Liszt belátta, hogy reá nézve tarthatatlanná vált a helyzet, mert teljesen megbénítja művészi fejlődését; azért elhatározta, hogy európai nagy hangversenykörútra indul. Erre a grófnőt nem vihette magával, reá birta tehát — ámbár nehezen ment a dolog — hogy visszatérjen Párisba. A gyermekeket azonban nem merte anyjuk gondjaira bízni, hanem párisi előkelő nevelőintézetekben helyezte el.

1884-ben azután bekövetkezett a végleges szakítás. Maga a grófnő kezdeményezte. Egy híres táncosnő: az andaluziai származású Lola Montez szolgálta reá az okot, vagy legalább az ürügyet. D'Agoult grófnő ugyanis azt hallotta valakitől, hogy Liszt ennek a táncosnőnek udvarol. A reá következő évben a grófnő megírta „Nelida” című regényét, amely saját szerelmének története, egy-

uttal pedig vád- és védírat is akart lenni. Védírat Liszt ellen és védírat saját maga mellett. A könyv azonban hemzseg a tulszásoktól és valótlanságoktól. Nem is tette meg a kívánt hatást, ellenkezőleg inkább írója ellen hangolta a közvéleményt.

Később Liszt egyszer találkozott a grófnővel. Az utóbbi ugyanis megírta „Emlékirataim”-at és arra kérte Lisztet, hogy olvassa el és adjon czímet a könyvnek. Liszt teljesítette a grófnő kívánságát, elment hozzá. A grófnő olvasni kezdett. Liszt egy ideig türelmesen hallgatta, végre hirtelen fölugrott és odavágta a grófnőnek: „Un titre, madame, pour vos Souvenirs? En voici un: Poses et Mensonges!” (Czímet akar asszonyom az emlékiratainak? Ime egy: Pózok és hazugságok!)

Igy végződött Liszt Ferencz utolsó fiataalkori szerelme.

Gyermekek a bíró előtt.

— Egy kis pszichológia. —

Még most is látom, újra látom, Jerome Crainquebille, az utcai árus, Anatole France nagyszerű, husból és vérből való emberpéldányának alakját. A naiv, becsületes, szimpla emberkét, aki becsületességének önkénytelen tudatával lép bírái elé s aki abban a pillanatban, amint az ünnepélyes, ceremóniás nagyterembe belép, megérzi a maga jelentéktelen voltát és hirtelen ráeszmél az igazságszolgáltatás magas fogalmára. A sohasem érzett tisztület és áhítat érzete lesújt rá és megrebbenve érzi meg, hogy milyen csekélység az ő lelke, ez a zöltség-árus lélek, „a törvény szimbolumaival és a társadalmi szerződés deputánsaival” szemben. Jerome Crainquebille, az ártatlan, naiv utcai árus, ebben a pillanatban rájön a maga nagy, felfoghatatlan bűnösségére. A primitív emberléleknek ez a frappáns szembeállítás az igazságszolgáltatás taláros méltóságával, ilyesmit kellett nekem is észre vennem a budapesti gyermekbírótság egyik itélő ülésén.

A kölcsönös hatások, természetesen, több esetről és gyermekekről lévén szó, különbözőképpen gyakran ellentétesen nyilatkoznak meg. Allig multak tizenkét esztendősek. Az egyik fakóarcu, vérszegény, kisírt szemű, félénk. Lehorgaszta fejét és félrefordul, szégyenkezik. A ruhája kopott. A másik kettő füde, jól táplált, mosolygó uri gyermek. A fellépésük biztos, szinte kihívóan néznek körül. Ők ketten nem félnek,

a szemükből, a gesztusaikból, a fizionómiájukról szinte leordít, hogy csak játéknak tekintik az egész ceremóniát, melyre alapszabályként véve fűtyülnek. Mögöttük a fogházor komoly, mint egy filozófus és kimért, mint egy fő-fő kamarás. Nem olyan, mint a hatvannégy esztendő, Anatole Francenál, aki „absztractiója csak egy embernek” s akit „metafizikailag, mint egy matrikulált számot és az ideális polízia megtestesülésének egy darabját” kell felfogni. Ez a kikent bajuszu fogházor olyan, mint a társadalmi lelkiismeret és nyárspolgári snobizmus egy felkiáltó jele. A sápadt, kopott gyermek félszeg tisztelettel húzódik félre tőle, a másik kettőn látszik, hogy a legjobban a szemé közé szeretnének nevetni, vagy megcibálni a sörényét.

— Ismerik a vádat? — kérdi a bíró. A hanghordozásában van valami atyai.

— Igen — felelik a fiuk.

— Tehát beismerik, hogy betörték?

Csend.

A bíró fürkésző tekintettel vizsgálja a hármat. Az egyik bizonyos gyermeki frivolitással állja a tekintetét. A másik a hallgatóságon néz végig, mintha színházban lenne. A harmadik, sovány kezével előkotorja a zsebkendőjét s a szeméhez emeli.

— Ez itt marad — mondja a bíró a fogházor-nak. A másik kettőt kivézetik.

— Tehát beismeri, hogy betört? — ismétli a bíró.

— Igen — zokogja a fiu halkán.

— Miért tette? Szüksége volt rá?

— Nem. Sohasem tettem. Csak most . . . Most is, mert ők ketten rávettek.

— Nem tudta, hogy bűn, amit elkövet?

— Nem is gondoltam rá. Én először vagyok itt. Én nem tudtam. De ők . . . ők rossz fiuk . . . ők már voltak itten. Ők tudhatták volna.

Az ügyész közben elejti a vádat.

A gyermekek még fiatalok. Ha az előbbi kettőt felmentették más esetben, mert még nem voltak tizenkét évesek, most sem lehet elítélni őket, amikor a lig multak tizenkét évesek. Utóbbi pedig először áll bírák előtt.

A bíró csenget. Hívják be a másik kettőt. Bejönnek. Ott állnak előtte és a bíró szép, meleg szavakkal beszél a lelkükre. Most pedig menjetek haza és legyetek becsületesek.

A fakó, vérszegény gyermekből feltör a zokogás. Ő most érzi, e szavak melegségéből, melyhez

— Mit mondtál?

— Semmit.

A leánynak, a szép Zsók Klárának önkénytelenül hallania kellett a szülei beszédjét.

És ebből a beszédből reményt merített a jövőre. Tudta, hogy az apja mennyire szereti őt és hogy érte és az ő boldogságáért kész mindenre.

Vizsont ismerte anyját is. Befolyását apjára és szigorúságát. És az anyja azt mondta, hogy őt soha oda nem tudná adni Bárdyhoz. A derék, szép, kedves emberhez, a bodoki Bárdyhoz, a művelt, nemes urhoz.

És hogy nem ő hozzá való, mert neki nincs anyyija, a mennyi Bárdynak kellene.

Amint a Klára ezeken elgondolkozott, egyszerre csak ott veszi észre a Bárdyt az udvaron.

Látja, hogy apja eléje siet és heves gesztusokkal magyaráz valamit neki.

Betette a veranda-ajtót, be a szobáé is, hogy ne hallja s csak az ablak mellől figyelte apját és Bárdyt.

Zsók Péter kezét sem fogott a fiatal emberrel, úgy kérdezte tőle:

— Tudja-e öcsémuram, hogy ma járt le a határidő, tudja hogy rendeznie kell a váltót?

— Tudom — felelt Bárdy — s épp azért jövök.

— Mert lássa, nekem is szükségem van a pénzre. Ott a nagy tag még vetetlenül, pénzt kíván a mezei munka, a takarítás és eleget vártam.

— Igen, köszönet érte. Soká azonban nem fogom várni, Zsók uram. Még ma utáná nézek s egy-két nap alatt rendezni fogom ügyemet.

Ezzel befelé igyekezett.

— Egy pár szavam volna a Klarához, ha megengedi bátyám uram . . .

Zsók Péter amint egyedül maradt, elkezdett megint gondolkodva le-fel járkalni. Az udvaron jött-ment a cselédség egyik ki, másik be, de ma ezekhez nem volt szava mint máskor, a mikor apróra tudakolta, hogy mi is történik a határban?

A nagy határban, Zsók Péter földjein, a melyeken az a jóféle aczélos buza terem.

Ma nem volt jó szava senkihez, ma egyéb adott neki gondot. Egész nap azt találgatta, hogy mitévő legyen?

— Tönkre tegyem azt az embert? De hisz azzal tönkreteszem a leányom boldogságát is, avagy hagyjam azt a pénzt? Nem lehet, mert ezzel magam alatt vágom el a fát . . . Mit tegyek, mit tegyek?

Ilyen gondolatokkal viaskodott Zsók Péter. És Zsók Klára azalatt beletette kezét Bárdy kezébe s úgy hallgatta a bodoki ur panaszait és vallomásait.

— Tudja, hogy az az egyedüli gondom, hogy maga az enyém lehessen. Tiszta szívemből mondom ezt, de sajnos, mi nem lehetünk egymásé. Az édes apja ép ma követelte vissza azt a kölcsönt, a melylyel valamennyire rendbe jöttem. Ha vissza kell fizetnem, végem van, mert nem marad semmim. Szegény, koldus ember maradok s tudom, hogy miut ilyenhez, szülei sem adnak a leányukat, de maga sem jönne hozzám.

Zsók Klára lesütötte a bánatos, fekete szemét.

— Nem ismer engem Béla . . .

— Ismerem. De ismerem szüleit is, hogy

amit kimond Zsók Péter, annak meg kell történnie.

— Nem úgy van Béla. Majd meglátja, hogy engedni fog, ha a leánya kéri.

— Nem hiszem. Mert látja Klára, a rossz idők, a rossz termések megcsappantották a maguk vagyonát is. Ma már Zsókéknek nincs anynyjuk, mint volt régebben s azért félek, hogy apja hajlíthatatlan marad, bármi szépen kéri, mert ma neki is szüksége van pénzre.

— Így vagyunk Klára, feltártam maga előtt helyzetemet, ha tud, segítsen rajta.

— A leány haloványan, szemlesütve állott Bárdy előtt.

— Majd teszek valamit; megkérem atyámat — mondá — vagy, vagy . . . de nem . . . ő segít majd rajtunk . . .

Odatárgyolt egy székre, kezeibe temette fejét és sirt, mint egy gyermek.

Ugy hagyta őt Bárdy a szobában. Amint az udvaron végigment, Zsók Pétert még mindig ott találta.

— Holnap lesz a napja, Zsók uram, hogy rendezni fogom váltómat — mondotta, kezét fogott az öreggel s eltűnt a kert nagy fáin mögött.

Klára ezalatt összeszedte gondolatait.

— A boldogságomért mindent megteszek; de előbb beszéllek atyámmal . . .

Zsók Péter belépett leányához.

— Jobban tennéd, ha valami dolog után látnál Klára, mintsem folytonosan a szobát őrzöd. Ott a kert, az udvar, találsz ott munkát eleget, segítesz anyádnak, így hasznos is teszel s nem leszel olyan mint egy penészvirág, halovány, becsent szemű. Eredj és munkálkodj Klára. Szükséged lehet még arra, hogy a gazdaság után tudjál nézni, eredj, tanulj.

talán nincsen is hozzászokva, hogy bünt követett el. Nagy bünt. Ő talán most érzi a megtisztulását és ezen olyan jól esik sírni. A másik kettő nevet. Sarkon fordul és szemtelen hunyorgatással pislant a hallgatókra. Ők ketten biztosak voltak, hogy a kajuk szála sem görbül meg.

Ebben a pillanatban szerettem volna bíró lenni. Azt hiszem ez az a pillanat, amikor a bírónak a földhöz kéne vágni minden paragrafust és mint igazságosztó embernek ítélkezni a bíró ítéletével szemben is. Az a két gyermek visszaeső bűnös. Amit elkövettek tizenkét éves koruk előtt, ugyanazt elkövetették azután is. Vajjon, miért ne kövessék el még többször is? Bonyos, hogy még lesz szerencsénk hozzájuk. Ők már az első felmentés után, amikor pedig szintén a lelkükre beszélhetett a bíró, sem éreztek megbánást, sőt olyannyira fumigálták a törvény szimbolusait és a társadalmi szerződés deputánsait, mint akik jól tudják, hogy őket még nem fogják számba venni. Ők ketten nem csak a bűnről tudtak, melyet elkövettek, de még a következményeit is lemérlegelték korán összetettebb gyermeklelkükben. Ők, kettőjükön meglátszott, hogy törődtek velük, hogy nevelést nyertek, hogy szülői gondoskodás kísérte utjaikon és mégis... Ők kettőjükben nem a környeztet bűnét kellett volna elítélni, hanem a véreket, az atavizmus gonosz játékának gátat vetni. Pszichológiai és biológiai szempontból ez az ítélet nem mért egyenlő eszközökkel. Lehetetlen, hogy az a sápadt, félszeg gyermek, aki csupa megbánással és természetes szentimentalitással távozott onnan, ahonnan a másik kettő kihívó mosolylyal távozott, hogy ő, aki csak tehetetlen eszköze volt a másik kettő játékának, aki csak először tévedt oda, ahová a kettő már másodszer került, hogy ő ugyanabban a felmentésben részesüljön, mint a másik, visszaeső kettő. Relative, ez elítélte a három közül legkevésbé bűnösnek. Természetesen csak pszichológiai, esetleg biológiai szempontból. Mert jogászai szempontból nincs helye a felülbírálatnak.

Másik eset.

A fiú tizenéves. Két hónapja van vizsgálati fogságban. Az arca egészséges, pozsgás, gömbölyű. A szeméből sugárzik a gyermeki naivitás. A hangja kissé aláfestett.

A bíró: Mikor születél, fiam?

A vádlott: 1894-ben.

A bíró: Hány éves vagy tehát?

— Ha szükségem lesz reá, magamtól is meg fogom tanulni — szölt Klára.

— De akkor már késő lesz. Apád is öreg, anyád amugy is beteges és arra számítani nem lehet, ő nem az az ember, aki gyűjteni tud, pazar, nagy urat játszó és azért szegény. Ma még nem, de holnap vagy holnapután az lehet.

— A Bárdy? — kérdé a leány, mintha nem tudta volna.

— Igen. Tizezer forinttal tartozik apádnak, ott a váltó az asztaliókban s haladéktalanul ma kellett volna ezt az összeget lefizetnie. Ha kifizeti vége; lélekzeni sem tud, mert talán összesen sincs többje ennél az összegnél.

Klára egykedvűen hallgatta apját. Lesütötte szemét a földre s némán nézett maga elé.

— Koldus, földönfutó lehet a Bárdy, a nemes, a bodoki ur, aki ma is négy lovon jár, de fejét nem hajthatja nyugalomra, hogy fel ne riasszák a hitelezői.

— Szegény. — Önkénytelenül jött Klára ajkára a szó.

— Szegény — mondotta utána az apja is.

— Sajnálod apám és még sem tudsz segíteni rajta?

— Nem tudok leányom. Ha segiteném, magam kerülnek bajba. Mert én is úgy vagyok. Aztán sok pénz az, neked szántam, nem akarom elveszíteni.

— Inkább a leányodat?

— Mit beszélsz, Klára?

— Mert én tud nem élem ezt apám! — Odament Zsókhhoz, ajkaihoz emelte apja kezét, ráborult az öreg vállára és könyezett.

Zsóki elfordította fejét s ő neki is megcsuklott a hangja.

— Rossz leány vagy, Klára, nem szeretted

A vádlott: (gondolkozik): Nem tudom.

A bíró: Tizenéves. Jártál iskolába?

A vádlott: Jártam, négy elemet.

— Sohasem buktál?

— De igen. Egyszer.

— Hol?

— Az elsőben.

— No, te ugyan jól kezdted.

— Megbuktam kérem a harmadikban is.

— Rendben van. És hogy csuszál át a negyedikben?

— Nem tudom. Stb.

A bíró: Beismered, hogy betörtél?

A vádlott: Igen, de én csak segítettem.

A bíró: Kinek segítettél?

A vádlott: a Surányinak.

— Ki az?

— A barátom.

— Hol van a barátod?

— Nem tudom. A Surányi az érti a dolgát. Ő

mindig elszökik és mindig engem fognak el.

— Hát nem először vagy elfogva?

— Nem. Egyszer a Surányi beverte egy szerbnek a fejét, akkor is engem fogtak el.

— Érdekes.

— Egyszer kenyert lopott a Surányi...

— És akkor is téged fogtak el?

— Igen. Akkor a sintér fogott el.

— Talán valami kutyának nézett?...

— Nem tudom. De a Surányi volt az oka. Mert a Surányi érti a dolgát.

— Hát a menedékhelyről mért szöktél el.

— Mert a Surányi odajött az ablakhoz és azt mondta: Gyere ki!

— És te kimentél.

— Ki.

— Mit gondoltál, hová mész?...

— Schová. Talán Szegedre.

— Volt pénzed?

— Nem volt. Surányi mondta, hogy csak menjünk. És így végig mindig a Surányi és megint csak Surányi. Majd minden gyermek elzűllésének megvan a maga Surányija. Az okok legtöbb esetben kívül fekszenek a vádlott gyermek egyéniségén és a helyett, hogy praeventív módszerrel élne a társadalom, a helyett, hogy az okok lehetőségét pusztítaná, a következményeket: bünteti. És hol vannak ezek az okok: a Surányik, vagy ahogyan éppen hívják őket, hogy legtöbbször csak az áldozatokat

látjuk, míg őket illetőleg magunk sem tehetünk mást, mint a bíró és megkérdezzük:

— Surányi? Ki az? Hol van?

Ez a tizenéves gyermek, még két esztendő előtt — mondotta az anyja — maga volt az ártatlanság, aztán megismerkedett Surányival... azóta vége. Most hetven koronát loptak. Ebből husz koronát a fia lopott el.

— Mit csináltál a husz koronával? — kérdi a bíró.

— Hat koronát a Gyuszinak adtam, hatot meg a Surányinak. (Megint Surányinak.)

— És a többivel mit csináltál?

— Két napig éltem.

— Mit értesz az alatt, hogy élte?

— Vettem egy kis bicskát, egy bukszát, süteményt és kávéházba mentem billiárdozni.

— Tudsz billiárdozni?

— Nem tudok.

— Akkor miért mentél?

— Mert a Surányi is ment.

És újból és újból Surányi. Mint a sötét árnyék mindig ez a Surányi üldözi a gyenge fiút, beletaszítja a meggondolatlanságokba, kirántja a tisztességes munkából és viszi, ragadja magával a piszokba, a szennybe, a fogházba, a bünbe. Az áldozatot megbüntetik, Surányi pedig nincs sehol. A surányik nincsenek sehol. A surányik ügyesek, a surányik értik a dolgukat. A surányikat nem fogja meg a kutyapeczér és nem veri el a rendőr, a surányikkal nem törődik a társadalom, mely pedig saját magát védi, mikor ezeket az apró rendje ellen protestálókat bünteti. Az áldozatot, mit tehet egyebet a bíró, egy évi javítóintézeti fogházra ítéli, a háttérben pedig hálálkodva dicséri anyja az igazságszolgáltatást, amiért hogy nem csak négy hónapot kapott a fia. Amiért hogy kordában fogják tartani egy esztendeig a fiát.

Lehet, hogy így van jól. Ez a gyermek, hogy kikerült a sui generis légkörből, talán meggyógyul, de Surányi, aki véletlenül surrant el mögüle, talán már is rávetette magát másra, sokra, többre és folytatta pokoli munkáját ott, ahol elhagyta. Ha én lennék a társadalom, nem tudom, mit tennék ebben az esetben, de hogy minden erőmmel első sorban a surányikra vetném magam, ez egész bizonyos. Elvégre még sem lehet, hogy a társadalom beérje azzal, amit a kutyapeczerek feltálatnak neki.

Relle Pál.

apádat, ha tovább is ragaszkodik ahhoz az emberhez. Mert nem tehetem, nem tehetem Klára, hogy tovább is várjak. Nem bízom benne. Ő képes a tönk szélére jutni s akkor mehetek, kereshetem a vagyonomat én is.

Lassu léptekkel hagyta el a szobát.

Klára amint egyedül maradt, megigazitotta homlokán a hajfürteit s hosszan elnézte magát a tükörben.

— Vége, mindennek vége! — mondotta. De még sem... A multkor egy gondolat lepott meg, sokszor eszemben van, borzasztó... de megteszem... igen... a boldogságomért megteszem.

Odaszaladt az édes apja íróasztalához és nyitva találta a fiókot. Szétnézett a szobában. Figyelt s mert semmi neszt sem hallott, belement a fiókba s a mit keresett, megtalálta.

A váltó volt; bodoki Bárdy Béla váltója. Gyorsan betette a fiókot, zsebébe gyűrte a papírt s zavarát leküzdve, ismét odaállt a tükör elé és elnézte magát.

Halovány volt nagyon, s szemei még beesettebbek mint egyébkor, a feje lázas, ajkai bágyadtak.

Leült egy székbe s elgondolkodott hosszasan, sokáig... amig csak a sírás meg nem könnyítette háborgó lelkét.

Másnap Zsóki Péternek megint csak nem lehetett szavát venni. Ott járt le-fel a kert sírű fal között s átnézett a nagy kökerítés repedezett falán a Bárdy-kuróra, az öreg platánosra, az udvarházra.

Bejárta-e szavát az az ember, vagy mit csinál; arra volt kíváncsi Zsóki Péter.

De Bárdy egész nap nem is mutatkozott. Estefelé átküldte Zsóki a hajduját is, azzal az üzenettel, hogy várja; odaát azonban azt mond-

ták, hogy a nagyságos ur még tegnap elment hazulról s csak holnapra kerül haza.

Klára azon a napon fáradhatatlanul járta a vén Hargitta erdőit.

Lelkében a végtelen kétséggel és bánattal elment, hogy elmondja panaszát a sárguló erdőnek s hogy új erőt merítsen a szenvedéseiből.

Mert oly sötétnek látta jövőjét, hogy osztályrészéül csakis a fájdalmat tudta.

Az a rongy írás még mindig a zsebében volt.

Azon gondolkodott el most, visszategye-e, vagy elrejtse valahová? Ismét és ismét feltette a kérdést, hogy mitévő legyen.

Mert tudta, hogy ha apja visszakéri annak ellenértékét, akkor ő nem lehet Bárdy, a szegény, mindenéből kifosztott emberé és tudta azt is, hogy ha apja engedékeny találna lenni, önmagát és családját tenné tönkre.

Odakint az erdőn, a hulló falevelek zizegésébe egyszerre kakukszó vegyült. A szerencsétlen, megkésített madár szorgalmasan kakukolt s mondta el a kérdező Klárának, hogy meddig él.

Sokáig, nagyon sokáig, mondotta a madár.

És Klára ellépte. És valami jóleső érzés vett erőt rajta. Örvendett a kakukszónak.

Lenézett a völgybe, a kanyargó utra, mintha lesett volna valakit, mintha onnan várná a boldogságát.

De körös-körül, a meddig a szem ellátott, egy parányi neszt sem lehetett hallani. Végtelen volt a csönd az erdőben is, azután a kakukszó után. Klára szinte félni kezdett. Körülnézett s amikor semmi élet sem látott maga körül, elindult hazafelé.

Otthon már várták a szülei.

Karácsonykor.

Legyen az égbolt arcza szép derült,
Csillagokkal kirakva mindenütt,
A hold mosolyogva hintse szét sugárát,
Könnyű lepel se', köd se' fódje vállát,
Karácsony éjszakáján!

Tiszta legyen, patyolatig lefűjt,
Gyémánt kavicsaival a tejút,
Udvözlétül az angyal-táboroknak,
Fel és alá, kik ezen jární fognak,
Karácsony éjszakáján!

A vándor, hogyha rásötétedett:
Leljen szívélyes, nyájas tüzhelyet.
S ott asztalához becsülvén a gazda,
A legpuhább nyughelyet néki adja
Karácsony éjszakáján!

Kis házikók, nagy paloták felett,
Közös angyal viraszson: szeretet!
Legyen nyugodt a nagyok szive-tája,
— Kitarató a szegények tüzi fája,
Karácsony éjszakáján!

S koldus legyen bár, vagy erős király,
Midőn az álom majd feléje száll:
Az Ur iránt, ki mindnyájunk királya,
Jusson eszébe egy sóhajnyi hála,
Karácsony éjszakáján!

Felejtse a fukar: hogy miye nincs.
A rab: kezén, hogy sulyos a bilincs.
Sehol a messzi, széles föld határán,
Szív egy se légyen elhagyatva, árván,
Karácsony éjszakáján!

Ha lenne mégis, kinek éberem,
Balzsam sebére sehol sem terem, —
Fordulva a szeretet Istenéhez:
Álma legyen legalább, boldog, édes
Karácsony éjszakáján!

Szabolcska Mihály.

A cigány-princz.

Irta: Lengyel Géza.

A kávéház, ahol Katángi Tulipán Jóska, a cigány-princz játszik, nem olyan előkelő, mint a Park-klub, de sokkal fényesebb. Mindent tükör borít. A falat, az oszlopokat, a pénztároskisasszony emelvényét. Ami a tükrön felül kimarad, az aranytól ragyog. Katángi Tulipán Jóska alakját négyszeresen verik vissza a hatalmas üveg-táblák. Ez az alak magas és önértetes. A fekete szmoking olyan simára van vasalva, mint az arca, amelyen az erősen növe fekete szakállból csak egy kék árnyék marad. Az ingmell csupa fodor, a gallér feszesen tartja vastag bivaly-nyakát. Ujjai természetesen gyűrűkkel vannak telerakva és ha akad érdeklődő, megtudhatja, hogy melyiket melyik gróf-, avagy hercegnő ajándékozta. Az egész férfiú eleganciájával is elbűvöli a kávéház közönségét. Csupán a lába nőtt nagyobbra a kelleténél és Tulipán Jóska mindeddig nem tudta kitalálni, miféle cipő-csuda révén lehetne egész fejedelmi egyéniségével összhangba hozni. A nép azonban nem veszi észre ezt a hiányosságot. Tulipán Jóska a maga birodalmában a tökéletes férfi mintaképe.

Mint művész egyenesen káprázatos sikereket arat. A karmester ugyan, aki a bandát délutánonként a legújabb operett-áriákra tanítja, keserves izzadság-csöppeket hullat, míg egy-egy új hangot belédiktál a kemény fekete koponyába, de este, este elővette Jóska a hangfogót, azután hozzáfogott az ablakokat repesztő üveg-hangokhoz, halálós csendbe merült a sörös üvegek publikuma, a pohárcsörgés elhalt, a szó az ajkon maradt, a tapasztalatlan vendég, aki ilyenkor mozdulni mert, a megvető tekintetek, a megsemmisítő pisszegés özőnét zuditotta saját fejére. A produkció után a hallgatóság kéjes gyönyörűséggel sóhajtott fel, azután tapsolt fáradhatatlanul. Jóska pedig királyi méltósággal tette le a hegedűjét, vörös selyem-zsebkendőjével megtörülte izzadságtól fényes arcát és kiöntetett valakit azzal, hogy elfogadott tőle egy pohár bort.

Játék közben kutató pillantásokkal nézte végig a kávéházat. Mint az ügyes pinczér, a tapasztalt pénztároskisasszony, kinek-kinek az arczáról olvasta le ő is: ez kereskedő-segéd, ez a sarki fűszeres, aki elhozta a feleségét, az a két

elegáns és diszkrét nő nem egészen önzetlenül keres jóképű urakat, emitt egy fiatal házaspár amott középkorú férjek, kimaradási engedélyvel. Kipirult arcok, csillogó szemek, olcsó se lyembluzok, sok erős illatszert.

Minden, csak a hercegnő nincs sehol, a hercegnő, akiről a cigány-princz álmodik.

A hercegnő lehetne akár ügyvédné is. Csak sok gyémántja legyen és szerelmes szíve. Ezel a tündéresszonyok azonban következetesen tartózkodnak attól, hogy körüti kávéházakban be nyoltsák le szívbéli ügyeiket. A hallgatóság pedig a gári női csillogó szemekkel hallgatták a triviális zenét, a bortól tüzet lehettek és záróra előtt a urukba erősen belékapaszkodva mentek haza. A kereskedősegédek kifizették a sörüket, a nem egészen önzetlen nők megtalálták a maguk emberét, vagy elindultak keresni máshová.

Két órára kiürült a kávéház. Katángi Tulipán Jóska dühösen csapta le a hegedűjét. Megszámolta a pénzt és káromkodott. Csupa fehér, nikkel, meg ezüst. Sört ivott, összeveszett a bandával, a kávéssal, nagyokat kiabált és ment tovább.

A következő állomás egy kis pinczevendég-lő. Gyanus párok, pinczerek, éjelező újságírók a város minden cigányja. Jóska hajnali vacsorát fogyasztott itt, spricczerekkel. Az ital már dolgozott benne, soha meg nem történt szerelm kalandjait hangosan beszélte a főpinczérnek, a homályos zugokban áhitatosan hallgatták a gyanus párocskák. Azután pénzt kotorászott ki a zsebéből, csupa apró nikkelt és fizetett.

Késő hajnalban a Tüszöltő-kávéházban volt itt már nem gyanus a vendégsereg.

A női része egészen egyforma és a férfiakban sem nagy a változatosság. A vörös Ida széles mosolylyal üdvözli Jóska. Üveges bor isznak hűtőből és kocsin mennek el. Egyelőre Ida helyettesíti a hercegnőt.

Már világosodik, jön a hideg tavaszi reggel, amikor Jóska hazafelé indul. Mindene gyűrött a gallérrjától az arczáig, minden porcikája fáradt és mámoros. A négyemeletes kaszányak elfogytak mellőle, csupa apró ház közé jut. Már közeledik a lakása felé. A sarkon most nyitnak ki egy pálinkamérést. Ide még betér. Egymásután hajtja fel az apró pohárkákat. Az öreg butikos szorgalmasan felir mindent. Jó pénz. Amikor nagyon sok van a rováson, akkorára a Jóska felesége is megújja, hogy a cigány-princz, akit öles plakátok hirdetnek, semmit se hoz haza, elmegy érte a kávéházba, elszed egy hétre való pénzt, kifizet boltost, pálinkást, mindent pontosan.

A kis udvari lakásban ugyanis gondos feleség várja a cigány-princzet. Igénytelen, barna asszony, cigányféleány volt, de most már egészen urí módon jár. Nappal a Jóska ruháját takarítja, mossa, éjjel várja, hogy parancsolója hazaérkezzen. A primás reá gondol, ahogy tántorogva kilép a pálinkás-butik ajtaján és elérzékenyedik. Amennyire a szesz enged, siet. A kapu már nyitva van, de a ház üres. Felbotorkál a lépcsőn, előszedi a konyhakulesót. A zár azonban sehogyse nyílik. Végre megnyomja véletlenül a kilincset — az ajtó nyitva van. A részeg, gyűrött ember ezen elgondolkodik, ezt furcsának, szokatlannak találja, sehogy se érti.

A homályos konyhában, amelyen máskor megállás nélkül szokott keresztül csörtetni, önkénytelenül szétnéz. A nyitott szobaajtó mögött meglát egy sugár, szőke legénykét. Előbb értelmetlenül, bambán nézi. Az arc ismerős. Ha csak egy kicsit kevesebbet ivott volna, adná róla, hogy a szomszéd szobaur.

Szeszgözös agyában valami világosodik: férfit talált a feleségénél. Felébred benne a cigány-princz, az éjszaka királya és nagyot ordít. A szobából az asszony sikoltása hallatszik. A czingár emberke remeg és kutatja, hol lehetne menekülni. El van szánva a halálra, de utolsót rugaszkodik, nekirohan a konyhaajtónak. Lehorgasztott fejével oldalbalóki Jóska. A nagy, összetört ember meginog ettől a hirtelen lökéstől és összeesik. A csábító boldogan rohan ki az ajtón, Jóska pedig elterül, végig a földön.

Az asszony sikoltozva áll az ajtóban, a ház összeszalad, kócos cselédek kukkannak be, míg Jóska, a cigány-princz, a szenzáció középpontja, hangos horkolással alszik a hideg konyhapadlón.

— Látod, ilyen ember Bárdy — fogadta az apja — ilyen a nemes, bodoki ur. Még a becsületszavát sem képes betartani. És még te szóltál mellette. Te szóltál és én meg tudtalak érteni; fiatal vagy, bohó és meggondolatlan.

Klára elhallgatott.

— Műndezt azonban megbocsátottam volna. Minderre képes lettem volna, a mire atyai szívem teremtve van; engedékeny, csupán a te boldogságodat néző. De így; látod milyen ember az, még a szavát sem tudja betartani.

Klára azon az éjszakán alig hunyta le álomra a szemét. Kegyetlen gondolatok lepték meg, a melyek nem hagyták nyugodni.

Bűnösségének tudatában nem tudott attól a gondolattól megmenekülni, hogy talán éppen ezért fogja megbüntetni őt az apja és az Isten. A mikor úgy reggel felé elaludt, oly rosszat álmodott.

Álmában egy margaretvirág fehér szirmait tépdeste s úgy kérdezte: övé leszek?... nem leszek? S a bohó virág azt mondta, hogy nem, soha, soha...

Szegény Zsók Klára!...

Másnap újra várakozással telt el, mert Bárdy csak a hét végén jött haza.

Négy lóval, az ismert négy szürkével, de a melyeken a hám-istráng helyett fényes számszám volt s utánuk egy új, heyes, drága kocsi.

Vigan, jókedvűen jött. Nevetve üdvözölte Klárát, aki szintén örvendett.

— Megjött, Béla? Nagyon vártam már — szólt, a mikor Bárdy hozzá fordult.

— Megjöttem, hogy lerójam tartozásomat. Tegnapra ígértem, hogy véglegesen rendezem s azért bocsásson meg Zsók uram; késtem, de nem egyedül én vagyok az oka, asszony van a dologban...

Klára remegve leste Bárdy szavait.

— Ime — folytatta — és egy jól tömött

tárczát húzott ki kabátja belső zsebéből — úgy tudom, tizezer forint és a kamatok.

— Igen — felelt Zsók s odament íróasztalához a váltóért és kereste.

Klára egyszerre elhalványult és szinte önkénytelenül fogódzott bele Bárdyba.

— A váltó nálam van Béla, én rejtettem el, hogy valahogy megmentssem a boldogságunkat.

— Értem — szólt Bárdy és felemelte Klára kezét, hogy egy hosszú csókot nyomjon reá.

— Áldott teremtés maga, áldja meg az Isten érte!

Azután Zsókhoz fordult. — Sohase keresse, Zsók bátyám, jól emlékszem az összegre, ime itt van, majd ideadja ha megtalálja, vagy ha nem, ugy is jó.

És kiolvasta a pénzt Zsók elé az asztalra.

— Ne mondja, hogy a pénzire vágyott a bodoki Bárdy.

Zsók Péter nem tudott mit szólni ámulatában.

— Öcsém-uram szerencsés ember lehet, hogy ilyen egyszerre tudott pénzéhez jutni.

— Nem tagadom — felelte Bárdy — kevés szerencsém van a kártyában, de annál több a szerelemben. Lássa, ehhez is így jutottam. Így kellett tennem, más ut nem volt előttem, ismerik talán, a szép csetei özvegyet, a gazdag volt alispánét, Verécsy Gedeon fiatalon özvegy-ségre jutott nejét, ő segített ki, de én sem maradtam adósa, mert máttól fogva ő a meny-asszonyom...

Klára, a szép Zsók Klára egészen összeesett. Leroskadott egy székre, kezeibe temette arczát s csak ennyit mondott: — Istenem! — és szeméből elkezdtek folyni a könnyek, gyorsan, mint a hegyi patakban a víz.

Már nem hallotta Bárdy bucsuszavait sem, aki sok szerencsét kívánt jövő életéhez.

Budapest éjjel.

Kényes téma ez, amihez hozzá fogtam, de érdemes megírni.

Detektívkrónikákból, ponyva-regényekből, meg egy-két átviharzott éjszaka emlékeiből nagyon sokan azt hiszik ugyan, hogy ismerik a budapesti éjszaka minden rejtelmét és meglehetős fölényvel gondolják, a cikkem címét keresztülfutva, hogy ugyan mi újat mondhat ez nekem az éjszakáról, amit magam százszor ne láttam, ne hallottam volna? Amit pedig nem tudok nem láttam, az mese, rémregény, mint a többi.

— Hát nem mese, nem is rémregény. De beillik akár mind a kettőnek is. És ami igazán érdekes lenne, azt nem írta meg eddig soha senki a budapesti éjszakáról. Sőt nem is mindenkinek volt alkalma még látni sem mindazt, amit idegizgató szenzációkkal, riasztó szörnyűségekkel és selyemmel, gyémánttal, forró asszonyi testtel, a budapesti éjszaka a maga bizalmasának kínálni tud. Állítom, hogy nagyon kevés született budapesti ember van, aki ennek a kurtizán-karakterű, ragyogó és szennyesen szép, ordináré nagyvárosnak az éjszakáját igazán és teljesen ismerné.

Talán csak a rendőr, meg az újságíró ismeri igazán a budapesti éjszakák rejtelmét. Mert ez a két emberfia eljut mindenüvé, ahol tisztességes, rendes embernek semmi keresnivalója nincsen. Ezeket viszi a kötelesség, a kenyér, meg az éjszaka csavargási láza. És az ösztön!

Főleg ösztöne kell hogy legyen annak, aki Budapestet éjjel meg akarja ismerni. Ez az ösztön pedig azt éreztesse meg az éjszakai vándorlóval, hogy micsoda helyeket kell elkerülnie, ha épkézláb és teli tárczával akar a lakására ismét hazajutni. Azokra a helyekre aztán, amelyekről az ösztöne óvja, okvetlenül be kell térnie.

Ott van otthon, azokon a helyeken a bűn, a nyomor, a kék, a tobzódás és a gond, — szóval Budapest éjszakája.

Ne tessék azt hinni, hogy a nagy körutakra nyíló, kapuablakos, ragyogó kávéházak katonabandás zsvajában és czipra tömegeiben lüktet az igazi budapesti éjjel. Akkor még csak kora este van, amikor azok a fényes ablakok a sötét utcákra kiragognak. Az igazi éjszaka ott kezdődik, amikor a festett arcu utcai leány betér a maga megszokott lebujiába, hogy megosztozzék a keresetén a szeretőjével és hogy a napi „múzsa-fórintokon” felüli koronákat eltékozzolja, fölváltva nehéz, ólmos, keserű sörmámorra.

Ez az igazi éjszaka. Ez az igazi orgia, ez a tombolása az érzéki örületnek, az éjszaka sívárságának, amikor a heteira a maga kedvére fetreng meg a sárban, amikor a pipa-füstös, sörgőzős sűrű levegőben nyilvánosan, a szemérem szikrája nélkül líheg a fizetett szerelem. A fizetett szerelem!... Amelyet a némbér fizet meg, nem az ösztönét követő férfi.

En láttam ezeket a szörnyű helyeket. Nincsenek is valami nagyon kint a város forgalmából. Nem a külvárosi síkatorok zeg-zugaiban kell keresni őket. Ott lapanganak a hatalmas, ragyogó uttestek mögött, közvetlenül a tözsomszédságukban azoknak a forgalmi pontoknak, a hol a legtömegesebben kínálja magát az utca szerelme. Ez különben szinte természetes is. Az utca lánya, mielőtt hajnali pihenőre térne az éjszaka kimerülése után, fáradt, elgyötrött testével nem vánszoroghat el messzire a nap-pali odujától. Szórakozás nélkül pedig nincs kenyérkereset; még a hivatásszerű tivornya után is kell következnie néhanapján egy-egy mámor-nak, amelyet nem úgy parancsolnak mások, hanem amelyeknek szükségszerűleg kell jönnie azért, mert — jól esik.

Az utca lánya aztán abban a legelső zugban húzódik meg, ahol megtűrik a kitartottját is. Meg ahól egyedül lehet sorsának osztályosaival. Ahol várnak rá, ahol egyenesen ő miatta virrasztanak. Hogy micsoda helyek azok, azt leírni, a piszoknak és lapomuságnak ezeket a

íszkeit festék és ecset nélkül megörökíteni alig lehet, de megnézni érdemes.

A milieu csaknem hajszálra egyforma mindenikben. A külvárosi zugkorcsmák és kávé-butikok sablon-típusa. Szennyes, meghasadozott táblájú márvány-asztalkák, rozoga kávéházi székek, amelyeknek nádífonta okvetlenül bomlodozóban van, talán már úgy is készültek a gyárban; aztán a vak-tükri pénztári trónus, a maga porlepte Makart-csokraival és — füst; áthatlan, sűrű, nehéz atmoszféra, amelynek fojtogató gőzkörével kétségbeesett harcokat folytat a töredezett ívegü gázlángok sápadt fehérsége.

Ezek a sablon-külsőségek. Hanem a társaság, az mindenütt egyedülvaló és kivételes a maga nemében.

Gyöngé szívü ember föltétlenül rosszul fogja érezni magát egy földél alatt azokkal az illusztris gentlemanekkel, akik ott hölgyekkel szórakoznak és ha a bűnös kíváncsiság vagy az ártatlan vak véletlen valami ilyen helyre botlasztja be, egész bizonyosan nagy megnyugvással fogja megtapogatni a browningia závarját a revolverzebeében. Pedig hát azokon a helyeken a revolver csak annyit ér, mint a szentelt víz. Se nem árt, se nem használ. Ha ott valakinek konfliktusa támad, akkor a bicska intézi el az ügyet, vagy a székláb. És pedig egy szempillantással rövidebb idő alatt, mint amennyi a browning elpukantásához szükséges. Hanem az elintézés rendszerint tökéletes. Egy szurás vagy egy suhintás a nehéz tölgyfa-alkalmatossággal és pont. Aztán következik a mentők vagy a hullaszállító.

Ez a kellemetlen járuléka megvan ezeknek a helyeknek és ezt még a rendőrség emberei is respektálják. A legvakmerőbb detektív se szeret egymaga betévedni azokba a lebujiába, a hol a makró mulat a perditájával. Csak razzikák alkalmával ütnek rajta váratlanul a helyiségeken s akkor aztán alaposan megtisztítják. Hogy micsoda népség jár ott egyívé, az kiderül abból, hogy micsoda firmák kerülnek egy-egy razzia alkalmával a rendőrség kezei közé. Nincs a francziák híres afrikai légiójának olyan veszedelmes söpredéke, mint amilyen ezekből a budapesti lebujiából felszínre kerül. Hanem vér nélkül az ilyen rajta-ütés sohse foly le. És néha emberélet adja meg a vállalkozás árát. Természetes tehát, hogy ilyenformán a rendőrség emberei se szívesen veszik ellenőrzés alá e helyeket, s ha csak nagyobb botrányok nem történnek bennük, inkább elkerülik. A társaság tehát a legtöbbször biztonságban érzi magát s a mulatság kedélyesen, minden géne nélkül folyik, mint mikor az emberek maguk között vannak.

Ezeken a helyeken megismétlődnek aztán minden hajnalban az ó-kori Alexandria nyilvános bűnei és fertőzetei. Leírni azokat az obszcszenításokat, azokat a minden képzelmet és fogalmat felülmúló nudításokat, amiket egy magáról megfélekedezett ittas némbér elkövetni képes, ha egy hozzája hasonló erkölcsi fokon álló himtársa akad, papírra bizni azokat nem lehet.

Nem is akarom. Csak az éjszakáról mondom én mesét és nem irok pornográfiát. Hogy miért kezdetem mindjárt ilyen mélyen, lent a sárban? Hiszen az éjszakának van poézise is! Ragyogó, szinpompa káprázata.

Van. De ez a káprázat csak azt kápráztatja, aki nem tudja, hogy a bolygó-tűz odalent fakad a sárban.

Hány könnyelműen elpazarlott élet maradt volna meg értékes, tiszta életnek, ha a parfümtől, hamis gyémántoktól, fehér, meleg asszonyi testtől bódult, tapasztalatlan fiatalember egyetlen egyszer, csak egyetlen egyszer láttá volna az éjszaka királynőit, a józanul rideg hajnali világosságban, fakó arccal, meggyűrötten, szennyesen az átvirrasztott forró éjszakától, hazavánszorogni, vagy betámolyogni ittasan a pálinkás-butikba — természetesen a lovagja karján. Azt, azt a férfit kellene látnia minden

éjszakázó gavallérnak, minden idegen pénzzel könnyelműsködő bank-paralitikusnak, minden örökséget, zsebpénzt elverő fiatal urnak, azt a férfit kellene ismernie, aki a suhogó selymes, ékszeres mondainnak az igazi asszonyi gyöngédségeit bírja — egészen a testével megkínló-dott utolsó koronáig. Ki lehet attól a megismeréstől ábrándulni minden asszonyi káprázatból. Ordináréságban, állati brutalitásában nem tudom másat ezeknek a kitartott suhancoknak semmi más férfi teremtésében az istennek. És a legvisszataszítóbb rajtuk a perditaszerű czipírákódásuk. Selyesharisnyában, lakktopánkában, kaczkias, feltűnő toaletben jár a valamirevaló „selyemfiú”, még novemberi lucskos pocstákban is. És fel van göndörítve a haja, meg ki van vasalva a hajusza, még a hajnali hazamenetelnél is, mert pukkadni kell a lányoknak, ha a Lulu legényét látják.

Nincs is aztán az ég alatt undorítóbban sivar spektakulum annál, ha az ilyen cifra férfi véletlenül összevész a némbérrel a „keresmény” fölött. Pedig szinte mindennaposak ezek a kis jelentek. És rendszeren ott folynak le a családi zugkávéházban. A társaság azonban fönn se akad az ilyen aprólékosságon. Senki ügyet se vet a háboruskodókra s az egész családi jelenet a legszorosabban veit családi körben intéződik is el. Pedig néha, sőt nem is ritkán, meglehetősen komolylyá is fajul az ilyen összetűzés. A pénzt követelő legény félholtra veri a „menyasszonyát”. Pláne, ha az dugdosni próbálja a pénzt, ha azt hazudja, hogy nincsen és amaz, a másik rátalál. Egyszer tanuja voltam egy ilyen háboruságnak, a mikor a mentők szedték össze a vérbefagyott szerencsétlen teremtést. Hazaszállították a lakására és egy félóra múltán újra ott volt a kávéházban, véres foltokkal, bedagadt arccal. A legényét kereste:

— Az én drága, szerelmes Jenőmet! — így mondta és csuklott hozzá nagyokat a felkivánczó sirástól. Egy további nyed óra múltán pedig az illető szerelmes Jenő ur is előkerült. Egy kicsit félve sunyított ugyan be az üvegajtón, mert előbb a rendőrök elől ugrott volt meg az „affér” után, mikor azonban látta, hogy odabenn „tisztá a levegő”, egyszerű megint a régi „jassz”-legény lett. A kékre-zöldre vert némbér pedig szerelmes alázatossággal rakta elébe az imént még letagadott forintokat. És kezdődött a dárídó, — édes kettesben.

Ez az a nő, aki az éjszakának szint és poézist kölcsönöz. Ez az... vagyis ilyen. Mert mindig ugyanegy. Egészen mindegy, hogy kint az utcásarkon, olcsó vásári díszben, vagy fényes mulatók ragyogó csillárjai alatt, suhogó selyemben árulja-e a szerelem misztériumait.

Azok a ragyogó, fényes mulatóhelyek egyébként sokkal érdektelebnek sokaságukkal együtt, mint a bűn ordináré tanyái. Itt a züllésében megdőbbentő némbér és az elvetemültségében tökéletes férfi mint karakter, mint típus érdekelhet, de grande courtesannak öltöztetett cseléd egyetlen ásitásával demaszkirozza magát és a mosogatólány misztériumai nem érdekelnek. Ott tudniillik, azokon az elegáns helyeken csak illedelmes komiszságok folynak. Pedig ha komiszság, hát legyen ordináré.

Azért akad ott is egy-két érdekesebb figura. Különösen akadt a multban, amikor még Budapest éjszakai gavallérjai gavallérabbak voltak. Több volt a pénz is, jobban is tudtak itt az emberek mulatni.

Akkoriban volt egy-két nagyobb stílu kurtizánia a főváros éjjeli világának és volt egy-két nagyhirű gavalléria... Majd azt mondtam, hogy balekje.

Volt például egy leány, vagyis asszony a többek közt, aki királyok és fejedelmek kegyével dicsekedhetett. Dicsekedett is vele. A hazamenetel előtti pihenőjüket tartó újságírók sok romantikus és pikáns apróságot hallhattak a szép Carolától egyik vagy másik európai nagyság felől. Akkoriban tisztelte meg egy-néhány-szor Budapestet látogatásaival a mostani angol király is; s az elegáns welszi herczeg minden látogatása alkalmával nagy mulatságok estek. Még élt és virágában volt az öreg Somossy is, aki a világ legrutinirtabb és legraffináltabb mulatság-redezője volt. Idehaza is volt egy-két

sokpénzü gavallérunk. Volt olyan is, mint Lázárovics Mihály, aki másfél esztendő alatt két milliót költött el a sneidig Carola Ceciliával. Forintban beszéltek, kérem szépen.

Hanem hát ezek elmúlt idők szép emlékei csupán. Mert ma már a Chrysisek világában nincs úgy, mint régen. Ma már nincsenek se Carola Ceciliák, se Lazarovics Mihályok. Az árfolyamok is, az igények is sokkal lejjebb szálltak.

Toaettek dolgában talán ma sem látszik még ez a derout, de hát az a szomorú igazság, hogy a pointe lace-kabátka álmát, meg a sealskin-bundáét és a trucz-tollas kalapóriását nem egy bőkezű gavallér áldozatkész tárczája teszi illatos valósággá, hanem amugy, aprólékos szorgalommal kell összeszerezgetni.

Ilyen módon aztán nem sok fölösleg marad a kiválasztott „völégénynek”.

Még az éjszaka művészetének világában is igen sivárakká lettek az állapotok itt Budapesten. Azelőtt észbe nem jutott volna például a rendőrségnek, hogy orfeum-művésznőtől a művészi szerződését követelje be. Néhány héttel ezelőtt ez a malheur is megesezt egy fényes variété-vállalat hölgytagjaival. Az előadás után ugyanis, amikor az etablissement tükértjében egy kis színpadon a kabaret-produkciók kezdődnek, folytatásaként a variété-előadásnak, megjelent a tükrös, drapériás intim fészekben, szt. Hermandad legényeinek világos-kék dolmánya és lőszörccsótáros kalapja.

A razziát vezető rendőrtiszt az orfeumi szerződésüket követeltte az elképedt művésznőktől. És hiábavaló volt minden szabadkozás, a szerződésekkel elő kellett hozakodni.

Ekkor aztán furcsa dolgok lettek nyilvánvalókká. Először is kiderült, hogy a legtöbb művésznőnek 15 és 40 forint közt váltakozik a havi fizetése. A legmagasabb fizetés azonban a 40 frt. Ezért az összegért pedig tartoznak a kisasszonyok fényes ruhátartat tartani, minden látványos és kiállításos operett-ujdonosság statisztaszerepéhez ragyogó új toaettekkel beszerezni és lehetőleg fizetni tartoznak a balettimestert is, aki a szerep koreografikus részét velük betanulja.

Kiderült továbbá, hogy az illető „műintézet” művésznői nemcsak a variété-előadásban tartoznak szerepelni, hanem annak végeztével, az ugynevezett „téli kert”-ben lévő cabaret-színpad műsorát is gazdagítaniuk kell művésztükkkel.

Mindezt negyven, esetleg tizenöt forint havi fizetésért. Ennél jutányosabban igazán kívánni sem lehet a dolgot, ha még azt is meggondoljuk, hogy a művésznők a cabaret-előadások után is ott maradnak a helyiségben, hogy a vendégek szórakoztatására legyenek. Pedig ez igen nagy áldozat egy olyan hölgytől, aki esti nyolcz órától hajnali kettőig szórakoztat. A rekompenzáció pedig vajmi szűkös. Legfőleg a vacsoráját fizeti meg valami jólelkű gavallér, no, meg a vállalat vendéglőstől kap az elfogyasztott ital-neműek árából némi perczenteket.

Elnézem sokszor egy-egy legénykedő fiatalember asztala mellett azokat a szerencsétlen teremtetéseket, hogy milyen undorral öntik magukba azt az édesre kutyvasztott szeszt, hogy lázadzik a gyomruk a csömörlésig utált löre ellen, de megisszák, sőt új butéllára is animálnak, hogy a két-három korona perczentet meg-szolgálják...

Egy kicsit elszaladtam a mese végével, pedig azt akartam elmesélni, hogy a razziázó rendőrök egy-két tizenöt-husz forintos fizetésű hölgyet haza igazoltak akkor este a lakásukra. Ott aztán megtudták, hogy az egyiknek ötszobás, a másiknak három szobás éves lakása van igen jó városnegyedben s a szerény kis „leányotthonok” berendezése testvérek között is megér kétesztendei miniszterelnöki fizetést.

Az egyik művésznő, amikor a csodálatos jólét tekintetében a kíváncsi természetű detektiv meginterpellálta, vállat vonva, méltatlankodó hangon vetette oda:

— De, bocsánatot kérek, én a mamámnál lakom. Ez a mamám lakása!...

Ezek után én, a riporter, kiegészitem még a rendőri krónikát azzal, hogy az illető kisasszony mamája nyugalmazott virágáros-leány.

Ne ítéljenek meg, kérem, hogy rosszmájú

pletykákat hordok össze, ami nem illik egy szociológikusan komoly újságczikk keretébe. Tudok én komolykodni is, ha éppen kívánják, csak-hogy akkor megint el kell jönnök velem a művészetek diszes, csilláros otthonából, ki a nyomorúság s a bünös szegénység tanyáira. Nagyon érdekes helyiség például kint az Arénauton, a ligeti csirkefogók éjjeli aziluma. Egy szennyes, kicsi kurtakorcsma a nevezetes hely, ahol Nick Carter és Conan Doyle csaknem valamennyi figurájával találkozhatunk. Ha nagyon hideg az éjszaka és meghurkolni való éjjeli vándor nem igen mutatkozik a Liget bokrai tájékán, akkor a fiúk, a rendőri ellenőrzések közé eső negyedórásckákban be-bekukkannak egy csáira, vagy egy grogra „Pali bácsi”-hoz. Természetesen a „tyuk” is ott van. A melegben várja az emberét, amíg az „munka” után jár. Azt hiszem, a budapesti tolvaj-zsargonnak ezt a két kifejező szavát nem is kell külön megmagyaráznom turelmes olvasómnak. De hát legyen megemlítve a járatlanabbak kedvéért, hogy a fővárosi csirkefogó „tyuk”-nak nevezi a szeretőjét és akkor van „munkában”, ha kivágható zsebre, vagy az éjszakában egyedül kódorgó áldozatra les, akit, ha jól operáló „falazó” társa, vagyis rendőrt vigyázó czinkosa van, csikorgó hidegben is ingre vetkőztet.

Ugyebár nem kell nagyon erősítenem, hogy ennek a társaságnak az otthona is igen érdekes.

Amíg az emberek odakint vannak, a kis korcsma szinte álmosan pislog bele az éjszakába. Odabenn szótlanul gubbasztva ülnek a lányok. Egy kevés aggodalom is ül az arcukon, mert hiszen sohse lehet tudni, hogy nem vesz-e rajta valamiféle üzletlen valamelyiknek az embere. Hogy verné meg az isten a sok razziázó „kibererjét!” Milyet azonban az első topregyos férfialak bebotlik a küszöbön, egyszerre vége van az aggodalomnak is, az álmos gubbasztásnak is. Az az első már híreket hoz és jön utána a többi is mind.

A mulatság aztán olyan, mint másutt. Nem marad el a verekedés sem s rendszeren ott is az asszony az, aki megverődik.

Nagyon érdekes éjjeli tanyákra bukkanunk valamivel beljebb, a város felé is. Van egy zegzugos, szűk kis külvárosi sikátorban két apró szállodáska. Az egyiknek temérdek öngyilkosság révén kelt rossz hire az egész városban. Legutóbb pláne egy nagy bünesettel is összefüggésbe került a másik. Szóval obskurus hely mind a kettő. Nem igen beszélnek azonban róluk e czikk keretében, mert budapest éjszakáihoz nem igen van több közük, mint akármelyik más garniszállodának. Meg kell azonban mégis említenem őket, mert a legutóbbi időkben érdekes éjszakai figurák otthonává lett. Ebben a két kis szállodában huzódtak meg ugyanis azok a japáni csebecse-árusok, akik a fővárost, vagy három esztendeje előzőlötték. És nincs nélkülök ma Budapesten éjszakai mulatóhely és nincs nélkülök fényes kávéház. A kis sárga emberek mindenütt ott vannak és halk, gunyoros nevetéssel kínálják Bécsben készült japáni furcsaságaikat. Reggel aztán, a szürkülő hajnal hasadásával megtérnek pihenni a két rosszhirű kis zugszállodába. Egész kis japáni telepet létesítettek bennük. Be vannak rendezkedve. Ott párolog a tea-főzőjük, ott rotyogtatják a frissen főtt rizst és esznek és élnek és számolják a meggyült fillérekkel, amivel majd haza lehet menni Tokióba, egy kis tealázatot venni. Az lesz a czime, hogy:

Budapesti teaház, a zöld koszorúhoz!

És nem lehetetlen, hogy gésákat is innen visznek bele, Budapestről...

Még mesélhetnék önöknek egyet-mást az újságíró rikkancsok nagymező-utcai kávéházáról, ahol a rikkancs-király és a rikkancs-költő tartja minden éjjel udvarát. Elmondhatnám azt is, hogy milyen a Kálvin-téri és a Ráday-utcai cigány-otthon, ahol zongorás, flótás női zenekar muzsikál régi, divatja mult lengyelkéket Lavotta népének. De hát... hajnalodik... Bizonyára önök is fáradtak a sok ide-oda való vándorlásban. Gyertünk pihenni! Szép ünnepeket... Jó éjszakát...!

Egy rovat.

Irta: Dr. Messinger Simon.

Csekélységnek látszó dolog az, melylyel e sorokban foglalkozni kívánok: A tanuló vallásának felemlítése az iskolai és egyéb hivatalos bizonyítványokban. Aki felszínesen nézi, azt mondhatja, hogy nincs több és más jelentősége, mint a név meg a születési hely és idő kitüntetésének; csak adat, mely arra szolgál, hogy a személy azonossága ne legyen kétséges. De aki mélyebbre tekint és a dolgok összefüggését kutatja, azt fogja találni, hogy ez az ártatlannak tetsző adat más czélt szolgál. Hatalmi érdeket szolgál. Annak a hatalomnak az érdekét, mely saját fentartása végett a hitvallás kérdéseit beleviszi az állam és társadalom minden ügyébe és melynek épp ezért oly nagy a befolyása, hogy akaratának döntő sulya minden alkalommal és minden téren érezhető.

Ezért van az, hogy mi a szellemi szabadság dolgában nem jutunk tovább általános elvi kijelentéseknél, melyeket a való élet minduntalan meghazudtol. Ezért van az, hogy törvénybe iktattuk ugyan azt, hogy „a polgári és politikai jogok gyakorlására való képesség a hitvallástól teljesen független”, — de bölcsen benne hagyjuk az iskolai bizonyítványokban a személyleírásnál a hitvallás rovatát, hogy első pillantásra meg lehessen különböztetni a fehér báránycsapatot a feketéktől.

Mit keres ez a rovat a bizonyítványban, melynek egyetlen czélja az, hogy a tanuló képesítéséről és előmenetelének fokáról tegyen tanúságot? Valótlán tartalmu bizonyítványok kiállítását ugyan nem akadályozza meg! De arra jó, hogy becsempészsen hivatalos okmányokba oly megkülönböztető jelleget, mely az állam polgárait felekezetek szerint osztályozza.

Érteném, ha a bizonyítványban az állampolgárságot kellene kitüntetni. Ez összefoglaló, nem pedig szétválasztó. Ennek meg volna a belső értéke államiságunk szempontjából is, de külső gyakorlati haszna is volna, mert hisz minden közhivatali állás betöltésének kelléke a magyar honosság, míg ellenben annak a körülménynek, hogy ki minő vallást követ, ebben szerepet játszanía egyáltalában nem volna szabad.

E rovatallal együtt pedig hullion el egy kérdés is. Az a kérdés, melyet a bíróságok és közigazgatási hatóságok az előttük tartott kihallgatások alkalmával tanukhoz és felekhez intéznek hitvallásukra nézve. Ahogy a bizonyítványban nincs helye, úgy nincs a vallomási jegyzőkönyvben sem. Ahogy az ember tudása és képessége független az ő hitvallásától, úgy független attól az ő igazmondó készsége is. Ha csak egyetlen bíró volna is, kinek mérlegelésénél ez a körülmény latba esik, sőt mé ha egyetlen ilyen bíró se volna és csak szépséghiba lenne ez a kérdés, akkor is pusztulnia kellene.

Ideje volna már hozzájárulni a középkori maradványok eltakarításához. Sajnos, nálunk még nem romok és omladékok, hanem erőben és ép-ségben vannak meg, sőt még egyre erősödnek. Akad-e majd valaki, a jelenleg uralkodó pártban, aki csákányt emel reájuk?

Vannak perczek, melyekben az ember választ-hat a közt, hogy teljesen, tökéletesen a maga egészében élje át életét, vagy hogy viselje egy hamis, silány, lealázó existenzia terhét, olyanét, a minőt a világ a maga hypokrizisében követel tőle.

A romantika a gazdagok előjoga és nem a keserűmélkűeknek való. A szegényeknek praktikusak-nak és prózaiaknak kell lenniök.